

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КИНАЛЬ АННА ЮРІЇВНА

УДК 378.6:[004:005.336.2](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. Ю. Киналь

Науковий керівник: **Хамська Неліна Болеславівна**, кандидат педагогічних наук,
доцент

Вінниця – 2020

АНОТАЦІЯ

Киналь А.Ю. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (015 – професійна освіта). – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2020.

У дисертації досліджено актуальну тему формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. На основі аналізу наукових джерел визначено понятійний апарат дослідження: об'єкт, предмет, мету, завдання, методи, наукову новизну, практичне значення; розкрито вихідні поняття проблематики формування інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів: «компетентність», «професійна компетентність», «інформаційна компетентність учителя філологічних спеціальностей».

Визначено, що інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей – це його здатність до реалізації компетенцій учителя-філолога в інформаційному просторі на основі сформованих знань, умінь, навичок, мотиваційно-вольових настанов та одержаного суб'єктивного досвіду для організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей розглядається як система взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів, що передбачають цілі, завдання, зміст, форми, методи, засоби, результати, активність суб'єктів у інформаційному середовищі.

На основі складників формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей – цільового, теоретичного, операційно-діяльнісного, результативного – виокремлено критерії: мотиваційний, когнітивно-інформаційний, діяльнісний, особистісно-рефлексивний.

Мотиваційний критерій передбачає наявність інтересу, бажання, прагнення до здобуття знань, умінь і навичок із проблеми формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей; спрямованість майбутнього вчителя на діяльність у цьому напрямі, наявність прагнень майбутнього вчителя-філолога до самовдосконалення щодо використання цифрових освітніх ресурсів; бажання самостійно використовувати можливості інформаційно-комунікаційних технологій, електронних засобів навчання; мотивації досягнення успіху у майбутній професійній діяльності за допомогою ІКТ, електронних засобів навчання та доступу до постійно оновлюваної бази даних у галузі педагогічних та фахових дисциплін.

Когнітивно-інформаційний критерій охоплює знання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних і цифрових освітніх ресурсів, комп'ютерних мереж, педагогічних програмних засобів, електронних підручників з предмету; науково-методичних підходів до використання ІКТ у процесі навчання мов; вимог до навчальних програмних засобів, їх класифікацій, напрямів використання у майбутній професійній діяльності вчителя-філолога; методики створення власного електронного дидактичного матеріалу; розуміння інформаційної основи пошукової пізнавальної діяльності; обізнаність у способах і методах ефективного пошуку, об'єктивного аналізу, обробки, класифікації, збереження, адаптації, презентації, передачі інформації із застосуванням ІКТ.

Діяльнісний критерій – уміння й навички працювати з різними операційними системами, утилітами, надбудовами, операційними оболонками; визначати, оцінювати та ефективно використовувати соціальні мережі, програми-комунікатори, мобільні додатки, платформи для створення професійного представництва у мережі Інтернет; приймати ефективні рішення у нестандартних ситуаціях; створювати умови інтерактивного спілкування за допомогою ІКТ; організовувати самостійну роботу учасників освітнього процесу за допомогою Інтернет-технологій; самостійно здобувати та опрацьовувати інформацію з різних друкованих джерел; створювати власний інтелектуальний продукт на основі отриманої та обробленої інформації; розробляти е-засоби навчального призначення.

Особистісно-рефлексивний критерій сформованості інформаційної компетентності – наявність сукупності рис особистості: динамічність (забезпечує швидку реакцію на зміни в інформаційному просторі), мобільність (забезпечує здатність особистості швидко змінювати види діяльності), працездатність, адаптивність (забезпечує вміння перебудовувати роботу в змінюваних умовах інформаційного суспільства), комунікабельність, гнучкість, конкурентоспроможність, креативність, наявність критичного мислення (вміння оцінювати та інтерпретувати події, відокремлювати факти від суджень, робити висновки і прогнозувати перспективи), що забезпечать повноцінне функціонування фахівця в сучасному інформаційному просторі.

Аналіз та узагальнення результатів діагностики сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей уможливили визначення таких рівнів: творчий (високий), конструктивний (середній) та репродуктивний (низький) рівень.

На основі аналізу теоретичних засад дослідження створено і обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують ефективність цього процесу: підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання; використання технології інтегрованого навчання; активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проектах. Розроблено модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки та методику реалізації педагогічних умов формування ІК майбутніх учителів-філологів спеціальностей, що забезпечувала системну, глибоку і органічну інтеграцію ІК у процес їх професійної підготовки. Сутність методики полягає в тому, що цикл педагогічних («Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічних вимірювань та моніторинг якості освіти») і філологічних («Сучасна українська літературна мова», «Практика мови» (українська, англійська, німецька, російська), «Методика навчання іноземної мови», «Англійська мова для

професійного спілкування») дисциплін інтегровано з навчальною дисципліною «Комп'ютерно-орієнтовані технології навчання».

Дослідно-експериментальна робота, спрямована на перевірку ефективності педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, проводилася упродовж трьох років у три етапи: підготовчий, основний, контрольно-регулювальний. Метою підготовчого етапу визначено розвиток у студентів інтересу до ІК, формування потреби у її набутті, сприйняття та усвідомлення особистісного сенсу і значущості ІК для майбутньої професійної діяльності вчителя-філолога. Основний етап спрямовано на вироблення умінь і навичок діяльності майбутнього вчителя-філолога в інформаційному середовищі. На кожному етапі розроблено відповідний зміст, форми, методи, засоби роботи, спрямовані на підвищення сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів. Контрольно-регулювальний етап спрямовано на вироблення здатності до усвідомлених професійних дій та їх корекції. Процес підготовки майбутніх учителів носив пошуково-творчий характер, під час якого забезпечувалася цілісність засвоєння знань, дій, досвіду та зворотність зв'язку.

Експериментальна перевірка педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, їх впровадження в освітній процес ЗВО довели їхню ефективність.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше: *обґрунтовано* педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічного профілю у процесі професійної підготовки: підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання; використання технології інтегрованого навчання; активізації самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі в міжнародних онлайн-проектах; *розроблено* модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічного профілю у процесі професійної підготовки, що охоплює такі блоки: цільовий (професійні вимоги до майбутнього вчителя філологічних спеціальностей), теоретичний (принципи, методологічні

підходи), операційно-діяльнісний (зміст, форми, методи, засоби, технології), результативний (рівні сформованості інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей та позитивна динаміка результатів дослідження); *уточнено* сутність вихідних понять дослідження: «інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей», «формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей»; критерії (мотиваційний, інформаційно-когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексивний), показники та рівні сформованості (творчий, конструктивний, репродуктивний); подальшого розвитку набули зміст, форми, методи, засоби формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено методику формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей в освітній процес закладів вищої освіти, в проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» (за підтримки IREX, Посольства США, Посольства Великої Британії в Україні, у партнерстві з Міністерством освіти та науки України); в англomовний курс з інфомедіаграмотності «Very Verified»; розроблено методичні рекомендації до типової програми «Методика навчання англійської мови» для СВО бакалавра, що містять практико-зорієнтовані кейси, вправи, завдання, розробки занять-конференцій, занять-диспутів; методичні рекомендації «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей».

Ключові слова: інформаційна компетентність, формування інформаційної компетентності, майбутні вчителі філологічних спеціальностей, професійна підготовка майбутнього вчителя, інформаційно-комунікаційні технології, практико-зорієнтоване навчання, підвищення мотивації навчання, активізація самостійної роботи студентів, інтегрований підхід

ABSTRACT

Kynal A.Yu. Formation of information competence of future teachers of philological specialties in the process of professional training. – Manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of the Candidate of Pedagogical Science in specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2020.

The dissertation research is dedicated to issue of formation of information competence of future teachers of philological specialties in the process of professional training. Based on the analysis of scientific sources, the conceptual apparatus of research is determined: object, subject, aim, tasks, methods, scientific novelty, practical significance; the basic concepts of problems of formation of information competence of future teachers-philologists are highlighted: «competence», «professional competence», «information competence of a teacher of philological specialties».

It is determined that the information competence of a future teacher of philological specialties is his ability to implement the competencies of a teacher of philology in the information space on the basis of knowledge, skills, motivational and volitional guidelines and subjective experience for the organisation of educational process at a secondary school. The formation of information competence of the future teacher of philological specialties is considered as a system of interconnected and interdependent elements that provide goals, objectives, content, forms, methods, tools, results, activity of subjects in the information environment.

Based on the components of formation of information competence of future teachers of philological specialties – target, theoretical, operational activity, resultative, the following criteria are identified: motivational, cognitive-informational, activity, personal-reflexive.

Motivational criterion presupposes presence of interest, desire to acquire knowledge, skills and abilities on the problem of formation of information competence of future teachers of philological specialties; the orientation of the future teacher to work in

this direction, the presence of aspirations of the future teacher-philologist to self-improvement in the use of digital educational resources; desire to independently use the capabilities of information and communication technologies, electronic learning tools; motivation to succeed in future professional activities through ICT, e-learning tools and access to a constantly updated database in the field of pedagogical and professional disciplines.

Cognitive-information criterion involves knowledge of information and communication technologies, electronic and digital educational resources, computer networks, pedagogical software, electronic textbooks on the subject; scientific and methodological approaches to the use of ICT in the process of language learning; requirements to educational software, their classifications, possibilities of use in the future professional activity of a teacher-philologist; methods of creating one's own electronic didactic materials; understanding of the information basis of the search cognitive activity; awareness of methods and techniques of effective search, objective analysis, processing, classification, storage, adaptation, presentation, transmission of information using ICT.

Activity criterion presupposes the ability and skills to work with various operating systems, utilities, add-ons, operating shells; identify, evaluate and effectively use social networks, communicators, mobile applications, platforms for creating a professional representation on the Internet; make effective decisions in unusual situations; create conditions for interactive communication with the help of ICT; to organize independent work of participants of educational process by means of the Internet technologies; independently obtain and process information from various printed sources; create one's own intellectual product based on the received and processed information; develop e-learning tools.

Personal-reflexive criterion of formation of information competence presupposes the presence of a set of personality traits: dynamism (provides a quick response to changes in the information space), mobility (provides the ability of an individual to quickly change activities), efficiency, adaptability (provides the ability to restructure the work in changing information society), sociability, flexibility, competitiveness, creativity, availability of critical thinking (the ability to evaluate and interpret events, separate facts from judgments,

draw conclusions and predict perspectives), which will ensure the full functioning of the specialist in the modern information space.

Analysis and generalization of the results of diagnostics of formation of information competence of future teachers of philological specialties made it possible to determine the following levels: creative (high), constructive (medium) and reproductive (low) level.

Based on the analysis of the theoretical foundations of the study, the pedagogical conditions providing efficiency of this process are created and substantiated, such as: increasing the motivation of future teachers' of philological specialties information competence formation with the help of reflexive contrast method; practice-oriented approach to education; integrated learning technology use; activation of students' independent work by encouraging them to participate in international online projects. A model of formation of information competence of future teachers of philological specialties in the process of professional training has been developed, as well as the method of realization of pedagogical conditions of future teachers-philologists information competence formation that provided the systematic, deep and organic integration of IC in the process of their professional training. The essence of the method is in the fact that the pedagogical («Pedagogy», «Fundamentals of Pedagogical Skills», «Methods of Educational Work», «Fundamentals of Pedagogical Measurements and Monitoring the Quality of Education») and philological («Modern Ukrainian Literary Language», «Language Practice» (Ukrainian, English, German, Russian), «Methods of Teaching a Foreign Language», «English for Professional Communication») disciplines are integrated with the discipline «Computer-based Learning Technologies».

Experimental work aimed at testing the effectiveness of the pedagogical conditions for the formation of information competence of future teachers of philological specialties was conducted for three years in three stages: preparatory, main, control-regulatory. The purpose of the preparatory stage is to develop students' interest in information competence, the formation of the need for its acquisition, perception and awareness of personal meaning and significance of information competence for the future professional activity of a teacher- philologist. The main stage is aimed at developing the skills and abilities of the future teacher-philologist in the information environment. At each stage the corresponding

maintenance, forms, methods, means of work directed on increase of formation of information competence of future teachers-philologists are developed. The control and regulatory stage is aimed at developing the ability to conscious professional actions and their correction. The process of future teachers training was exploratory and creative, which ensured the integrity of knowledge, actions, experience acquisition and feedback.

Experimental verification of pedagogical conditions for the formation of information competence of future teachers of philological specialties, their implementation into the educational process of free economic education proved their effectiveness.

The scientific novelty of the research lies in the following: for the first time the pedagogical conditions of formation of information competence of future teachers of philological specialties in the process of professional training are *substantiated*: increasing the motivation of future teachers' of philological specialties information competence formation with the help of reflexive contrast method; practice-oriented approach to education; integrated learning technology use; activation of students' independent work by encouraging them to participate in international online projects; a model of formation of information competence of future teachers of philological profile in the process of professional training was *developed*, which contains the following blocks: target (professional requirements for future teachers of philological specialties), theoretical (principles, methodological approaches), operational activities (content, forms, methods, tools, technologies), resultative (levels of formation of information competence of the future teacher of philological specialties and positive dynamics of research results); the essence of the initial concepts of the research is *specified*: «information competence of the future teacher of philological specialties», «formation of information competence of future teachers of philological specialties»; criteria (motivational, information-cognitive, activity, personal-reflexive), indicators and levels of formation (creative, constructive, reproductive); the content, forms, methods, means of forming the information competence of future teachers of philological specialties in the process of professional training are developed further.

The practical significance of the research results lies in developing the method of formation of information competence of future teachers of philological specialties. It

was implemented in the educational process of higher education institutions, in the project «Learn to Discern: info-media literacy» (supported by IREX, US Embassy, Embassy of the Great Britain in Ukraine, in partnership with the Ministry of Education and Science of Ukraine); in the English language course on infomedia literacy «Very Verified»; methodical recommendations to the typical program «Methods of teaching English» for bachelor's degree are developed, which contain practice-oriented cases, exercises, tasks, development of classes-conferences, classes-debates; methodical recommendations «Formation of information competence of future teachers of philological specialties».

Keywords: information competence, formation of information competence, future teachers of philological specialties, process of professional training, information and communication technologies, practice-oriented learning, increasing motivation to learn, activation of students' self-study work, integrated approach

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації.

Монографії

1. Khamska N., Kynal A. Formation of Informational Competence of Future Teachers of Philological Specialties in the Process of Professional Training. *Development and Modernisation of Pedagogical and Psychological Sciences: Experience of Poland and Prospects of Ukraine* : Collective Monograph. Vol. 3. Lublin, 2017. P. 206-224.
2. Хамська Н. Б., Киналь А. Ю. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя засобами практико-зорієнтованого навчання. *Вектори розвитку сучасної педагогічної та психологічної науки в Україні та країнах ЄС: колективна монографія*. Ріга, 2020. Part 2. P. 655-675.

Публікації у наукових фахових виданнях України

3. Киналь А. Ю. Роль інформаційної компетентності у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Випуск 43. Київ-Вінниця, 2015. С. 283-287. (індексується у наукометричній базі INDEX COPERNICUS)
4. Киналь А. Ю. Характеристика структурних компонентів інформаційної компетентності вчителя іноземних мов. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Випуск 45. Київ-Вінниця, 2016. С. 223-228. (індексується у наукометричній базі INDEX COPERNICUS)
5. Хамська Н. Б., Киналь А. Ю. Можливості педагогічних дисциплін у формуванні інформаційної компетентності майбутнього учителя. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Сєверодонецьк, 2020. №1(94). С. 245-254. (індексується у наукометричній базі INDEX COPERNICUS)
6. Хамська Н. Б., Киналь А. Ю. Шляхи розвитку мотивації до набуття інформаційної компетентності майбутнього вчителя. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. № 29. 2020. С. 216-223. (індексується у наукометричній базі INDEX COPERNICUS)

7. Хамська Н. Б., Киналь А. Ю. Шляхи активізації самостійної роботи у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. №24. С. 149-154. (індексується у наукометричній базі INDEX COPERNICUS)

Статті в наукових іноземних періодичних виданнях

8. Киналь А. Проблематика формування інформаційної компетентності у майбутніх вчителів у процесі професійної підготовки. *Science without borders*. Volume 8 : Pedagogical Sciences. Sheffield, 2016. С. 46-49.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Киналь А. Ю. Шляхи формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі педагогічної практики. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості : збірник наукових праць*. Вип. 3. Вінниця, 2013. С. 67-71.
10. Киналь А. Ю. Кооперативні технології навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції учнів загальноосвітньої школи. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : збірник наукових праць*. Випуск 3(6). Вінниця, 2014. С. 234-237.
11. Киналь А. Ю. Шляхи формування англomовної лексичної компетенції в учнів основної школи з використанням мультимедійних засобів. *Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції ; м. Вінниця, грудень 2014 р. Київ, 2014. С. 113-119. URL: <https://bit.ly/37HIcCd>*
12. Киналь А. Ю. Формування інформаційної компетентності майбутніх вчителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. *Актуальні проблеми педагогічної теорії і практики. Педагогічний пошук : матеріали звітної наукової конференції*. Випуск 6. Вінниця, 2015. С. 60-63.
13. Киналь А. Ю. Роль інформаційної компетентності майбутнього вчителя у організації дистанційного навчання іноземної мови у ВНЗ. *Мова, освіта, культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі : матеріали XIV міжнародної студентської інтернет-конференції ; м. Вінниця, 17-18 березня 2016 р., 2016. URL: <https://bit.ly/2Bo1TTK>*
14. Kynal A. E-learning as a means of future specialist information competence formation. *International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies,*

- Technologies: Conference Proceedings*. Kielce, January 27, 2017. Kielce, 2017. P. 189-191.
15. Kynal A. The Role of Information Competence in the Process of a Future English Teacher Professional Education. *Европейский и национальный контексты в научных исследованиях» (IX Junior Research Conference «European and National Dimension in Research»): материалы IX ежегодной конференции молодых ученых ; г. Новополюцк, 25-26 апреля 2017 г., 2017. С. 104-106.*
 16. Kinal A. Importance of future teachers' information competence formation in the process of professional education. *Педагогические инновации – 2017: материалы международной научно-практической интернет-конференции ; г. Витебск, 17 мая 2017 г.. Витебск, 2017. С. 84-86.*
 17. Khamcka N., Kynal A. Self-realisation of a student in the information space. *Лабіринти реальності : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції ; м. Монреаль-Рубіжне-Северодвінськ-Житомир-Баку-Ніш-Зелена Гура, 30-31 жовтня 2017 р., 2017. С. 42-44.*
 18. Kynal A. Interactive online tasks at Learningapps.org as means of information competency of future teachers formation. *Наука і техніка сьогодення: пріоритетні напрямки розвитку України та Польщі : матеріали міжнародної мультидисциплінарної конференції, м. Воломин, 19-20 жовтня 2018 р., 2018. С. 23-26.*
 19. Киналь А. Ю. Можливості використання блог-технологій для формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов. *Наукові дослідження: перспективи інноваційного розвитку суспільства і технологій : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції ; м. Київ, 20-21 січня 2017 р. Київ, 2017. С. 12-16.*
 20. Киналь А. Ю. Шляхи формування інформаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук : матеріали міжнародної науково-практичної конференції ; м. Київ, 3-4 лютого 2017 р. Київ, 2017. С. 81-84.*
 21. Киналь А. Ю. Використання соціальних мереж у процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості : матеріали*

- XVI міжнародної науково-практичної конференції та Всеукраїнських науково-практичних семінарів ; м. Полтава, 13-14 березня 2017 р., 2017. С. 29-31.
22. Kinal A. Information competence as an essential component of the future teacher education. *Дистанційна освіта: забезпечення доступності та неперервної освіти впродовж життя /E-Learning and University Education – 2017* : матеріали XLII Міжнародної науково-методичної конференції ; м. Полтава, 9-10 лютого 2017 р. Полтава, 2017. С. 100-103.
 23. Kynal A. Competence approach to the process of professional training the future foreign language teacher. *Стратегічні пріоритети в XXI столітті* : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції, 14 -15 лютого 2017 р. Київ, 2017. С. 13-15.
 24. Киналь А. Ю. Шляхи формування інформаційної компетентності майбутніх вчителів англійської мови у процесі професійної підготовки у ВНЗ. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі* : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції ; м. Вінниця, 26-27 квітня 2017 р. Вінниця, 2017. С. 56-60.
 25. Киналь А. Ю. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки : *матеріали звітної наукової конференції аспірантів, здобувачів, студентів магістратури кафедри педагогіки і професійної освіти* ; м. Вінниця, квітень 2017 р., 2017. С. 59-61.
 26. Киналь А. Ю. Використання мобільного додатку Quizlet для організації самостійної роботи студентів у процесі навчання іноземної мови. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі* : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції ; м. Вінниця, 22 листопада 2018 р. Вінниця, 2018. С. 63-65.
 27. Киналь А. Ю. Використання сервісів Google у процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови (партнерство школи й університету)* : матеріали міжнародної наукової конференції, м. Умань, 30 березня 2018 р. Умань, 2018. С. 105-110.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	27
1.1. Сутність поняття «інформаційна компетентність» майбутнього вчителя	27
1.2. Особливості формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.....	44
1.3. Критерії, показники та рівні сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей	61
Висновки до першого розділу	78
Список використаних джерел до першого розділу.....	80
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ І МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	104
2.1. Підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів	104
2.2. Застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання	115
2.3. Використання технології інтегрованого навчання	136
2.4. Активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проєктах.....	149
2.5. Модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей	159
Висновки до другого розділу	173
Список використаних джерел до другого розділу	177

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	192
3.1.Реалізація педагогічної моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.....	192
3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження	227
Висновки до третього розділу	240
Список використаних джерел до третього розділу.....	245
ВИСНОВКИ	248
ДОДАТКИ	251

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ

ЕОР – електронні освітні ресурси;

ЗВО – заклад вищої освіти;

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти;

ІК – інформаційна компетентність;

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології;

ІМ – іноземні мови;

ІТ – інформаційні технології;

КОТН – комп’ютерно-орієнтовані технології навчання;

МЗН – мультимедійні засоби навчання;

ПЗН – програмні засоби навчання;

ППЗ – педагогічні програмні засоби;

ЦОР – цифрові освітні ресурси.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах інтеграції України у світовий освітній простір гострим є питання реформування вищої професійної освіти, ключовою ідеєю якого є підготовка майбутніх фахівців, здатних працювати в умовах глобалізованого інформаційного суспільства. Це стосується всіх галузей вищої освіти, зокрема педагогічної, що має на меті формування вчителя нового покоління, з критичним типом мислення, прогресивним баченням освітніх проблем, конкурентоспроможним на ринку праці, який відповідав би вимогам нинішнього суспільства цифрових технологій. Зумовлено це, зокрема, впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес, модернізацією закладів освіти інформаційно-технологічним обладнанням, активним оновленням програмних засобів ІКТ, необхідністю широкого доступу до навчальних електронних ресурсів тощо. Тому актуальною є проблема формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя. Наявність цієї професійної характеристики фахівця забезпечить грамотність щодо ІКТ, здатність володіти технологією організації мережевої взаємодії учасників освітнього процесу, навички користувача офісних технологій у контексті підготовки дидактичних засобів, графічних зображень, користування базовими інтернет-сервісами, основами технології побудови WEB-сайтів тощо.

Значущість цієї проблеми окреслюється Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», низкою нормативних документів, спрямованих на розвиток національної системи освіти, що має відповідати викликам часу і потребам суспільства цифрових технологій. Важливість формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя підтверджена Міжнародною програмою ЮНЕСКО «Інформація для всіх».

Сформованість інформаційної компетентності (ІК) вчителя-філолога уможлиблює його інтеграцію в світовий освітній простір, забезпечує мобільне входження у світову та вітчизняну культуру, інтенсивніше розкриває мовну систему, вершини літературного мистецтва тощо.

Проблему формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців досліджують у різних аспектах: крізь призму аналізу методологічних засад сучасної

філософії освіти (В. Андрущенко, Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кремень); у рамках професійної підготовки фахівців у вищій школі (А. Алексюк, В. Бондар, Р. Гуревич, Н. Лазаренко, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Шахов); у контексті теорії і методики розвитку вищої професійної освіти (О. Антонова, О. Дубасенюк, І. Драч, П. Лузан, Л. Лук'янова), підготовки майбутніх учителів до роботи в інформаційному освітньому середовищі (В. Горовий, Ю. Половинчак, М. Кадемія, Т. Коваль), з огляду на теоретико-методичні засади інформаційно-технологічного забезпечення підготовки вчителів (В. Биков, А. Гуржій, М. Жалдак, М. Козяр, О. Огієнко, Ю. Радченко). Застосування інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних методик навчання аналізують вітчизняні (Г. Гордійчук, Ю. Жук, В. Ключко, А. Коломієць, Л. Коношевський, Л. Шевченко) та зарубіжні (Т. Грівс, П. Каравело, Е. Мітчел, Т. Спорер, Х. Філд, Е. Чеар, Дж. Хаєс, Н. Хайнце, Дж. Хершман) науковці.

Наше дослідження ґрунтується на теорії компетентнісного підходу, що розроблена українськими (І. Бех, Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Пометун, О. Савченко) та зарубіжними вченими (Р. Бадера, Д. Мертенс, Б. Оскарсон, А. Шелтен). Проблемі формування професійної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей присвячено наукові праці М. Байди, А. Волощук, І. Гайдай, Н. Дівінської, О. Дуплійчук, А. Клименка, С. Кубрак, Л. Морської, М. Пентилюк, О. Семеног, у яких розглянуто особливості становлення фаху в національному і світовому контекстах.

Необхідність дослідження проблеми формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки зумовлена такими суперечностями: між потребами інформаційного суспільства у висококваліфікованих інформаційно компетентних фахівцях і недостатністю визначених продуктивних шляхів формування цієї професійної характеристики майбутніх учителів-філологів; реальним рівнем сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів і кваліфікаційними вимогами до її базового рівня; експоненціальним зростанням обсягу інформації та недостатнім рівнем умінь майбутнього вчителя-філолога щодо її пошуку, відбору, обробки, передавання; потребою сучасних освітніх закладів в інформаційно компетентних фахівцях, здатних до використання електронних ресурсів, і низьким рівнем знань методики роботи з ними; потребою майбутніх педагогів в оволодінні

сучасними інформаційними технологіями навчання і перевагами застосування традиційних методів навчання у ЗВО.

Актуальність і недостатній рівень теоретико-методологічного опрацювання проблеми у педагогічній теорії та практиці визначили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті оновлення європейського простору вищої освіти» (0115U002571); «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (0119U102999). Тему дослідження затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 28 січня 2015 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 24 березня 2015 р.).

Мета дослідження полягає у створенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.
2. Визначити критерії, показники та рівні сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.
3. Створити, обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов, що забезпечать формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.
4. Розробити модель упровадження педагогічних умов формування інформаційної

компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей; укласти методичні рекомендації щодо її використання.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей у педагогічних університетах.

Предмет дослідження: педагогічні умови і модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження: рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей буде зростати за таких педагогічних умов:

- підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів;
- застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання;
- використання технології інтегрованого навчання;
- активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проєктах.

Методи дослідження:

– *теоретичні:* аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання та систематизація для виявлення структури досліджуваного об'єкта, його суперечливих тенденцій; визначення сутності змістових характеристик інформаційної компетентності, особливостей інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей;

– *емпіричні:* анкетування, тестування, онлайн-тестування, спостереження, педагогічний експеримент, самооцінка, експертна оцінка – застосовано для визначення рівня сформованості інформаційної компетентності у майбутніх учителів філологічних спеціальностей та перевірки ефективності обґрунтованих педагогічних умов формування інформаційної компетентності у процесі професійної підготовки;

– *математичної статистики* – для опрацювання одержаних даних і встановлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами та процесами.

Експериментальна база дослідження. Експериментальне дослідження проведено у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, державному

закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Донецькому національному університеті імені Василя Стуса, Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Вінницькому обласному комунальному гуманітарно-педагогічному коледжі у 2017-2020 р.р. До експерименту залучено 407 студентів, 17 науково-педагогічних та педагогічних працівників.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічного профілю у процесі професійної підготовки: підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання; використання технології інтегрованого навчання; активізації самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі в міжнародних онлайн-проектах.

- розроблено модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічного профілю у процесі професійної підготовки, що охоплює такі блоки: цільовий (професійні вимоги до майбутнього вчителя філологічних спеціальностей), теоретичний (принципи, методологічні підходи), операційно-діяльнісний (зміст, форми, методи, засоби, технології), результативний (рівні сформованості інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей та позитивна динаміка результатів дослідження);

- уточнено сутність вихідних понять дослідження: «інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей», «формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей»; критерії (мотиваційний, інформаційно-когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексивний), показники та рівні сформованості (творчий, конструктивний, репродуктивний);

- подальшого розвитку набули зміст, форми, методи, засоби формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що

розроблено та впроваджено методику формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей в освітній процес закладів вищої освіти, в проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» (за підтримки IREX, Посольства США, Посольства Великої Британії в Україні, у партнерстві з Міністерством освіти та науки України); в англомовний курс з інфомедіаграмотності «Very Verified»; розроблено методичні рекомендації до типової програми «Методика навчання англійської мови» для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра, що містять практико-зорієнтовані кейси, вправи, завдання, розробки занять-конференцій, занять-диспутів; методичні рекомендації «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей».

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка №06/62 від 24 листопада 2017 року); Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (довідка №14 від 11 червня 2020 р.); державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 1405/24 від 21 червня 2018 р., довідка №1465/22 від 27 червня 2018 р.); Донецького національного університету імені Василя Стуса (довідка №203/01-13/01.1.3 від 15 листопада 2018 р.); Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (акт №1190 від 17 травня 2018 р.); Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу (довідка № 109/01-07 від 7 травня 2018 р.).

Особистий внесок здобувача в працях, написаних у співавторстві з Н. Хамською, полягає у окресленні значення ІК у підготовці майбутнього вчителя [1]; характеристиці сучасних освітніх технологій, що забезпечують формування ІК [2]; описі практичних форм роботи зі студентами на заняттях циклу філологічних дисциплін [5]; висвітленні практичного досвіду щодо розвитку мотивації ІК майбутніх учителів [6]; обґрунтуванні актуальності активізації самостійної роботи у формуванні ІК майбутнього вчителя-філолога [7]; визначенні можливостей педагогічних дисциплін щодо формування ІК; виокремленні шляхів самореалізації майбутнього учителя в інформаційному просторі [17].

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження представлено та обговорено на наукових і науково-практичних конференціях:

– *міжнародних*: «Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ» (Вінниця, 2014), «Мова, освіта, культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі» (Вінниця, 2016), «Наукові дослідження: перспективи інноваційного розвитку суспільства і технологій» (Київ, 2017), «Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук» (Київ, 2017), «Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості» (Полтава, 2017), «Дистанційна освіта: забезпечення доступності та неперервної освіти впродовж життя» («E-Learning and University Education-2017» (Полтава, 2017 р.), «Стратегічні пріоритети в ХХІ столітті» (Київ, 2017), «Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови (партнерство школи й університету)» (Умань, 2018), «Лабіринти реальності» (Монреаль-Рубіжне-Северодвінськ-Житомир-Баку-Ніш-Зелена Гура, 2017), «Европейский и национальный контексты в научных исследованиях» (IX Junior Research Conference «European and National Dimension in Research») (Полоцк, 2017), «Педагогические инновации – 2017» (Витебск, 2017), «Science without borders» (Шефільд, 2016), «International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: Conference Proceedings» (Кельце, 2017), «Наука і техніка сьогодення: пріоритетні напрямки розвитку України та Польщі» (Воломин, 2018), конференції у Вищій педагогічній школі м. Лодзь у рамках стажування у Польській агенції регіонального розвитку (Лодзь, 2016), конференції у Конгресі США у рамках міжнародної програми обміну «Відкритий світ» для викладачів англійської мови (Вашингтон, 2017);

– *всеукраїнських*: «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» (Вінниця, 2017), «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» (Вінниця, 2018), *наукових конференціях* викладачів, аспірантів і студентів Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського (2015-2018 рр.).

Апробацію наукових результатів здійснено в межах реалізації **проектів**: «Вчитель нового покоління» (Британські Ради, 2016-2020 рр.), «Мережа сталого розвитку CLIL» (Гете-Інститут, 2017-2020 рр.), онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified» (IREX, 2019-2020 рр.), «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» (IREX у партнерстві з

Міністерством освіти і науки України та Академією Української преси за підтримки посольств Великої Британії та США, 2019-2020 рр.), співпраці з Ізраїльським центром міжнародного співробітництва «Mashav» (2017-2020 рр.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 27 наукових праць, у т.ч. 5 статей у наукових фахових виданнях України, 5 з яких внесено до міжнародних наукометричних баз (Index Copernicus, Google Scholar); 6 статей та тези у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 8 статей у матеріалах міжнародних конференцій, 6 статей у матеріалах закордонних конференцій, 2 статті опубліковано у зарубіжних колективних монографіях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу (512 найменувань; із них – 191 іноземною мовою) і 25 додатків. Повний текст дисертації складає 325 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 189 сторінках. Дисертація містить 11 таблиць, 9 рисунків, додатки на 75 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Сутність поняття «інформаційна компетентність» майбутнього вчителя

В умовах стрімкої інформатизації суспільства особливої актуальності набуває проблема формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. Проте, як свідчать теоретичні дослідження та практичний досвід, рівень інформативної компетентності майбутніх учителів не відповідає вимогам сьогодення. Недостатня сформованість комп'ютерної грамотності призводить до поверхового використання інформаційних технологій в організації освітнього процесу. В учителів відсутня належна здатність до володіння інформаційно-комп'ютерними технологіями, цифровими та електронними засобами навчання, що уповільнює процес комп'ютеризації суспільства і обмежує розвиток інформаційної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО). Все це свідчить про те, що формування інформаційної компетентності майбутніх учителів є соціально-педагогічною проблемою, вирішення якої полягає в організації якісно нового підходу до професійної підготовки учителів у закладах вищої освіти.

Проблематиці професійної підготовки майбутніх учителів присвячено численні дослідження вітчизняних (С. Гончаренко, Р. Гуревич, Н. Гузій, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Т. Коваль, В. Кремень, З. Курлянд, Н. Ничкало, О. Пометун, О. Семенов, В. Штифурак, В. Шахов) та зарубіжних (А. Аткинсон, Т. Бурнер, А. Мак, А. Ортенбургер, С. Сайдіс, Л. Франсе, Х. Філд, А. Хуторський) науковців. Їх дослідження спрямовані на реалізацію основної мети вищої школи – формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. Саме ця професійна характеристика майбутніх фахівців є визначальним показником

забезпечення якості вищої освіти. Важливою складовою професійної компетентності майбутнього фахівця є його інформаційна компетентність, оскільки її сформованість забезпечує якісну підготовку майбутнього вчителя в умовах розвитку суспільства цифрових технологій.

Для обґрунтування теоретичних засад формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей важливим є розгляд вихідних понять досліджуваної проблематики, а саме: «компетентність», «професійна компетенція», «професійна компетентність», «інформаційна компетентність учителя філологічних спеціальностей».

У національній рамці кваліфікацій компетентність визначено як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [117]. Згідно з національним освітнім глосарієм, компетентність – це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [118, с. 28-29]. О. Антонова, Л. Маслак розглядають компетентність як гармонійне, інтегративне, ключове поєднання знань, умінь та навичок, досвід діяльності; готовність до використання знань, умінь та навичок у практичній діяльності; якість, що сприяє саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу; мінімальний досвід використання знань, умінь та навичок [3, с. 81-109]. Низка авторів (Г. Беленька, Н. Богданець-Білокаленко, О. Богініч, Ю. Волинець, О. Коваленко, А. Кишинська, М. Машовець, Н. Мельник, О. Половіна) вважають, що компетентність – це суб'єктивно-реальна категорія, що використовується для характеристики діяльності конкретної людини чи групи людей і свідчить про відповідність чи невідповідність означених компетенцій/компетенціям; компетентність є сукупною характеристикою людини щодо відповідності її діяльності визначеним нормам [125, с. 15]. І. Драч виокремлює наступні сутнісні характеристики компетентності: здатність задовольняти

індивідуальні та соціальні потреби на основі знань, умінь, досвіду, цінностей, ставлень, мотивації; застосовувати та інтегрувати знання в різних ситуаціях; готовність приймати оптимальні рішення; комунікативні вміння як засіб ефективної взаємодії з іншими людьми; наявність ціннісних орієнтацій, сформованого світогляду та внутрішніх мотивів діяльності; здатність до саморозвитку [51, с. 33-34].

Поряд із поняттям «компетентність» у науковій теорії і практиці розглядають поняття «компетенція». Компетенція в перекладі з латинської «competentia» означає коло питань, у яких людина добре поінформована, володіє знаннями та досвідом. Компетентна в певній сфері людина володіє відповідними знаннями та здібностями, що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю область і ефективно діяти в ній [43, с. 38]. Низка авторів (Н. Авшенюк, Т. Десятов, Л. Дяченко, Н. Постригач, Л. Пуховська, О. Сулима) вважають, що компетенція є сферою відношень, що існують між знанням та дією у практичній, професійній діяльності фахівця [87, с. 13]. Н. Авшенюк визначає також педагогічну компетенцію як коло питань, у яких особа повинна бути обізнаною; досвід, інформаційний ресурс, знання в певній предметній галузі, якими володіє суб'єкт; соціально задану вимогу до професійної підготовки майбутнього фахівця [87, с. 16].

Н. Мельник та О. Локшина визначають компетенцію як певну сферу, коло діяльності, наперед визначену систему питань, щодо яких особистість повинна бути добре обізнана, тобто володіти набором знань, умінь, навичок та власного до них ставлення. Компетенції включають знання і розуміння, знання як діяти, знання як бути [108, с. 83], [98, с. 130]. На основі аналізу наукових джерел ми визначили, що професійна компетенція – це коло тих прав, повноважень, функціональних обов'язків, що необхідні для здійснення певної професійної діяльності.

Професійна компетентність – це ділові та особистісні якості фахівця, рівень знань, умінь та навичок, досвіду для здійснення певної діяльності, пов'язаної з прийняттям рішень [136, с. 22]. Професійна компетентність у контексті концепції «інтегрованого розвитку компетентності», розробленої шведськими й американськими вченими (В. Чапанат, Г. Вайлер, Я. Лефстед) включає знання,

уміння у різних сферах життєдіяльності людини, необхідні для здійснення діяльності творчого рівня [55, с. 20–21]. На думку І. Смагіна, професійна компетентність педагога – це інтегрована здатність особи здійснювати професійну педагогічну діяльність за нормативно визначеними функціями в межах вимог до професійної діяльності [151, с. 93]. Згідно з С. Скворцовою, це властивість особистості, що дозволяє продуктивно вирішувати освітні завдання, зорієнтовані на формування особистості іншої людини [147, с. 93]. Т. Ціспан стверджує, що професійна компетентність – це інтегрування відповідного рівня професійних знань, умінь та навичок учителя, його особистісних якостей, що виявляються в результаті його професійної діяльності [176, с. 175]. О. Семенов визначає професійну компетентність учителя як ступінь сформованості системи знань і вмінь, філологічних і педагогічних здібностей, ціннісних орієнтацій, інтегративних показників культури мовлення, стилю спілкування, необхідних для якісного виконання педагогічної діяльності [145, с. 31]. Таким чином, професійна компетентність – це інтегрована здатність особи здійснювати якісну професійну педагогічну діяльність.

Аналіз досліджень професійної компетентності майбутнього вчителя свідчить, що її основними складниками є загальні та фахові компетентності. У документах Міністерства освіти та науки України визначено інтегральну компетентність, що розглядається як узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності. У структурі професійної компетентності майбутнього фахівця розглядаються загальні компетентності (універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної професійної і соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку) та спеціальні (фахові, предметні) компетентності (компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю) [109, с. 4].

Згідно з Г. Бельською, професійна компетентність педагога – це складне інтегральне утворення, що характеризується наявністю у суб'єкта діяльності

системних знань, фахових умінь та розвинених професійно значущих особистісних якостей. Автор також виокремлює у структурі професійної компетентності такі компоненти, як мотиви діяльності, інтеріоризовані знання, фахові уміння та розвинені професійно значущі якості [125, с. 21-22].

Н. Мельник, узагальнюючи дослідження з зазначеної проблематики у вітчизняному освітньому просторі, визначає професійну компетентність як базову характеристику професійної діяльності фахівця, що включає як змістовий, так і процесуальний компоненти. Серед сутнісних ознак професійної компетентності науковиця виокремлює: мобільність знань, гнучкість способів, методів, прийомів, підходів професійної діяльності і критичність мислення. У її дослідженнях також зазначається, що у європейському освітньому просторі професійну компетентність розуміють як здатність або спроможність продемонструвати рівень професійної підготовки, що відповідає стандартам, а також обумовлюється сформованістю когнітивного, операційного та функціонального блоків професійної діяльності [108, с. 85-87].

На основі проаналізованих досліджень ми можемо зробити узагальнення про те, що професійну компетентність майбутнього фахівця можна розглядати як здатність особистості виконувати певну діяльність на основі набутих знань, умінь, навичок, досвіду, ціннісних орієнтацій, сформованих особистісних якостей, встановлених взаємин.

Важливою складовою професійної компетентності майбутнього фахівця є інформаційна компетентність, оскільки її сформованість забезпечує всі аспекти діяльності майбутнього вчителя в умовах розвитку суспільства цифрових технологій. Для з'ясування сутності поняття ІК нами було проаналізовано праці вітчизняних (В. Биков, А. Гуржій, Р. Гуревич, Г. Гордійчук, М. Жалдак, Ю. Жук, М. Кадемія, А. Коломієць, О. Спірін, Л. Шевченко) і зарубіжних (Т. Грівс, П. Каравело, Е. Мітчел, Т. Спорер, Х. Філд, Е. Чеар, Дж. Хаес, Н. Хайнце, Дж. Хершман) учених. На думку Р. Гуревича інформаційна та комунікативна компетенції є універсальним інваріантним ядром професійної компетентності. Особлива роль їх полягає в тому, що вони є основою інформаційної діяльності як

головного виду діяльності в інформаційному суспільстві, а також основою для освоєння і використання інформаційних і телекомунікаційних технологій [43, с. 40].

За визначенням В. Беспалова, інформаційна компетентність фахівця — це складне утворення, яке характеризує сформовану особистість представника сучасного інформатизованого суспільства [10, с. 43]. У зв'язку із цим більшість науковців під інформаційною компетентністю педагога мають на увазі його вмотивоване прагнення використовувати нові ефективні технології обробки і переробки інформації в навчальному процесі для розв'язання професійних завдань і оптимізації різноманітних аспектів професійної діяльності в умовах багаторівневої педагогічної освіти [18, с. 48]; готовність до інтерактивної взаємодії зі студентами в інформаційному середовищі та використання інформації у цифровому форматі з урахуванням професійних знань та умінь, соціальних, моральних та етичних норм поведінки особистості в інформаційному середовищі XXI століття; оволодіння знаннями основ інформаційної грамотності та інформаційної безпеки; сформованість навички використання програмних засобів навчання [42], [24, с. 91-92]; застосування ІКТ в управлінні і повсякденному житті; об'єктивне оцінювання процесів і досягнутих результатів педагогічної діяльності [43, с. 37-44].

Згідно за стандартами «Information Literacy Competency Standards for Higher Education» інформаційна компетентність пов'язана з уміннями здобувати необхідну інформацію, здійснювати ефективний та продуктивний доступ до неї, критично оцінювати інформацію та джерела її надходження [203]. У дослідженні департаменту інформаційної грамотності державного університету Каліфорнії «Інформаційна компетентність в університеті штату Каліфорнія» зазначається, що дуже важливим умінням є здатність використовувати інформацію у комплексі з попередніми знаннями, усвідомлюючи економічні, юридичні, соціальні та етичні засади, а також здійснювати інформаційну діяльність за допомогою традиційних та інноваційних нових технологій [189]. Відповідно до іспанських стандартів професійно-компетентнісних вимог до вчителів, інформаційна компетентність визначається як впевнене та критичне використання технологій інформаційного суспільства для роботи, відпочинку та комунікації: використання ІКТ для пошуку,

доступу, зберігання, продукування, презентації та обміну інформацією, а також для спілкування та участі у професійних інформаційних середовищах у мережі інтернет [239, с. 33].

Проблемі формування і розвитку ІК фахівців присвячена низка дисертаційних досліджень. Так, Т. Волкова, розглядаючи проблематику інтеграції педагогічної та комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутнього викладача спеціальних дисциплін професійно-технічного навчального закладу, визначила основні організаційно-методичні підходи до підготовки майбутнього інженера-педагога комп'ютерного профілю до навчання спеціальних дисциплін комп'ютерного циклу у професійно-технічному навчальному закладі [27]. О. Гончарова обґрунтувала та розробила складові методичної системи формування ІК майбутніх учителів інформатики в процесі навчання програмування [38]. М. Драчук, досліджуючи інформаційні технології в системі професійної підготовки майбутніх фармацевтів, схарактеризувала особливості застосування інформаційних технологій у системі професійної підготовки майбутніх фармацевтів, а також специфіку формування їх інформаційно-культурологічної компетентності [52]. Я. Карлінська, розглядаючи формування інформаційної компетентності студентів комерційних коледжів у процесі навчання природничо-математичних дисциплін, виокремлює роль комп'ютерної техніки та програм у розвитку творчих здібностей студентів [73]. С. Кізім досліджувала особливості застосування засобів мультимедіа в професійній підготовці майбутніх робітників електрорадіотехнічних професій, зокрема розробку і використання мультимедійних підручників і посібників під час вивчення теоретичного матеріалу, проведення лабораторних, практикумів, виконання самостійних робіт та телекомунікаційних проектів [79]. О. Ключко, розглядаючи теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, схарактеризувала науково-методичну систему професійної підготовки майбутніх фахівців засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в умовах «інформаційного вибуху» [81]. Л. Куцак дослідила можливості моніторингу якості знань студентів із використанням сучасних тестових технологій та організації

самоосвіти майбутніх учителів на основі хмарних технологій у процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій засобами мережових комунікацій [97]. І. Маркевич наголошує на необхідності змістової оптимізації фахових дисциплін та практик, застосуванні інформаційно спрямованих завдань практичної підготовки майбутніх учителів географії у процесі професійної підготовки [104]. О. Нікулочкіна схарактеризувала роль диференційованого підходу до застосування інформаційно-комунікаційних технологій, оптимального поєднання інноваційних форм і методів навчання з традиційними для розвитку інформаційної компетентності вчителя початкових класів у системі післядипломної освіти [122]. Г. Плахотнюк, досліджуючи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці, наголошує на необхідності використання мультимедійних симуляторів для навчання, електронних предметних курсів, відкритих дошок-порталів для членів навчальної спільноти, міжвузівських навчальних курсів [127]. О. Рогульська, аналізуючи педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій, виокремлює використання відеокomp'ютерних педагогічних програмних засобів для інтенсифікації процесу формування їх професійної компетентності [140]. Науковиця О. Рогульська досліджувала теорію і практику підготовки майбутнього вчителя іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО, описала досвід підготовки майбутніх учителів іноземних мов у країнах ЄС, США й Канаді, проаналізувала шляхи та можливості реалізації змішаного навчання для підготовки майбутнього вчителя у сучасному інформаційно-освітньому середовищі ЗВО [141]. О. Соколюк висвітлила роль активізації інформаційної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я у процесі самостійної навчально-здоров'язбережувальної діяльності для формування їх інформаційної компетентності [154]. Н. Сороко проаналізувала стан сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів філологічної спеціальності та окреслила роль комп'ютерно-орієнтованого середовища для формування цієї професійної характеристики [159]. Ю. Фальштинська висвітлила особливості використання дистанційного навчання у вивченні іноземних мов з

огляду на досвід провідних країн світу [166]. Г. Федорук, досліджуючи формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки, схарактеризувала особливості формування потреби в інформаційно-комунікаційній компетентності через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі закладу освіти [168]. Л. Шевченко визначила важливість розвитку в майбутніх учителів мотиваційно-ціннісного ставлення до педагогічних інновацій, інформаційно-комунікаційних технологій, власної інноваційної діяльності, здатності до самоаналізу, саморозвитку і рефлексії [182]. Л. Шевчук схарактеризувала досвід польських колег у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів у вищих навчальних закладах Республіки Польща [183]. Окреслені дослідження різнобічно висвітлюють проблематику формування інформаційної компетентності, що є вагомим внеском у розвиток вітчизняної науки, проте в наукових доробках відсутні дисертаційні роботи, спрямовані на висвітлення шляхів удосконалення цієї професійної здатності у вчителів філологічних спеціальностей.

Аналіз дисертаційних досліджень Н. Баловсяк, В. Баркасі, Н. Бовтрук, М. Головань, О. Соколюк показав, що інформаційна компетентність розглядається: як рівень знань, умінь і навичок, що дозволяють оперативно орієнтуватись у інформаційному просторі; досвід у пошуку, оцінці, використанні та збереженні інформації, яка отримана за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, мобільних засобів; готовність розв'язання навчальних і практичних завдань, концепції інформатизації суспільства й освіти [7], [9], [19], [32], [155].

У широкому значенні інформаційна компетентність є сукупністю компетенцій, які необхідні для орієнтації та виконання різних видів діяльності в інформаційному просторі [112, с. 10-11], до них, зокрема, належать вміння ефективно використовувати інформаційні технології, опрацьовувати інформацію в різних її формах як у повсякденному житті, так і у професійній діяльності [5, с. 26]. Інформаційна компетентність – це рівнева освіта, що характеризує професійну підготовку майбутнього спеціаліста до використання ІКТ на теоретичному, практичному і творчому рівні [48].

У більш вузькому значенні інформаційна компетентність – це здатність особистості орієнтуватись у потоці інформації [31, с. 6-7.], а також сукупність знань, умінь і навичок, що формуються у процесі навчання і самонавчання інформаційним технологіям з метою подальшого використання їх у педагогічній діяльності [172, с. 5-9]. Зокрема, Н. Гендина, А. Завьялов та В. Недбай виокремлюють вміння опрацьовувати різні джерела інформації, знаходити, відбирати, класифікувати, систематизувати та узагальнювати необхідний матеріал, а також раціонально та ефективно розв'язувати будь-яку інформаційну проблему на основі отриманих знань [31], [62], [119].

Варто також зазначити, що поряд з поняттям «інформаційна компетентність» використовуються такі терміни, як «комп'ютерна грамотність», «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «інформаційно-технологічна компетентність», «інформаційна культура». Розглянемо ці поняття більш детально.

Комп'ютерна грамотність означає загальні знання щодо можливостей використання інформаційних технологій у професійній діяльності, а також знання основ роботи програмних засобів, у той час як технологічна грамотність – це розуміння основних концепцій інформаційних технологій [189]. Інформаційна грамотність передбачає вміння визначати, оцінювати та ефективно використовувати необхідні інформаційні ресурси [34].

П. Беспалов використовує поняття інформаційно-технологічна компетентність для позначення умінь і навичок роботи фахівця з інформаційними ресурсами та технологіями [10]. Інформаційна компетентність також невід'ємно пов'язана з поняттям інформаційної культури. За визначенням А. Коломієць, інформаційна культура – це культура поведження зі знаннями, даними та інформацією, які зосереджені на різних носіях. Складовою частиною інформаційної культури є комп'ютерна грамотність, теоретичні знання та навички роботи (насамперед, навігації) в Інтернеті [85, с. 14]. Тобто інформаційна компетентність майбутнього фахівця є складником інформаційної культури.

Ми розглядаємо інформаційну компетентність майбутнього вчителя як інтегровану характеристику комп'ютерної, технологічної, інформаційної здатності

до виконання професійної діяльності. Якість цієї характеристики визначає рівень сформованості інформаційної культури (рис. 1.1).

Інформаційна компетентність має певну структуру. Існують різні погляди щодо визначення самого поняття та його складників. Так, А. Хуторський до структури компонентів інформаційної компетентності включає об'єктивний (професійно-інформаційний) та суб'єктивний (особистісний) компоненти. Об'єктивний компонент охоплює вимоги, які висуває соціум до професійної діяльності фахівця. Суб'єктивний компонент доповнює його інформаційну компетентність особистісними рисами характеру, які характеризують здатність фахівця до успішного виконання професійної діяльності [175, с. 55-61].

Рис. 1.1. Характеристика інформаційної компетентності

А. Бойцова відносить до складу інформаційної компетентності особистісний та професійно-інформаційний компоненти. До професійно-інформаційного компонента належать інформаційна, комп'ютерна та процесуально-діяльнісна складові. Інформаційна та комп'ютерна складові визначають загальні компетенції

майбутнього фахівця. Процесуально-діяльнісна складова містить загальні та спеціальні компетенції, які визначаються змістом та напрямком професійної діяльності фахівця і зорієнтовані на розв'язання професійно-орієнтованих задач сучасними засобами комп'ютерної техніки [21; 174].

Н. Баловсяк структуру інформаційної компетентності особистості розглядає як: інформаційну складову, що визначає здатність до ефективної роботи з інформацією в різних формах; комп'ютерну (комп'ютерно-технологічну) складову – вміння та навички роботи з сучасною комп'ютерною технікою та програмним забезпеченням; процесуально-діяльнісну складову – здатність застосовувати сучасні засоби ІКТ для роботи з інформаційними ресурсами і розв'язання поставлених завдань [7, с. 227-256].

Детальне дослідження компонентного складу інформаційної компетентності проведено І. Кислою, яка виділяє інформаційно-пошукову, інформаційно-аналітичну, інформаційно-комунікаційну, інформаційно-оцінну, інформаційно-екологічну, компетенцію самовдосконалення і саморозвитку, інформаційно-операційну, інформаційно-етичну, інформаційно-правову, інформаційну, компетенцію збереження інформації, а також розкриває об'єктивне значення кожного компонента як для соціуму, так і для особистості в цілому [78, с.111-112].

Окрім того, розрізняють структуру ІК згідно з підструктурами особистості, а також згідно з основними видами обробки інформації. Розглянемо ці підходи більш детально. На думку дослідників (В. Беспалов, Е. Зайцева, Н. Насирова) інформаційна компетентність охоплює три основні підструктури особистості: мотиваційну, когнітивну та діяльнісну [10], [64, с.10], [115]. У дослідженнях інших науковців (М. Бовтенко, О. Дрогайцев, С. Каракозов) до поняття інформаційної компетентності не включається мотиваційний аспект [18, с. 478], [53, с. 10], [72, с. 50]. Дослідники зазначеного напрямку (Е. Морковіна, М. Головань) включають до структури інформаційної компетентності єдність чотирьох компонентів: когнітивного, операційного, мотиваційно-ціннісного та рефлексивного [32, с. 314-324], а М. Головань розділяє рефлексивний компонент на ціннісно-рефлексивний та емоційно-вольовий, які тісно пов'язані між собою

[33, с. 62-69]. Найбільш розгалуженою є структура інформаційної компетентності за Т. Лупиніс, яка виділяє мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, етико-правовий, аксіологічний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий, комунікативний та адаптивний компоненти [102, с. 57-60].

Низка авторів (Р. Хетчер, Н. Фуад, Л. Кемпбел, С. МакКутчен та інші) виділяють також здоров'язберігаючий компонент, що передбачає збереження та покращення здоров'я майбутніх фахівців у процесі професійної діяльності, пов'язаної з інформаційними технологіями, а також включає знання про наслідки використання інформаційних технологій для здоров'я і можливості їх корекції [200]. У міжнародному стандарті інформаційної грамотності («Керівництво з інформаційної грамотності для освіти протягом усього життя»), розробленому національними асоціаціями IFLA (Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ) під егідою ЮНЕСКО, виділяють такі основні компоненти інформаційної компетентності: отримання інформації, оцінювання інформації, використання інформації [220]. Американський дослідник Дж. Макензі виокремлює у структурі інформаційної компетентності наступні компоненти: ведення пошуку інформації, її аналіз та інтерпретація (здатність тлумачити інформацію, перетворювати її у нові знання) і на цій основі генерування нових ідей та формулювання гіпотез [223].

Українські дослідники Н. Солопова, Т. Ткач вважають, що успішна професійна діяльність учителя можлива за умови формування таких складових інформаційної компетентності, як вміння самостійно шукати, аналізувати, відбирати інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її за допомогою реальних об'єктів та інформаційних технологій; алгоритмічно мислити та виявляти пізнавальні, інтелектуальні і творчі здібності в інформаційній діяльності [158, с. 486-489.].

Найбільш об'ємною за кількістю структурних компонентів інформаційної компетентності є характеристика М. Головань, яка вирізняє: визначення інформації, пошук інформації, сприйняття, розуміння та відбір інформації, збір та зберігання інформації, опрацювання інформації, організація і представлення інформації, передача інформації [32, с. 314]

Найбільш досконало, на наш погляд, складові інформаційної компетентності вчителя-дослідника описують зарубіжні науковці (П. Каравелло, Е. Чеар, Дж. Хершман, Е. Мітчел), які визначають складові інформаційної компетентності як здатності: визначати тему дослідження і інформаційну потребу, окреслювати проблему, формулювати термінологію і ключові слова, визначати види матеріалів, необхідні для дослідження, використовувати електронні засоби пошуку потрібних відомостей; визначати і здійснювати пошук відповідних матеріалів, типи джерел для різних завдань, використовувати цитати; класифікувати знайдені відомості та використовувати їх у дослідженні; оцінювати їх (перевіряти точність, своєчасність, доцільність); узагальнювати знайдені матеріали – групувати відповідно до розділів дослідження, складати бібліографію [189]. З огляду на вищезазначене, до структури інформаційної компетентності вчителя відносимо здатність отримувати, оцінювати та використовувати інформацію у професійній діяльності, що більш детально відображено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Компоненти інформаційної компетентності [173], [110]

Узагальнюючи проведений аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, ми виокремлюємо такі складники інформаційної компетентності майбутнього вчителя: когнітивний, операційний, мотиваційний, етико-правовий, аксіологічний (ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий), комунікативний компоненти інформаційної компетентності майбутнього вчителя (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Зміст структурних компонентів ІК майбутнього вчителя

№ з/п	Структурний компонент ІК	Зміст структурного компоненту ІК
1	Когнітивний	сукупність суспільних, природничих і технічних знань, що відображають систему сучасного інформаційного суспільства; знання основних понять та методів інформаційних ресурсів; інформативної основи пошукової пізнавальної діяльності; ІКТ, що можуть бути використані для розв’язання професійних задач; способів обробки, збереження, презентації, передачі інформації за допомогою ІКТ; методів і засобів ІТ, здатність до синтезу, оцінювання, процесуальної обробки інформації [33, с. 62-69]
2	Діяльнісний (операційний)	уміння й навички: працювати з операційними системами, утилітами, надбудовами над операційною системою та операційними оболонками з метою підготовки документації, навчально-методичних та наукових друкованих та електронних публікацій, ілюстративних та наочних матеріалів до професійних публічних виступів; використовувати соціальні мережі, утиліти, програми-комунікатори для створення професійного представництва у мережі Інтернет; використовувати телекомунікаційні технології з певного предмета з урахуванням особливостей його викладання; уміння орієнтуватися в інформаційному середовищі з метою виконання

		пошуково-аналітичних видів діяльності; створювати умови інтерактивного спілкування за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів і технологій; організовувати самостійну роботу учнів за допомогою Інтернет-технологій [18, с. 98].
3	Мотиваційний	прагнення та готовність до отримання знань, умінь і навичок у галузі технічних, програмних засобів, інформатики, комп'ютерної техніки, ІКТ та інформації; бажання самостійно використовувати можливості комп'ютерних технологій у навчальній та позанавчальній діяльності; інтерес до самовдосконалення шляхом ознайомлення з новими досягненнями в галузі інформатики; спрямованість на постійний розвиток та досягнення високого рівня інформаційної компетентності; мотивацію досягнення успіху в професійній діяльності за допомогою ІКТ [115, с. 5-11].
4	Ціннісно-рефлексивний	сукупність ідеалів, переконань, поглядів, ставлень діяльності у сфері інформаційних процесів; сприйняття інформаційної компетентності як однієї зі значущих професійно-соціальних цінностей; впевненість у виборі інформаційних технологій, адекватне оцінювання власних можливостей у їх використанні та реалізації; наявність власної неупередженої точки зору щодо застосування ІКТ у професійній діяльності для розв'язання педагогічних задач; готовність до самоосвіти, саморозвитку, самоаналізу та адекватної самооцінки власних досягнень у сфері професійної діяльності за допомогою ІКТ; пристосування до нових вимог інформаційного

		суспільства, усвідомлення наслідків використання інформаційних технологій для здоров'я і можливостей їх корекції [102, с. 57-60].
5	Емоційно-вольовий	здатність гідно реагувати на відсутність результату, технічні та інші збої під час роботи з ІКТ; цілеспрямованість та наполегливість у досягненні цілей під час професійної діяльності в інформаційному середовищі; наполегливість в опануванні знаннями у галузі інформатики та уміннями у використанні нових інформаційних технологій у професійній сфері з метою досягнення цілей саморозвитку; прояв вольових зусиль у вирішенні навчальних і професійних проблем; ініціативність, сміливість, принциповість у розробці і здійсненні освітніх проектів на основі інформаційних технологій [33, с. 62-69].
6	Етико-правовий	знання законів, положень, встановленої політики та етикету, пов'язаних із доступом до інформаційних ресурсів та їх використанням; розуміння та можливість доцільного використання знань більшості етичних, юридичних проблем, що пов'язані з використанням інформації та інформаційних технологій; постійне зазначення використаних джерел інформації при виконанні практичних завдань; вміння аналізувати наявність та рівень інформаційної компетентності розвинених країн світу для можливості використання найбільш прийнятних етико-правових норм використання ІКТ у майбутній професійній діяльності [102, с. 57-60].
7	Комунікативний	здатність приймати і сприймати інформацію; виробляти стратегії взаємодії; організовувати

		спілкування учасників освітнього процесу в інформаційному просторі; налагоджувати контакти за допомогою ІКТ; розуміти, сприймати іншого в розмаїтті культур; здатність до взаємодії студентів та викладача на основі загальнолюдських принципів з метою самоосвіти, що в інформаційному суспільстві відбувається за допомогою комунікаційних технологій.

Отже, інформаційна компетентність майбутнього учителя є однією із складових професійної компетентності і виступає системною професійною характеристикою, що включає мотиви, цілі, ціннісні орієнтації, сукупність знань і способів їх використання в інформаційному просторі.

1.2. Особливості формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей

В умовах глобалізованого суспільства виникає можливість спілкування, обміну інформацією, досвідом, досягненнями та надбаннями з представниками різних країн та націй за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів спілкування. З огляду на це, одним із завдань майбутнього вчителя філологічних спеціальностей є формування в учнівської молоді навичок спілкування та взаємодії в інформаційному середовищі. Учитель-філолог – це той фахівець, який покликаний навчити школярів орієнтуватися в потоках інформації та використовувати її, правил етичного спілкування у мережі інтернет, шанобливого ставлення до традицій свого народу та представників інших культур. Усе вищезазначене актуалізує проблему формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Питанням формування професійної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей присвячено наукові праці М. Байди, А. Волощук,

І. Гайдай, Н. Дівінської, О. Дуплійчук, С. Кубрак, Л. Морської, М. Пентиліук, О. Семеног.

Для проведення аналізу поняття «майбутній учитель філологічних спеціальностей» варто розглянути наступні дефініції: «спеціальність», «спеціалізація», «кваліфікація». Сутність цих понять викладено в Законі України «Про вищу освіту» (2014). Спеціальність розглядається як гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти предметна область освіти і науки, яка об'єднує споріднені освітні програми, що передбачають спільні вимоги до компетентностей і програмних результатів навчання випускників [94]. Спеціальність може мати спеціалізацію, що є більш вузьким поняттям, ніж попереднє. У вище зазначеному законі подано таке тлумачення терміна «спеціалізація» – складова спеціальності, що може визначатися закладом вищої освіти та передбачає одну або декілька профільних спеціалізованих освітніх програм вищої або післядипломної освіти [94]. У відповідності з розробленою освітньо-професійною програмою визначається кваліфікація. Кваліфікація розглядається як офіційний результат оцінювання і визнання, які отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту (п. 12, ст. 1, Розділ 1) [94].

Філологія, за академічним словником української мови, – це сукупність наук, що вивчають мову й літературу якогось народу; мова та література [170]. У словнику В. Даля філологія визначається як мовознавство, наука чи вивчення давніх, мертвих мов; вивчення живих мов: лінгвістика [171]. Філологія – сукупність (єдність) гуманітарних наук: мовознавства, літературознавства, фольклористики, текстології, джерелознавства, риторики, палеографії тощо, які вивчають духовну культуру певного народу чи цивілізації через мовний і стилістичний аналіз літературних та інших пам'яток. Головним предметом її досліджень є текст, а метою — його коментар та інтерпретація [138]. Філолог – це людина, яка вправно володіє словом в усному та писемному спілкуванні, вміє тонко, доречно й коректно використовувати всі його можливості [41].

У затвердженому Стандарті вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки подається опис предметної області, зокрема, це об'єкти вивчення та професійної діяльності бакалавра, цілі навчання, теоретичний зміст предметної галузі, методи, методики та технології навчання [135]. Об'єктами вивчення та професійної діяльності бакалавра філології є мова(и) (в теоретичному / практичному, синхронному / діяхронному, діалектологічному, стилістичному, соціокультурному та інших аспектах); література й усна народна творчість; жанрово-стильові різновиди текстів; переклад; міжособистісна, міжкультурна та масова комунікація в усній і письмовій формі. [135, с. 6].

Згідно з переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, філологію віднесено до галузі знань 03 Гуманітарні науки, у якій визначається спеціальність 035 Філологія. До цієї спеціальності належать такі спеціалізації: 035.01 Філологія. Українська мова і література, 035.041 Філологія (Германські мови і літератури) (переклад включно) (англійська), 035.042 Філологія (Германські мови і літератури) (переклад включно) (німецька), 035.034 Філологія (Слов'янські мови та літератури) (російська) та інші. Зазначена спеціальність передбачає освітню кваліфікацію бакалавра чи магістра філології (відповідно до ступеня вищої освіти бакалавра чи магістра) та професійну кваліфікацію філолога та/або перекладач згідно з освітньою програмою. Професійну кваліфікацію вчителя можна здобути за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. До предметних спеціальностей входять, зокрема, 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), 014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська), 014.022 Середня освіта (Мова і література (німецька), 014.035 Середня освіта (Мова і література (російська) та інші. Оскільки основу названих предметних спеціальностей становлять поняття «мова» і «література», що входять до структури поняття «філологія», то це дає нам підстави учителів мов і літератур називати учителями-філологами та послуговуватися дефініцією «учителі філологічних спеціальностей».

Таким чином, ми відносимо майбутніх учителів спеціальності 014 Середня

освіта, яких готують як вчителів української мови і літератури, англійської мови і літератури, німецької мови і літератури, за названими вище предметними спеціальностями до учителів філологічних спеціальностей. Такої ж думки дотримуються М. Байда, І. Соколова, О. Дуплійчук, К. Савченко, І. Гайдай.

Погоджуючись із М. Байдою, ми розглядаємо у нашому дослідженні вчителів філологічних спеціальностей як кваліфікованих фахівців, що засвоїли програму підготовки з предметного поля «Філологія» (англійська мова та література, німецька мова та література, українська мова та література, російська мова та література тощо), отримали вимоги психолого-педагогічну, методичну та практичну підготовку відповідно до галузевого стандарту освіти. Тому формування інформаційної компетентності будемо розглядати у контексті філологічних предметів (англійська мова та література, німецька мова та література, українська мова та література, російська мова та література тощо), психолого-педагогічних (психологія, педагогіка, основи педагогічної майстерності, методика виховної роботи) та методичних (методика навчання мови, методика навчання української, російської та зарубіжної літератури) дисциплін [163, с. 26].

Особливості формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя-філолога впливають із характерних ознак його професійної діяльності. Саме тому ми звернулися до державних нормативних документів, зокрема Стандарту вищої освіти України в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [135].

В описі предметної області зазначено, що цілями навчання майбутніх фахівців за спеціальністю 035 Філологія здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра є: підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме в діяльності, пов'язаній з аналізом, творенням (зокрема перекладом) і оцінюванням письмових та усних текстів різних жанрів і стилів, організацією успішної комунікації різними мовами [135, с. 6].

На основі стандарту вищої освіти України для здобувачів першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності

035 Філологія визначено інтегральну, загальні, спеціальні (фахові) предметні компетентності, програмні результати навчання та зміст інформаційної діяльності майбутнього фахівця, ми визначили зміст інформаційної компетентності вчителя-філолога.

Специфіка професійної компетентності вчителя філологічних спеціальностей полягає в наявності сформованої іншомовної комунікативної компетенції, що входить до складу когнітивно-технологічного компонента, який складається з професійних знань, вмінь, навичок майбутнього учителя [9, с. 11].

У структурі професійної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей виділяють лінгвістичну, мовну, комунікативну, фольклорну, літературну, культурознавчу, соціокультурну, педагогічну, психологічну, методичну, інформаційну, дослідницьку компетенції [145, с. 33].

За період навчання у вищому педагогічному закладі освіти майбутній учитель-філолог має набути фахових знань, умінь та навичок, зокрема досліджувати мовні, соціокультурні, літературні факти та явища; формувати творче, аналітичне, критичне мислення; вести наукові пошуки в галузі мовознавчих, лінгвістичних, літературознавчих, культурознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, використовуючи різноманітні методи наукового дослідження; розвивати мотивацію, потребу та вміння до самостійної роботи, самостійної навчальної та наукової діяльності, бути мобільним та професійно-гнучким, швидко реагувати на нововведення в освіті та освітніх технологіях, тобто бути професійно компетентним [145, с. 31]. Звідси випливає, що компетентнісний підхід до навчання покладено в основу професійної підготовки майбутнього вчителя філологічних спеціальностей.

Є. Соловова виділяє три основних блоки професійних компетентностей вчителя філологічних спеціальностей: комунікативна компетенція (мовна, мовленнєва, соціокультурна, компенсаторна та навчальна компетенції); професійна компетенція (аналітичні вміння, дослідницькі вміння, професійно-комунікативні вміння, психолого-педагогічна компетенція, філологічна компетенція, особистісні характеристики); загальнокультурна компетенція [156, с. 118-129].

І. Бредіхіна значно розширює структуру професійної компетентності вчителя

філологічних спеціальностей, зокрема, розглядає її як сукупність п'яти ключових компетенцій: комунікативно-культурологічної (лінгвістична, мовна, лінгвокультурологічна компетенції); загальнонаукової (когнітивна, літературно-теоретична, історико-літературна, дослідницька компетенції); психолого-педагогічної (психологічна, педагогічна, методична компетенції); особистісної; самоосвітньої [23, с. 191-195].

На основі теоретичного аналізу компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей (І. Соколова, О. Семенов) визначено, що до їх компетентностей віднесено наступні: лінгвістичну, комунікативну, фольклорну, літературну, культурознавчу, методичну, педагогічну, психологічну, що впливають із функцій учителя-філолога.

У дослідженні ми розкриваємо особливості інформаційної компетентності, враховуючи особливості професійної підготовки майбутнього вчителя філологічних спеціальностей.

Аналіз міжнародного досвіду формування інформаційної компетентності вчителів філологічних спеціальностей, зокрема у вищих навчальних закладах США (College of San Mateo, Sacramento City College, Los Rios Community College, Academic Senate of the California Community Colleges), Канади (Alberta Distance Learning Centre), Польщі (університет імені Адама Міцкевича), а також дані міжнародного проекту «Дослідження шкіл: інформаційно-комунікаційні технології у освіті» (Survey of Schools: ICT in Education) [241], дає змогу стверджувати, що формування інформаційної компетентності у вчителів філологічних спеціальностей ще під час професійної підготовки у вищому навчальному закладі є вимогою сучасної освітньої спільноти.

Основною метою навчання мов (української, російської, польської, англійської, німецької) є формування комунікативної компетентності, тобто практичне оволодіння мовою як засобом спілкування. Комунікативна компетентність забезпечує здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із завданнями конкретних ситуацій взаємодії. За своєю структурою комунікативна компетентність складається з кількох складників: мовної

компетентності, що є інтегративною та включає мовні знання (лексичні, граматичні, фонетичні та орфографічні), відповідні навички; мовленнєвої компетентності, що ґрунтується на аудіюванні, говорінні, читанні та письмі; соціокультурній та соціолінгвістичній компетентності, які включають знання, уміння використовувати у спілкуванні та пізнанні соціокультурні і соціолінгвістичні реалії: дискурсивної компетентності, що охоплює комунікативні вміння, пов'язані з умовами реалізації окремих мовленнєвих функцій із застосуванням адекватних мовних моделей-зразків: стратегічної компетентності, що передбачає вміння вибирати ефективні стратегії для розв'язання комунікативних завдань: розвиток здатності учнів до самостійного навчання і самовдосконалення, бажання спілкуватися, слухати і розуміти інших, планувати навчальний процес, уміння адекватної оцінки та самооцінки.

Таким чином, особливість філологічних дисциплін полягає в тому, що домінуючим компонентом змісту навчання мови є не основи наук, а способи діяльності – навчання різних видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання, письма. Для вирішення таких завдань слід орієнтуватися на вибір оптимальних засобів навчання для вчителя та учня, виходячи, передусім, з їх дидактичних особливостей та функцій.

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [135], під час навчання майбутній фахівець має формувати і розвивати вміння та навички читання з безпосереднім використанням матеріалів мережі Інтернет; удосконалювати вміння аудіювання на основі адаптованих та автентичних звукових текстів; формувати вміння та навички перекладу та реферування текстів за фахом; удосконалювати вміння монологічного та діалогічного мовлення; розширювати активний та пасивний словники, ознайомлюватися з лексикою сучасної мови, яка відбиває певний етап розвитку культури даної країни, соціального та політичного ладу суспільства; формувати елементи глобального мислення (діалог культур); формувати стійку мотивацію пізнавальної діяльності, потреби використання мови у реальному спілкуванні; формувати культуру спілкування [132, с. 54].

Належний рівень інформаційної компетентності може забезпечити комунікативну, соціокультурну та міжкультурну компетентності, що визначають особливості професійної підготовки майбутнього вчителя філологічних спеціальностей.

Інтегруючи змістові характеристики цих компетентностей з інформаційними, ми визначили, що інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей – це його здатність до реалізації компетенцій учителя-філолога в інформаційному просторі на основі сформованих знань, умінь, навичок, мотиваційно-вольових настанов та одержаного суб'єктивного досвіду для організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Взаємозв'язок професійної компетентності вчителя-філолога з його інформаційною компетентністю ми подали в таблиці 1.2.

Усе вищезазначене дозволило нам окреслити зміст інформаційної компетентності вчителя-філолога, зокрема, здатність:

- налагоджувати зв'язки з міжнародними громадами, а отже взаємодія з представниками різних культур з метою формування іншомовної комунікативної та соціокультурної компетенцій;
- здійснювати великий вибір онлайн платформ, мереж та освітніх середовищ, які забезпечать цілеспрямований обмін інформацією та взаємодію між учасниками освітнього процесу незалежно від їх місцезнаходження;
- уможливлювати використання ігор-симуляторів, віртуальних ситуацій, наближених до реального життя, та інтерактивних ігор, які є особливо важливими засобами формування соціальних, комунікативних та практичних навичок. Обігрування ситуацій з реального життя у віртуальних умовах дозволяє суб'єктам навчального процесу взаємодіяти з іншими реальними чи віртуальними гравцями, розв'язувати різноманітні проблемні задачі з урахуванням комунікативних, культурних та соціокультурних факторів, таким чином створюючи мовне середовище, необхідне для успішного практичного оволодіння мовою, що вивчається;
- забезпечити суб'єкту освітньої діяльності можливість багаторазового

Таблиця 1.2

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Компетентність педагога	Компетенції вчителя філологічних спеціальностей	Інформаційно-комунікаційні компетенції
Інформаційна компетентність	Мовна компетенція	Використання спеціалізованих сайтів, програмного забезпечення для формування лексичної, граматичної, аудіолінгвальної та інших мовних компетенцій.
	Мовленнєва компетенція	Вільне спілкування з носіями мови за допомогою соціальних мереж, програм-комунікаторів; вибір партнера для мовлення.
	Соціокультурна компетенція	Використання автентичних матеріалів, що містять лінгвокраїнознавчий матеріал та соціокультурні реалії.
	Навчальна компетенція	Впровадження технології дистанційного навчання, використання ІКТ, онлайн словників, навчальної, довідкової літератури, відео- та аудіоконтенту на уроках мови та літератури.

вправління у власному режимі, темпі та часових рамках, що відповідає вимогам особистісно-зорієнтованого навчання, а також доступ до різних завдань, які вчитель вміло та професійно організовує та інтегрує у навчальному процесі, щоб досягти поставленої мети;

– гарантувати можливість підписатися на постійне оновлення інформації про нові надходження у галузі освіти, використання інноваційних методів навчання мови та літератури.

Окрім того, вчитель філологічних спеціальностей повинен уміти використовувати важливий набір інструментів для діагностики навчальних потреб, моніторингу успішності, визначення прогалин у знаннях та підбору завдань, необхідних для вдосконалення окремих навичок учня, що забезпечуватиме диференційований підхід до навчання відповідної мови і літератури з урахуванням психологічних та індивідуальних особливостей кожного з них. Разом з тим майбутній учитель-філолог має володіти навичками використання соціальних мереж, які у майбутньому можуть прискорити процес обміну інформацією, досвідом, порадами, перевірки домашнього завдання, організації дистанційного навчання тощо.

Використання інформаційних технологій у процесі навчання забезпечує особистісно-орієнтований підхід до навчання через можливість вибору індивідуального темпу роботи, створення максимально наближених до життя віртуальних ситуацій, завдяки яким студент може одразу практично застосовувати отримані теоретичні знання, а також отримує вільний доступ до баз даних, довідкового матеріалу та різноманітних ресурсів з можливістю вибору згідно з потребами та можливостями кожного окремого користувача.

Спираючись на Стандарт вищої освіти України, ми визначили спеціальні (фахові, предметні) компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей: усвідомлення значущості філологічної науки в умовах інформаційного суспільства; здатність використовувати знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні засобами ІКТ; здобувати знання з теорії та історії мови, що вивчаються за різними джерелами інформації за

допомогою різних пошукових систем; здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мови, що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію на основі автентичних аудіолінгвальних матеріалів, доступ до яких є в онлайн енциклопедіях, базах даних, навчальних онлайн курсах тощо; здатність використовувати інформаційний простір для здобуття системних знань про тенденції розвитку світового літературного процесу та вітчизняної літератури; здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову в усній та письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для виконання інформаційно-комунікаційних завдань у різних сферах життя; здатність до пошуку, аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту засобами ІКТ; здатність вільно оперувати спеціальною термінологією у галузі ІКТ та електронних засобів навчання для виконання професійних завдань майбутнього вчителя філологічних спеціальностей; здатність створювати тексти різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами за допомогою ІКТ та цифрових засобів; здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів із використанням онлайн інструментів, спеціальних конструкторів та платформ; здатність надавати консультації з дотримання норм літературної мови та культури мовлення за допомогою програм-комунікаторів та засобів організації дистанційного навчання; здатність до організації ділової комунікації засобами ІКТ, онлайн-листування, участі в онлайн-заходах [169, с. 8].

Це дозволило визначити програмні результати формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя-філолога. Ми визначали їх, враховуючи нормативний зміст професійної підготовки вчителів-філологів, що зазначений у документі Стандарт вищої освіти України, зокрема, здатності: вільно спілкуватися з професійних питань у інформаційному просторі з різними суб'єктами комунікації державною та іноземною мовами усно й письмово; ефективно добирати необхідну інформацію з різних джерел, критично аналізувати, систематизувати,

інтерпретувати її з метою створення власного інформаційного продукту; організовувати процес самоосвіти засобами онлайн та дистанційного навчання; в інформаційному просторі співпрацювати з колегами, представниками інших культур на основі загальнолюдських цінностей (миролюбності, толерантності, доброзичливості, гуманності тощо); використовувати інформаційні й комунікаційні технології в освітньому процесі; розв'язувати проблеми філології із застосуванням ІКТ, а саме: розуміти систему мови, загальні властивості літератури, історії мови; вміти схарактеризувати особливості різновидів мов, що вивчаються, використовуючи доступ до баз даних автентичних аудіолінгвальних матеріалів, онлайн енциклопедій; працювати в інформаційному просторі, дотримуючись норм літературної мови; використовувати сучасні онлайн інструменти та ІКТ для створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною мовами; за допомогою онлайн словників, довідників, спеціалізованих платформ аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію, здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів; використовуючи онлайн бібліотеки та бази даних, аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури; в інформаційному середовищі використовувати мову в усній та письмовій формах для розв'язання комунікативних завдань професійного спрямування; мати навички управління комплексними діями або проектами онлайн при розв'язанні складних проблем у педагогічній діяльності; мати навички участі в дистанційних наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології [135, с. 9-10].

З огляду на це, ми можемо стверджувати, що інформаційна компетентність є важливою складовою професійної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, а тому гостро стоїть питання про необхідність формування відповідної компетентності на етапі професійної підготовки у ЗВО.

Формування інформаційної компетентності – одна з актуальних проблем, вирішення якої потребує сучасна вища школа у суспільстві цифрових технологій. Проблематику формування інформаційної компетентності висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: роль інформаційної компетентності

у професійній підготовці майбутніх учителів (А. Алексюк, В. Кремень, Н. Гузій, Р. Гуревич, М. Кадемія, Л. Шевченко), проблеми формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців (Н. Баловсяк, М. Головань, Т. Сіткар, Ю. Туранов); психолого-педагогічні аспекти формування компетенцій в умовах інформаційного середовища (В. Заболотний); теоретико-методичні аспекти підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності (Л. Морська); формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інформаційно-комунікаційних технологій (О. Маслюк); аналіз рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів (О. Соколюк).

На основі проаналізованих наукових джерел, ми визначаємо, що інформаційна компетентність майбутнього фахівця філологічних спеціальностей – це його здатність виконувати певну діяльність у інформаційному освітньому просторі на основі знань, умінь, досвіду, ціннісних орієнтацій, особистісних якостей.

Формування інформаційної компетентності можна розглядати на основі структурного підходу до професійної діяльності, сутність якого полягає в тому, що тут передбачаються цілі, завдання, зміст, способи виконання, результати. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей ми розглядаємо як систему взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів, що передбачають цілі, завдання, зміст, форми, методи, засоби, результати, активність суб'єктів у інформаційному середовищі.

Формування інформаційної компетентності майбутнього учителя розглядають з позицій функціонального підходу. З цією метою нам необхідно розглядати компетенції майбутнього фахівця у напрямку підготовки його до діяльності в інформаційному просторі, тобто те коло прав і обов'язків учителя-філолога, що визначають його сферу загальнопедагогічної та фахової діяльності.

З функціональної точки зору, формування інформаційної компетентності майбутнього учителя філологічних спеціальностей можна розглядати як процес, що спрямований на засвоєння інформаційних компетенцій.

На основі аналізу праць М. Головань, І. Кислої, Н. Лупиніс ми виокремили

такі компетенції, як: інформаційно-пошукова (пошук необхідної інформації щодо країни, мова якої вивчається, отримання теоретичних знань з мови); інформаційно-аналітична (аналіз фактичного та соціокультурного матеріалу про країну, мова якої вивчається, мовного матеріалу); інформаційно-комунікаційна (консультація батьків, учнів та колег щодо навчально-виховного процесу, запобігання та ліквідація конфліктних ситуацій); інформаційно-оцінна (проведення необхідних організаційних, колективних заходів, тестувань та опитувань з предмету); інформаційно-екологічна (забезпечення чистоти і порядку у навчальному приміщенні; контроль за дотриманням учнями та колегами правил гігієни та санітарії; проведення заходів з превентивного та екологічного виховання); інформаційна компетенція самовдосконалення і саморозвитку (підвищення кваліфікації педагогічного працівника); інформаційно-операційна (виконання різних видів діяльності за допомогою персонального комп'ютера); інформаційно-етична та інформаційно-правова (контроль за дотриманням учнями, колегами та батьками навчальної дисципліни, правил та норм охорони праці); інформаційна компетенція збереження інформації (забезпечення безпеки збереження секретних документів, документів внутрішнього обліку, журналів обліку навчальних досягнень учнів тощо) [78, с. 111-112].

Сучасний інформатизований освітній простір пропонує широкий вибір онлайн-інструментів та платформ для формування мовних та мовленнєвих компетенцій майбутнього вчителя-філолога.

Надбудови до Google Chrome, Candy [251] та Scrible [285] дозволяють зберігати окремі параграфи та цитати у персоніфіковану базу даних, автоматично фіксувати джерело інформації, залишати текстові коментарі. Надбудова ReadLang [283] є корисним інструментом для формування лексичної компетенції, що автоматично перекладає окремі слова, зберігає їх до особистої бази даних користувача, створює флеш-картки для автоматизації лексичної навички. Підвищенню мотивації до навчання та активізації пізнавального інтересу у вивченні мов сприяє використання актуальних сучасних автентичних матеріалів та застосування сучасних інформаційно-комунікаційних засобів навчання. Так,

мобільний додаток News in Levels [275] містить автентичні тексти для читання, що є диференційованими за рівнями складності та базуються на поточних новинах світу. Сайт Newsela [276] використовує актуальні новини мовою, що вивчається, після читання яких користувач виконує цікаві завдання (інтерактивні тести, онлайн вікторини). Платформи CommonLit [255], ReadWorks Digital [284], DreamReader [261] містять автентичні різнорівневі тексти та готові інтерактивні завдання з формування навички читання відповідною мовою.

Формування продуктивної навички – писемної комунікації – є складним багатокроковим процесом, що передбачає тісну взаємодію учасників освітнього процесу. Застосування програмних засобів навчання, онлайн конструкторів, платформ та мобільних додатків спрощує цей складний процес, а також активізує мотивацію до навчання. Наприклад, платформа PrimaryPad [281] та мобільний додаток FoldPass [264] надають студентам можливість спільного доступу та редагування тексту, роботи у мікрогрупах, розміщення готових текстів на блозі. Програми Telescopic Text [295] та Hemingway App [268] допомагають користувачам розширити речення (надаючи текстові підказки), а також перевірити та відкорегувати стилістику готових текстів. Програма My StoryBook [274] та мобільний додаток Steller [290] є засобами створення цифрових книг зі спільним доступом, що дозволяє майбутнім учителям самостійно створювати та оформлювати короткі оповідання, казки, історії з життя тощо, обмінюватися ними за допомогою програми/додатку, коментувати та взаємодоповнювати тексти. У глобалізованому інформатизованому суспільстві толерантність, ввічливість та правила міжнародного спілкування відіграють особливо важливу роль. Саме тому сайт The Politeness Checker [296] є, на нашу думку, актуальним для перевірки доречності вживання формул ввічливості в офіційному листуванні.

Найбільш популярними онлайн платформами для формування навички аудіювання є Listenwise [273], CNN Student [254], Breaking News English [249]. Спільними характеристиками зазначених платформ є застосування автентичних текстів актуальних новин, диференційованих за рівнями, можливість перегляду відеофайлів, увімкнення субтитрів, велика кількість інтерактивних вправ та завдань.

Важливо зазначити, що завдання, які базуються на автентичних актуальних новинах, є ефективними для формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя-філолога, адже, формуючи навички читання та аудіювання, студент занурюється у мовне середовище, ознайомлюється з особливостями побуту та культури країни, мова якої вивчається, формує толерантне та шанобливе ставлення до цінностей представників української культури, інших культур.

Формування комунікативної компетенції майбутніх учителів філологічних спеціальностей є ключовим завданням навчання рідної та іноземної мов. Адже уміння спілкуватися, застосовуючи сучасні ІКТ, може забезпечити майбутньому фахівцю конкурентоспроможність на ринку праці. Так, надбудови Dictation [258], Clarisketch [253], програма Vocaroo [301] дозволяють користувачеві записувати голосові повідомлення, наприклад, рідною або іноземною мовами у форматі друкованого тексту. Платформи Shadow Puppet [287] та iTalk Recorder [299] можна використовувати для формування монологічного мовлення, записуючи голосове повідомлення як опис обраного графічного об'єкту. Програми PhoTransEdit [279] та Phonetizer [278] швидко перетворюють аудіозапис чи друкований текст на транскрипцію, що уможлиблює формування навичок правильної вимови.

Комунікативний підхід до навчання мов передбачає формування лексико-граматичного інструментарію, що відбувається у контексті занурення в мовне середовище. Так, сайт TubeQuizard [298] є конструктором для створення інтерактивних лексичних та граматичних вправ, що базуються на субтитрах до відео YouTube. Платформа Sentence Tree [286] пропонує інноваційний підхід до вивчення структури речення за допомогою автоматизованих діаграм. Сайт Grammar Gamble [267] є інструментом для проведення граматичних аукціонів. Платформа Now Corpus [277] є базою даних різнорівневих онлайн вправ з формування граматичної навички. Наприклад, інструмент Verb conjugation tool [299] унаочнює особливості відмінювання та утворення видочасових форм дієслова у англійській мові.

Візуалізація навчального матеріалу під час вивчення мов часто відбувається засобами слайдових презентацій. Так, інструменти QwikSlides [282] та Prezi [280] дозволяють швидко створювати презентації онлайн на основі обраного шаблону;

платформа SlideShare [289] уможлиблює обмін презентаціями та окремими слайдами; сайти Simpleshow [288] та Tackk [293] є інструментами для створення відеопрезентацій із аудіозаписом тексту з поясненнями чи коментарями вчителя; хостингова платформа AuthorStream [248] забезпечує можливість створення та демонстрації презентації у прямому ефірі, а також конвертацію готової презентації у формат відео. Окрім інструментів для створення презентацій, сайт Bunsee [250] пропонує також можливості створення онлайн плакатів та постерів.

З огляду на особливості сприйняття інформації учасниками освітнього процесу, виникає необхідність формування у сучасного учителя філологічних спеціальностей навичок створення інфографіки. Так, Н. Пічей [232] пропонує наступні сайти для швидкого перетворення текстової інформації на графічні елементи: Draw.io [260], Adiomia [146], Genial.ly [265], Creately Visme [257], Easel.ly [262], Canva [252]. Платформа KnightLabTimeline [270] має додаткові можливості, зокрема створення діахронічних інфографічних зображень у форматі хронологічної лінії або хронологічного дерева.

Для організації інтерактивної взаємодії учасників під час освітнього процесу, моніторингу сформованості мовних та мовленнєвих компетенцій Н. Пічей пропонує такі онлайн інструменти: SurveyMonkey [291], Google Forms [266], Survmetrics [292], що дозволяють створювати опитувальники, вікторини, інтерактивні тести та змагання на основі різних шаблонів. На особливу увагу також заслуговують платформи Tricider [297], Wordle [302] та AnswerGarden [247], за допомогою яких можна створювати карти думок, хмари ідей, організовувати мозкові штурми, диспути тощо.

Для забезпечення дистанційного доступу до навчальних матеріалів, організації самостійної діяльності студентів з педагогічних та фахових дисциплін викладач може створювати онлайн курс. Так, платформа Teachable [294] є зручною для створення коментарів до систематизованих відеоматеріалів; сайт CourseLab [256] є конструктором для створення інтерактивних завдань різних типів; DocentEdu [259] є надбудовою для Google Chrome для систематизації окремих документів та веб-посилань; конструктори Ed [263] та Kotobee [271] містять необхідні елементи

для створення інтерактивних завдань для мобільних пристроїв.

Таким чином, особливості формування інформаційної компетентності майбутнього учителя-філолога дають нам можливість досліджувати критерії, показники, рівні сформованості цієї характеристики та проводити подальші дослідження означеної характеристики.

1.3. Критерії, показники та рівні сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей

Для визначення сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у науці використовуються такі поняття, як критерії та показники.

Згідно з академічним тлумачним словником української мови, критерії – це підстава для оцінки, визначення або класифікацій понять та явищ; засіб, міркування, ознака, на основі якої проводиться визначення або класифікація чого-небудь, мірило оцінки [37, с. 153]; необхідна та достатня умова проявлення або існування якогось явища чи процесу [37, с. 95]. Р. Чубук визначає критерій як набір ознак та властивостей явища, об'єкта, предмета, які дають змогу судити про його стан, рівень розвитку та функціонування [177, с. 255]. С. Савченко описує критерій, як ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, визначення [143, с. 23]. З. Курлянд відзначає, що розгляд будь-якої досліджуваної величини повинен включати в себе не тільки її ознаки, а й критерії, які визначають вираженість тієї чи іншої ознаки в розглядуваному процесі або явищі [95, с. 141]. С. Гончаренко визначає критерій як правило, згідно з яким виносять оцінку, роблять вибір після вимірювання [35, с. 141]. Таким чином, критерій – це мірило, ознака, що дає можливість з'ясувати ступінь сформованості та розвиненості конкретної компетентності.

Для будь-якого критерію характерна наявність показників, що відображають або уточнюють визначні властивості та ознаки об'єкта, змістове наповнення кожного критерію. Згідно зі словником української мови, показник – це свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, процесу; дані

про досягнення в чому-небудь [150, с. 10]. Р. Чубук стверджує, що критерій і показник тісно взаємопов'язані: науковообґрунтований вибір критерію значною мірою зумовлює правильний вибір системи показників, а якість показника залежить від того, наскільки він повно і об'єктивно характеризує прийнятий критерій [177, с. 255]. Кількість показників у кожному критерії має бути оптимальною, а самі показники – місткими, зрозумілими, конкретними.

Аналіз наукових джерел з означеної проблеми засвідчив, що науковці послуговуються різними підходами до визначення критеріїв сформованості того чи іншого явища, процесу, властивості. Так, О. Дрогайцев виокремлює когнітивний, мотиваційно-цільовий, операційно-діяльнісний, комунікативний, рефлексивний критерії [53, с. 97]. У дисертаційному дослідженні А. Смолюка схарактеризовано когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, потребово-мотиваційний, рефлексивно-ціннісний, соціально-комунікативний критерії [152, с. 174]. С. Чупахін виокремлює знаннєвий, практичний, комунікативний, особистісний критерії [178, с. 75]. У науковому доробку Г. Федорук визначено аксіологічний (готовність майбутнього вчителя до формування інформаційної компетентності), гносеологічний (володіння знаннями змісту інформаційної компетентності) та праксеологічний (досвід прояву інформаційної компетентності майбутніх учителів у різних ситуаціях) критерії сформованості компетентності [168, с. 46].

Як свідчить аналіз досліджень (Г. Гордійчук, А. Гуржій, Р. Гуревич, М. Кадемія, Т. Коваль, Н. Майєр, Л. Шевченко), сформованість професійної компетентності майбутніх фахівців можна розглядати за такими компонентами: теоретичним (знання, розуміння, аналіз, синтез, оцінювання), технологічним (операційно-діяльнісним), особистісним (мотиваційним, моральним, психологічним). Науковиця Н. Баловсяк, враховуючи особливості діяльності майбутнього вчителя-філолога в інформаційному просторі, виділяє наступні компоненти: інформаційний, комп'ютерно-технологічний, процесуально-діяльнісний, особистісний і професійно-інформаційний [6, с. 5].

А. Хуторський визначає об'єктивний (професійно-інформаційний) та суб'єктивний компоненти. Об'єктивний включає вимоги, що висуває соціум до

професійної діяльності майбутнього педагога. Суб'єктивний компонент доповнює інформаційну компетентність особистісними характеристиками, які відображають здатність фахівця до виконання успішної педагогічної діяльності [174, с. 58-64]

Враховуючи напрацювання науковців щодо критеріїв та їх показників, ми сформулювали їх наступним чином: мотиваційний, когнітивно-інформаційний, діяльнісний та особистісно-рефлексивний. До кожного з критеріїв ми розробили показники.

Мотиваційний критерій передбачає наявність інтересу, бажання, прагнення до здобуття знань, умінь, і навичок із проблеми формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей; спрямованість майбутнього учителя на діяльність у цьому напрямі, наявність прагнення майбутнього учителя-філолога до самовдосконалення щодо використання цифрових освітніх ресурсів; бажання самостійно використовувати можливості ІКТ, електронних засобів навчання; мотивації досягнення успіху у майбутній професійній діяльності за допомогою ІКТ, електронних засобів навчання та доступу до постійно оновлюваної бази даних у галузі педагогічних та фахових дисциплін.

Когнітивно-інформаційний критерій охоплює знання ІКТ, електронних і цифрових освітніх ресурсів, комп'ютерних мереж, педагогічних програмних засобів, електронних підручників з предмету; науково-методичних підходів до використання ІКТ у процесі навчання мов; вимог до навчальних програмних засобів, їх класифікацій, напрямів використання у майбутній професійній діяльності вчителя-філолога; методики створення власного електронного дидактичного матеріалу; розуміння інформаційної основи пошукової пізнавальної діяльності; обізнаність у способах і методах ефективного пошуку, об'єктивного аналізу, обробки, класифікації, збереження, адаптації, презентації, передачі інформації із застосуванням ІКТ.

Діяльнісний критерій – уміння й навички працювати з різними операційними системами, утилітами, надбудовами, операційними оболонками; визначати, оцінювати та ефективно використовувати соціальні мережі, програми-комунікатори, мобільні додатки, платформи для створення професійного

представництва у мережі Інтернет; приймати ефективні рішення у нестандартних ситуаціях; створювати умови інтерактивного спілкування за допомогою ІКТ; організовувати самостійну роботу учасників освітнього процесу за допомогою Інтернет-технологій; самостійно здобувати та опрацьовувати інформацію з різних друкованих джерел; створювати власний інтелектуальний продукт на основі отриманої та обробленої інформації; розробляти е-засоби навчального призначення.

Особистісно-рефлексивний критерій сформованості інформаційної компетентності – наявність сукупності рис особистості: динамічність (забезпечує швидку реакцію на зміни в інформаційному просторі), мобільність (забезпечує здатність особистості швидко змінювати види діяльності), працездатність, адаптивність (забезпечує вміння перебудовувати роботу в змінюваних умовах інформаційного суспільства), комунікабельність, гнучкість, конкурентоспроможність, креативність, наявність критичного мислення (вміння оцінювати та інтерпретувати події, відокремлювати факти від суджень, робити висновки і прогнозувати перспективи), що забезпечать повноцінне функціонування фахівця в сучасному інформаційному просторі.

За кожним із цих критеріїв і показників ми розробили методичний інструментарій, за допомогою якого вивчали стан сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей (таблиця 1.3).

Констатувальний етап експерименту передбачав вивчення стану сформованості інформаційної компетентності у майбутніх учителів філологічних спеціальностей. З цією метою ми відібрали 407 студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Донецького національного університету імені Василя Стуса, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу.

За мотиваційним критерієм ми визначали у студентів наявність бажання до набуття інформаційної компетентності майбутнього вчителя. З цією метою провели опитування за опитувальником для визначення рівня мотивації до формування

**Методичний інструментарій
для вивчення стану сформованості ІК
майбутніх учителів філологічних спеціальностей**

№ з/п	Критерій	Методи
1.	Мотиваційний	– опитувальник для визначення рівня мотивації до формування інформаційної компетентності (Додаток В); – анкета для визначення рівня мотивації до формування інформаційної компетентності (Додаток Г); – спостереження
2.	Когнітивно-інформаційний	– опитувальник «Я знаю» (Додаток Д); – анкета самооцінки когнітивного рівня сформованості інформаційної компетентності (Додаток Е); – тест на встановлення рівня володіння сформованості комп'ютерної грамотності (Додаток Є)
3.	Діяльнісний	– опитувальник «Чи вмію я?» (додаток Ж); – анкета для визначення базового рівня інформаційної компетентності майбутнього вчителя (Додаток З); – діагностична карта сформованості самооцінки інформаційної компетентності майбутнього вчителя (Додаток І); – оцінювання експертів
4.	Особистісно-рефлексивний	– експрес-діагностика конкурентоспроможності особистості (Додаток К); – виконання завдань, що передбачають використання критичного мислення; – спостереження

інформаційної компетентності (Додаток В). Аналіз відповідей студентів свідчить про те, що у 5,2% респондентів є бажання до набуття цієї компетентності; 60,5% – не змогли відповісти на запитання, а отже, не визначились, а у 34,3% респондентів відсутнє бажання формувати інформаційну компетентність, оскільки вони вважають, що ця професійна характеристика необхідна лише для майбутньої професійної діяльності, а вони не пов'язують своє майбутнє з професією вчителя.

Спостереження за студентами під час освітнього процесу свідчить, що лише 7,2% студентів виявляють високий інтерес до досліджуваної проблеми; 54,7% студентів ситуативно виявляють інтерес, а 38,1% байдуже ставляться до формування інформаційної компетентності особистості.

За допомогою анкети для визначення рівня мотивації до формування інформаційної компетентності (Додаток Г) нами було визначено цілеспрямованість студентів у здобутті знань щодо інформаційної компетентності: 6,3% респондентів виявили інтерес до проблеми, 10,2% вбачають у цьому професійну необхідність, 37,8% відповідально ставляться до виконання програми, 27,2 % реагують на вимогу викладача, 18,5% не бачать у цьому необхідності.

Узагальнюючи результати діагностики, ми відзначаємо, що у більшості студентів переважають зовнішні мотиви (вимоги викладача, необхідність виконання програми, потреба отримати високий бал) до формування інформаційної компетентності, у той же час лише незначна кількість респондентів мають внутрішні мотиви, зокрема, інтерес до досліджуваної проблематики.

З метою визначення когнітивного рівня сформованості інформаційної компетентності студентам було запропоновано дати відповіді на запитання, що містить опитувальник «Я знаю» (Додаток Д). Результати опитування засвідчили, що майбутні учителі філологічних спеціальностей мають різні уявлення про поняття «інформаційна компетентність». У більшості випадків у них цей термін асоціюється з використанням ІКТ у процесі занять. Причому зміст поняття коливається від знання вчителем власного предмета (71,3%) до вміння використовувати інформаційні технології для організації освітнього процесу (21,2%). Це підтверджується наступними відповідями: «вміння користуватися інформацією»,

«вміння знаходити потрібну інформацію», «вміння подавати інформацію різними способами», «здатність інформативно представляти навчальний матеріал». Певний відсоток (4,9%) майбутніх учителів розуміють, що інформаційна компетентність є складним явищем, що передбачає знання, уміння і навички, пов'язані з пошуком, обробкою та подальшим використанням інформації, створенням власного інформаційного продукту за допомогою сучасних ІКТ. 2,6% майбутніх педагогів вважають інформаційну компетентність обов'язковим компонентом успішної професійної діяльності. Вони характеризують це поняття як «уміння іти в ногу з часом і відстежувати сучасні тенденції розвитку освіти і суспільства», «всебічний розвиток учителя», «постійний розвиток учителя», «бажання дізнаватися новинки щодо використання комп'ютерних технологій». Таким чином, більшість студентів визначають поняття інформаційної компетентності майбутнього вчителя як здатність до використання ІКТ для передачі знань з предмету.

Респонденти (63,2%) вказують на необхідність і важливість формування інформаційної компетентності у майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Вони переконані, що інформаційна компетентність «забезпечує увагу учнів на уроці», «підвищує пізнавальний інтерес та мотивацію до вивчення мов», «уможливлює використання гаджетів під час вивчення навчальних дисциплін».

Під час констатувального етапу експерименту було виявлено рівень обізнаності студентів щодо використання різних платформ для візуалізації освітнього процесу. У результаті з'ясовано, що 73,2% учасників назвали PowerPoint, 11,1% – Google Sheet, 16,4% – не знають жодної програми. Серед платформ та інформаційних середовищ, які допомагають систематизувати освітній процес та організувати взаємодію вчителя, учнів і батьків 52,8% респондентів зазначили програми-комунікатори (Viber, WhatsUp, Telegram), 17,3% – групи у соціальній мережі Facebook. 29,9% студентів вважають, що освітній процес забезпечує реальне спілкування вчителя та учня. Нами вивчено, наскільки майбутні вчителі філологічних спеціальностей обізнані з програмами та платформами, які допомагають розвивати аудіовізуальну компетенцію. Серед таких програм було названо канал YouTube – 59,4 % опитуваних, особисті канали та сайти іншомовних

співаків – 14,1%. 26,5% не назвали жодної програми. Інструментами для організації ефективної взаємодії суб'єктів навчання, контролю знань під час уроків було названо Kahoot – 19,1% респондентів, LearningApps – 14,3%, жодної відповіді – 66,6%. Таким чином, ми можемо відзначити недостатній рівень знань майбутніх учителів щодо їхньої обізнаності та можливостей застосування ІКТ в освітньому процесі.

Зі студентами було проведено анкетування з метою самооцінювання, їм запропоновано виконати завдання анкети самооцінки когнітивного рівня сформованості інформаційної компетентності (Додаток Е). Запитання анкети охоплювали основні завдання роботи з комп'ютером, спрямовані на майбутню професійну діяльність, зокрема; обізнаність щодо можливостей використання операційної системи Windows, виконання простих операцій у мережі Інтернет, а також функції найпростіших додатків Microsoft Office: Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Power Point. Аналіз статистичних даних засвідчив, що 97,1% опитуваних знають, як написати листа і переслати файли, 82,1% – як створити поштову скриньку, 78,2% – як користуватися пошуковими системами. Були запитання на виявлення обізнаності щодо роботи з Windows та Microsoft Office: 69,1% респондентів знають, як знайти у комп'ютері необхідний файл за його назвою; 82,8% опитуваних знають, як видалити непотрібний файл, записати файли на флешку, зберегти файл на комп'ютер; 96,3% опитуваних знають, як змінити розмір шрифту, скопіювати та вставити текст в інше місце або частину тексту; 59,8% опитуваних уміють завдавати абзацний відступ; 54,3% студентів зазначили, що уміють створювати таблиці; 50,3% учасників знають, як розмістити текст у двох колонках. Аналізуючи відповіді студентів щодо Microsoft PowerPoint, було виявлено, що 83,4% опитуваних знають, як створити презентацію на основі шаблону оформлення, 45,1% – як працювати з анімацією, 27,4% – як створити гіперпосилання, 19,3% – знають, як додавати звукові та відео файли до анімації. Найнижчими є показники знань щодо Microsoft Excel: 14,3% респондентів знають, як ввести та відсортувати дані в комірці; 22,4% – як відсортувати дані таблиці; 4,8% – як створити діаграму за допомогою майстра діаграм. Таким чином, ми можемо

зробити такі узагальнення: 85,8% студентів знають алгоритми виконання простих дій у мережі Інтернет, 75,9% – як виконати прості завдання у операційній системі Windows, 65,2% – як виконати прості операції з форматування тексту і таблиць у програмі Microsoft Word, 43,8% – як працювати у програмі Microsoft Power Point, 13,8% – обізнані з можливостями програми Microsoft Excel.

З метою виявлення рівня сформованості у майбутніх педагогів комп'ютерної грамотності був проведений тест на встановлення рівня сформованості комп'ютерної грамотності (Додаток Є). Тест містив 44 запитання з варіантами множинного вибору. Він був спрямований на виявлення знань студентів щодо: основних складових компонентів комп'ютера, їх характеристик та функціонального призначення (зовнішні та внутрішні пристрої, носії інформації, призначення пристроїв тощо); комп'ютерних термінів та одиниць виміру інформації; алгоритмів виконання простих операцій (включення і виключення комп'ютера, збереження та пошук інформації); оптимізації роботи на комп'ютері за допомогою комбінацій клавіш та інші. Аналіз результатів тестування засвідчив, що 98,1% студентів розуміють функціональне призначення маніпулятора «миша»; 96,2% можуть пояснити мету створення ярликів на робочому столі, 94,2% – схарактеризувати процес розархівування документів; 93,7% – визначити програми для перевірки комп'ютера на наявність вірусу; 89,6% – орієнтуються у типах принтерів; 94,3% – перерахувати основні пристрої комп'ютера – 94,3%. Разом з тим 62,3% учасників тестування знають, які пристрої належать до зовнішніх – 59,4%, а які до внутрішніх – 68,2%. 64,3% студентів обізнані в роботі з контекстним меню. Нами було виявлено, наскільки студенти знають внутрішню будову комп'ютера. Як результат, 39,7% опитуваних охарактеризували процесор; 34,6% – призначення оперативної пам'яті; 29,7% – функції сканера; 49,2% – одиниці вимірювання інформації; 35,4% – призначення функціональних клавіш; 33,2% – зміст командного меню «Пуск». Узагальнюючи вищезазначене, можна констатувати, що більшість студентів мають цілком загальні уявлення щодо внутрішньої будови комп'ютера, функціонального призначення окремих пристроїв введення-виведення та обробки інформації. Виявлено, що 27,3% респондентів мають загальні знання та уявлення з ІКТ,

інтерфейсу операційних систем, технології у сфері мультимедіа, використання обладнання для організації освітнього процесу; 32,1% опитуваних розуміють їх принципи дії, 36,2% студентів аналізують та синтезують свої знання у цій сфері і лише 5,4% усвідомлюють усі принципи, закономірності та особливості застосування ІКТ, електронних та мультимедійних засобів навчання.

З метою визначення рівня сформованості інформаційної компетентності за діяльнісним критерієм студентам було запропоновано пройти анкетування «Чи вмію я?» (додаток Ж). Завдання передбачало самооцінювання майбутніми вчителями власних умінь та навичок, пов'язаних з пошуком, обробкою, презентацією та передачею інформації. Критеріями оцінювання виступали я-твердження: так, я вмію; частково вмію; ні, не вмію.

За результатами анкетування виявлено рівень сформованості умінь, пов'язаних з пошуком інформації, зокрема: 72,9% респондентів зазначили, що вміють використовувати словники, довідники та енциклопедії; 74,1% – отримувати інформацію з кількох джерел; 51,4% – знаходити необхідне джерело інформації і визначати його приблизний зміст; 17,2% – визначати надлишки та недостатність інформації у тексті; 24,9% – визначати основну ідею тексту, зображення, фотографії; 49,2% – критично сприймати отриману інформацію. Наступний блок запитань передбачав самооцінювання умінь, пов'язаних з обробкою інформації. 33,1% респондентів вміють розподіляти текст на частини, підбирати заголовок до кожної частини; 67,2% – розуміють залежності виражені в графічній формі; 17,1% – вміють порівнювати інформацію; 8% – аналізувати її; 42,4% – узагальнювати, 18,1% – ілюструвати інформацію прикладами; 7,8% – давати власне пояснення, наводити аргументи, доводити його правильність; 17,7% – робити висновки; 43,1% – пропонувати можливі варіанти розв'язання протиріч; 17,3% – відображати текст у вигляді схеми та таблиці. У третьому блоці анкети містилися запитання, щодо аналізу умінь, що пов'язані з презентацією інформації. За результатами анкетування отримано наступні результати: 49,9% зазначили, що вміють складати короткий конспект уроку; 17,1% – дотримуватися логічності і послідовності викладу інформації; 25,3% – розрізняти судження та факти у висловлюваннях

співрозмовника; 42,1% – підтримувати дискусію, обговорювати в групі, презентувати позицію групи; 49,7% – відстоювати свою точку зору, аргументувати її, складати план тексту виступу, доповіді; 61,1% – аргументовано висловлювати власну думку з питань, що обговорюються. У завершальному блоці запитань учасникам було запропоновано проаналізувати уміння та навички передачі інформації. 32,8% опитуваних зазначили, що вміють пояснити інформацію однокласнику чи класу; 41,2% – формулювати запитання щодо змісту заняття; 24,3% – оформлювати результати дослідження у вигляді доповіді або реферата. Узагальнюючи результати самооаналізу, ми можемо стверджувати, що навички, пов'язані з пошуком інформації, розвинені у майбутніх учителів на достатньому рівні (49,9%); навички, пов'язані з презентацією та передачею інформації, – на середньому рівні (35,1% і 32,9 відповідно), а навички, пов'язані з обробкою інформації, – на низькому рівні (23,7%). Ці показники узагальнено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

**Показники та рівні сформованості діяльнісного критерію
ІК майбутніх учителів**

Діяльнісний компонент		Так, умію, %	Частково вмію, %	Ні, не вмію, %
1	Уміння, пов'язані з пошуком інформації	49,9	46,9	3,2
2	Уміння, пов'язані з обробкою інформації	23,7	54,2	22,1
3	Уміння, пов'язані з презентацією інформації	35,1	56,7	8,2
4	Уміння, пов'язані з передачею інформації	32,9	67,1	0
	Середньостатистичний показник	35,4	56,9	8,4

Для оцінки діяльнісного критерію ми залучили експертів з числа викладачів ЗВО та вчителів ЗЗСО. Результати відображено у таблиці 1.5.

Дані таблиці свідчать про те, що за оцінкою експертів у 45,3% студентів виявлено достатній рівень умінь, пов'язаних з пошуком інформації; у 29,5% – середній рівень; у 20,7% – низький рівень.

Таблиця 1.5

**Порівняння показників та рівнів сформованості
діяльнісного критерію сформованості ІК майбутніх учителів
за самооцінкою та оцінюванням експертів**

Діяльнісний компонент	Самооцінка			Оцінювання експертів		
	Так, умію, %	Част- ково вмію, %	Ні, не вмію, %	Так, уміє, %	Част- ково вміє, %	Ні, не вміє, %
Уміння, пов'язані з пошуком інформації	49,9	46,9	3,2	45,3	41,9	12,8
Уміння, пов'язані з обробкою інформації	23,7	54,2	22,1	20,7	48,4	30,9
Уміння, пов'язані з презентацією інформації	35,1	56,7	8,2	31,6	49,6	18,8
Уміння, пов'язані з передачею інформації	32,9	67,1	0	29,5	60,8	9,7
Середньостатистичний показник	35,4	56,9	8,4	31,8	50,2	18,1

З метою визначення базового рівня ІК майбутнього учителя, ми запропонували студентам оцінити власні уміння та навички за опитувальником (Додаток 3). Параметри в опитувальнику було розподілено за блоками: наявність загальних уявлень з ІКТ, наявність уявлень про електронні та цифрові освітні ресурси, володіння інтерфейсом операційної системи, наявність загальних уявлень у сфері мультимедіа, технології у сфері мультимедіа, технології використання обладнання, володіння навичками користувача офісних технологій у контексті підготовки дидактичних засобів у галузі педагогіки, технологією підготовки графічних зображень, базовими інтернет-сервісами та технологіями, основами технології побудови веб-сайтів. Студенти оцінювали вміння та навички за шкалою:

не маю уявлення, маю первинні уявлення та навички, маю достатні уявлення та навички, володію, використовую, але не в повному обсязі, досконало володію. Результати оцінювання було розподілено за рівнями: творчий (високий), конструктивний (середній), репродуктивний (низький).

Узагальнюючи результати опитування, ми можемо констатувати, що більшість студентів віднесено до середнього рівня знань про призначення та функціонування персонального комп'ютера, пристрої вводу інформації, комп'ютерні мережі, гігієну комп'ютера та захист інформації, а також уявлення про можливості використання ІКТ в освітньому процесі (маю достатні уявлення та навички – 5,2%, маю первинні уявлення та навички – 64,4%, не маю уявлення – 30,4%). Рівень сформованості умінь і навичок володіння інтерфейсом операційної системи (прийомів виконання файлових операцій, організації інформаційного середовища, прийомів вводу-виводу інформації, запису інформації на флешку) виявився таким: досконало володіє – 7,1%, первинні уміння і навички – 76,3%, не володіє – 16,6%.

Володіння майбутніми учителями навичками користувача офісних технологій у контексті підготовки дидактичних матеріалів з навчальних дисциплін філологічного циклу та виховної роботи було визначено так: досконало володіє – 3,3%, має первинні уміння і навички – 69,41%, не володіє – 27,3%. Труднощі в оволодінні викликають основні прийоми роботи з редактором формул, прийоми підготовки педагогічно доцільних презентацій, технології сканування, розпізнавання та форматування текстів, найпростіші прийоми роботи з використанням аудіо та відеоформатів у документах та презентаціях; прийоми малювання за допомогою вбудованих інструментів тощо.

Більшість студентів мають первинні навички з оцифровки звуку та зображення, створення озвучених слайд-шоу у спеціалізованих програмах, технологій редагування відео- та аудіофайлів. Про це свідчать відповідні дані анкетування: досконало володіє – 9,4%, первинні уміння і навички – 53,9%, не має уявлення – 36,7%.

Шляхом самооцінки студенти визначали сформованість умінь та навичок

щодо використання сканера, принтера та камери. Виявлено, що досконало володіє зазначеними вміннями та навичками – 0,4%, має первинні вміння і навички – 58,7%, не володіє – 0,4%. Щодо наявності умінь та навичок з володіння базовими інтернет-сервісами та технологіями, результати виявилися такими: досконало володіє – 2,9%, первинні вміння і навички – 61,0%, не володіє – 36,1%.

Результати самооцінки щодо обізнаності студентів у сфері електронних та цифрових освітніх ресурсів виявилися такими: має достатні уявлення та навички – 4,3%, має первинні уявлення та навички – 64,5%, не має уявлення – 31,2%. Студенти зазначили, що не мають каталогів готових навчальних мультимедійних та інтерактивних програмних продуктів з дисциплін філологічного циклу та виховної роботи, мають низький рівень взаємодії з мережевими спільнотами педагогів.

За результатами анкетування, студенти визначали, наскільки вони володіють технологією підготовки графічних зображень. Результати самооцінки свідчать, що 0,3% – має певні навички, 34,9% – має первинні вміння і навички, 64,8% – не володіє. Студенти зазначили, що вони відчують труднощі в питаннях корекції та оптимізації зображень для наступного використання на веб-сторінках та у презентаціях; прийомів перетворення векторних форматів техніки у растрові; колажування та ретушування зображень тощо.

Досліджено рівень володіння студентами основами технології побудови веб-сайтів. Майбутні учителі філологічних спеціальностей зазначають відсутність умінь та навичок із технологій сайтобудови, прийомів вставки інформації на веб-сторінки, принципів підготовки шаблонів дизайну та технологій редагування і вставлення графічних об'єктів для веб. Результати самооцінки наступні: досконало володіє – 0,2%, має первинні вміння і навички – 32,5%, не володіє – 67,3%.

Шкала самооцінювання умінь та навичок дає можливість диференціювати рівень сформованості умінь та навичок наступним чином: «досконало володію» відповідає творчому (високому) рівню; «маю первинні уявлення», «маю первинні уявлення та навички», «використовую, але не всі» відповідають конструктивному (середньому) рівню; «не маю уявлення» та «не володію» відповідають репродуктивному (низькому) рівню. Результати узагальнено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

**Узагальнені результати діагностики діяльнісного критерію сформованості
інформаційної компетентності майбутнього учителя**

	Параметр	творчий рівень, %	конструк- тивний рівень, %	репродук- тивний рівень, %
1.	Наявність загальних уявлень з ІКТ	5,2	64,4	30,4
2.	Наявність уявлення про електронні та цифрові освітні ресурси	4,3	64,5	31,2
3.	Володіння інтерфейсом операційної системи	7,1	76,3	16,6
4.	Наявність загальних уявлень у сфері мультимедіа, технології в сфері мультимедіа	9,4	53,9	36,7
5.	Технології використання обладнання	0,4	58,7	40,9
6.	Володіння навичками користувача офісних технологій у контексті підготовки дидактичних засобів	3,3	69,4	27,3
7.	Володіння технологією підготовки графічних зображень	0,3	34,9	64,8
8.	Володіння базовими Інтернет-сервісами та технологіями	2,9	61,0	36,1
9.	Володіння основами технології побудови веб-сайтів	0,2	32,5	67,3

У процесі вивчення рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів ураховано особистісно-рефлексивний критерій. З цією метою студентам було запропоновано пройти експрес-опитування для визначення рівня конкурентоспроможності майбутніх учителів (Додаток К). За біполярною шкалою оцінок особистісних властивостей студенти визначали

наступне: маю розмиті цілі -3 -2 -1 0 +1 +2 +3 маю чіткі цілі; відповідно недостатньо розважливий – раціоналістичний; лінивий, малопродуктивний – працюючий, працездатний; виконавець – творчий діяч; консервативний – люблю ризикувати; навіюваний – незалежний; послідовник – лідер; несерйозний – відповідальний; нестресостійкий – володію собою, стресостійкий; не прагну до зростання компетентності – прагну до безперервного зростання своєї компетентності; замкнутий – комунікабельний. Виявлено наступні результати: у 4,6% цілеспрямованість виявляється завжди, у 64,2% – у більшості випадків, у 31,2% – рідко; у 6,2% раціоналізм виявляється завжди, у 63,4% – у більшості випадків, у 30,4% – рідко; у 6,9% працюючість виявляється завжди, у 53,2% – у більшості випадків, у 39,9% – рідко; у 6,2% творчість виявляється завжди, у 57,3% – у більшості випадків, у 36,5% – рідко; у 5,1% схильність до ризику виявляється завжди, у 55,3% – у більшості випадків, у 39,6% – рідко; у 4,2% незалежність виявляється завжди, у 69,4% – у більшості випадків, у 26,4% – рідко; у 5,6% лідерство виявляється завжди, у 61,7% – у більшості випадків, у 32,7% – рідко; у 4,3% відповідальність виявляється завжди, у 55,1% – у більшості випадків, у 40,6% – рідко; у 4,1% стресостійкість виявляється завжди, у 45,1% – у більшості випадків, у 50,8% – рідко; у 4,9% прагнення до безперервного зростання компетентності виявляється завжди, у 58,1% – у більшості випадків, у 37,0% – рідко; у 5,8% комунікабельність виявляється завжди, у 59,7% – у більшості випадків, у 34,5% – рідко. Коли ми виведемо середні показники позитивних якостей, що проявляються завжди, то це становитиме 5,7% студентів; виявляється нерідко – у 59,7% респондентів; важко відповісти – у 34,6%.

Для виявлення рівня розвитку критичного мислення, були запропоновані завдання наступного змісту: з'ясувати, що саме у запропонованому уривку інформації є фейком; проаналізувати графічний об'єкт з точки зору попередньої обробки у графічних редакторах тощо. 4,7% студентів змогли обґрунтувати, яка запропонована їм інформація і чому є правдивою, а яка є фейком. 51,2% респондентів не змогли аргументувати свої відповіді; 44,1% змогли ситуативно зреагувати на фейки та визначити їх у тексті. Окрім того, здатність проаналізувати

графічний об'єкт з точки зору попередньої обробки у графічних редакторах виявили 3,9% респондентів; 96,1% студентів не можуть проаналізувати це явище.

Одним із головних інструментів оцінювання особистісного критерію сформованості інформаційної компетентності був метод спостереження за діяльністю майбутніх фахівців під час освітнього процесу щодо прояву адаптивності, критичного мислення, конкурентоспроможності, мобільності, гнучкості та інших особистісних характеристик. Узагальнюючи результати діагностики, ми можемо констатувати, що 5,5% майбутніх учителів віднесено до творчого рівня, 58,9% – до конструктивного рівня, 32,2% – до репродуктивного рівня.

Аналіз та узагальнення результатів діагностики сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей уможливили диференціацію за такими рівнями:

– творчий (високий) – мотиви до формування інформаційної компетентності є внутрішніми, виразно, стійко виявлені; студент здатний аналізувати, синтезувати, оцінювати поняття «інформаційна компетентність», термінологічний апарат, пов'язаний з ІКТ, обладнання тощо; виявляє високий рівень знань методики використання ІКТ; рівень сформованості професійних умінь засвідчує творчий підхід до організації освітнього процесу за допомогою ІКТ, електронних і цифрових засобів навчання; у майбутнього фахівця яскраво виражені особистісні риси: працездатність, дисциплінованість, конкурентоспроможність, мобільність, динамічність, швидка адаптивність тощо;

– конструктивний (середній) – засвідчує, що у студента сформовані лише зовнішні мотиви до формування інформаційної компетентності; він розуміє основні поняття і явища, пов'язані з інформаційною компетентністю та грамотністю, проте знання мають репродуктивний характер; студент володіє основними уміннями та навичками, необхідними для виконання простих операцій з ІКТ, електронними та цифровими засобами навчання, причому діє за взірцем; особистісні якості, необхідні для формування інформаційної компетентності майбутнього педагога, виявляються ситуативно;

– репродуктивний (низький) рівень – у майбутнього педагога сформовані лише зовнішні мотиви формування інформаційної компетентності, проте вони не стійкі; він має лише загальні уявлення про інформаційну компетентність та її роль у майбутній професійній діяльності; не вміє використовувати ІКТ для організації освітнього процесу; особистісні якості, необхідні для формування інформаційної компетентності майбутнього фахівця, слабо виражені.

Вивчення стану сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів на початку експерименту спонукало нас до визначення відповідних педагогічних умов, що забезпечать ефективність цього процесу: підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання; використання технології інтегрованого навчання; активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проектах.

Визначені нами педагогічні умови було подано на розгляд експертів-викладачів кафедри педагогіки і професійної освіти, кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті, кафедри англійської філології, кафедри методики навчання іноземних мов. У процесі обговорення була обґрунтована прогнозованість найбільш оптимального результату сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей при впровадженні зазначених педагогічних умов.

Висновки до першого розділу

У першому розділі «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей як педагогічна проблема» було розкрито сутність поняття інформаційна компетентність майбутнього вчителя; схарактеризовано особливості формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей; визначено критерії, показники та рівні сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

На основі аналізу науково-педагогічних джерел визначено, що інформаційна компетентність майбутнього вчителя – це його здатність виконувати певну діяльність у інформаційному освітньому просторі на основі знань, умінь, досвіду, ціннісних орієнтацій, особистісних якостей.

Визначено особливості формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Це здійснювалося на основі інтеграції змісту діяльності вчителя-філолога та змісту інформаційної компетентності. Це дало можливість визначити інформаційну компетентність майбутнього вчителя-філолога як здатність до реалізації компетенцій учителя-філолога в інформаційному просторі на основі сформованих знань, умінь, навичок, мотиваційно-вольових настанов та одержаного суб'єктивного досвіду для організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей розглядаємо як систему взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів, що передбачають цілі, завдання, зміст, форми, методи, засоби, результати, активність суб'єктів у інформаційному середовищі.

На основі складників формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей – цільового, теоретичного, змістово-технологічного, особистісного, результативного – визначено критерії та показники цієї характеристики майбутнього фахівця. Розроблено методичний інструментарій для діагностики сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Вивчено стан сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Результати свідчать про те, що творчий рівень сформованості інформаційної компетентності мають 5% майбутніх учителів, конструктивний – 63%, репродуктивний – 32%.

Основний зміст першого розділу дисертації висвітлено в наукових публікаціях автора [75; 76; 77; 209; 210; 211].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

1. Алексюк А. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: Навч. посібник. К.: ІСДО, 1993. 217 с.
2. Амеліна С., Тарасенко Р. Сутність та особливості поняття «інформаційна компетентність перекладача». *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. №4(57). 2013. С. 21-34.
3. Антонова О., Маслак Л. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир, 2011. 411 с.
4. Байда М. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до реалізації технологій кооперативного навчання у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2016. 237 с.
5. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21-28.
6. Баловсяк Н. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. № 4 (11). 2006. С. 3-5.
7. Баловсяк Н. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки: дис....канд. пед. наук : 13.00.04. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. К., 2006. 334 с.
8. Баловсяк Н. Концепція визначення структури інформаційної компетентності фахівця. *Інформаційні технології в освіті*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції (24-26 травня 2006 р). Мелітополь: МДПУ, 2006. С. 4-5.
9. Баркасі В. Формування професійної компетенції в майбутніх вчителів іноземної мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – Теорія та методика професійної освіти. Одеса, 2004. 21 с.
10. Беспалов П. Акмеологический подход к формированию и развитию информационно-технологической компетентности государственных служащих. Материалы конференции «Информационные технологии в образовании-2003». URL: <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-2414.html>
11. Бех І. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. К.: Виховання і культура. №12 (17,18). 2009 р. С.5-7.

12. Биков В. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2016. №4. С. 115-130.
13. Биков В., Гриценчук О., Іванова С. Формування інформаційного простору: Колективна монографія. Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання АПН України. 2007. 290 с.
14. Бібік Н. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В.Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. С.47-52.
15. Біденко Л. Інформаційно-комунікаційна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя російської мови. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2013. Вип. 22. С. 33-41.
16. Біденко Л. Професійна компетентність майбутніх учителів російської мови. *Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 5. С. 1-4.
17. Білявська О. Професійна компетентність учителя як складова ефективної педагогічної діяльності. URL: <http://lib.mdpu.org.ua/nvs/>
18. Бовтенко М. Структура и содержание информационно-коммуникационной компетенции преподавателя русского языка как иностранного: дис. ... докт. пед. наук. М., 2006. 482 с.
19. Бовтрук Н. Формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів технологій у процесі навчання фахових дисциплін з використанням інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.02. Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 19 с.
20. Богатенков С. Формирование информационной и коммуникационной компетентности в профессионально-педагогическом образовании. *Профессиональное образование в России и за рубежом*. № 4 (8). 2012. С. 47-51.
21. Бойцова О. Структура інформаційної компетентності та її аналіз для процесу професійної підготовки. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Npdntu_pps/2011_9/boytsova.pdf
22. Бондар В. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. К., 2000. 192 с.

23. Бредихина И. Формирование умений самостоятельного совершенствования методической стороны профессиональной подготовки преподавателя иностранного языка. Старший этап обучения, классический университет: дис. ... канд. пед. наук. Екатеринбург, 2004. 238 с.
24. Бучельников В. Развитие информационной компетентности преподавателя гуманитарных дисциплин в контексте компетентного подхода. *Успехи современного естествознания*. 2009. № 10. С. 91-92
25. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
26. Войцехівський К., Заболотний В., Мисліцька Н. Інформаційні технології навчання: навч.-метод. посібник. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 204 с.
27. Волкова Т. Інтеграція педагогічної та комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутнього викладача спеціальних дисциплін професійно-технічного навчального закладу: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Ін-т педагогіки АПН України. К., 2007. 304 с.
28. Волощук А. Розвиток методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю: професійно-методичні кейси : Навчально-методичний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 94 с.
29. Волощук А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2012. 22 с.
30. Гайдай І. Підготовка вчителя-філолога подвійного профілю: історичний досвід для сучасності. *Педагогічний процес: теорія і практика*. Серія: Педагогіка. № 2 (57). 2017. С. 88-94.
31. Гендина Н. Основы информационной культуры. Основы информационной культуры: сб. методич. материалов. Кемерово, 1999. С. 6-7.
32. Головань М.. Інформатична компетентність як об'єкт педагогічного дослідження. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: зб. наук. праць. Українська інженерно-педагогічна академія. Х., 2007. № 16. С. 314-324.
33. Головань М. Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2007. № 4. С. 62-69.
34. Голунова Л. Научно-теоретическое обоснование понятия «информационная

- грамотность». Всероссийская научная конференция «Наука и образование». г. Белово, 12-13 апреля 2002 г. URL: <https://cutt.ly/Tf3F6Ym>
35. Гончаренко С. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
 36. Гончаренко С. Про критерії оцінювання педагогічних досліджень. URL: <https://cutt.ly/Rf3GpPO>
 37. Гончаренко С. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
 38. Гончарова О. Теоретико-методичні основи особистісно-орієнтованої системи формування інформатичних компетентностей студентів економічних спеціальностей: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2007. 40 с. укр.
 39. Гордійчук Г. Використання інформаційного освітнього середовища навчального закладу з метою професійної підготовки майбутніх фахівців. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи* : зб. наук. праць [у 2 ч.]. Львів : ЛДУ БЖД, 2015. Ч. 1. С. 159-162.
 40. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс : монографія. Київ, 2010. 360 с.
 41. Громик Ю. Що таке філологічна освіта і які перспективи вона відкриває? URL: <https://cutt.ly/uf4P9ti>
 42. Гуревич Р. Інформаційна культура педагога як необхідний компонент сучасної освіти. URL: <https://cutt.ly/wf4P8u8>
 43. Гуревич Р. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедіа-технологій. *Наукові записки*. Серія: Педагогіка. 2007. №7. С. 37-44.
 44. Гуревич Р., Гордійчук Г., Кадемія М. Інформаційно-освітній портал у підготовці майбутніх учителів: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 416 с.
 45. Гуревич Р., Гордійчук Г., Коношевський Л., Коношевський О., Шестопалюк О. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: монографія. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2011. 348 с.
 46. Гуревич Р. Компетентнісний підхід у професійно-педагогічній освіті. *Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації*: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м. Київ. К. : Ін-т обдарованої дитини

- НАПН України, 2014. С. 137-143.
47. Гуцан Л. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Формування базових компетентностей у вихованців позашкільних навчальних закладів. URL: http://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf
 48. Далингер В. Компьютерная компетентность – основа профессионализма современного учителя математики. Информационные технологии в образовании-2003: мат-лы конф. URL: <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-1788.html>.
 49. Демура І. Сутність професійних компетентностей. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: збірник наукових праць. 180 Вип. XXXVIII. Слов'янськ: Видавництво центр СДПУ, 2007. С. 64- 71.
 50. Дівінська Н. Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчальнопедагогічних ігор: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2006. 214 с.
 51. Драч І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади : монографія. К.: Дорадо-Друк, 2013. 456 с. URL: <https://cutt.ly/Jf4AaaA>
 52. Драчук М. Інформаційні технології в системі професійної підготовки майбутніх фармацевтів: дис. ... канд. пед. наук.13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2019. 214 с.
 53. Дрогайцев О. Формування інформаційної компетентності студентів вищих навчальних закладів у процесі навчання гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09. Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг, 2009. 333 с.
 54. Дубасенюк О. Професійно-педагогічна освіта: сучасний вимір. Акмедосагнення науковців Житомирської науковопедагогічної школи: монографія / за ред. О. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. С. 26-67
 55. Дубчак О., Покладова В., Стефаненко Н. Психологічні умови формування «гнучкої» особистості. Нові напрямки творчого розвитку особистості школяра. Матеріали доповідей та повідомлень науково-практичної конференції. К.: 2004. С. 20–21.
 56. Дуплійчук О. Сутність професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя-філолога. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського*. Серія: «Педагогічні науки». 2012. № 1 (39).

С. 75-80.

57. Дуплійчук О. Модель професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя-філолога у світлі нової освітньої парадигми. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2013. Вип. 38. С. 251-255. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_78
58. Жалдак М. Основи інформаційної культури вчителя. Використання інформаційних технологій в навчальному процесі. Зб. наук. праць. К.: 1990. С. 3-24.
59. Жук Ю. Теоретико-методичні засади організації навчальної діяльності старшокласників в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища навчання: Монографія . К.: Педагогічна думка, 2017. 468 с.
60. Заболотний В. Використання засобів мультимедіа в компетентнісній підготовці майбутнього учителя фізики. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: педагогіка, 2008. №7. С. 73-78.
61. Заболотний В. Психолого-педагогічні аспекти організації процесу формування компетенцій в умовах інформаційного середовища. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: СПД Жовтий, 2008. С. 152-158.
62. Завьялов А. Формирование информационной компетентности у будущих специалистов в области новых информационных технологий. Информационные технологии в образовании-2003: материалы конференции URL: <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-2522.html>.
63. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор видання доктор пед. наук, проф. С. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
64. Зайцева Е. Технология управления развитием информационной компетентности студентов радиотехнических специальностей. автореф. дис. Ижевск, 2007. 20 с.
65. Закон України про вищу освіту: Закон України від 18.03.2020 №1556-VII. URL: <https://cutt.ly/Uf4Ah4U>
66. Захарченко В., Луговий В., Рашкевич Ю., Таланова В. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / За ред. В.Г. Кременя. К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.
67. Зимняя И. Педагогическая психология. М.: Логос, 1999. 384 с.

68. Зіборова В. Формування інформаційної компетентності викладача. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 8 (195). С. 64- 68.
69. Зязюн І. Цілісний методологічний підхід у педагогічному науковому дослідженні. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: Матеріали IV міжнародної науковопрактичної конференції. Хмельницький: 2011. С.7-13.
70. Ільєнко О. Особливості особистісно-діяльнісного підходу в дослідженні проблеми конкурентоспроможності фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015 р., Вип. 41 (94). С. 147-154.
71. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Сауха. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
72. Каракозов С. Информационная культура в контексте общей теории культуры личности. *Педагогическая информатика*. 2000. С. 41-54.
73. Карлінська Я. Інформаційна компетентність студентів як чинник толерантності. *Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії* : зб. матеріалів конференції. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. С. 175-178.
74. Карлінська Я. Формування інформаційної компетентності студентів комерційних коледжів у процесі навчання природничо-математичних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир, 2010. 20 с.
75. Киналь А. Роль інформаційної компетентності у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Збірник наукових праць. Випуск 43. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. С. 283-287.
76. Киналь А. Характеристика структурних компонентів інформаційної компетентності вчителя іноземних мов. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Збірник наукових праць. Випуск 45. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 223-228.
77. Киналь А. Проблематика формування інформаційної компетентності у

- майбутніх вчителів у процесі професійної підготовки. *Science without borders*. Volume 8. Pedagogical Sciences. Sheffield: Science and Educational LTD, 2016. С. 46-49.
78. Кисла І. Підходи до формування інформаційної компетентності вчителя загальноосвітнього навчального закладу. *Інформаційні технології в освіті*. 2008. № 2. С. 111-112. URL: <http://human.snauka.ru/2014/01/5529>.
 79. Кізім С. Застосування засобів мультимедіа в професійній підготовці майбутніх робітників електрорадіотехнічних професій: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2011. 250 с.
 80. Клименко А. Використання матричних методів аналізу в інформаційній діяльності сучасного викладача іноземної мови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: педагогіка. № 4. 2016. С.79-86.
 81. Клочко О. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2018. 724 с.
 82. Коваль Т. Міждисциплінарний контекст педагогічної підготовки магістра – майбутнього вчителя-філолога в умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогічна освіта: Теорія і практика*, 2017. № 27. С. 31-35.
 83. Коваль Т., Асоянц П., Каменєва Т., Майєр Н., Синєкоп О., Стрілець В., Чуфарлічева А. Заг. ред.: Т. І. Коваль Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземних мов для професійного спілкування:[колективна монографія] / Гол. ред. Т. Коваль. К.: Вид. центр КНЛУ, 2012. 280 с.
 84. Коломієць А. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2008. 526 с.
 85. Коломієць А., Лапшина І., Білоус В. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя. Навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2006. 88 с.
 86. Компетентнісна освіта – від теорії до практики / Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Овчарук

- та ін. К. : Плеяди, 2005. 120 с.
87. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика: монографія / Н. Авшенюк, Т. Десятов, Л. Дяченко, Н. Постригач, Л. Пуховська, О. Сулима. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.
 88. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: К.І.С., 2004. 112 с.
 89. Кон И. Психология старшеклассника : пособие для учителя. Москва: Просвещение, 1989. 255 с.
 90. Костолович Т. Інтегративний зміст комунікативної професійної компетентності майбутніх учителів-філологів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Професійна освіта. №2 (303). 2016. С. 3-8.
 91. Крокошенко О. Особливості педагогічної компетентності вчителя трудового навчання. *Освіта Донбасу*. 2009. № 2. С. 85.
 92. Кубрак С. Використання інформаційних технологій у професійному саморозвитку майбутнього вчителя філологічного профілю: Навчально-методичний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 96 с.
 93. Кубрак С. Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутнього вчителя філологічного профілю засобами інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2012. 21 с.
 94. Культурология. XX век. Энциклопедия. Т.1. СПб.: Университетская книга, 1998. С. 135.
 95. Курлянд З. Методика діагностики і формування професійної усталеності майбутніх учителів. Одеса, 1993. 242 с.
 96. Курлянд З., Хмелюк Р., Семенова А. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / за ред. З. Н. Курлянд. К.: Знання, 2007. 495 с.
 97. Куцак Л. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій засобами мережевих комунікацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2015. 290 с.
 98. Локшина О. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина XX – початок ХХІ ст.) : монографія К. : Богданова А., 2009. 404 с.

99. Ломакина О. Проективний підход к формированию коммуникативной компетенции студентов языкового вуза: дис. ... докт. пед. наук. Тамбов, 2004. 444 с.
100. Лузан П., Сопівник І., Виговська С. Основи науково-педагогічних досліджень. К., 2010. 219 с.
101. Лук'янова Л. Аналіз освітніх потреб сучасного вчителяу контексті професійного і особистісного розвитку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*, 2018. №2. С. 24-30.
102. Лупиніс Т. Рівні, критерії та показники сформованості інформаційної компетентності магістрантів соціальної роботи. *Педагогіка. Наукові праці*. Випуск 161. Том 173. С. 57-60. URL: <https://cutt.ly/Sf4ACiV>
103. Майер Н., Коваль Т. Структура і зміст інформаційно-комунікаційного навчального середовища професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 1(63). С. 162-176.
104. Маркевич І. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів географії у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань, 2017. 20 с.
105. Марущак О. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. Креативна педагогіка: Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97-108.
106. Марченко І. Основні вимоги до професійної компетентності вчителів початкових класів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. URL: <http://innovac-koipro.edukit.kr.ua>.
107. Маслюк О. Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інформаційно-комунікаційних технологій: дис.... канд. пед. наук. 13.00.04. Харків, 2012. 284 с.
108. Мельник Н. Професійна підготовка дошкільних педагогів у країнах Західної Європи: теорія і практика: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 392 с.
109. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2017 № 1648). URL:

<https://cutt.ly/Tf4A14u>

110. Мигович С. Інформаційна компетентність – необхідна умова використання мережевих технологій в освіті. URL: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-iknuvmt.pdf.
111. Миронова О. Формування інформаційної компетентності студентів як умова ефективного здійснення інформаційної діяльності. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 17 (204). С. 165-175.
112. Морковина Э. Развитие информационной компетентности студента в образовательном процессе. автореферат дисс. канд. наук. Ориенбург, 2005. 22 с.
113. Морська Л. Теоретико-методичні аспекти підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності: Дис... д-ра наук: 13.00.02 2008. URL: <http://www.lib.ua-gu.net/diss/cont/349912.html>
114. Назаренко Г. Професійна компетентність особистості викладача післядипломної педагогічної освіти. *Освіта Донбасу*. 2010. № 2. С. 80.
115. Насирова Н. Проектирование подготовки студентов гуманитарных факультетов классического университета по информатике. Автореферат дис. ... к.п.н. Казань, 2000. 17 с.
116. Наумчук І. Інформаційно-комунікаційна компетентність керівника позашкільного навчального закладу важлива складова його професійної культури. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/2010_7/naumchuk.pdf.
117. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12>
118. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. Захарченко, С. Калашнікова, В. Луговий, А. Ставицький, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова / За ред. В. Кременя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
119. Недбай В. Проектная методика как фактор развития информационной компетентности школьника на уроке иностранного языка в средней школе .

URL: <http://2001.pedsovet.alledu.ru/news.php?n=311&c=42>.

120. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: моногр. / [В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя. К. : Наукова думка, 2003. 853 с.
121. Ничкало Н. Трансформація професійно-технічної освіти України : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2008. 200 с.
122. Нікулочкіна О. Розвиток інформаційної компетентності вчителя початкових класів у системі післядипломної освіти : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2009. 278 с. .
123. Олійник В. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти і навчання: Організаційно-педагогічне дослідження. К.: ЦППО. 2001. 36 с.
124. Пентилюк М. Рідномовний аспект підготовки майбутніх учителів-словесників. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія і педагогіка». Випуск 29. С. 86-89.
125. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід / За загальною редакцією Г. Беленької, О. Половіної. Монографія К., 2010. 244 с.
126. Підготовка сучасного вчителя: інформаційно-технологічне забезпечення: монографія / за ред. О. Огієнко. Авт. кол.: Ю. Радченко, Т. Гончарук, А. Годлевська, Н. Вінник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 224 с.
127. Плахотнюк Г. Формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2018. 314 с.
128. Побірченко Н. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <http://advancedscience.org/2011/2/2011-01-02-083.pdf>
129. Половинчак Ю. Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української національної ідентичності : монографія / наук. ред. В. М. Горовий. Київ: НБУВ, 2017. 372 с.
130. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.

131. Пометун О. І. Компетентнісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів. К.: Презентація на нараді Центру тестових технологій 19.10.2004 р. С. 16-18.
132. Постоленко І. Навчання іноземних мов дистанційно: інтеграційний аспект. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 9 (Ч. 2). 2014. С. 54-60.
133. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 зі змінами та доповненнями від № 509 від 12.06.2019 та № 519 від 25.06.2020. URL: <https://cutt.ly/Jf4Sf5F>
134. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова кабінету міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. Дата оновлення: 11.02.2017. URL: <https://cutt.ly/Pf4SdpW>
135. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України № 869 від 20.06.2019. URL: <https://cutt.ly/Qf4SaAO>
136. Професійна освіта : словник / уклад. С. Гончаренко [та ін.] ; за ред. Н. Ничкало. К. : Вища школа, 2000. 380 с.
137. Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 443 с. URL: <https://cutt.ly/3f4Scm0>
138. Професія філолога. Її значення URL: <https://cutt.ly/xf4Sb0x>
139. Психология и педагогика. Учебное пособие / Под редакцией А. Бодалева, В. Жукова, Л. Лаптева, В. Сластенина. М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. 585 с.
140. Рогульська О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2010. 220 с.
141. Рогульська О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти: дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2020. 766 с.
142. Родніна І. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. Харків.: Основа, 2006. 94 с.

143. Савченко С. Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді у позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору: Автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.05 / Луганський нац. пед. ун-т. Луганськ, 2004. 43 с.
144. Семенова А. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса: Пальміра. 2006. 221 с. URL: <http://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovník.pdf>
145. Семеног О. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури. Монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
146. Сергієнко Н. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL: http://images/content/nashi_vydanya...upr
147. Скворцова С. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття. *Наука і освіта*. 2009. № 4. С. 93–94.
148. Сластенин В., Исаев И., Мищенко А., Шиянов Е. Педагогика: учеб. пособие. М.: Школа-Пресс, 1998. 512 с.
149. Словник іншомовних слів / уклад. С. Морозов, Л. Шкарапута. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.
150. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР ; Інститут мовознавства ; за ред. І. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970-1980. Т. 8. 343 с.
151. Смагін І. Структура професійної компетентності педагога: нормативно-функціональний підхід. *Народна освіта*. Електронне наукове фахове видання. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5001
152. Смолюк А. Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Луцьк, 2018. 240 с.
153. Соколова І. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями : [монографія] / за ред. С. Сисоєвої ; МОН України ; АПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Маріуполь; Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2008. 400 с.
154. Соколюк О. Сучасний стан сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я. *Науковий вісник Ужгородського*

- національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 26. С. 205-207.
155. Соколюк О. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я в процесі вивчення дисциплін природничо-наукового циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне, 2015. 200 с.
 156. Соловова Е. Методика обучения иностранным языкам. Базовый курс лекций: пособие для студентов педагогических ВУЗов и учителей. М.: Просвещение, 2002. 239 с.
 157. Сологор М., Костенко В. Складові професійної компетентності викладача іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі (оглядова стаття). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. № 3(34). Issue № 69, 2015. С. 67-69.
 158. Солопова Н. Некоторые аспекты формирования информационно-коммуникационной компетенции выпускника школы. Вестник ТГТУ. 2006. Т. 12. № 2Б. С. 486-489
 159. Сороко Н. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.10. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. К., 2012. 20 с.
 160. Сорочинська В. Професійно-особистісне самовизначення студентської молоді у сучасних умовах. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. Вінниця, 2011. Вип. 35. С. 277-282.
 161. Сорочинська В. Соціально-педагогічні особливості формування професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів. *Методологічні засади художньо-творчого розвитку особистості в контексті міжкультурного спілкування в системі освіти* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 19-20 квіт. 2012 р. Вінниця, 2012.
 162. Спірін О. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5 (13). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/3733/2/09somt10.htm>.

163. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія». Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.06.2019 р. № 869. URL: <https://cutt.ly/af4Gw7f>
164. Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу : монографія / З. Рябова, І. Драч, Н. Приходькіна. К. : ТОВ «Альфа-Реклама», 2014. 338 с.
165. Турчинська С. Моніторинг ІКТ-компетентності педагогічних працівників. Рівне. 2012. 69с.
166. Фальштинська Ю. Підготовка майбутніх викладачів іноземних мов до організації дистанційного навчання: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2019. 302 с.
167. Федорова С. Информационная культура личности как условие существования и развития в информационном обществе. URL: <http://cde.sakha.ru/Arxiv/VILYI/KonVil/fcv.htm>
168. Федорук Г. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2015. 259 с.
169. Фетискин Н., Козлов В., Мануйлов Г. Соціально-психологічна діагностика розвитку особистості і малих груп. М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. 490 с.
170. Філологія / Публічний електронний словник української мови. URL: http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh/філологія
171. Філологія. Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля онлайн. URL: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=42051>
172. Хеннер Е., Шестаков А. Информационно-коммуникационная компетентность учителя: структура, требования и система измерения. *Информатика и образование*. 2004. № 12. С. 5-9
173. Хесус Л. Керівництво з інформаційної грамотності для освіти протягом усього життя. URL: <http://www.ifla.org/en/publications/guidelines-on-information-literacy-for-lifelong-lear>

174. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. №2. С. 58-64.
175. Хуторской А. В. Ключевые компетенции : технология конструирования. *Народное образование*. 2003. № 5. С. 55-61.
176. Ціспан Т. Професійна компетентність сучасного вчителя. *Інноватика у вихованні*. 2016. Вип. 3. С. 174-181.
177. Чубук Р. Критерії, показники та рівні професійної компетентності соціальних педагогів. *Наукові записки*. Серія «Психологія». Випуск 11. С. 253-263.
178. Чупахін С. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-зв'язківців в процесі вивчення спеціальних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Національний авіаційний університет. Київ, 2018. 252 с.
179. Шахов В. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя: загальнопедагогічний аспект; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2007. 383 с.
180. Шахов В. Теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів. діяльності: авт. дис. ... д-ра. пед. наук.13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Тернопіль, 2008. 44 с.
181. Шахов В. Теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів : дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2008. 532 арк.
182. Шевченко Л. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності: дис. ... д-ра. пед. наук.13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2019. 704 с.
183. Шевчук Л. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів у вищих навчальних закладах Республіки Польща : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань, 2011. 295 с.
184. Штифурак В. Соціально-психологічні особливості формування конкурентоспроможності фахівця в умовах магістратури. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. Вінниця, 2015. Вип. 47. С. 354-359.

185. American Library Association. Presidential Committee on Information Literacy. Final Report. Chicago: American Library Association, 1989. URL: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>.
186. Bourner T., France L., Atkinson A. Preparing and developing university teachers: an empirical study. *Higher Education Review*. 2003. Vol. 35 Issue 3. P. 23–41.
187. Britell J. K. Competency and Excellence. *Minimum Competency Achievement Testing* Berkley, 1980. P. 23-29.
188. Canale M., Swain M. A theoretical framework for communicative competence. The construct validation of test of communicative competence. Washington, D.C.: TESOL, 1981. 115 c.
189. Caravello P., Chair E., Herschman J., Mitchell E. UCLA Library Information Competence at UCLA: Report of a Survey Project. URL: http://www.library.ucla.edu/infocompetence/index_noframes.htm
190. Cavanaugh C., Blomeyer R. What Works in K-12 Online Learning. Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2007. 210 p.
191. Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. C.: Cambridge University Press, 2010. 273 p. URL: www.coe.int/lang-CEFR
192. Cydis S. Fostering Competencies in Future Teachers: A Competency-Based Approach to Teacher Education. *Creative Education*. #5. 2014. P. 1148-1159.
193. Davies A. Communicative Competence as language Use. *Applied Linguistic*. # 10/2. 1989. P. 157-170.
194. Definition and Selection of Competencies. Executive Summary. OECD. University of Neuchatel, 2005. 20 p. URL: <http://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf>
195. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations. 2001. 12 p. URL: <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/41529556.pdf>
196. Field H. Competency Based Teacher Education (CBTE): A Review of the Literature. *British Journal of In-Service Education*. Volume 6. Issue 1. 1979. P. 39-42.
197. Ford K. Competency-Based Education History, Opportunities, and Challenges. UMUC Center for Innovation In Learning and Student Success (CILSS). 24 October. 2014. 21 p.
198. Formation of Digital Competence of Future Teachers of Elementary School ICT in

- Education, Research, and Industrial Applications. 8th International Conference, Kherson, Ukraine, June 6-10, 2012. Kherson: ICTERI, 2012. P. 230-243
199. Greaves T., Hayes J., Wilson L., Gielniak M., Peterson E. Revolutionizing Education Through Technology. Washington: DC, The Greaves Group, 2012. 114 p.
 200. Hatcher R. Competency-based education for professional psychology: Moving from concept to practice / R. Hatcher, N. Fouad, L. Campbell, S. McCutcheon, C. Grus, K. Leahy. *Training and Education in Professional Psychology*. # 7(4). 2013. P. 225-234.
 201. Heinze N., Sporer Thomas, Jenert T. Modell zur Förderung von Informationskompetenz im Verlauf des Hochschulstudiums. Augsburg, 2008. URL: of access: http://www.imb-uniaugsburg.de/files/Heinze_Fink_.
 202. Hodge S., Harris R. Discipline, governmentality and 25 years of competency-based training. *Studies in the Education of Adults*. #44(2). 2012. URL: <https://bit.ly/2Cw1NK1>
 203. ICT competency Standards for teachers: policy framework. URL: www.unesco.org/en/competency-standards-teachers.
 204. Information Literacy Competency Standards for Higher Education URL: <https://cutt.ly/QgoOCce>
 205. Information Literacy Competency Standards for Higher Education. URL: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>
 206. Johnstone M. Sally, Soares L. Principles for Developing Competency-Based Education Programs. Change: The Magazine of Higher Learning. March-April. 2014. URL: <https://bit.ly/2V4G2HO>.
 207. Kallioinen O. Defining and comparing generic competences in higher education. *European Educational Research Journal*. #9(1). 2010. P. 56–68.
 208. Kerimbayev N. The informative competence as the component of professional-methodological system for the future teachers' preparation. URL: http://www.rusnauka.com/23_D_2009/Pedagogica/50055.doc.htm
 209. Khamska N. Formation of Informational Competence of Future Teachers of Philological Specialties in the Process of Professional Training. *Development and Modernisation of Pedagogical and Psychological Sciences: Experience of Poland and Prospects of Ukraine*: Collective Monograph. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba

- «Baltija Publishing», 2017. P. 206-225.
210. Kinal A. Importance of future teachers' information competence formation in the process of professional education. *Международная научно-практическая Интернет конференция «Педагогические инновации – 2017»*. г. Витебск, 17 мая 2017 года. С. 84-86.
 211. Kinal A. Information competence as an essential component of the future teacher education. *«Дистанційна освіта: забезпечення доступності та неперервної освіти впродовж життя» («E-Learning and University Education – 2017»): Матеріали XLII Міжнародної науково-методичної конференції (м. Полтава, 9-10 лютого 2017 року)*. Полтава: ПУЕТ, 2017. С. 100-103.
 212. Klein-Collins R. Degree completion beyond institutional borders: Responding to the new reality of mobile and nontraditional learners. Center for American Progress, 2010. URL: http://www.cael.org/pdfs/124_degree_completion_beyond_borders
 213. Klymenko A. Synergetic approach in Education. *Problemy nowoczesnej edukacji*. Tom VI. Czestochova: Wyzsza Szkola Lingwistyczna, 2016. S. 171-186.
 214. Klymenko A., Zakordonets N., Shymkiv I. The use of multimedia presentations for intensification of foreign languages teaching at tertiary level. *ІТЗН. Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 3 (59). С. 87– 95.
 215. Kohonen V., Kaikkonen P. Exploring new ways of in-service teacher education: an action research project. *European Journal of Intercultural Studies*. № 7(3). 1996. P. 42-59.
 216. Kolb L. Cell Phones in the Classroom. A Practical Guide for Educators. Washington: International Society for Technology in Education, 2011. 208 p.
 217. Kynal A. Competence approach to the process of professional training the future foreign language teacher. *Стратегічні пріоритети в XXI столітті: II Міжнародна науково-практична конференція, 14 -15 лютого 2017 р.* Київ: СПД-ФО Пшонківський О. В., 2017. С. 13-15.
 218. Kynal A. E-learning as a means of future specialist information competence formation. *International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: Conference Proceedings*. Part II. January 27, 2017. Kielce, Poland: Baltja Publishing. P. 189-191.
 219. Kynal A. The Role of Information Competence in the Process of a Future English Teacher Professional Education. *IX ежегодная конференция молодых*

- ученых «Европейский и национальный контексты в научных исследованиях». м. Новополюцк, Беларусь, 25-26 апреля 2017 года. С.104-106.
220. Lau J. Guidelines On Information Literacy For Lifelong Learning / IFLA. Boca del Rio: Universidad Veracruzana / DGB / USBI VER, 2006. URL: <https://cutt.ly/dgoO11S>
 221. Mack A. Kompetenzentwicklung. Tag der Lehre 2001. Innovatives Lehren und Lernen. Karlsruhe: Geschäftsstelle der Studienkommission für Hochschuldidaktik an Fachhochschulen in BadenWürttemberg, 2001. S. 61-63.
 222. Martikainen M. Information Competence for Future Teachers Project Report CSU Sacramento. European Teacher Education Network. URL: http://www.eten-online.org/modules/newbb/viewtopic.php?forum=10&topic_id=143
 223. McKenzie J. Filling the Tool Box: Classroom Strategies to Engender Student Questioning. URL: доступу: <http://fromnowon.org/toolbox.html#Class>
 224. Moldabaeyeva K. The professional competence of future teachers of foreign languages. URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2014/Pedagogica/2_163483.doc.htm
 225. Morcke A., Dornan T., Eika B. Outcome (competency) based education: an exploration of its origins, theoretical basis, and empirical evidence. *Advances in Health Sciences Education*. 2013. #18. P. 851–863.
 226. Morze N. Organization of independent work of students in the context of the formation of research competence. URL: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v16_i1/html/8htm
 227. Morze N., Protsenko G. A. Creating the region of space in information. Formation IT competences of teachers. URL: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v16_i1/html/25htm
 228. National Research Council. Commission on Physical Sciences, Mathematics, and Applications. Committee on Information Technology Literacy, Computer Science and Telecommunications Board. Being Fluent with Information Technology. Publication. Washington, D.C.: National Academy Press, 1999. URL: <http://www.nap.edu/openbook.php?isbn=030906399X>.
 229. O'Connor K. M., Wisdom J. The preparation of university teachers internationally. 2014. URL: <http://icedonline.net/iced-members-area/the-preparation-of-university-teachers-internationally/>

230. Ortenburger A. Professionalisierung und Lehrerbildung. Zur Bedeutung professionsbezogener Einstellungsmuster für Studienwahl und Studienverläufe von Lehramtsstudierenden. Eine explorative Längsschnittstudie. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010. 265 s.
231. Peachey N. Digital Tools for Teachers. 2017. URL: <https://peacheypublications.com/books/digital-tools-for-teachers>
232. Peachey N. Digital Video – A Manual for Language Teachers. 2016. URL: <https://peacheypublications.com/books/digital-video-a-manual-for-language-teachers>
233. Pennock-Speck B. Teaching Competences Through ICTs in an English Degree Programme in a Spanish Setting. Competency-based Language Teaching in Higher Education. Netherlands: Educational Linguistics, 2013. P. 107-118.
234. Porter S., Reilly K. Competency-Based Education as a Potential Strategy to Increase Learning and Lower Costs. C.: Cambridge University Press, 2014. 18 p.
235. Shakim B. Development of the teachers' informational competence within a context of a credit system of education. Global International Scientific analytical project. URL: <http://gisap.eu/ru/node/24748>
236. Sindelar P. Handbook of Research on Special Education Teacher Preparation NY.: Taylor & Francis, 2014. 300 p.
237. Smith G., Throne S. Differentiating Instruction with technology in Middle School Classrooms. Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2009. 232 p.
238. Spector J. M. Competencies for online teaching. Syracuse, N.Y.: ERIC Clearinghouse on Information and Technology, Syracuse University, 2001. P.1-3.
239. Standards of Professional Competencies Required of Teachers. General Directorate of Education, Vocational Training and Learning Innovation. URL: <https://bit.ly/2Cw2lQp>
240. Supporting Competency-Based Teacher Training Reformsto Facilitate ICT-Pedagogy Integration in Uzbekistan. URL: <https://cutt.ly/Mf4S7jF>
241. Survey of Schools: ICT in Education. URL: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/KK-31-13-401-EN-N.pdf>
242. Tudor I. From Content to Competency: Challenges Facing Higher Education Language Teaching in Europe. Competency-based Language Teaching in Higher

Education. Netherlands: Educational Linguistics, 2013. P. 21-32.

243. Tuning Educational Structures in Europe. URL: http://europa.eu.int/comm/education/policies/educ/tuning/tuning_eng.html
244. White R. W. Motivatio Reconsidered: The Concept of Competence. Psychological Review. № 66. 1959. P. 297–333.
245. Widdowson H. Knowledge of Language and Ability for Use. Applied Linguistics. #10/2. 1989. P. 128-137.

Ресурси:

246. Adioma. URL: <https://adioma.com/>
247. AnswerGarden. URL: <https://answergarden.ch/>
248. AuthorStream. URL: <http://www.authorstream.com/>
249. Breaking News English. URL: <http://www.breakingnewsenglish.com/>
250. Buncee. URL: <https://www.edu.buncee.com/>
251. Candy. URL: <https://www.candybank.com/>
252. Canva. URL: <https://www.canva.com>
253. Clarisketch. URL: <http://www.clarisketch.com/>
254. CNN Student. URL: <http://edition.cnn.com/studentnews>
255. CommonLit. URL: <https://www.commonlit.org/themes.html>
256. CourseLab. URL: http://www.courselab.com/view_doc.html
257. Creately. URL: <http://creately.com/>
258. Dictation. URL: <https://dictation.io/>
259. DocentEdu. URL: <http://docentedu.com/>
260. Draw.io. URL: <https://www.draw.io/>
261. DreamReader. URL: <http://dreamreader.net/>
262. Easel.ly. URL: <http://www.easel.ly/>
263. Ed. URL: <http://www.edapp.com/>
264. FoldPass. URL: <http://www.foldpass.com/>
265. Genial.ly. URL: <https://www.genial.ly/>
266. Google Forms. URL: <https://docs.google.com/forms>
267. Grammar Gamble. URL: <http://www.grammargamble.com/>
268. Hemingway App. URL: <http://www.hemingwayapp.com/>
269. iTalk Recorder. URL: <https://itunes.apple.com/gb/app/italk-recorder/id2936733>
270. KnightLab Timeline. URL: <http://timeline.knightlab.com/>

271. Kotobee. URL: <https://www.kotobee.com>
272. Listen and Write. URL: <http://listenandwrite.com>
273. Listenwise. URL: <https://listenwise.com/>
274. My StoryBook. URL: <https://www.mystorybook.com/>
275. News in Levels. URL: <http://www.newsinlevels.com/>
276. Newsela. URL: <https://newsela.com/>
277. Now Corpus. URL: <http://corpus.byu.edu/now/>
278. Phonetizer. URL: <http://www.phonetizer.com/ui>
279. PhoTransEdit. URL: <http://www.photransedit.com/Online/Text2Phonetics.aspx>
280. Prezi. URL: <https://prezi.com/>
281. PrimaryPad. URL: <http://primarypad.com/>
282. QwikSlides. URL: <http://www.classtools.net/qwikslides/>
283. ReadLang. URL: <http://readlang.com>
284. ReadWorks Digital. URL: <http://digital.readworks.org/>
285. Scribe. URL: <https://www.scribe.com/>
286. Sentence Tree. URL: <https://foxtype.com/sentence-tree>
287. Shadow Puppet. URL: <http://get-puppet.co/>
288. Simpleshow. URL: <https://www.mysimpleshow.com>
289. SlideShare. URL: <http://www.slideshare.net/>
290. Steller. URL: <https://steller.co/>
291. SurveyMonkey. URL: <https://www.surveymonkey.com/>
292. Survmetrics. URL: <https://survmetrics.com/>
293. Tackk. URL: <https://tackk.com>
294. Teachable. URL: <https://teachable.com>
295. Telescopic Text. URL: <http://www.telescopictext.com/>
296. The Politeness Checker. URL: <https://foxtype.com/politeness>
297. Tricider. URL: <http://www.tricider.com/>
298. TubeQuizard. URL: <http://tubequizard.com/>
299. Verb conjugation tool. URL: <http://www.prologo.net/english/>
300. Visme. URL: <http://www.visme.co/>
301. Vocaroo. URL: <http://vocaroo.com/>
302. Wordle. URL: <http://www.wordle.net/>

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ І МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

2.1. Підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів

В умовах інформатизації та глобалізації суспільства на інтелектуальному ринку праці підвищується попит на фахівців з високим рівнем інформаційної компетентності. Сучасний учитель філологічних спеціальностей повинен уміти знаходити, отримувати, аналізувати, систематизувати та використовувати інформацію за допомогою ІКТ. Уміння опрацьовувати інформацію, орієнтуватися в інформаційному просторі, створювати власний інформаційний продукт – є важливою умовою продуктивності професійної діяльності сучасного фахівця. З огляду на це досліджувана проблематика є актуальною у інформаційно-освітньому просторі. У свою чергу, формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей здійснюється шляхом вмотивованої навчальної діяльності, оскільки сукупність потреб і мотивів, а також цілеспрямованість діяльності студента визначають сенс його навчально-пізнавальної діяльності [78, с. 64-68]. Таким чином, виникає нагальна потреба у підвищенні мотивації майбутніх фахівців до формування інформаційної компетентності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що проблематиці підвищення пізнавальної мотивації до навчання присвячено численні наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема: Е. Дісі [143], Є. Ільїн [46], С. Занюк [42], І. Зимняя [44], В. Шахов [124], О. Яцишин [127]. У дисертації зарубіжної науковиці Е. Афанасенкової проаналізовано мотиви навчання та їх зміни у процесі навчання студентів закладів вищої освіти [3]. У дослідженнях О. Лучанінової, О. Мацюк

схарактеризовано формування позитивної мотивації навчання засобами ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців [73; 77].

У сучасній педагогіці не існує однозначного визначення мотивів та мотивації. Згідно з визначенням в «Українському педагогічному словнику», мотив – це спонукальна причина дій і вчинків людини, що має у своїй основі різноманітні потреби людини. Внаслідок усвідомлення і переживання природних, матеріальних і духовних потреб у людини виникають певні спонуки до дії, завдяки яким ці потреби задовольняються [22, с. 214]. Мотивація, у свою чергу, є системою мотивів або стимулів, що спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки [22, с. 217]. На думку, Н. Василенко, мотивація – це спонукання, що викликають активність й визначають її спрямованість [11, с. 92-92]. Ю. Трофімов зазначає, що мотивом може стати лише усвідомлена потреба і лише за умови, що задоволення цієї потреби, багаторазово проходячи через етап мотивації, безпосередньо переходить у дію [113, с. 389].

Л. Дзюбко та Л. Гриценюк розглядають мотивацію з одного боку, як систему чинників (потреби, мотиви, наміри, цілі, інтереси, устремління), які викликають активність організму й визначають спрямованість поведінки людини; з іншого боку, як характеристику процесу, що забезпечує на певному рівні поведінкову активність, тобто вмотивованість [35, с. 35].

І. Зимняя вважає, що навчальна мотивація – це окремий вид мотивації навчальної діяльності, що визначається низкою специфічних для цієї діяльності чинників. А отже, мотивацію можна розглядати, як передумову й умову процесу навчання, а також результат навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу [43]. Є. Ільїн вважає, що мотиваційними чинниками навчальної діяльності є важливість предмету для професійної підготовки, інтерес до даного предмету, якість викладання, співвідношення між труднощами оволодіння даним предметом і особистісними здібностями, взаємостосунки з викладачем [46, с. 267]. На думку С. Гончаренка, щоб збудити у студента пізнавальний інтерес до вивчення предметів філологічних спеціальностей, викликати бажання навчатися й розвиватися, необхідно добирати цікавий та доцільний навчальний матеріал, обгрунтовано

використовуючи способи його подачі [20, с. 112]. Т. Остапчук стверджує, що вмотивована навчальна діяльність є важливою умовою формування майбутньої професійної діяльності, оскільки сукупність потреб і мотивів, а також цілеспрямованість діяльності студента визначає сенс його навчально-пізнавальної роботи [84, с. 160]. О. Афанасенкова дійшла висновку, що мотиваційна готовність майбутніх фахівців до професійної діяльності є необхідним компонентом їх успішності за умови її реалізації [3].

На думку М. Мазурок, професійна педагогічна діяльність здійснюється завдяки мотивації, до якої належать професійні та особистісні мотиви, потреби, цілі, установки, ціннісні орієнтації. В основі мотивації компетентності лежить мотивація відповідності та орієнтація на перспективні цілі розвитку особистості [74, с. 59]. А. Добровольська зазначає, що мотивація компетентності – це намагання максимально реалізувати свої здібності та кваліфікацію, безперервно підвищувати рівень професіоналізму [36, с. 335]. Вітчизняний науковець М. Тріпак підкреслює, що сформована інформаційна компетентність передбачає високу вмотивованість і потребу до отримання знань, умінь і навичок; здатність студента самостійно здійснювати пошук, аналіз, відбір, обробку і передачу необхідної інформації за допомогою усних та письмових комунікативних інформаційних технологій; самоосвіту в сфері інформаційних технологій [112, с. 107].

На думку М. Голованя, до складу мотиваційного компонента інформаційної компетентності майбутнього вчителя входить потреба у створенні інформаційних продуктів; прагнення до творчої обробки інформації і створення інформаційних моделей з використанням комп'ютерних технологій; інтерес до інформаційної діяльності; бажання самостійно використовувати можливості комп'ютера як засобу інформаційної діяльності у навчальній та позанавчальній діяльності; пізнавальні, професійні і творчі мотиви, які впливають на цілепокладання в процесі інформаційної діяльності [18, с. 62-69]; спрямованість на досягнення високого рівня інформаційної компетентності; мотивація досягнення успіху в професійній діяльності на основі використання інформаційних технологій, прагнення отримати визнання у викладачів, серед однокурсників, колег тощо [19, с. 319]. Таким чином,

мотивація у формуванні інформаційної компетентності майбутнього фахівця є одним із складників цього процесу.

У педагогіці розрізняють безпосередні, опосередковані, внутрішні та зовнішні мотиви. Характеристики кожного з цих мотивів формування інформаційної компетентності подано у дослідженнях А. Добровольської. Так, на думку науковиці, безпосередні мотиви до формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців охоплюють пізнавальні мотиви та мотиви розвитку особистості, а опосередковані мотиви мають на меті соціальні вигоди та досягнення, внутрішні мотиви забезпечують інтерес до змісту інформаційної компетентності, зовнішні комунікативні мотиви підвищують бажання взаємодіяти не лише у професійному середовищі, але й соціумі [36, с. 334-337].

Цілком виправданим є те, що без сформованих потреб, без бажання, без інтересу майбутній учитель не буде включатися в процес формування інформаційної компетентності. Це є необхідна умова. Активізацію мотивації до формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя здійснювали методом рефлексивного контрасту, що забезпечує розвиток потреб, бажань, прагнень до формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, оскільки сприяє розумінню сутності цієї професійної характеристики в різних аспектах діяльності, взаємин, форм організації навчання тощо. Цей метод передбачає самостійне бачення сформованості інформаційної компетентності та її можливі контрастні варіанти: максимально позитивні, максимально негативні, виділення особливостей цих варіантів. Учасники самостійно виділяють, описують, оцінюють цю професійну характеристику, що надає можливість студентам активно включитися в процес самопізнання, стимулювати рефлексивне осмислення і переосмислення цієї професійної характеристики (Н. Волкова), що є механізмом активізації мотивів [14]. Включення майбутніх учителів у самостійний пошук і відкриття нових знань здійснюється на основі загострення суперечностей між традиційними методами навчання і новими знаннями з інфомедійної грамотності, інформаційного досвіду; встановлення переваг і відмінностей між учителем зі сформованою інформаційною

компетентністю та вчителем минулого; підтвердження власними прикладами переваг інформаційної компетентності сучасного вчителя; різноманітність у використанні ІКТ; забезпечення яскравості навчального матеріалу засобами ІКТ. Для появи інтересу до формування інформаційної компетентності важливим є демонстрація необхідності і корисності здобуття інформаційної компетентності для майбутньої професійної діяльності.

У підвищенні мотивації формування інформаційної компетентності важливу роль відіграє створення якісно нового інформаційно-освітнього простору, що сприяв би виробленню у студентів позитивної мотивації до самоорганізації та гармонійного розвитку; прагнення використовувати електронні джерела інформації та гаджети, щоб пізнавати нові факти, здобувати нові знання, уміння та навички, проявляти інтелектуальну активність та творчість, розвивати критичне мислення тощо. На цьому акцентують увагу науковці Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Кадемія, М. Козяр, Л. Шевченко.

Спираючись на дослідження вище зазначених учених, можна стверджувати, що інноваційні методи (робота з онлайн-вправами та тренажерами, інтерактивні тести та вікторини, використання комп'ютерно-орієнтованого навчання у різних освітніх середовищах та платформах, симуляції), форми (перевернуте навчання, формування навичок іншомовного писемного мовлення засобами соціальних мереж та ведення живих журналів, ділові ігри, мультимедійні маршрути-екскурсії) та засоби (Інтернет, електронна пошта, програми-перекладачі, програми-тренінги, електронні енциклопедії та електронні словники, медіа портали, онлайн-курси, програми-комунікатори, онлайн-конференції) уможливають посилення мотивації учіння студентів, а отже, дозволять активізувати процес формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей та забезпечити ефективність процесу їх професійної підготовки.

Так, М. Кадемія підкреслює, що у створеному інформаційно-освітньому середовищі забезпечуються умови для позитивної мотивації студента [49, с. 267-268]. Основними шляхами формування такої мотивації є визначення та застосування інтерактивних онлайн-вправ, вікторин, тестів, коміксів, розробка

власного електронного портфоліо, ведення професійного блогу учителя, зйомка та обробка власних відео з поясненням навчального матеріалу тощо, залучення до освітнього процесу комп'ютерних навчальних програм та симуляцій з мережі Інтернет.

Ефективними напрямками у підвищенні мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів є включення їх у самостійний пошук і відкриття нових знань, розв'язування проблемних завдань, загострення протиріч між традиційними методами навчання і новими знаннями з інфомедійної грамотності, інформаційного досвіду; встановлення переваг і відмінностей між учителем зі сформованою інформаційною компетентністю та вчителем минулого; підтвердження власними прикладами переваг інформаційної компетентності сучасного вчителя; різноманітність у використанні ІКТ; забезпечення яскравості навчального матеріалу засобами ІКТ. Для появи інтересу до формування інформаційної компетентності важливим є демонстрація необхідності і корисності для майбутньої професійної діяльності.

У процесі вивчення таких дисциплін, як «Основи педагогічної майстерності», «Методика виховної роботи», «Методика навчання іноземної мови», «Практика мови» значна увага приділялася правилам грамотного оформлення презентацій, розміщенню текстових та графічних матеріалів на слайдах, особливостям сприйняття кольорових гам, застосуванню мультиплікації та анімації, підбору фонів, використанню графічних об'єктів, а також застосункам та сайтам, за допомогою яких можна автоматизувати процес створення навчальної презентації (Prezi, Google Sheets, PowerPoint тощо). Застосування знань у практичній діяльності щодо створення та використання яскравих та інформаційно грамотних презентацій під час виступів на семінарських та практичних заняттях з різних дисциплін, розробка та проведення фрагментів уроків та виховних заходів з основ педагогічної майстерності, методики виховної роботи та методики навчання іноземної мови підвищувало рівень ефективності навчальної діяльності, сприяло підготовці до майбутньої професійної діяльності, створювало ситуацію успіху для студентів, а отже, стимулювало підвищення мотивації та пізнавального інтересу до формування

і розвитку інформаційної компетентності у майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Під час пропедевтичної практики студенти відвідували уроки мов та літератур у ЗЗСО. З метою підвищення мотивації до формування інформаційної компетентності, майбутнім учителям було запропоновано проаналізувати та порівняти низку уроків мови, під час яких учителі застосовували ІКТ та цифрові засоби навчання на всіх етапах уроку, частково використовували окремі елементи інформаційно-комунікаційних технологій, з уроками, що мали за основу лише підручник, зошит, дошку та крейду. Спостереження студентів під час відвідування уроків, результати опитування учителів та учнів засвідчили підвищення рівня вмотивованості учнів до навчального процесу, активізацію пізнавального інтересу до вивчення предмету, високий рівень активності учасників освітнього процесу під час виконання вправ на інтерактивній дошці, у мобільних та комп'ютерних застосунках, вебквестів та вікторин з автоматизованою перевіркою результатів тощо. Майбутні учителі-філологи відзначили також важливу роль візуалізації та інтерактивності навчального контенту, швидкий доступ до великої кількості автентичних матеріалів для формування іншомовної комунікативної, соціокультурної компетенцій, можливості автоматизації багатьох навчальних процесів, що дає можливість приділити більше часу для виконання практичних комунікативних завдань. Після завершення пропедевтичної практики у ЗЗСО у студентів спостерігалось значне підвищення мотивації до формування інформаційної компетентності як однієї із передумов успішної майбутньої професійної діяльності.

На особливу увагу заслуговує дотримання дидактичних принципів систематичності і послідовності навчання. Так, під час вивчення дисциплін «Основи педагогічної майстерності», «Методика виховної роботи», «Методика навчання іноземної мови», «Практика англійської мови», «Практика німецької мови» студентам було продемонстровано можливості застосування ІКТ з метою дотримання зазначених дидактичних принципів. Тестові та контрольні завдання, завдання для самостійного опрацювання, створені за допомогою онлайн-

конструкторів на платформах Wizer.me, Kahoot.com, Mentimeter.com, Jeopardylabs.com, дозволяють викладачеві у мінімально короткий термін провести моніторинг якості знань студентів. Використання вправи «Хмара Думок» на платформі Mentimeter.com, проведення голосування на платформі Kahoot.com уможлиблюють проведення швидкого збору інформації та даних щодо початкових знань учасників освітнього процесу, а отже адаптувати навчальний контент під потреби цільової аудиторії, що, у свою чергу, забезпечує послідовність та поетапність навчання.

Не менш важливим є використання різноманітних мобільних та комп'ютерних застосунків для вивчення мови, більшість з яких вибудовують систему навчання на основі зазначених дидактичних принципів. Наприклад, мобільний додаток DuoLingo дозволяє учасникові освітнього процесу перейти до другого завдання лише за умови успішного виконання першого, надаючи при цьому необмежену кількість спроб. Таким чином, забезпечується автоматизація мовленнєвої навички, системність, доступність та послідовність навчання, високий відсоток засвоєння навчального контенту. Участь у інтерактивних опитувальниках, вікторинах, тестуванні з різних дисциплін забезпечує атмосферу здорової конкуренції та змагання, що є одним із чинників демонстрації успіху студентів, підвищення мотивації до більш якісного формування інформаційної компетентності у майбутнього вчителя з метою подальшого застосування цих знань і умінь у майбутній професійній діяльності.

Під час вивчення дисципліни «Основи педагогічної майстерності» студентам було запропоновано взяти участь у онлайн дискусії на тему «Елементи зовнішньої техніки професійної діяльності вчителя» [117, с. 4]. Викладач ініціював дискусію, сформувавши тему та завдання у соціальній мережі Facebook. Студенти висловлювали свої думки щодо культури зовнішнього вигляду сучасного вчителя-філолога, наводили приклади з досвіду інших країн, формували власну позицію щодо перспективи введення дресс-коду у школах, навчались аргументовано, виважено та толерантно висловлювати власну думку, ввічливо реагувати на критику тощо. Під час виконання завдання майбутні педагоги формували навички пошуку,

аналізу, відбору, класифікації інформації за допомогою різних пошукових систем; навчалися перевіряти інформацію на правдивість та достовірність, дотримуватися принципів академічної доброчесності (вказувати автора ідеї, не використовувати думки інших людей з мережі Інтернет тощо), а також створювати свій власний інформаційний продукт – пост у соціальній мережі, що відображає особисту обгрунтовану позицію майбутнього фахівця щодо культури зовнішнього вигляду сучасного вчителя-філолога. На нашу думку, актуальність проблематики питання, інноваційний підхід до організації дискусії, необхідність використовувати онлайн інструменти для доведеної аргументації власної точки зору стимулювали пізнавальну активність та навчальну мотивацію студентів до формування інформаційної компетентності.

Під час вивчення дисципліни «Методика виховної роботи» студентам було запропоновано розробити і провести виховну годину на тему «Мій цифровий слід у мережі Інтернет». Майбутні вчителі демонстрували високий рівень творчих умінь під час підготовки та проведення демонстраційних варіантів виховних годин, використовуючи різні форми та методи роботи з потенційними учнями. Вони аналізували профілі один одного у соціальних мережах Facebook, Instagram, Twitter тощо, створювали соціальні портрети та психологічні характеристики згідно з інформацією, яку власники профілів надають у вільний доступ у мережі Інтернет; проводили психологічний аналіз фотографій та графічних зображень на аватарах у соціальних мережах; складали історії з життя людей, використовуючи інформацію з постів на персональних сторінках у соціальних мережах тощо. Окрім того, майбутні педагоги знайомили учасників виховної години з онлайн-інструментами визначення власного цифрового сліду в мережі Інтернет (відслідковування доступу до своїх цифрових фотографій та особистих даних; можливостями перевірки належності сторінки людині чи боту; аналіз науково-педагогічної діяльності людини тощо). Під час групових та інтерактивних форм роботи було створено алгоритми та покрокові інструкції з правил безпечного використання соціальних мереж та налаштувань приватності. Як засвідчили підведені підсумки заняття та рефлексія, проведені виховні години були цікавими не лише для організаторів, а й

для учасників виховного процесу. Актуальність обраної теми виховної години, відповідність її вимогам інформатизованого суспільства, можливість практичного застосування отриманих знань та умінь на практиці у повсякденному житті, особистісно-орієнтований підхід до організації виховного процесу, необхідність використання гаджетів та цифрових інструментів є визначальними мотиваційними чинниками формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя.

Під час вивчення дисципліни «Основи педагогічних вимірювань і моніторингу якості освіти» студентам було аргументовано доведено актуальність та ефективність використання ІКТ з метою автоматизації процесів збору, аналізу та обробки анкет, опитувальників, результатів педагогічних вимірювань, обчислень індексів та коефіцієнтів з метою забезпечення достовірного моніторингу якості освіти. Під час вивчення теми «Комп'ютерні системи тестування» [117] було висвітлено можливості застосування персонального комп'ютера та комп'ютерних мереж для створення, апробації та використання систем тестування з педагогіки, методики виховної роботи, методики навчання іноземних (англійської та німецької) мов. У рамках вивчення теми «Складання педагогічних тестів» студентів ознайомили з інтерактивними конструкторами та інформаційними платформами для створення комп'ютеризованих тестів, можливостями використання електронних засобів комунікації для складання та проходження тестування, а також їх швидкої перевірки, аналізу, обробки, оцінювання та забезпечення зворотнього зв'язку з учасниками освітнього процесу. Під час навчальних занять з теми «Створення банку тестових завдань» студенти дізналися про можливості інтерактивних конструкторів та інформаційних платформ для створення та збереження банку тестів, використання інформаційно-освітнього середовища як банку тестових завдань з метою їх багаторазового використання для забезпечення ефективного перевернутого навчання, дистанційного навчання та самостійної роботи. У межах теми «ЗНО» було проаналізовано роль мережі Інтернет, засобів масової комунікації, засобів електронного зв'язку у підготовці учнів до виконання завдань ЗНО. У процесі організації самостійної роботи студентів з початкової дисципліни «Основи педагогічних вимірювань і моніторингу якості освіти»

визначалися завдання, спрямовані на формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя, зокрема, індивідуальні завдання для студентів, що передбачають підготовку наукового дослідження за однією із тем: «Комп'ютерні технології в тестуванні рівня сформованості іншомовної комунікативної навички», «Можливості перевірки, аналізу та оцінювання тестових завдань у інтерактивних конструкторах для створення завдань», «Моделювання тестових завдань з фаху з вибором однієї відповіді в онлайн-конструкторах», «Моделювання тестових завдань з множинними відповідями», «Навчаючі та контролюючі комп'ютерні тести з іноземних мов». Студенти навчалися самостійно створювати, обробляти та аналізувати анкети, опитувальники (GoogleForms, OnlineTestPad, SurveyMonkey), власні тести та банки тестів з педагогіки, методики виховної роботи, методики навчання мов (GoogleForms, Quizlet, Wizer.me, Kahoot.com, LearningApps.com, JeopardyLabs.com) тощо. Інтерес до інноваційних методів обробки анкетних та тестових даних, потреба у автоматизації рутинної роботи, перспектива отримання точних та об'єктивних результатів тестування учасників освітнього процесу та забезпечення швидкого зворотного зв'язку між викладачем та студентом, інтерв'юером та опитуваним створюють ситуацію успіху, підвищують мотивацію та стимулюють пізнавальний інтерес до формування інформаційної компетентності у майбутніх фахівців.

Під час вивчення навчальних дисциплін «Практика мови (українська, англійська, німецька, польська)» студенти використовували сайти, платформи, застосунки та конструктори для формування іншомовної комунікативної компетенції. Так, використання платформи LyricsTraining.com передбачає роботу користувача з популярними піснями, що звучать різними мовами (платформа підтримує 18 мов): прослуховування, виконання тестових завдань, заповнення пропусків у тексті пісні запропонованими словами, формування речень з тексту пісні з поданого набору слів тощо. Студент має можливість самостійно обрати пісню і виконавця, взяти участь у міжнародному змаганні зі швидкості або якості виконання завдань, і навіть самостійно створити подібні інтерактивні завдання на базі улюбленого треку. Варто зазначити, що база платформи весь час оновлюється,

а тому студент завжди може отримати доступ до найактуальніших матеріалів. Робота з платформою LyricsTraining.com забезпечувала формування навичок аудіювання, читання та письма, роботу з граматичним та лексичним інструментарієм. Окрім того, можливість вивчати мову у нестандартний спосіб на основі актуальних автентичних матеріалів, що містять сленг, сучасні мовні утворення тощо допомагає студентові швидко адаптувати та застосовувати отримані знання у практиці комунікації. Перспективи участі у змаганнях, прагнення вдосконалювати свій мовний та професійний рівень, потреба у визнанні та самореалізації, цікавий навчальний матеріал тощо є провідними стимулами мотивації майбутнього фахівця до формування і розвитку інформаційної компетенції.

Отже, підвищенню мотивації формування інформаційної компетентності сприяло використання інноваційних підходів до організації освітнього процесу, застосування сучасних методів, засобів навчання, таких як: актуальні автентичні матеріали, інтерактивні програми, платформи та конструктори, спілкування у соціальних мережах. Це, в свою чергу, забезпечувало швидкий зворотний зв'язок викладача і студента, стимулювало бажання бути успішним у майбутній професійній діяльності.

2.2. Застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання

Наступна умова, яку ми створили і обґрунтували, – застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання. Ця умова забезпечила єдність теоретичних знань і практичних умінь. Вона зорієнтувала освітній процес на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами у вигляді досвіду під час роботи з навчальною інформацією. Цей підхід дає можливість моделювати предметний зміст фахової діяльності й трансформувати навчальну діяльність студента в професійну діяльність майбутнього фахівця, максимально наближену до реального життя. У результаті формується професійний досвід студентів, засвоюються вміння і навички на основі занурення їх у професійне

середовище під час різних видів практики; виробляється інформаційна, комп'ютерна грамотність; розвиваються вміння та навички роботи з інформаційними джерелами, стимулюється інноваційність, креативність.

В умовах інтеграції України у світовий освітній простір гостро постає питання реформування вищої професійної освіти, ключовою ідеєю якого є підготовка майбутніх фахівців, здатних працювати в умовах глобалізованого інформаційного суспільства. Саме тому компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів є пріоритетним. Сучасні програми підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей спрямовані на формування у них здатностей забезпечувати освітній процес в ЗЗСО з огляду на вимоги Концепції нової української школи. У нинішніх умовах найбільш ефективною є освіта, що базується на єдності знань та професійної спрямованості навчання, забезпечувальним інструментарієм якого виступає практико-орієнтований підхід в освітньому процесі вищої школи [55, с. 296].

Наступна умова, яку ми визначили та обґрунтували, – це урахування практико-зорієнтованого підходу до формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Варто зазначити, що жоден учитель не сформує здатність здійснювати діяльність без наявних знань і сформованих умінь, а вміння формуються лише в діяльності: чи то у квазіпрофесійній, чи то у професійній. Для інформаційної компетентності – це просто необхідно. Скільки б студент теоретично не готував себе, якщо немає практичного компоненту, він ніколи не сформує цієї компетентності.

Актуальність проблеми практико-зорієнтованого навчання підсилюється у зв'язку зі зростаючими потребами роботодавців щодо якісної підготовки фахівців. Окрім того, глобалізація, інформатизація усіх сфер суспільного розвитку вимагає підготовки фахівців, які були б конкурентоспроможними на європейському та світовому ринках праці. Зміна орієнтирів закладів вищої освіти у площину практико-орієнтованого навчання зумовлена також потребами системи шкільної освіти, в рамках якої реалізуються ідеї нової української школи. Актуальність цієї проблематики підсилюється основними законодавчими документами, зокрема:

Законом України «Про вищу освіту» [94], Законом України «Про повну загальну середню освіту» [95], Концепцією про дуальну освіту [68].

Проблематика практико-зорієнтованого навчання у сучасній педагогіці та методиці професійної освіти не є новою, оскільки їй присвячено низку наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених. Так, В. Майковською досліджено практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні [75]. У працях Г. Горбенко визначено особливості організації практико-орієнтованого навчання під час підготовки бакалаврів [24; 25]. У дослідженнях І. Гузія обґрунтовано практико-орієнтоване освітнє середовище як ефективна умова формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів [27]. Р. Квасницькою схарактеризовано практико-орієнтований підхід як один із засобів професіоналізації навчання у закладах вищої освіти [55]. Теоретико-методологічні засади практико-орієнтованого підходу у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх учителів початкових класів висвітлено у монографії І. Пальшкової [85]. Н. Черв'яковою проведено теоретико-експериментальне дослідження щодо використання практико-зорієнтованих технологій у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів [123]. С. Бобраковим узагальнено особливості практико-зорієнтованої професійної підготовки магістрів освіти в університетах Німеччини [6].

Значна кількість науково-педагогічних праць із цієї проблематики свідчить про її актуальність та нагальну необхідність впровадження в освітній процес ЗВО. Окрім того, питання практико-зорієнтованого підходу до підготовки майбутнього вчителя філологічних спеціальностей в умовах інформатизації сучасного суспільства залишається малодослідженим.

У психолого-педагогічній та фаховій літературі практико-зорієнтоване навчання розглядається як засіб орієнтації освітнього процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами у вигляді досвіду під час роботи з навчальною інформацією. У процесі професійної підготовки це дає можливість моделювати предметний зміст фахової діяльності та трансформувати навчальну діяльність студента у професійну діяльність

майбутнього фахівця [75]. На думку Г. Горбенко, практико-зорієнтоване навчання вважається одним з найбільш ефективних засобів професіоналізації навчання у закладах вищої освіти, оскільки забезпечує підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності в максимально наближених до реального життя умовах [25]. І. Пальшкова пропонує формувати професійний досвід студентів, занурюючи їх у професійне середовище під час навчальної, виробничої й переддипломної практик [85].

Практико-зорієнтований підхід у підготовці майбутнього фахівця розглядається як орієнтація освітнього процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами під час роботи з навчальною інформацією у вигляді досвіду. За своєю сутністю цей підхід орієнтує студента на засвоєння конкретних практичних дій, досвід застосування яких можливий у результаті інтеграції теорії й практики [75, с. 164].

Аналіз зарубіжного досвіду реалізації практико-зорієнтованого підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців свідчить, що найбільший потенціал притаманний таким міжнародним освітнім практикам, як модель дуального навчання (Німеччина), «Всесвітня ініціатива CDIO» (Conceive-Design-Implement-Operate / придумуй-розробляй-впроваджуй-керуй) (США) [130], моделювання предметного та соціального змісту професійної праці в навчальному процесі SEED (конкретні практичні технології) (Швеція) [144], модель вільних мистецтв та наук (liberal arts and sciences) (США) [145], модель «корпоративного університету» (США) [145], педагогіка практико-зорієнтованої освіти (Practice-Based Education Pedagogy) (Австралія) [140].

Сутність практико-зорієнтованого підходу у професійній підготовці студентів активно досліджують німецькі вчені. Так, Д. Варнеке позиціонує практико-зорієнтоване навчання як активну форму організації професійної підготовки майбутніх фахівців, що призначена для застосування у теоретичному та практичному компонентах навчання і реалізується за допомогою насичення навчального процесу елементами професійної діяльності [146, с. 39]. На думку Є.-М. Поста, практико-зорієнтоване навчання є орієнтацією змісту і методів

освітнього процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи [142, с. 42]. С. Пітч вбачає в практико-зорієнтованому підході систему навчальних проблемних ситуацій, методичних та ситуаційних завдань, спроектованих у професійну підготовку майбутніх фахівців [141, с. 44–45]. Ми відзначаємо, що практико-зорієнтоване навчання під час професійної підготовки майбутнього вчителя орієнтує його на відтворення у формах і методах навчальної діяльності студентів реальних робочих ситуацій, вирішення конкретних практичних завдань.

З огляду на очевидний взаємозв'язок теоретичного та практичного компонентів професійної підготовки майбутніх фахівців, неможливо оминати увагою систему дуального навчання, яка широко використовується в німецькій системі освіти. Так, дуальну форму професійної освіти вважають однією з умов ефективного розв'язання завдань модернізації освіти [13], перспективною формою одержання вищої освіти [49], пріоритетним напрямом вищої професійної освіти в країнах Європейського Союзу [51], важливим складником інноваційної підготовки майбутніх педагогів [76].

Як зауважує М. Дернова, в європейському просторі вищої освіти вживаються різні словосполучення, які мають відношення до дуального навчання, зокрема: альтернативне тренування (*alternance training*), навчання, що базується на діяльності (*work-based learning*), праце-інтегроване навчання (*work-integrated learning*), діяльнісне навчання (*work-related learning*), гнучке навчання (*flexible learning*), кооперативна освіта (*cooperative education*) і проблемне навчання (*problem solving*). Усі вони базуються на загальному розумінні важливості створення умов для поєднання теоретичних знань, набутих у формальному навчальному середовищі, з практичними навичками, набутими на робочому місці [34, с. 138].

Як зазначають М. Кадемія, А. Кобися та В. Кобися, дуальна система освіти зорієнтована на активне оволодіння майбутніми фахівцями знаннями, розвиток творчих здібностей, формування здатності застосовувати знання і вміння в професійній діяльності, адаптацію їх у мінливих умовах трудової діяльності [49].

Європейський центр розвитку професійної освіти (CEDEFOR) визначає

дуальне навчання як набуття знань, навичок шляхом виконання відповідних видів діяльності і рефлексії у професійному контексті або на робочому місці [150]. Г. Калінічева визначає дуальність як методологічну характеристику професійної освіти, що передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання [51]. Нині дуальне навчання в країнах Європи позначається терміном *work-based learning (WBL)* і розглядається як база вищої професійної освіти, головним завданням якої є формування компетентностей, що є необхідними для майбутньої професійної діяльності [150].

Таким чином, дуальне навчання – це інтерактивний механізм надання професійної освіти, який базується на одночасному отриманні теоретичних знань у закладах вищої освіти і практичних навичок та досвіду роботи у закладах, що відповідають профілю професійної підготовки майбутнього фахівця. У нашому дослідженні ми використовуємо елементи дуального навчання, зокрема, під час вивчення дисципліни «Педагогіка» студенти працюють у школі, виконучи завдання з пропедевтичної практики «Навчальна діяльність учителя», з «Методики виховної роботи» – «Виховна діяльність учителя, класного керівника»; «Основ педагогічної майстерності» – «Основи професійної діяльності майбутнього вчителя», «Методики навчання іноземної мови» – «Професійна діяльність майбутнього вчителя іноземної мови».

В умовах реформи системи освіти в Україні необхідно враховувати актуальність практико-зорієнтованого підходу до професійної підготовки майбутнього вчителя філологічних спеціальностей. У більшості наукових праць цей підхід представлено як базовий компонент процесу професійної підготовки, що дозволяє створити умови для поєднання на основі взаємопроникнення навчальної й професійної діяльності студентів як способу формування певних компетенцій [75, с. 164]. На думку В. Вем'ян, дуальна система освіти на ранніх стадіях навчання забезпечує набуття майбутніми фахівцями цільової підготовки, певних професійних компетенцій [13].

Саме компетентнісний підхід є підґрунтям для оволодіння майбутніми

вчителями здатностями, зокрема: пошуку, аналізу, класифікації, систематизації, адаптації інформації з метою подальшого продуктивного використання її, щоб розв'язувати важливі практичні завдання; використовувати технічні засоби навчання; дотримуватися правил академічної доброчесності, уміння працювати у різних інформаційних середовищах; предметно характеризувати та аналізувати елементи освітнього процесу; виробляти надійні критерії оцінювання результатів власної діяльності як у звичних аудиторних умовах під час занять у ЗВО, так і в динамічно змінених під час практичної діяльності у ЗЗСО, а також виявляти відповідальність за результат власного навчання та професійної діяльності.

Впровадження практико-зорієнтованого навчання в освітній процес професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського здійснювалось у рамках викладання таких навчальних дисциплін, як «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності», «Методика навчання іноземних мов», інструктивної, позашкільної, педагогічної практик.

В основу практико-зорієнтованого підходу до професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей покладено створення належних умов та можливостей практичного застосування студентами теоретичних знань, здобутих під час лекційних занять та самостійного опрацювання науково-педагогічних джерел тощо.

Під час практичних занять з методики виховної роботи студенти мали можливість планувати, моделювати та розробляти власні виховні проекти, які проводилися студентами для учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Виконуючи ці завдання, ми спрямовували їх діяльність на формування інформаційної компетентності, а саме: уміння працювати з різними джерелами інформації, аналізувати першоджерела, виокремлювати правдиву інформацію із неправдивої, правильно оформлювати покликання на автора, дотримуватися правил академічної доброчесності з метою уникнення плагіату; аналізувати та систематизувати отриману інформацію; створювати власний інформаційний продукт, використовуючи технічні та інформаційно-комунікаційні засоби на різних

етапах виховного заходу; організовувати вхідне та вихідне анкетування; опрацьовувати результати анкетування та опитування; проводити рефлексію та підсумки виховного заходу.

Під час проведення фрагментів виховних заходів студенти використовували платформи Kahoot.com, Jeopardylabs.com для створення інтерактивних опитувань та вікторин, Mentimeter.com для організації асоціограм та карти думок, організації рефлексії та збору вражень учасників виховного процесу щодо проведеного заходу, GoogleForms для проведення анкетування з метою швидкої обробки та систематизації інформації. Окрім того, майбутні вчителі обирали актуальні теми для проведення дискусій та диспутів, наприклад: «Мобільний телефон: друг чи ворог?», «Комп'ютерні ігри: перемога чи поразка»; проектної діяльності «Соціальні медіа у житті різних поколінь», «Мій цифровий слід»; веб-квестів «Комп'ютерний сленг», «Мовні особливості електронного листування»; соціальних досліджень серед підлітків «Популярні додатки-комунікатори»; нестандартні виховні години: «Суд над мобільним телефоном», заняття-протистояння «Живе спілкування проти електронного спілкування», «Електронна чи друкована книга» тощо.

Під час заняття з теми «Моделювання та проведення виховних форм роботи з учнями» студенти підготували та провели інтерактивну бесіду «Як запобігти булінгу», проведення якої передбачало декілька етапів роботи студентів: методика підготовки заходу (підбір та систематизація матеріалів), проведення заходу (робота з аудиторією) та підведення підсумків (рефлексія учасників та саморефлексія).

Підготовчий етап передбачав підбір відповідного фактичного матеріалу з теми «Як запобігти булінгу», опрацювання фахових та наукових статей з теми, виокремлення ключової інформації у форматі тез та оформлення тезової інформації у форматі презентації PowerPoint, а також опрацювання, підбір коротких відеофрагментів з метою візуалізації теоретичних аспектів теми, а також організації практичної діяльності студентів під час аудиторного заняття. На етапі підготовки до проведення інтерактивної бесіди студенти розвивали інформаційну компетентність майбутніх вчителів, а саме: вміння ефективно шукати інформацію, працювати з джерелами та першоджерелами, вирізняти факти від суджень, систематизувати

інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи [47]. Під час пошуку інформації студенту необхідно дотримуватись алгоритму дій в інтернеті та соціальних мережах (використання символів, ключових слів та хештегів з теми, наприклад: булінг, кібербулінг, цькування, кібернасилля). На даному етапі важливо також формувати навичку фактчекінга, що передбачає перевірку тексту, фото, відео матеріалів на правдивість чи неправдивість, що передбачає порівняння знайденої інформації та визначення маркерів достовірності певного джерела, роботу з онлайн-інструментами для перевірки фото чи відео. Наприклад, сайт для перевірки фотографії щодо попередньої обробки у фоторедакторах: <https://fotoforensics.com> [167], сайт для перевірки відео щодо попередньої обробки, додавання чи вилучення інформації тощо: <https://citizenevidence.amnestyusa.org> [161].

Проведення інтерактивної бесіди включало 4 етапи: 1) організаційний, під час якого було повідомлено тему, мету та цілі заняття; 2) збір інформації щодо попередніх знань студентів з теми, який було проведено у форматі інтерактивної вправи «Хмара думок» на базі платформи Mentimeter.com, що дозволяє учасникам прописувати свої думки та ідеї у вигляді словосполучень у мобільному телефоні, а платформа автоматично систематизує та узагальнює результати у форматі динамічної різнокольорової хмари думок; 3) ознайомлення з теоретичним матеріалом з теми, поданим у форматі міні-лекції з візуальною підтримкою, під час якої майбутні вчителі ознайомили учасників з результатами своєї пошукової та аналітичної діяльності; 4) виконання вправи «Барометр», під час якої учасники спочатку графічно позначали на малюнку барометра на плакаті своє ставлення до булінгу, а потім аргументували свою позицію; 5) перегляд відеороликів з фрагментами булінгу чи інтерв'ю з жертвами булінгу, в яких вказується альтернатива розв'язання проблеми, а також виконання вправи «Моя позиція», під час якої учасники займали свою позицію у навчальному кабінеті згідно зі своїм ставленням до розв'язання проблеми під відповідними плакатами «Погоджуюся», «Не погоджуюся», «Не знаю». Учасники у новостворених групах обговорювали своє рішення, формували спільну думку та презентували її представникам іншої групи; 6) вироблення алгоритму запобігання булінгу у режимі міні-груп. Кожна

група отримала покликання з кодом доступу до спільної презентації на GoogleDisc (GoogleSheets) [171] із окремим завданням для кожної групи сформулювати алгоритм протидії булінгу в школі, вдома, серед друзів, в мережі Інтернет та оформити ці дії на окремому слайді у спільній презентації; 7) презентація результатів діяльності груп, під час якої групи по черзі презентують власний алгоритм протидії булінгу в зазначених умовах, відповідають на запитання інших команд, аргументовано доводять власну думку щодо ефективності тих чи інших заходів.

Виконання завдань інтерактивної бесіди формує інформаційну компетентність, зокрема: основи критичного мислення (вміння обґрунтовувати свою позицію, використовуючи аргументацію, вміння ставити запитання, навичку слухати інших та формувати контраргументи, вміння визначити причини та наслідки подій і явищ); ідентифікацію власних стереотипів, зокрема: розуміння поняття стереотипу та механізмів його виникнення, вміння ідентифікувати стереотипи та дискримінацію, а також розвиває навички етичного спілкування; проведення паралелей між процесами чи явищами, зокрема: вміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи; вміння проводити паралелі з теперішнім часом, сучасними умовами, враховуючи соціокультурні, етнічні та економічні реалії сьогодення [47].

Під час підведення підсумків інтерактивної бесіди «Як запобігти булінгу» учасники узагальнювали алгоритм дій з метою запобігання булінгу. Окрім того, на етапі рефлексії було зазначено, які завдання були найцікавішими, найбільш ефективними та продуктивними для досягнення поставленої виховної мети. Під час підсумків проведено аналіз ефективності використання прийомів роботи з групою, логічність та послідовність завдань, відповідність завдань меті заняття, віковим та індивідуальним особливостям цільової аудиторії, рівень толерантності завдань, рівень мотивації та залученості учасників до інтерактивної взаємодії під час заняття. Саморефлексія охоплювала критичний аналіз проведеної інтерактивної бесіди майбутніми вчителями. Самоаналіз здійснювався стосовно продуктивності та ефективності виконаних вправ, особливостей роботи з цією цільовою аудиторією та

їх впливу на знання, почуття та дії учасників процесу.

Під час виконання зазначених видів діяльності формувалися такі аспекти інформаційної компетентності, як основи критичного мислення, зокрема, вміння робити висновки та узагальнення, систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, відрізняти факти від суджень, ставити правильні запитання, обґрунтовувати власну позицію, критично оцінювати власний інформаційний продукт.

Майбутні вчителі філологічних спеціальностей розвивали інформаційну компетентність під час вивчення навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності». На заняттях з цієї дисципліни активно використовувалися такі методи навчання, як: дискусія, проблемне навчання, проектне навчання тощо, а також групові та фронтальні форми роботи. Майбутні фахівці набували досвіду роботи з використання відеофрагментів, моделювання проблемних педагогічних завдань та задач, аналізування запропонованих розв'язань, висували власні ідеї. З метою збору альтернативних ідей учасники освітнього процесу використовували технології WIKI, можливості синхронної роботи з текстовими файлами у документах Google, голосування за допомогою платформ Mentimeter.com [178], Kahoot.com [174], GoogleForms [170] тощо. Під час практичного заняття з теми «Техніка використання методів педагогічного впливу» студенти факультету філології й журналістики ВДПУ імені Михайла Коцюбинського самостійно підготували та провели марафон технік використання методів педагогічного впливу. Це здійснювалося на таких етапах: вибір учителем стратегії взаємодії; майстерність учителя виступати перед учнівською аудиторією; психолого-педагогічні аспекти взаємодії оратора і аудиторії; структура виступу; стиль і техніки побудови виступу; монолог як прихований діалог; майстерність педагогічного оцінювання: заохочення та покарання; основні правила оцінювальної діяльності вчителя; форми заохочення і покарання, вимоги до їхнього використання [117].

Заняття проходило у три етапи: підготовчий, практичний та підсумковий. Підготовчий етап передбачав самостійне опрацювання студентами теоретичного матеріалу з теми, який викладач попередньо розмістив на платформі GoogleClass.

Окрім того, студенти самостійно об'єднались у групи за інтересами та отримали завдання такого змісту: знайти і підготувати відеофрагменти, що чітко відображають техніку використання конкретного методу педагогічного впливу та педагогічні ситуації (відео) для аналізу та розв'язання, використовуючи Інтернет ресурси. Кожна група студентів мала можливість ознайомитися з особливостями використання окремої техніки використання методів педагогічного впливу. Виконання зазначених завдань формує інформаційну компетентність, зокрема: інформаційну грамотність (вміння ефективно шукати інформацію, вміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами, розуміння авторського права та авторського контенту, уміння систематизувати інформацію); комп'ютерну грамотність (уміння працювати з програмами для скачування та обробки відео); інноваційність, розвиток та креативність (вміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам) [47]. З метою перевірки засвоєння теоретичних знань з теми студентам було запропоновано пройти коротке тестування за допомогою платформи інтерактивного тестування Kahoot.com. Під час тестування учасники ознайомлюються із завданнями та варіантами відповідей на екрані проектора, обирають правильний варіант відповіді на своїх мобільних телефонах, а платформа проводить облік результатів, додаючи бали за швидкість реакції. На нашу думку, одним із найбільш позитивних аспектів використання платформи Kahoot.com є можливість аналізу всіх відповідей студентів після завершення інтерактивної гри. Викладач (вчитель) може використовувати ці дані для оцінювання знань, рівня мотивації учасників освітнього процесу.

На наступному етапі кожна творча група демонструвала попередньо підготовлені відеофрагменти. Студенти обговорювали переваги та недоліки кожної із технік використання методів педагогічного впливу. У процесі аналізу педагогічних ситуацій студенти використали сайт Mentimeter.com, що забезпечив швидкість і мобільність ознайомлення з варіантами їх розв'язання. На цьому етапі розвивалися такі складники інформаційної компетентності, як інформаційна грамотність (уміння відрізняти факти від суджень, систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи), візуальна грамотність (уміння

аналізувати фото, символи, інфографіку, візуальні ряди та відеофрагменти), стійкість до впливів (базові навички емоційного інтелекту, уміння ідентифікувати вплив інформації на наші емоції), критичне мислення (уміння ставити запитання, обґрунтовувати власну позицію, оцінювати та інтерпретувати події, проводити паралелі з теперішнім часом, аналізувати передумови та причини подій, пропонувати можливі розв'язання критичних ситуацій тощо) [47], комп'ютерна грамотність (уміння використовувати ІКТ для досягнення освітньої мети).

Підсумковий етап включав узагальнення особливостей використання техніки методів педагогічного впливу за допомогою технології GoogleDocs, що дозволяє одночасно редагувати текстовий документ кількома учасниками. Студентам було запропоновано обрати одну із технік використання методів педагогічного впливу, яку вони вважають найбільш продуктивною. Їм необхідно було аргументувати свою відповідь. На етапі рефлексії учасники аналізували подібний формат заняття з погляду ефективності його майбутньої професійної діяльності. Студенти описали відповідність завдань та вправ поставленій меті заняття, охарактеризували методи і форми роботи, які були використані, а також шляхи та можливості його вдосконалення. Під час виконання вправи «Саморефлексія» студенти обговорювали, як вплинула та чи інша техніка на формування індивідуального стилю спілкування, корекцію їх педагогічної діяльності тощо.

Таким чином, оволодіння основами педагогічної майстерності сприяло формуванню інформаційної культури майбутнього вчителя філологічного профілю, його інформаційної та технологічної грамотності, доцільності використання ІКТ у процесі навчання іноземної мови, виробленню вмінь застосовувати ІКТ на різних етапах навчального заняття з метою забезпечення педагогічної взаємодії викладача і студентів [118].

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання іноземних мов» було враховано не лише особливості організації дуальної освіти та практико-зорієнтованого навчання, але й вимоги нової програми з методики викладання іноземних мов, що впроваджується на факультеті іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету з 2016 року в рамках проекту Британської

ради «Вчитель нового покоління». Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни «Методика навчання іноземних мов» освітній процес організовано у вигляді практичних занять за методикою змішаного навчання. У такий спосіб студенти самостійно опрацьовують теоретичний матеріал за джерелами та покликаннями, що надаються викладачем перед практичним заняттям. Організація освітнього процесу за методикою змішаного навчання зорієнтована на формування інформаційної компетентності майбутнього учителя, адже передбачає роботу в різних інформаційних середовищах, інформаційних оболонках, системах організації дистанційного навчання, таких як GoogleClassroom [169], блоги, програми-комунікатори, групи у соціальних мережах тощо; умінь швидко знаходити інформацію, аналізувати та класифікувати її, адаптувати до поставленого завдання, створювати власний інформаційний продукт у вигляді доповідей, рефератів, презентацій, фрагментів уроків тощо; здатностей до участі в автоматизованих системах оцінювання знань, таких як різноманітні тестові завдання, розроблені на платформах Moodle, GoogleForms [170], Kahoot.com [174] тощо.

На особливу увагу в контексті практико-зорієнтованого навчання заслуговують практичні заняття з методики навчання мов та літератури (українська, англійська, німецька, польська, російська), під час яких студенти практикуються у розробці та моделюванні навчальних занять, навчальних контентів, проведенні фрагментів уроків.

Варто зазначити, що сформованість інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей впливає на розвиток комунікативної, соціокультурної та мовленнєвої компетенцій у процесі вивчення дисципліни «Методика навчання іноземних мов». Під час практичних занять формування соціокультурної компетентності здійснюється засобами використання інформаційно-пошукових сайтів, програм з перевірки інформації на правдивість, у тому числі різноманітних програм обробки та аналізу графічних об'єктів з метою виявлення підробки тощо. Комунікативна компетентність розвивається за допомогою використання соціальних мереж, програм-комунікаторів, платформ для організації онлайн-відеоконференцій, створення комунікативних ситуацій на платформах для

спільного доступу до інформації, таких як Wiki, документів Google, що забезпечує комунікацію учасників освітнього процесу з носіями мови. Формування мовленнєвої компетентності відбувається шляхом використання онлайн-платформ (LearningApps.com, Quizlet.com), ігрових вправ (Umapalata), платформ для формування навички аудіювання та письма (Lyricstraining.com) тощо. Таким чином, інформаційна компетентність є підґрунтям у формуванні всіх інших професійних компетентностей майбутнього вчителя.

Так, під час вивчення теми «Формування іншомовної лексичної компетенції у початковій школі» студентам було запропоновано розробити власні фрагменти уроків (до 15 хв.) з використанням інформаційних технологій та вже набутих навичок з методики навчання іноземних мов. Студенти мали можливість продемонструвати свій фрагмент уроку серед одногрупників, а також провести самоаналіз і отримати конструктивний зворотний зв'язок від студентів-учасників та викладача. Так, майбутні вчителі використовували різноманітні фрагменти відео, графічні об'єкти та інфографіку, щоб ознайомити потенційних учнів початкових класів з новими лексичними одиницями з теми, проводили інтерактивні ігри, створювали онлайн ігрові завдання на платформі LearningApps.com (наприклад, гра на співставлення малюнку зі словом з теми «Шкільне приладдя» [153], гра «Відірви пелюстку» на заповнення пропусків у словах літерами з теми «Шкільне приладдя» [154], гра «Познач об'єкт на малюнку» з теми «Частини тіла» [152] тощо). Не менш ефективним для формування іншомовної лексичної компетентності є використання платформи Quizlet, яка автоматично створює близько десяти різних онлайн-завдань для автоматизації лексичної навички (наприклад, картки з теми «Домашні тварини» [151]). Окрім того, розроблені та описані фрагменти уроків з кожної теми, презентації PowerPoint, посилання на відеоролики Youtube, інтерактивні ігри, створені онлайн-завдання тощо студенти систематизували та розміщували у власному електронному портфоліо майбутнього вчителя іноземної мови. Власні напрацювання студенти оформляли у портфоліо (див. Додаток Ц)

Таким чином, практико-зорієнтований підхід до вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання іноземних мов» забезпечує не лише можливість

отримання практичного досвіду навчання іноземної мови, але й формування інформаційної компетентності (пошук, аналіз, класифікація, адаптація онлайн-контенту під потреби цільової групи та вимоги програми, створення власного інформаційного продукту тощо), що є запорукою ефективної підготовки фахівця до майбутньої професійної діяльності.

У формуванні професійної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей важлива роль належить різним видам практик: пропедевтичній, інструктивно-методичній, позашкільній, педагогічній.

Практична підготовка дає змогу студентам глибше засвоїти педагогічне знання про зміст освіти, цілісність педагогічного процесу, методи навчання та виховання, форми організації навчально-виховного процесу; перевірити свої знання та вміння в ролі активних суб'єктів педагогічного процесу. Під час практики студенти набувають первинного досвіду професійної діяльності вчителя, класного керівника, плекаючи в собі паростки педагогічної майстерності майбутнього фахівця [98].

В умовах впровадження практико-зорієнтованого навчання та елементів дуальної освіти у процес професійної підготовки майбутнього вчителя філологічних спеціальностей на особливу увагу заслуговує практика у ЗЗСО, зокрема, пропедевтична. Пропедевтична практика є початковим етапом практичної підготовки майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, який закладає основи успішного проходження наступних видів практики, сприяє формуванню у студентів початкових професійних практичних навичок, загального уявлення про роботу вчителя, про етичний та психологічний аспекти цієї професії [98, с. 2].

Пропедевтична практика з мови і літератури (української, англійської, німецької, польської, російської) є складовою частиною освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя-філолога, яка повинна забезпечити студентів належним рівнем теоретичної і практичної підготовки з методики навчання мови, ознайомити з ефективними формами організації навчального процесу, найдоцільнішими методами і прийомами навчання школярів мови та літератури на сучасному етапі розвитку школи та підготувати студентів до проходження

педагогічної практики у ЗЗСО на 4-му курсі за СВО бакалавра. Метою пропедевтичної практики є оволодіння основними функціями педагогічної діяльності вчителя-філолога на репродуктивному та реконструктивному рівнях, становлення і розвиток педагогічної компетентності, формування професійних якостей. Зазначена мета реалізується у процесі виконання студентами комплексних практичних завдань з дидактики, методики виховної роботи, методики навчання мови та літератури, основ педагогічної майстерності [98, с. 3]. Під час пропедевтичної практики майбутні педагоги відвідують заняття зі спеціальності у школах та аналізують різні аспекти майбутньої професійної діяльності: особливості організації освітнього процесу на різних ступенях ЗЗСО, можливості використання ІКТ в залежності від цілей уроку тощо.

З цієї метою студентам ВДПУ імені Михайла Коцюбинського під час відвідування уроків у КЗ «Вінницький технічний ліцей» було запропоновано заповнити опитувальник (Додаток К) щодо ефективності використання ІКТ у освітньому процесі. В анкеті запропоновані параметри оцінювання, такі як: особистий внесок учителя в розробку уроку з використанням ІКТ, форма використання програмного забезпечення, організація діяльності учнів на уроці, рівень методичної підготовки вчителя в галузі використання засобів ІКТ, вплив використання інформаційних технологій на результативність уроку, індивідуалізація навчання за рахунок використання засобів ІКТ та дотримання санітарно-гігієнічних вимог. Згідно із запропонованою шкалою студенти аналізували можливості використання вчителем ІКТ на різних етапах уроку. Головним критерієм аналізу уроку є вплив ІКТ, цифрових освітніх ресурсів та інформаційної компетентності вчителя на результативність освітнього процесу. На допомогу студентам в аналізі уроку з цього аспекту було запропоновано можливі види використання інформаційних технологій: презентації, мультимедіа, прикладні офісні програми (Word, Excel, PowerPoint, Publisher), спеціалізовані програми (наприклад, Mathlab, GRAN, Maple тощо), програми для проведення тестів, педагогічні програмні засоби (ППЗ), електронні підручники, планшети, колекція цифрових освітніх ресурсів (ЦОР), мережа Інтернет (наприклад, бібліотека

електронних наочних посібників), інтерактивна дошка, електронний класний журнал, використання локальної мережі, телекомунікації. Таким чином, під час цього виду практики студент навчався спостерігати та аналізувати урок та дії вчителя в аспекті використання ІКТ, цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності педагога.

Під час педагогічної практики студенти мають можливість побувати у ролі вчителя в умовах освітнього закладу. Саме практико-зорієнтований підхід до професійної підготовки майбутнього фахівця може забезпечити його адаптацію до професійної діяльності, виробити вміння і навички працювати в сучасному інформаційно-освітньому середовищі.

Так, студенти 4-го курсу факультетів філології й журналістики, іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського під час педагогічної практики проводили уроки української мови і літератури, англійської та німецької мов у комунальному закладі «Вінницький технічний ліцей» із застосуванням сучасних комп'ютерно-орієнтованих завдань, завдань для мультимедійної інтерактивної дошки та сучасних засобів комунікації; виховні заходи («Інтернет: друг чи ворог»; «Моя безпека у мережі Інтернет», «Інтернет-приниження: чи є вихід?», «Віртуальність проти реальності», «Інтернет: за і проти» тощо); організовували виховні заходи («Інтернет у нашому житті», «Пост у мережі Інтернет: вірити чи ні»), тренінги («Моя особиста інформація у соціальних мережах»), колективні творчі справи («Сторінка Інстаграм нашої групи», «Життя поза віртуальною реальністю», «Перший мільйон: з історії мережі Інтернет»). Під час підготовки і проведення цих заходів студенти навчалися вдосконалювали свої вміння працювати з різними ІКТ, тобто набували інформаційної компетентності.

Окрім того, у процесі підготовки майбутніх педагогів до практики у ЗЗСО, нами було розроблено алгоритм дій студентів під час моделювання та проведення уроків. Вибір теми уроку. Тема уроку визначається згідно з тематикою ситуативного спілкування, мовленнєвих функцій, мовного інвентаря та має містити інтегровані змістові лінії («Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова

грамотність»)), формувати ключові компетентності громадянина XXI століття. Зазначені вище параметри вибору теми уроку зазначено у програмі з іноземних мов для ЗЗСО [96]. Доступ до програми у режимі онлайн студенти отримували на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України, а також на сайтах інститутів післядипломної освіти педагогічних працівників.

Під час практики студенти навчалися визначати цілі уроку, що залежать від його теми, інтегрованих змістових ліній, ключових компетентностей, які прогнозовано розвивати під час її вивчення, а також послідовність системи уроків з визначеної теми. Під час постановки цілей уроку ми спрямовували студента на формування цифрової та комп'ютерної грамотності учнів, інформаційної компетентності, інформаційної толерантності, стійкості до маніпуляцій та впливу, уміння відрізняти правдиву інформацію від неправдивої тощо.

Варто зазначити, що під час практики ми зорієнтовували студентів на те, що підбір дидактичного матеріалу має відповідати віковим та індивідуальним особливостям учасників освітнього процесу; завдання та вправи мають базуватися на принципах практико-зорієнтованого навчання, а отже, містити завдання та ситуації наближені до життя; мають враховуватися інтереси, здібності, уподобання учнів для підвищення мотивації та пізнавального інтересу до вивчення предмету.

Під час розробки та моделювання уроків майбутній фахівець готував дидактичні матеріали до уроку за допомогою ІКТ, а саме: використання знання алгоритмів пошуку інформації у різних пошукових системах, наприклад, за ключовими словами, хештегами, тощо; звернення до спеціалізованих сайтів (British Councils [159], America English [156], Goethe Institut [168]); розробка самостійних завдань, що містили необхідні елементи мовного інструментарію (LearningApps.com, Quizlet.com, Umapalata.com).

Наводимо приклад, як організовували студенти-практиканти роботу на уроках української мови, використовуючи ІКТ. На початку уроку використовували платформу Classdojo [162], на якій кожен учень міг обрати собі персонаж, увійти до віртуальної класної кімнати та повідомити про свою присутність на уроці. Окрім того, такі платформи, як Mentimeter.com [178], Kahoot.com [174], Plickers.com [182],

EasyTestMaker [165] дали можливість проводити опитування про те, що учні очікують від уроку, визначити їх настрій, організовувати зрізи попередніх знань тощо. Для створення дидактичного набору для уроку з використанням ІКТ, ми навчали студентів структурування, аналізу, класифікації, систематизації завдань, дотримання дидактичних принципів логічності, послідовності, поетапності, посиленості навчального матеріалу. З цією метою ефективно використовували онлайн та офлайн презентації, створені за допомогою Power Point, Google Sheets [171], Prezi [184], Silde Dog [185], Slide Rocket [186], та розміщували завдання і покликання на завдання в електронному портфоліо або на блозі вчителя. Під час пояснення нового матеріалу майбутні вчителі використовували сайти для створення карти думок та асоціограм (Mindmeister [180], Coggle [163], Xmind [192], Bubbl.us [160], Mimondo [179]). Для тренування, вправлення, автоматизації навичок студенти-практиканти використовували готові завдання з навчання аудіювання (Lyricstraining.com [177], Islcollective.com [173]), навчання читання та письма (Plot-generator [183]), а також самостійно створювали завдання (Learningapps [176], Quizlet [124], Umapalata [191]) тощо. З метою систематизації, узагальнення та контролю знань учнів під час уроку майбутні фахівці використовували тестові завдання, розроблені на платформах Mentimeter.com [178], Kahoot.com [174], Plickers.com [182], EasyTestMaker [165], MyTest, Socrative [187]. Ці тестові платформи дозволяють провести опитування, тестові та зрізові завдання в інтерактивній ігровій формі. При цьому вчитель мав можливість переглянути індивідуальні відповіді та оцінити успішність кожного учасника освітнього процесу. Організація домашнього завдання, як і організація роботи класу в цілому, відбувалася на базі платформ Classdojo [162], Edmondo [166], GoogleClass [169], а також на платформі Learningapps [176], що дозволяла розміщувати завдання для конкретної групи учасників, у соціальних мережах (Instagram, Facebook) та програмах-комунікаторах (Messenger, Viber, Telegram, Whatsapp) тощо.

Для орієнтації студентів в інформаційному полі керівники пропедевтичної та педагогічної практик систематично проводили консультації, тренінги, індивідуальні практикуми, коучинги, майстер-класи, онлайн заняття щодо використання ІКТ

технологій в освітньому процесі закладу освіти. Це сприяло ефективному формуванню інформаційної компетентності майбутніх учителів у процесі їх практичної підготовки.

Особливим видом практики є інструктивно-методична практика, яка має на меті підготовку майбутніх фахівців до безпосередньої дозвілєвої діяльності з дітьми під час їх оздоровлення. В період інструктивно-методичної практики студенти моделюють умови перебування у літніх дитячих оздоровчих установах різного типу. Під час практичних занять майбутні фахівці мають можливість отримати навички взаємодії з дітьми в період дозвілєвої діяльності, проведення виховних та інтерактивних заходів, організації творчих колективних справ тощо.

Так, наприклад, методика організації виховної роботи в умовах літньої оздоровчої установи з проблематики формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців передбачала розробку студентами веб-квесту «Ми у світі без кордонів», проведення конкурсу малюнка на асфальті «Безпека у світі цифрових технологій»; моделювання та проведення тематичних днів у літній оздоровчій установі «День без гаджетів», «День електронної безпеки» «День електронної пошти». У методичному комплекті студента-практиканта «Позашкільна педагогічна практика» передбачено розробку методичних матеріалів з проблематики формування інформаційної компетентності для різних вікових груп. Методичний комплект містить наступні блоки: справи в загоні, ігрова діяльність, діагностика і профілактика конфліктів у дитячому колективі, тренінги на подолання конфлікту, стресу, негативного психологічного стану дітей, підвищення самооцінки дітей, організація купання дітей, організація туристично-краєзнавчої роботи, методика роботи з дітьми в дощову погоду, робота з важковиховуваними дітьми в умовах літньої оздоровчої установи, методи роботи з дітьми щодо запобігання шкідливих звичок, методика виготовлення поробок, аплікацій, оформлення та випуск преси [133].

Таким чином, впровадження практико-зорієнтованого навчання сприяє не лише розумінню та усвідомленню необхідності набуття інформаційної грамотності, умінь і навичок роботи з інформаційними джерелами, технологіями в умовах

сучасного освітнього середовища, а й стимулює свідоме використання наявних інструментів пошуку, обробки, аналізу та адаптації теоретичного матеріалу до потреб життя, створення власного навчального контенту з урахуванням правил академічної доброчесності та особливостей використання ІКТ.

2.3. Використання технології інтегрованого навчання

Новітні технології та інформатизація суспільства спричиняють швидкі зміни та виклики для вищої професійної освіти. Саме тому постає питання про створення ефективної моделі інтеграції інформаційних технологій у освітній процес, щоб задовольнити потреби студентів, забезпечити належний рівень освіти та сформувані п'ять наскрізних ключових компетентностей: уміння вчитися, здоров'язбережувальну, комунікаційну, соціально-трудову та інформаційну, що є необхідними для успішної майбутньої професійної діяльності.

Інформаційна компетентність передбачає оволодіння новими інформаційними технологіями, уміннями добирати, аналізувати, оцінювати інформацію, систематизувати її; використовувати джерела інформації для власного розвитку. Компетентність, як інтегрований результат індивідуальної навчальної діяльності, формується на основі оволодіння змістовими, процесуальними і мотиваційними компонентами. Нині саме життя вимагає від сучасної людини не лише вузькоспеціалізованих знань, а й певні галузі людської діяльності мають нагальну потребу у фахівцях синтетичного універсального характеру, які б поєднували, наприклад, економічні, юридичні, філологічні, культурологічні чи математичні знання з новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями [89, с. 371]. Саме інтегрований підхід до навчання може сформувати необхідні умови для позитивної динаміки формування комплексу знань та умінь майбутнього фахівця, що забезпечить його конкурентоспроможність на ринку праці.

Використання технології інтегрованого навчання впливає із сутності інформаційної компетентності вчителя-філолога: інформаційні знання і вміння, знання з педагогіки та філологічних дисциплін – це вже інтегровані знання. Звідси

впливає необхідність впровадження такої педагогічної умови.

Проблематику інтегрованого навчання досліджували вітчизняні (С. Гончаренко, Р. Гуревич, Т. Тарасова, О. Янзіна) та зарубіжні науковці (Д. Койл, Д. Марш, П. Мехісто, Д. Вольфф, М. Мартін). Зокрема, у наукових працях висвітлено: інтеграцію як освітню перспективу (І. Бех), теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань (І. Козловська), міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції (А. Коломієць), міждисциплінарний контекст педагогічної підготовки майбутнього вчителя (Т. Коваль); інтеграцію навчального процесу як чинника розвитку пізнавальної активності (Г. Пінчук), інтегрований підхід як сучасна форма організації навчального процесу (А. Ключко), вплив ІКТ та ігрових видів діяльності на інтегроване навчання змісту та мови (Л. Войтович, М. Стенсфілд, Т. Коннолі, Т. Хайні), інформаційне середовище у формуванні моделі інтегрованого навчання (Т. Антипова, А. Роха) та багато інших.

У широкому значенні інтеграція – це процес пристосування і об'єднання розрізнених елементів в єдине ціле за умови їх цільової та функціональної однотипності [53, с. 28]. У тлумачному словнику української мови зазначено, що інтеграція – це об'єднання чого-небудь у єдине ціле [103]. Особливого значення набуває значення сутності терміна «інтеграція» у педагогічних виданнях. Словник термінів і понять з дисциплін «Загальні основи педагогіки» та «Дидактики» визначає, що інтегрований урок – це урок, який проводиться з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах [102, с. 32]. Згідно з педагогічним словником, інтеграція – це стан зв'язності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, а також процес, що веде до такого стану [22, с. 229]. За визначенням словника-довідника «Педагогіка вищої школи», інтеграція – це доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи [87, с. 130]. Інтеграція – це об'єднання в ціле раніше ізольованих частин [7, с. 44]. Таким чином, ми можемо узагальнити, що у сучасній педагогічній науці інтеграція передбачає об'єднання частин різних предметів у єдине ціле.

Інтегровані уроки ставлять за мету об'єднати споріднені блоки знань із різних

навчальних предметів навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприйняття, мислення, почуттів студентів, що дає можливість пізнавати явище з різних сторін, досягнути цілісності знань [2, с. 35-41]. Інтегрований урок може будуватись у межах одного навчального предмета (*внутрішньопредметна інтеграція*) або з інтегрованого змісту кількох навчальних предметів (*міжпредметна інтеграція*), або на змістовій основі інтегрованого курсу [110].

Низка авторів (А. Сільвейстр, М. Моклюк, О. Моклюк) вирізняють три основних види інтеграції: інтеграцію знань (об'єднання, взаємопроникнення, переплетіння, взаємовплив понять і теорій різних галузей); психологічну інтеграцію (включення різноманітної інформації в ментальні структури, в наявний соціальний запас знань); соціально-психологічну інтеграцію (процес відповідної взаємодії між суб'єктом і об'єктом як характеристика соціалізації особистості) [100, с. 172].

І. Козловська та Я. Собко стверджують, що центральною ідеєю концепції дидактичної інтеграції є можливість побудови моделі навчання на базі одного з профільних загальноосвітніх предметів [64, с. 48]. Проте С. Гончаренко та І. Козловська наголошують, що тенденція інтегрувати все підряд призводить до повної відміни предметного навчання [23, с. 9]. Таким чином, глобальне завдання інтеграції – не стільки поєднати окремо існуючі навчальні предмети або частини в ціле, як поширити принцип доцільності на весь зміст освіти.

Третя педагогічна умова – використання технології інтегрованого навчання – супроводжувалася впровадженням методики CLIL, що орієнтована на використання двох мов, у якій друга мова забезпечує засвоєння змісту навчальної дисципліни та формування комунікативних навичок. Ця методика уможливила пізнання зв'язків і залежностей у природі та соціальному оточенні, засвоєння оцінних понять, уявлень, вміння виконувати пізнавальні дії, робити висновки, взаємодіяти з іншими, оцінювати власну діяльність. Використання ІКТ, електронних і цифрових засобів навчання у процесі вивчення навчальних дисциплін педагогічного, інформаційно-комп'ютерного та філологічного циклів сприяє формуванню у майбутнього педагога цілісної картини використання зазначених технологій у його майбутній професійній діяльності.

За визначенням Д. Койла, Худа і Марша, (CLIL – Content and Language Integrated Learning (інтегроване навчання змісту та мови) – це навчальний підхід, орієнтований на використання двох мов, у якому друга мова використовується для вивчення та навчання як навчального змісту з предмету, так і формування іншомовної комунікативної навички [131, с. 1]. Інші науковці зазначають, що CLIL – це двоспрямований навчальний підхід, у якому іноземна мова використовується для вивчення та навчання змісту та мови з метою навчання як навчального змісту, так і оволодіння мовою до заздалегідь визначених рівнів [138, р. 11].

З огляду на це, ефективним, на наш погляд, є застосування методики CLIL для одночасного формування іншомовної комунікативної та інформаційної компетентностей.

За І. Письменною, методичними принципами об'єднання навчальних дисциплін є: опора на знання з багатьох предметів; взаємозв'язок у змісті окремих дисциплін; зближення однорідних дисциплін; розвиток загальних рис для низки предметів [91, с. 170-171]. Використання ІКТ, електронних та цифрових засобів навчання у процесі вивчення навчальних дисциплін педагогічного та філологічного циклів, сприятиме формуванню у майбутнього педагога цілісної картини використання зазначених технологій у його майбутній професійній діяльності.

Основними структурними компонентами інтегрованого курсу науковці (Н. Бібік та Н. Коваль) визначають відомості про зв'язки і залежності в природі та суспільстві, первинні моральні й оцінні поняття, уявлення; уміння виконувати пізнавальні дії, виявляти залежності, робити самостійні висновки, спілкуватися з людьми, оцінювати вчинки [41, с. 56]. Ми можемо стверджувати, що у процесі вивчення навчальних дисциплін педагогічного та філологічного циклів студенти навчатимуться виконувати пізнавальні дії з пошуку, аналізу, систематизації інформації із подальшим використанням її для створення власного інформаційного продукту; самостійно отримувати знання з філологічних дисциплін, використовуючи різні платформи та онлайн джерела соціокультурної, мовної інформації; оцінювати власну самостійну діяльність і дії учасників освітнього процесу, а таким чином, формуватимуть навички і уміння, необхідні для їх

професійної діяльності.

Услід за Д. Койлом, ми вважаємо, що впровадження інтегрованого навчання в освітній процес має наступні переваги: вивчення навчального матеріалу з педагогічних та філологічних дисциплін за допомогою інформаційно-комунікаційних, електронних та цифрових засобів навчання підвищує мотивацію та пізнавальний інтерес до навчання в цілому; створює ситуацію успіху та сильне почуття досягнення результату, тому що прогрес студентів у вивченні іноземної мови буде більш помітним та швидким; учасники освітнього процесу розвиваються когнітивно, діяльнісно, навчаються самостійно знаходити, аналізувати, використовувати та створювали власні освітні продукти (завдання, вправи, інтерактивні ігри тощо); вивчення педагогічних дисциплін іноземною мовою за допомогою ІКТ може поглибити розуміння міжпредметних зв'язків [131, с. 7].

Так, під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка», зокрема, тем: «Методи навчання», «Форми організації навчання», «Принципи навчання», «Методи і засоби навчання», «Контроль навчальної діяльності» студентам було запропоновано розглянути роль інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічного профілю у його професійній діяльності. Майбутні учителі знайомилися з онлайн-інструментами, електронними та цифровими засобами навчання (програми-комунікатори, платформи для організації освітньої діяльності), контролю навчальної діяльності (онлайн-платформи, конструктори для створення тестів); навчалися оцінювати можливості, засади та перспективи, переваги та недоліки використання ІКТ тощо. Наприклад, студентам було запропоновано виконати творче домашнє завдання: створити рекламу або антирекламу професії «вчитель». Студенти здійснювали пошук, аналіз, класифікацію, обробку інформації для створення власного інформаційного продукту, перевіряли правдивість інформації, співставляли факти і судження, посилення на джерело інформації; розвивали інформаційну грамотність (уміння використовувати онлайн-інструменти для зйомки та обробки відео).

Окрім того, майбутні педагоги взяли участь у міні-конференції на тему «Чи може комп'ютер замінити учителя?». З цією метою учасників було об'єднано у дві

групи для підтримки важливості ролі вчителя та можливостей комп'ютера в організації освітнього процесу. Учасники отримали завдання знайти аргументи на підтримку живої особи-вчителя, а також на підтримку комп'ютера-вчителя з урахуванням правил академічної доброчесності (перевірка інформації на правдивість, відокремлення фактів від суджень, дотримання правил цитування тощо). Під час дискусії учасники відстоювали «свою» думку, наводили аргументи та цитати. Під час виконання подібних вправ відбувається інтегроване формування інформаційної (пошук, аналіз, перевірка, обробка інформації), комунікативної (уміння висловлювати свою думку, уміння формулювати аргументи, правила етичного спілкування під час дискусії) компетентностей.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності», зокрема теми «Педагогічна майстерність у професійній діяльності вчителя», майбутні педагоги розглядали роль і місце інформаційної компетентності у професійній майстерності вчителя; «Майстерність організації педагогічної взаємодії у навчанні мови» – роль інформаційної компетентності у забезпеченні успішної та продуктивної підготовки вчителя до уроку; доцільність використання інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій у моделюванні уроку. Зокрема, студентам було запропоновано взяти участь у дослідженні стереотипів щодо особистості сучасного вчителя. Так, учасників було об'єднано у команди, кожна з яких отримала завдання: проаналізувати стереотипний образ сучасного вчителя у соціальних медіа, заголовках новин, анонсах та релізах до фільмів, сучасних україномовних та англomовних піснях. Використовуючи презентацію зі спільним доступом у GoogleSheet, студенти творчо оформлювали результати свого дослідження, а потім презентували його всім присутнім. На завершення вправи було проведено дискусію, чи потрібно сучасному вчителю прислухатися до стереотипів щодо іміджу вчителя, які існують у суспільстві.

Потужний потенціал для застосування інтегрованого підходу до формування інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів має вивчення навчальних дисциплін «Методика навчання іноземних мов», «Методика навчання української мови». Саме під час вивчення цих дисциплін студенти не лише

здобувають теоретичні знання з організації освітнього процесу з навчання мов, але й можуть формувати практичні уміння і навички з використання інформаційно-комунікаційних та електронних технологій навчання. Так, під час вивчення тем «Підходи до навчання мови», «Управління класно-урочною діяльністю», «Формування лексичної навички», «Навчання граматичного матеріалу», «Навчання фонетичного матеріалу», «Формування уміння читання», «Формування уміння аудіювання», «Навчання говоріння» майбутні педагоги ознайомилися з можливостями комп'ютеризованого навчання, використання інформаційно-комунікаційних платформ для створення завдань з автоматизації різного виду навичок; використання електронних засобів комунікації, онлайн-конструкторів та платформ для створення завдань, лексико-граматичних, комунікативних ігор та завдань для самоперевірки знань. На особливу увагу заслуговує можливість використання автентичних текстів, аудіо- та відео- матеріалів, що можуть забезпечити позитивну динаміку у формуванні соціокультурної, комунікативної, мовленнєвої компетентностей саме завдяки інтеграції інформаційної компетентності до організації освітнього процесу. Так, під час вивчення теми «Підходи до навчання іноземної мови» студентам було запропоновано розробити фрагмент інтегрованого уроку з англійської мови.

Маргарита В. запропонувала учасникам освітнього процесу свою розробку уроку з теми «Вода», яка охоплювала інтеграцію наступних навчальних предметів: екологію, біологію, фізику, математику, географію та інформаційні технології. На першому етапі уроку майбутня учителька запропонувала студентам виконати тестове завдання, щоб визначити добовий об'єм води, що споживається кожним учасником освітнього процесу окремо. Після презентації результатів кожного учасника, їм було запропоновано за допомогою QR-коду перейти до англійського відео і порівняти свої результати із середньостатистичними даними. На наступному етапі уроку майбутня вчителька запропонувала студентам розмістити об'єкти навколишнього світу (картоплину, дощового черв'яка, огірок, людину, гриб тощо) у ієрархічному порядку щодо вмісту води. За допомогою QR-коду учасники заняття ознайомились із короткою науковою статтею англійською мовою, що відображає

результати сучасних досліджень щодо вмісту води в об'єктах навколишнього середовища. Для ознайомлення з основними станами води (твердий, рідкий, газоподібний) студенти виконували інтерактивні вправи, створені на платформі Learningapps (співставлення об'єктів та явищ з їх назвами, доповнення речень-законів природи відповідними словами тощо). На завершальному етапі фрагменту уроку студенти підраховували об'єм води, що марно витрачається, якщо несправний кран. Так, використовуючи склянку, секундомір, мірну склянку, студенти вираховували об'єм води, яка витрачається упродовж різних інтервалів часу (хвилини, години, дня, року), а отже, робили висновки щодо можливостей економії цього природного ресурсу. Виконання практико-зорієнтованих завдань англійською мовою за допомогою ІКТ та електронних засобів навчання розвиває не лише іншомовну комунікативну навичку, а й критичне мислення, творчість, спонукає до більш свідомого сприйняття навколишнього середовища тощо.

Великі можливості в формуванні інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей шляхом використання інтегрованого підходу до навчання має дисципліна «Основи педагогічних вимірювань і моніторингу якості освіти». Під час вивчення тем «Комп'ютерні системи тестування», «Складання педагогічних тестів», «Створення банку тестових завдань», «ЗНО» студенти не лише оволодівають теоретичними аспектами складання тестів, організації контролю знань, створення банку готових завдань тощо, а й на практиці формують уміння і навички застосування персонального комп'ютера, мережі інтернет, різних платформ, сайтів, конструкторів для створення тестів; навички ефективного пошуку готових тестів та їх адаптації під вимоги конкретної цільової групи тощо. Майбутні вчителі виконували тестові завдання з педагогічних дисциплін, створювали власні тести, використовуючи різні платформи, онлайн конструктори, мобільні засоби тощо, навчалися призначати та оцінювати тестові завдання, надсилати результати виконавцям, створювати електронні бази тестових завдань, знаходити, аналізувати та редагувати ці завдання для своїх потенційних учнів.

Для формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя було використано можливості навчальної дисципліни «Ділова іноземна мова». Зокрема,

під час вивчення тем «Етикет», «Вчимося приймати та залишати повідомлення», «Телефонна розмова» майбутні вчителі ознайомлювалися з міжкультурними особливостями спілкування та традиціями за допомогою автентичних аудіо- та відео-матеріалів, а також формували практичні навички та вміння використовувати сучасні засоби комунікації, мережу інтернет тощо для організації ділових перемовин, офіційного листування з дотриманням всіх правил міжнародного етикету.

Інтегрований підхід до формування інформаційних умінь та навичок майбутніх учителів-філологів є актуальним і під час проведення різних видів практики. Під час проходження пропедевтичної практики, майбутні педагоги формують інформаційну компетентність на когнітивно-інформаційному та мотиваційному рівнях. Відвідувши уроки вчителів, студенти навчаються аналізувати їх з погляду доцільності використання інформаційно-комунікаційних та електронних засобів навчання, ознайомлюються з основними етапами організації освітнього процесу. Внаслідок цього майбутні педагоги формують уміння моделювати і проводити фрагменти занять, виховних заходів з використанням ІКТ, електронних та цифрових засобів навчання.

Під час проходження інструктивно-методичної практики майбутні педагоги здобувають знання та уміння організовувати відпочинок, проводити виховні заходи з дітьми із застосуванням сучасних ІКТ, гаджетів, електронних та цифрових засобів навчання. Вони також навчаються формувати у своїх підопічних навички цифрової та кібербезпеки, спонукати їх до дотримання правил цифрової гігієни тощо. Усе це передбачає інтегровану підготовку майбутнього вчителя філологічних спеціальностей до його професійної діяльності, зокрема, формування інформаційної компетентності як однієї із ключових складників професійної компетентності.

Студентам було запропоновано взяти участь у конкурсі коротких оповідань на тему «Якби мій телефон умів розмовляти». Результати творчих робіт учасників було оприлюднено у закритій групі Facebook у мережі інтернет, проведено голосування за кращу роботу. Іншим творчим завданням було зняти міні-ролик під назвою «один день із життя мого улюбленого гаджета». Студенти протягом дня знімали відео

щодо особливостей використання свого електронного улюбленця, а потім оприлюднювали свої творчі здобутки у закритій групі Facebook у мережі інтернет. Окрім того, майбутні учителі виконували завдання веб-квестів з країнознавчої тематики: «Таємниці мого рідного міста», «Пам'ятники, яких більше немає» тощо. Під час виконання подібних завдань у студентів інтегровано формується інформаційна компетентність (пошук, аналіз, обробка інформації), комунікаційна компетентність (уміння презентувати свій контент), критичне мислення та творчість (створення власного інформаційного продукту), підвищення мотивації до формування інформаційної компетентності та навички роботи у команді.

Під час проходження педагогічної практики у майбутніх учителів відбувається формування інформаційної компетентності шляхом використання інтегрованого підходу до навчання. Зокрема, під час моделювання, розробки та проведення уроків під час практики студенти застосовують свої знання з мов та інформаційної грамотності: розробляють онлайн-конспекти, знаходять та використовують автентичні іншомовні матеріали для формування соціокультурної компетентності, практичних умінь та навичок; створюють власні завдання; розміщують навчальний контент у інформаційному середовищі закладу; стимулюють самостійну роботу з предмету в учасників освітнього процесу за допомогою онлайн-змагань та конкурсів; залучають їх до участі у міжнародних проектах, що передбачають використання ІКТ у щоденному житті.

Під час педагогічної практики студентка 4 курсу Аня К. запропонувала своїм учням наступний урок з англійської мови з теми «Сіль у нашому житті», який ми використали для демонстрації інтегрованого підходу до навчання. Зміст уроку передбачав зв'язок англійської мови з іншими навчальними предметами (українська мова, українознавство, біологія, анатомія, математика, основи безпеки життєдіяльності, географія, геологія, країнознавство). Урок мав на меті формування англомовної комунікативної компетенції для пояснення наукових явищ та процесів, що оточують нас у повсякденному житті; здатність до розв'язування життєвих ситуацій. застосовуючи логіко-математичний інтелект; уміння використовувати математичні методи для виконання комунікативних завдань, готовність до пошуку

різноманітних способів розв'язання комунікативних і навчальних проблем за допомогою ІКТ.

Кожен етап уроку передбачав чіткий розподіл дій студента-практиканта, його підопічних та їх взаємодію. На першому етапі уроку відбувалось об'єднання учасників у групи. Кожен учасник отримав на окремій картці елемент англійського прислів'я. Необхідно було скласти прислів'я з отриманих словосполучень, а потім підібрати україномовний еквівалент прислів'я. Наприклад, *trust no one till you have eaten a bushel of salt with him* (Не довіряй нікому, поки ти не з'їси з ним пуд солі). За необхідності, учасники навчального процесу могли використовувати мобільні телефони та електронні словники, щоб отримати правильний переклад. На цьому етапі вчитель створював ситуацію пошуку, викликав інтерес до аналізованої проблеми, чітко дозував час і тим самим дисциплінував учнів, сприяв розвитку пунктуальності.

На другому етапі уроку учасники у групах обговорювали питання, чому сіль та піт солоні, а також формулювали свої гіпотези. Після презентації власних гіпотез учнів, учителька продемонструвала відео англійською мовою про особливості будови сльозових та потових залоз людини, а також надала більш детальні пояснення теоретичного матеріалу з анатомії людини. Оскільки у підлітків підвищений інтерес до своєї зовнішності, внутрішнього світу, то ситуація, яку вони обговорювали, наближена до життєвої, стосувалася кожного з них і викликала інтерес. А тому вони виявляли творчість, винахідливість під час пошуку вирішення проблеми та презентації власних міні-досліджень. Тут створювалися умови для виявлення потенційних можливостей кожного учня, підтримувалися оригінальні ідеї, їх новизна. Студенти навчалися критично мислити співставляючи ідеї команд із власними. Вчитель з наукового погляду надав коментар, щоб учні співставили свої думки із тим, як ця проблема розглядається в науці. Варто зазначити, що використання автентичного навчального відеоматеріалу англійською мовою дало можливість продемонструвати учасникам ефективність використання пошукових систем у мережі інтернет, формувало аудіолінгвальну, лексичну та комунікативну компетентності учасників.

Під час наступного етапу уроку учні ознайомилися з інформацією про добову норму споживання солі для дорослої людини, підлітка та дитини. Для проведення експерименту учасники отримали упаковки популярних серед підлітків страв (соломка, печиво, пластівці, макарони швидкого приготування, чипси, сухарики тощо) і бланк експериментального дослідження. Їх завданням було проаналізувати вміст солі у кожній із страв, а також провести математичні обрахунки щодо добової норми споживання солі, що міститься у кожній упаковці (за допомогою мобільних телефонів, калькуляторів та інших електронних пристроїв). За підсумками проведеного експерименту учасники формулювали поради у необхідних змінах харчування та забезпечення здорового способу життя. На цьому етапі шляхом самопізнання учень розвивав критичне мислення, виробляв уміння дискутувати довкола питань здоров'я людини, набував умінь логічно обґрунтовувати висловлену думку; використовувати математичні методи (графіки, схеми) для виконання комунікативних завдань. Більше того, учням доводилося перекладати українські назви продуктів англійською (за необхідності використовувати онлайн-словники тощо), а також озвучувати всі результати їх експериментальної діяльності англійською мовою.

Під час четвертого етапу було проведено дослідження щодо особливостей розташування смакових рецепторів на язичку людини. З метою експерименту учасникам було запропоновано скуштувати сіль, розміщуючи її на різних частинах язика, а потім англійською мовою сформулювати відповідь щодо того, яка частина язика є найбільш чутливою до солоного смаку. Після обговорення у групах учасники переглянули навчальне відео англійською мовою, у якому пояснювались особливості розміщення смакових рецепторів на язичку людини. На завершення учасники дискутували в групах з питань ролі смакових рецепторів людини для представників різних професій, небезпеку аномалій та втрати смаковідчуття. Науковість, зв'язок навчання з життям викликали інтерес у підлітків до проблеми, стимулювали ініціювання власних ідей, відстоювання їх. Вони відчували необхідність у таких знаннях, а значить розвивали позитивну мотивацію до навчання. Таке навчання супроводжувалося яскравістю, незвичайністю в підходах

до навчання, позитивною атмосферою, доброзичливим ставленням один до одного.

Метою п'ятого етапу було дослідження походження солі на нашій планеті. Учням було запропоновано співставити картинки з уривками тексту про геологічне походження солі, а також розмістити зазначені елементи тексту у логічній послідовності. На цьому етапі підлітки розширювали світогляд, поглиблювали знання про походження цього життєвонеобхідного продукту. Вправу було створено на базі онлайн конструктора LearningApps. Це сприяло не лише візуалізації під час виконання конкретного завдання, але й економії часу, оскільки учасники виконували завдання у малих групах за допомогою мобільних телефонів, планшетів та інших пристроїв.

Шостий етап передбачав роботу з пошуковими системами GoogleMaps. Завдання виконувалось у форматі змагання. Представникам команд було запропоновано знайти на карті США, Великобританії, Німеччини та України всі географічні власні назви, що містять елемент «сіль», наприклад: Солотвіно, Солтлейксіті, Зальцбург тощо. Тут підлітки мали можливість обґрунтовувати особливості життєдіяльності, висловлювати свою громадянську позицію щодо проблем у глобалізованому суспільстві. Таким чином, відбувалось інтегроване формування інформаційної компетентності під час виконання завдань змагання.

Під час фінального етапу заняття групи виконували креативне завдання – створювали рекламу чи антирекламу споживання солі. Учасники працювали у командах, а потім презентували свої версії реклами чи антиреклами пленарно. Голосування за найкращу рекламу відбувалось за допомогою сервісу GoogleForms, що дало змогу швидко та узагальнено отримати результати голосування. На етапі рефлексії учасникам було запропоновано написати свої відгуки та враження від навчального заняття у віртуальній динамічній хмарі на платформі Mentimeter.com.

Таким чином, на кожному з етапів уроку відбувалось формування інформаційної компетентності з одночасним удосконаленням знань учасників освітнього процесу щодо особливостей використання солі у різних сферах людської діяльності та з погляду різних навчальних дисциплін.

Подібні інтегровані навчальні заняття є компетентнісно-зорієнтованими, адже

формують комунікативну, інформаційну, інформаційно-технологічну компетентності, уміння працювати у команді тощо.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що застосування інтегрованого підходу за методикою CLIL буде корисним не лише для розвитку комунікативної компетентності, а й сприятиме формуванню практичних умінь та навичок використання ІКТ, електронних та цифрових засобів навчання для організації освітнього процесу і успішної майбутньої педагогічної діяльності.

2.4. Активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проектах

В умовах глобалізації та інформатизації суспільства особливої актуальності набуває самостійна робота, у процесі якої майбутній фахівець формує позицію щодо прийняття рішень у досягненні поставленої мети, розвиває навички здобуття знань, удосконалення фахової майстерності.

Сучасні нормативні документи Міністерства освіти і науки України визначають самостійну роботу студентів як основний вид навчально-пізнавальної діяльності студентів. Навчальний час, відведений на самостійну роботу, регламентується навчальним планом і має становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного на вивчення конкретної дисципліни. Повноцінна самостійна робота студента в комп'ютерних лабораторіях, читальних залах, на об'єктах майбутньої професійної діяльності формує сучасного фахівця, здатного практично застосовувати осмислену інформацію і приймати професійні рішення [28, с. 75].

Самостійна робота сприяє формуванню та розвитку творчої особистості, яка здатна оперативно приймати нестандартні рішення, діяти креативно, прагнути до постійного самовдосконалення. Інформаційна компетентність не може бути сформована, якщо студент не усвідомлює роль самостійної роботи в інформаційному середовищі, оскільки у процесі цього виду діяльності він набуватиме навичок застосування знань. Знання стануть усвідомленими, він

запам'ятає алгоритм дій: 1) дій за алгоритмом; 2) дій за допомогою викладача; 3) дій самостійно. Це ще один аргумент, чому самостійна робота відіграє визначальну роль у формуванні цієї професійної характеристики майбутнього вчителя. Скільки б теоретично ми не навчали студента користуватися тією чи іншою комп'ютерною програмою, не буде належного результату, якщо він самостійно не спробує засвоїти той чи інший алгоритм дій, після чого у нього з'являється впевненість і бажання вдосконалювати себе.

Проблематику організації самостійної роботи студентів у процесі професійної підготовки висвітлено у працях сучасних вчених О. Коновала, О. Малихіна, Я. Гулецької. Вони визначають її як засіб організації навчання для підвищення рівня пізнавальної активності студента. У дослідженнях О. Хорошайло та М. Шуфнарович схарактеризовано вітчизняний і зарубіжний досвід та перспективи використання сучасних інформаційних технологій і прийомів у самостійній роботі студентів ЗВО [121; 126].

У сучасній педагогічній науці поняття самостійної роботи студентів розглядають у двох значеннях. У широкому – це активна пізнавальна творча діяльність студента, присутня у будь-якому виді навчальних занять. У більш вузькому значенні – це один із видів навчальних занять під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі [28, с. 75; 52, с. 352]. С. Стрілець зазначає, що сутність самостійної роботи студентів полягає в тому, що вона є сполучною ланкою між теоретичною підготовкою студентів і розвитком необхідного комплексу професійно значущих умінь і навичок, сприяє розвитку компетентності в сфері самоосвітньої діяльності, формує самостійне мислення і творчий підхід до вирішення поставлених завдань [107, с. 259]. А. Нелєпова характеризує самостійну роботу як вид діяльності, що стимулює активність, самостійність, пізнавальний інтерес, а також як основу для самоосвіти, постійного самовдосконалення та підвищення кваліфікації у майбутній професійній діяльності в умовах науково-технічного прогресу, з одного боку, і з іншого, як систему дій, що забезпечить управління самостійною діяльністю студентів [82, с. 201]. Я. Гулецька вважає, що самостійна робота – це виконання завдань без прямої участі педагога у

спеціально відведений для цього час, причому вона важливу роль відводить власній мотивації суб'єктів навчання, які прагнуть досягти поставленої мети, проявляючи свої зусилля та виражаючи в тій чи іншій формі результати своїх розумових або фізичних (або тих та інших) дій [38, с. 15].

Самостійна робота формує високу культуру розумової праці, котра пропонує не тільки техніку читання, ознайомлення з книгою, а перш за все, необхідність у самостійній діяльності, бажання проникнути в сутність питання, увійти в глибину ще не вирішених проблем. У процесі такої праці найбільш повно проявляються індивідуальні можливості студентів, що сприяють розвитку уміння аналізувати факти та явища, навчають самостійному мисленню, яке призводить до творчого розвитку, формування власних поглядів, уявлень, позицій [50].

Таким чином, самостійна робота – це найвища форма навчальної діяльності студента, яка є компонентом цілісного педагогічного процесу, тому їй властиві такі функції, як виховна, розвивальна, навчальна.

У сучасному суспільстві при збільшенні обсягів інформації та швидкості її потоків особливо актуальними стають уміння, пов'язані зі сприйняттям, обробкою і переробкою інформації, що є одним із завдань освітнього процесу у закладі вищої освіти [40, с. 4].

У формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей важлива роль належить самостійній роботі. Ця форма навчання найбільш повно буде забезпечувати роботу з базами даних, інформаційно-пошуковими, інформаційно-довідковими, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами тощо, комунікацію у мережі інтернет за допомогою електронної пошти, синхронних та відтермінованих конференцій, вебінарів, соціальних мереж та програм-комунікаторів. Під час самостійної роботи є можливість створювати та виконувати тематичні web-сторінки, web-квести, блоги, живі журнали, сторінки та групи у соціальних мережах [28, с. 78]; використовувати технології мобільного навчання (m-learning) з мобільних пристроїв та технології змішаного навчання (blended learning); орієнтуватися в потоці інформації, порівнювати й оцінювати важливість та її достовірність з різних джерел; формувати

у майбутніх фахівців критичне мислення (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування) [40, с. 4-7].

У монографії Р. Гуревича, М. Кадемії, М. Козяр визначено роль ІКТ у самостійній роботі студентів, а також схарактеризовано особливості її організації за допомогою веб-квестів [29]. А. Добровольська визначила умови успішної організації самостійної роботи, зокрема: вмотивованість навчального завдання або запитання, чітка постановка пізнавального завдання, алгоритм, метод виконання роботи, знання суб'єктами способів її виконання, чітке визначення викладачем обсягу роботи, що виконується самостійно, термінів її подання, форми звітності, критерії оцінювання, звітності тощо. Автором визначено види і форми контролю самостійної роботи – практичні, розрахунково-графічні, контрольні і курсові роботи, індивідуальні завдання, навчально-дослідницька робота, тестування, поточний і підсумковий контроль [37, с. 76].

Під час самостійної роботи студенти мають можливість розвивати: інформаційно-технологічну компетентність (навички роботи з інформаційними ресурсами, технологіями), інформаційну грамотність (уміння визначати, оцінювати, використовувати інформаційні ресурси), технологічну грамотність (розуміння основних концепцій інформаційних технологій та можливостей їх застосування для виконання завдань дослідження), інформаційну культуру (дотримання норм, правил і стереотипів поведінки у процесі обміну інформацією), академічної доброчесності (дотримання правил цитування, уникнення плагіату, збереження авторських прав тощо).

Активізація самостійної роботи студентів здійснювалася шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проектах. Участь студентів у міжнародних онлайн-проектах (DLL – Deutsch Lehrer Lehren), «Вчитель нового покоління», «Мережа сталого розвитку CLIL», онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified», «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», співпраці з Ізраїльським центром міжнародного співробітництва «Mashav») мотивувала високий рівень досягнення успіху. Дії за зразком було замінено на пошукові і дослідницькі дії, що стимулювало творчу активність учасників. Під час виконання проєктної діяльності в режимі

онлайн забезпечується траєкторія розвитку і саморозвитку студента, надається можливість визначити індивідуальний зміст вивчення, обирати індивідуальні форми і темп засвоєння. Це закладає основи для подальшої самоосвіти в напрямі формування інформаційної компетентності.

Студенти факультету іноземних мов (спеціальність 014.021 Середня освіта (мова і література (англійська)) з 2016 року в рамках вивчення дисципліни «Методика навчання іноземної мови» за новою програмою [111] брали участь у проєкті «Вчитель нового покоління» від Британської Ради. Проєкт передбачав такі форми роботи, як: онлайн-конференції, веб-семінари, онлайн дискусії, віртуальні обговорення, застосування методики «перевернутого» навчання, створення власного інформаційного продукту у вигляді електронних портфоліо, власних сайтів, розробок інтерактивних вправ та завдань для забезпечення елементів мобільного та комп'ютеризованого навчання, уміння працювати в різних інформаційно-освітніх середовищах (GoogleClassroom, Zoom, МійКлас тощо). У рамках проєкту Маргарита В. розробила комплекс інтерактивних вправ з використанням цифрових технологій. Він був зорієнтований на активізацію самостійної роботи учасників освітнього процесу, під час якої вони ознайомлювалися з теоретичним матеріалом з теми «Огляд підходів до навчання іноземної мови» на платформі GoogleClassroom. З цією метою майбутні педагоги аналізували надані викладачем джерела, систематизовували та оформлювали їх у такий спосіб, щоб інші студенти могли використати його під час підготовки до занять. Окрім того, майбутні педагоги розробили завдання для перевірки розуміння теоретичного матеріалу учасниками освітнього процесу на платформах GoogleForms, LearningApps.org, Wizer.me тощо. Наприклад, на етапі опрацювання аудіо-лінгвального методу навчання мов студенти переглядали навчальне відео, що містило фрагмент уроку [175], а потім самостійно виконували тестове завдання [158]. Після опрацювання теми «Підходи до навчання іноземної мови» майбутні вчителі виконували завдання на платформі Wizer.me [157]. За результатами виконання проєктної діяльності студенти створювали спільні проєзентації Google.

На факультеті іноземних мов Вінницького державного педагогічного

університету з 2016 впроваджується проєкт Гете Інституту (Goethe Institut) з навчання методики навчання німецької мови за програмою онлайн-курсів «Вчимося навчати німецької» (DLL – Deutsch Lehrer Lehren). Ця програма спрямована на підвищення кваліфікації вчителів та викладачів німецької мови, а також професійну підготовку майбутніх учителів німецької мови. Вона базується на сучасних досягненнях у галузі німецької мови як іноземної та інтегрує інноваційний підхід до навчання – дослідження через діяльність [15]. Тематика програми курсів складається з 10 модулів, що охоплюють актуальні теми з педагогіки, методики навчання іноземних мов, особливостей впровадження ІКТ у освітній процес, наприклад: «Навчальна компетенція та організація заняття», «Завдання, вправа, інтеракція», «Навчальні матеріали та мультимедійні засоби», «Навчальна програма та планування заняття», «Перевірка, тестування, оцінювання», «Німецька мова для дітей», «Німецька мова для підлітків» тощо. У рамках навчання студенти під керівництвом викладача-тьютора у режимі онлайн самостійно опрацьовували теоретичний матеріал та виконували 85 вправ різного рівня складності, що містили диференційовані тестові завдання, пов'язані з аналізом педагогічних та методичних особливостей організації освітнього процесу. Вони аналізували сучасні підручники та навчально-методичні комплекси. На особливу увагу заслуговує проведення експериментальної апробації власних розробок фрагментів уроків, що є обов'язковою умовою для зарахування проходження курсу. Всі завдання мають чіткі терміни виконання та критерії оцінювання, передбачають високий рівень організованості та вмотивованості майбутнього педагога. Виконання завдань у такий спосіб розвиває уміння знаходити, аналізувати, систематизувати, класифікувати інформацію, створювати власний інформаційний продукт, працювати у різних інформаційних освітніх середовищах та програмах (платформи Moodle, GoogleForms, програми MsWord, Adobe Reader, Google Sheet, MS Power Point) тощо. В рамках цього проєкту студентка 4 курсу Даша М. змодельовала і презентувала інтерактивні ігри для формування лексичної компетентності з теми «Технології». При цьому вона використовувала автентичні аудіозаписи, мовні ігри, створені на базі платформи Umapalata, інтерактивні вправи на базі мобільного

додатку Quizlet та хмари думок Mentimeter. З метою формування лексичної компетентності з теми «Технології» студентами було запропоновано вивчати нові лексичні одиниці за допомогою платформи Quizlet.com [189]. Програма Quizlet є одним із мобільних додатків, який зручний для організації самостійної роботи студентів, а також дозволяє індивідуалізувати процес вивчення мови. Вона може бути використана на комп'ютері, мобільному телефоні або планшеті. Окрім того, Quizlet дозволяє користувачеві самостійно створювати власний навчальний контент. Для цього достатньо створити список лексичних одиниць іноземною мовою, зазначивши у паралельній колонці їх переклад (на початковому/середньому рівнях вивчення мови), або тлумачення іноземною мовою (на високому рівні). Додаток дозволяє додавати відповідні графічні зображення з метою візуалізації навчального процесу. Автоматичне озвучування лексичних одиниць спрощує та вдосконалює формування іншомовної вимови [58].

Проект «Мережа сталого розвитку CLIL» передбачає взаємодію учасників на онлайн-платформі Гете Інституту. У рамках проекту майбутні вчителі вивчають методику організації інтегрованих занять на базі KinderUni та JuniorUni. Ці сайти містять короткі відеоролики з природничо-технічної тематики, онлайн вправи та методику організації експериментальної діяльності. Учасники моделюють та презентують власні розробки природничих експериментів на заняттях з мови та літератури, обмінюються досвідом, проводять спільні заняття за допомогою онлайн-конференцій та сервісів Google, що дозволяють учасникам одночасно працювати з навчальним контентом. Катерина Р. самостійно розробила систему занять з теми «Сонце у нашому житті». Проектом передбачено вивчення цієї теми з точки зору географії (учасники прослуховували автентичний аудіозапис; на інтерактивній дошці та за допомогою гаджетів доповнювали текст актуальною інформацією; використовували мобільний пристрій для виконання обчислень відстані різних планет до сонця), фізики (переглядали відеозаписи експериментів з сонячними променями; виконували завдання на співставлення фізичних процесів та явищ), біології (виконували завдання WEB-квесту щодо шкідливості та корисності сонячних променів для людини; аналізували їх вплив на шкіру людини; за

допомогою спільних презентацій Google створювали список порад, як захистити шкіру людини від негативного впливу сонячної енергії), хімії (за допомогою пошукових систем мережі Інтернет ознайомлювалися з хімічним складом захисних кремів; виконували обчислення щодо тривалості дії їх різних видів; за допомогою гаджетів створювали яскраві презентації та рекламні відеоролики хімічних та органічних засобів по догляду за шкірою людини).

Під час шкільної практики студенти мали можливість взяти участь у міжнародному проєкті «Collaborative Learning» від Ізраїльського центру міжнародного співробітництва «Mashav». У рамках цього проєкту групи учасників активно взаємодіяли на платформі GoogleClassroom. Під час реалізації проєкту студенти створювали спільні презентації (GooglePresentation) з актуальної тематики: «Гаджети: добро чи зло», «Комп'ютерні ігри, що розвивають», «Небезпека сучасного кіберпростору», «Мої права та обов'язки у мережі Інтернет», «Як протидіяти кібербулінгу» тощо. Після виконання завдання партнери знайомилися з презентаційними матеріалами іншої культури, ініціювали обговорення. Дискусії відбувались як у письмовому (соціальні мережі, віртуальні дошки), так і в усному форматах (відеоконференції, групові чати тощо). Завдяки сервісам Google (GoogleDocs, GoogleSheets, GoogleForms, GoogleSlides тощо) вони перебували у постійному інформаційно-комунікативному діалозі. Це сприяло формуванню інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, прищеплювало толерантне ставлення до представників інших культур, економило час аудиторного заняття. Кожен студент опрацьовував навчальний матеріал у власному темпі та режимі. Це підвищувало інтерес до навчання, вдосконалювало сенсомоторну сферу, зорову і слухову чутливість, розвивало спостережливість, перцептивну увагу [58]. Результати опитування учасників міжнародних проєктів та викладачів, що працювали з ними, засвідчили активізацію самостійної роботи, що сприяла підвищенню мотивації майбутніх педагогів до формування інформаційної компетентності у процесі професійної підготовки.

Міжнародний проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів «IREX» за

підтримки Посольства Сполучених Штатів Америки та Посольства Великої Британії в Україні, в партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Мета його – це формування у майбутніх учителів навичок критичного сприйняття інформації й усвідомлення цінності високоякісної інформації. Проєкт передбачає активну взаємодію ЗЗСО та ЗВО. Під час виконання завдань проєкту забезпечується інтеграція практичних навичок критичного сприйняття інформації у педагогічні та фахові дисципліни, розробка та поширення електронних навчальних ресурсів, що сприяють розвитку інфомедійної грамотності вчителів, викладачів, студентів [47]. У рамках проєкту майбутні вчителі філологічних спеціальностей беруть участь у змішаному навчанні, що охоплює виконання завдань онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified» та під час аудиторних занять з фасилітатором (викладачем). Під час змішаного навчання студенти самостійно виконують завдання онлайн-курсу, розміщені на платформі EdEra. Під час виконання завдань проєкту учасники знайомляться з понятійним апаратом інфомедійної грамотності: «фейк», «дезінформація», «неправдива інформація», «стереотипи» тощо; журналістськими стандартами; інформацією про власників сучасних медіа та алгоритми сучасних пошукових системи, соціальних мереж.

Онлайн навчання є найбільш складним і прогресивним видом самостійної роботи, оскільки ця форма організації навчання є різноплановою і передбачає як суб'єкт-суб'єктну взаємодію (студент-викладач, студент-студент, студент-запрошений експерт), так і суб'єкт-об'єктну взаємодію (студент-інструмент (комп'ютер, телефон, планшет), студент-контент, студент-навколишнє середовище). Під час організації самостійної роботи підготовлені студенти допомагають тим, хто має нижчий рівень знань. Робота з довідковим розділом «Часті запитання» (FAQ) в рамках проєкту здійснюється цілком самостійно [128, с. 154].

Під час аудиторних занять студенти виконували практичні завдання: аналізували профілі один одного у соціальних мережах; виявляли мову ворожості, стереотипів, алгоритмів тощо; досліджували у мережі інтернет різні види реклами

та контенту з метою виявлення інструментів маніпуляції та пропаганди; знаходили та перевіряли фотофейки; опрацьовували клікбейт заголовки, виконували тестові завдання. Під час участі у проєктах студенти засвоювали особливості використання інформаційно-комунікаційних та медіа технологій для організації освітнього процесу, зокрема: «Особливості використання онлайн-ігор для формування граматичної компетентності на уроках мови у середній школі», «Використання ІКТ на уроках у старшій школі», «Особливості організації взаємодії класного керівника та батьків засобами онлайн-технологій», «Педагогічні умови використання онлайн-технологій для підвищення мотивації навчання старшокласників», «Вплив комп'ютерних ігор на формування девіантної поведінки підлітків» тощо. Під час участі у міжнародних проєктах майбутні учителі філологічних спеціальностей використовували технології мобільного (m-learning) та змішаного навчання (blended learning).

Отже, активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проєктах забезпечила високий рівень мотивації у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, їх самореалізацію в інформаційному середовищі, успіх на проєктування майбутньої професійної діяльності, підвищила рівень пізнавальної активності з проблематики формування інформаційної компетентності. Використання сучасних інформаційних технологій в організації самостійної роботи студента ЗВО сприяло результативному формуванню професійних умінь і навичок майбутніх фахівців. В організації самостійної роботи з формування інформаційної компетентності важливою умовою є вільний і постійний доступ до навчальних матеріалів з будь-якої локації та персонального пристрою, за наявності під'єднання до мережі Інтернет; скорочення часу студента під час пошуку потрібних навчальних документів, матеріалів, літератури; використання наочності (мультимедіа, тренажери, імітаційні моделі, комп'ютерні ігри), значної кількості інформаційних ресурсів, організації науково-дослідної роботи на основі проєктування та моделювання; створення персонального простору студента з веденням блогу, сайту, живого журналу.

2.5. Модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей

Теоретичне обґрунтування проблематики формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей дало можливість розробити модель формування цієї характеристики майбутніх фахівців.

Створюючи професійну модель, ми спиралися на думку С. Гончаренка про те, що сутність моделювання полягає у встановленні подібностей, явищ (аналогій), адекватності одного об'єкта іншому у певних відношеннях, і на цій основі перетворення простішого за структурою і змістом об'єкта в модель складнішого (оригінал) [22, с. 119].

Ми дотримувалися таких умов моделювання: між моделлю і оригіналом існує відношення схожості, форма якого чітко виражена і точно зафіксована; модель у процесі наукового пізнання є заміщенням об'єкта вивчення; вивчення моделі дає змогу отримати інформацію про оригінал [71, с. 75].

Мета дослідження, на думку С. Гончаренка, це обґрунтоване уявлення про загальні, кінцеві або проміжні його результати [20, с. 49]. Оскільки тема дослідження – формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологів, то для пошуку результативності ми передбачили створення педагогічних умов для ефективності цього процесу. Результат цілепокладання має ієрархічну структуру і складається з основних та допоміжних цілей на кожному етапі. Ієрархію цілей складають стратегічні, тактичні та оперативні цілі [125, с. 7]. Стратегічними є основні цілі, що розробляються на весь період підготовки майбутнього вчителя; тактичні цілі визначаються на найближче майбутнє, а оперативні – на короткий термін професійної підготовки. На кожному з етапів дослідження ми розробляли тактичні цілі. Так, на початку експерименту ми вивчали стан сформованості інформаційної компетентності. На основному етапі експерименту ми ставили ціль впровадити педагогічні умови, які б забезпечили ефективність процесу формування інформаційної компетентності майбутнього фахівця. На завершальному етапі експерименту – узагальнити результати дослідження тощо. Конкретні цілі ми

формулювали таким чином: виявити рівень сформованості інформаційної компетентності майбутнього вчителя за когнітивно-інформаційним, мотиваційним, діяльнісно-рефлексивним та особистісним критеріями і т.д.

Науково-педагогічне дослідження з даної проблематики ґрунтується на відповідних методологічних підходах. Найбільш актуальними для нашого дисертаційного дослідження ми визначили системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-зорієнтований, культурологічний, інтегративний підходи. Обґрунтовуючи використання системного підходу у дослідженні, ми аналізували праці вітчизняних та зарубіжних вчених (О. Вишневського, Л. Новікової, В. Караковського, Н. Селіванової, П. Степанова, М. Стельмаховича). Невід'ємною складовою системи є її елемент. Між елементами системи є певні зв'язки та відношення, що інтегруються і визначають цілісність системи і є її властивістю. Концепції системності (М. Месарович, П. Глушков) дали можливість ввести в обіг поняття «педагогічна система» [70]. Процес формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей ми розглядаємо як систему, в якій є множина взаємопов'язаних і взаємообумовлених структурних (мета, завдання, зміст; засоби педагогічної комунікації, форми, методи, прийоми; учасники (студент, викладач)) і функціональних (конструктивні, комунікаційні, організаційні, прогностичні) компонентів. У моделі можна простежити підсистеми даної системи. Цільовий, теоретичний, операційно-діяльнісний, результативний блоки інформаційної компетентності є певними підсистемами, в яких також наявні взаємообумовлені і взаємопов'язані елементи. В операційно-діяльнісному блоці ми розглядаємо підсистему системи, в якій є відповідні цілі, завдання, форми і методи, що забезпечують формування умінь та навичок інформаційної компетентності майбутнього вчителя-філолога. Системний підхід дає можливість значно розширити рівень наукового пізнання, тому що на його основі можливо досягнути найширшого синтезу наукових знань, створення цілісного уявлення про досліджувані об'єкти [71, с. 51-53]. Завдання дослідити сутність явища, процесу вимагає від дослідника орієнтуватися на системний підхід – визначити структуру, взаємозв'язки елементів та явищ, їх супідрядність, ієрархію, цілісність розвитку, проаналізувати

особливості, чинники та функціонування [63, с. 37]. Саме тому системний підхід покладено в основу нашого дослідження.

Наше дослідження ґрунтується на теорії компетентнісного підходу, яка розроблялася українськими (І. Бех, Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Пометун, О. Савченко) та зарубіжними вченими (Р. Бадера, Д. Мертенс, Б. Оскарсон, А. Шелтен). Сутнісною ознакою запровадження компетентнісного підходу в освіті є: формування і розвиток компетентностей, можливість побачити результат освітнього процесу з позиції запитів суспільства, потреб ринку праці; цільова орієнтація освіти; спрямованість на результат у діяльнісному вимірі; активізація суб'єктності у навчанні; технологічність (створення умов для активної соціальної дії, проектної дослідницької діяльності) [109]. О. Глузман зазначає, що компетентність охоплює не лише когнітивну та технологічну складові, а й мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову, містить результати навчання, систему ціннісних орієнтацій. Тому компетентності формуються не тільки під час навчання, а й під впливом родини, друзів, роботи, політики, релігії тощо [17, с. 51-61]. Компетентнісний підхід зміщує акценти з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку в людині здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки та досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики [86, с. 73-74]. Таким чином, компетентнісний підхід ми використали як один із визначальних у дослідженні.

Оскільки сформованість інформаційної компетентності майбутнього вчителя реалізовується у діяльності, то логічним буде твердження про те, що теоретичним підґрунтям нашого дослідження є діяльнісний підхід. Сутність його полягає в тому, що досліджується наявний процес взаємодії людини з навколишнім світом, який забезпечує виконання певних життєво важливих завдань; відбувається виявлення й опис тих способів дії, які повинні призвести до розкриття змісту поняття у навчальному матеріалі й повноцінного засвоєння відповідних знань [71, с. 51]. Провідні українські та зарубіжні науковці-класики (Л. Виготський, П. Гальперин, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн) розглядають діяльнісний підхід як методологію, що обґрунтовує процес формування особистості

через активну предметну діяльність, активні способи пізнання та перетворення світу, активне спілкування з іншими людьми. Він дає змогу «перетворити» професійні завдання в «особистісний смисл» діяльності людини [39, с. 109]. Для нашого дослідження цей підхід є фундаментальним, оскільки у діяльності формуються вміння і навички, збагачується досвід з інформаційної компетентності.

У центрі проблеми формування професійної компетентності є особистість з її системою цінностей, поглядів, прагнень, уподобань, здібностей. Саме тому особистісний підхід відіграє важливу роль у формуванні всебічно розвинутого інформаційно грамотного фахівця. Дослідження ґрунтується на концептуальних засадах особистісно-зорієнтованого підходу до професійної підготовки майбутнього фахівця, розробниками яких є вітчизняні вчені: І. Бех, І. Зязюн, І. Якиманська. На думку І. Зязюна, нашаровуючись на всі складові педагогічного процесу, особистісний підхід передусім змінює його основоположну характеристику – ціль, робить головними завдання: становлення і розвиток особистісних властивостей суб'єктів освіти – учнів і педагогів, набуття особистісного досвіду [45, с. 7-8]. Таким чином, теорія особистісного підходу ґрунтується на врахуванні неповторності особистості, її індивідуальних особливостей і потреб. А формування інформаційної компетентності не можливе без особистісного підходу, оскільки саме особистість з її прагненнями і баченнями може забезпечити результативність цього процесу.

Культурологічний підхід передбачає врахування у процесі дослідження того факту, що людина розвивається шляхом освоєння нею системи цінностей, одночасно вона є творцем нових цінностей [71, с. 54]. Проблематику культурологічного підходу у педагогічній науці розглядали С. Машкіна, Т. Усатенко та інші. Так, культурологічний підхід є сукупністю методологічних прийомів, які забезпечують аналіз будь-якої сфери соціального та психічного життя, зокрема сфери освіти й педагогіки, через призму системоутворюючих культурологічних понять, таких як: культура, культурні зразки, норми й цінності, уклад і спосіб життя, культурна діяльність та інтереси тощо [81, с. 98]. На думку С. Гвозд'я, культурологічний підхід передбачає вивчення загальних

закономірностей розвитку культури особистості й соціуму, принципи їх функціонування, взаємодії і взаємозалежності, що дозволяє використовувати його основні положення в аналізі впливу зовнішнього середовища на професійне становлення студента, його здатність жити в контексті світової культури, сприймати загальнолюдські цінності та гармонійно співставляти їх з національними цінностями та цінностями свого життя [16]. У контексті дослідження культурологічний підхід є актуальним, адже для сформованості інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей важливо ознайомитись із розмаїттям культур, їх особливостями, історією, виховувати повагу та толерантне ставлення до представників інших культур та націй, що у сучасному інформаційному суспільстві є пріоритетним.

Проблематику інтегративного підходу в сучасній педагогіці досліджували провідні українські та зарубіжні науковці (В. Биков, Г. Васянович, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Романовський). Узагальнюючи їх дослідження, Т. Бубряк стверджує, що професійна підготовка майбутнього вчителя безпосередньо пов'язана з проблемою формування і розвитку у вищій школі інтегрованих знань, умінь і навичок майбутніх фахівців на основі міждисциплінарних зв'язків гуманітарних, природничих і технічних циклів дисциплін та їх практичного застосування в майбутній професійній діяльності [9, с. 52]. За Н. Булгаковою, інтегративний підхід – це тип конструювання змісту навчання, що підпорядкований розв'язанню системи внутрішньодисциплінарних і міждисциплінарних проблем. Серед рівнів формування інтегративних знань студентів під час вивчення навчальних дисциплін лаконічно виділяють: початковий рівень (охоплює елементарні знання з предмету); проміжний рівень (інтеграція знань певної теми чи модуля); заключний рівень (інтеграція знань під час завершального вивчення предмету) [10, с. 13-19]. Таким чином, формування інформаційної компетентності майбутнього учителя філологічних спеціальностей не є відокремленим процесом, а згідно з інтегративним підходом, має відбуватись у контексті вивчення педагогічних (Педагогіка, Основи педагогічної майстерності, Методика виховної роботи), інформаційно-технологічних та філологічних (Практика англійської мови, Англійська мова

професійного спілкування, Ділова іноземна мова, Методика навчання іноземної мови) дисциплін та проходження навчальних і виробничих практик.

Наше дослідження базується на принципах, що забезпечують процес формування інформаційної компетентності: орієнтованість вищої освіти на розвиток особистості майбутнього фахівця, відповідність освіти у ЗВО сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку науки і виробництва, оптимальне поєднання загальних, групових та індивідуальних форм організації освітнього процесу у ЗВО; раціональне використання сучасних методів і засобів навчання на різних етапах підготовки фахівців; відповідність результатів підготовки майбутніх учителів-філологів вимогам, які пред'являються сферою освітньої діяльності; забезпечення конкурентоспроможності випускників українських закладів вищої освіти на світовому ринку праці [116, с. 119]

Операційно-діяльнісний блок формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей передбачає 3 етапи: підготовчий, основний та контрольно-регулювальний. На кожному з них визначає відповідні цілі. Перший етап підготовки (II курс) характеризуємо як підготовчий. На цьому етапі формуються мотиви, інтереси, потреби, сукупність яких відображає сформованість інформаційної компетентності майбутнього вчителя, а також настанови на розширення досвіду, відповідальності за реалізацію цілей. Ключовим є здобуття базових понять, початкових теоретичних, методичних, технологічних знань в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, електронних та цифрових засобів організації навчання. Студент набуває початкових умінь планувати, проектувати, моделювати діяльність із застосуванням ІКТ. Дуже важливим на даному етапі є формування особистісних рис майбутнього фахівця для сприяння успішного інформаційного забезпечення освітнього процесу (працездатність, дисциплінованість, конкурентоспроможність, критичне мислення, здатність до генерації ідей, інноваційність, мобільність, адаптивність тощо).

Основний етап спрямований на вироблення умінь і навичок діяльності майбутнього вчителя-філолога в інформаційному середовищі (студенти 3 і 4 років навчання). Зміст діяльності на цьому етапі було визначено відповідно до змісту

навчальних дисциплін педагогічного, філологічного циклів та комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, пропедевтичної, інструктивно-методичної, педагогічної практик. На цьому етапі формуються вміння: визначати, оцінювати та ефективно використовувати необхідні інформаційні ресурси; критично осмислювати масиви інформації: порівнювати фрагменти з різних джерел однієї тематики, визначати їх достовірність, вилучати інформацію, потрібну для роботи та узагальнювати її; грамотно працювати з комп'ютером, успішно використовувати сучасні інтернет-технології в навчальному процесі та повсякденному житті; самостійно здобувати та опрацьовувати інформацію з різних друкованих джерел (наукової літератури, навчальних посібників, різних видів документів, різноманітних довідників, енциклопедій та ін.); впроваджувати в освітню діяльність спеціалізовані технології і ресурси; створювати власний інтелектуальний продукт на основі отриманої та перетвореної інформації (написання статей, наукових та методичних доробок, створення системи інтерактивних завдань); розробляти власні електронні засоби навчального призначення; використовувати засоби ІКТ для вирішення професійних, особистих, соціальних або глобальних завдань; володіти способами інформаційного пошуку відповідно до професійних інформаційних потреб, уміти інтерпретувати й адаптувати інформацію до завдань навчання і виховання; відбирати, засвоювати, переробляти, трансформувати та генерувати інформацію в особливий тип предметно-специфічних знань, які дозволяють виробляти, приймати, прогнозувати та реалізовувати оптимальні рішення в професійній сфері діяльності.

Третій етап – контрольнорегулювальний. На цьому етапі відбувалося «занурення» майбутніх фахівців у професійне інформаційне середовище, що надає можливість виявити самостійність, рівень усвідомлення студентом особистої відповідальності за організацію освітньої діяльності.

У моделі висвітлено зміст формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя-філолога. На кожному з етапів зміст підготовки диференціювався.

Підґрунтям для формування інформаційної компетентності майбутніх

учителів філологічних спеціальностей є реалізація навчальної програми «Комп'ютерно орієнтовані технології навчання», розроблена викладачами кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті (розробники Гордійчук Г. Б., Шахіна І. О.) для предметних спеціальностей 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), 014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська)), 014.022 Середня освіта (Мова і література (німецька)), 014.035 Середня освіта (Мова і література (російська)), спеціальності 035.01 Філологія (Українська мова та література) [26]. У програмі зазначено основну мету навчальної дисципліни – це підготовка майбутніх учителів до використання ІКТ і мультимедійних засобів навчання у майбутній професійній діяльності [26, с. 5]. Реалізація цієї мети була спрямована на формування у студентів комплексного використання ІКТ під час вивчення загальнопедагогічних та фахових дисциплін, на поглиблення знань і навичок використання програмного і апаратного забезпечення у освітньому процесі ЗВО, на оволодіння методикою використання ІКТ. У програмі зазначені загальні та фахові компетентності майбутнього фахівця: загальні компетентності (здатність визначати, формулювати і вирішувати професійні проблеми та задачі, оцінювати і прогнозувати події та явища, пов'язані з професійною діяльністю; здійснювати теоретичні дослідження в галузі професійної педагогіки та комп'ютерно орієнтованих технологій, використовувати сучасні ІКТ у професійній діяльності); фахові компетентності (здатність до вирішення проблем та формулювання завдань, пов'язаних з реалізацією професійних функцій; до дидактичного забезпечення навчального процесу; до проведення роботи з особистістю на її удосконалення; до роботи з системним програмним забезпеченням) [26, с. 5]. Зміст програми відображає теоретичні та практичні аспекти використання ІКТ та мультимедійних засобів навчання в освітньому процесі. Майбутні фахівці вивчають основні тенденції інформатизації освіти, знайомляться з вимогами, що ставляться до сучасного вчителя у інформаційному суспільстві; розглядають поняття ІКТ та мультимедійних засобів навчання та шляхи їх використання для організації освітнього процесу. Зміст програми спрямований на оволодіння електронними освітніми ресурсами (види, вимоги до створення, шляхи використання),

використання веб-технологій, вивчення особливостей проекційних засобів навчання і багатофункціональних пристроїв у освітньому процесі. У ній передбачено вивчення будови й особливостей використання веб- і документкамери, електронної книги та планшетного лазерного пристрою. У програмі акцентується увага на таких важливих аспектах майбутньої професійної діяльності вчителя, як: особливості і методика застосування інтерактивної дошки та плазмової панелі, використання сучасного програмного забезпечення для організації і підтримки освітнього процесу із застосуванням ІКТ [26]. Вивчення цієї навчальної дисципліни покладено в основу формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя у процесі вивчення педагогічних та фахових дисциплін.

Потенційні можливості формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей закладено в такій навчальній дисципліні як «Педагогіка». Так, під час вивчення теми «Методи навчання» розглядається роль інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічного профілю у використанні різних методів навчання. З цією метою для студентів формулюються завдання такого змісту: відвідайте 2-3 уроки вчителів школи, запишіть їх зміст і хід, проаналізуйте, які методи навчання були використані з метою формування інформаційної компетентності, оцініть їх ефективність. Ознайомтеся з досвідом учителів-новаторів, передовим педагогічним досвідом і випишіть приклади ситуацій, у яких вчителі творчо використовували певні методи та прийоми навчання з метою формування інформаційної компетентності. Під час вивчення теми «Форми організації навчання» розглядається роль інформаційної компетентності майбутнього вчителя для організації уроку, індивідуальної форми навчання, групових форм навчання, белл-ланкастерської форми навчання, дальтон-плану, бригадно-лабораторних форм навчання, позаурочних форм навчання, домашньої навчальної роботи, екскурсії, практикумів, факультативів, гурткової роботи. Під час розгляду теми «Вчитель як організатор педагогічного процесу» висвітлюються вимоги до особистості вчителя, де виокремлюється інформаційна компетентність як структурний елемент професійної підготовки. Під час опрацювання теми «Принципи навчання» висвітлюється реалізація різних

принципів навчання із застосуванням сучасних ІКТ, засобів мережі Інтернет тощо. Вивчаючи тему «Методи і засоби навчання», висвітлюються можливості, засади та перспективи, переваги та недоліки використання ІКТ у навчанні. Доцільним є висвітлення закономірностей та особливостей використання ІКТ як засобу контролю та оцінювання навчальних досягнень.

У навчальній дисципліні «Основи педагогічної майстерності» є можливості для формування інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів. Під час процесі вивчення теми «Педагогічна майстерність у професійній діяльності вчителя» характеризуються компоненти педагогічної діяльності (діагностичний, орієнтовно-прогностичний, конструктивно-проектувальний, організаційний, практичного розв'язання конкретних педагогічних завдань, комунікативно-стимулювальний, аналітично-оцінний, дослідницько-творчий), розглядається педагогічна майстерність як система, що включає професійну компетентність, педагогічні здібності, педагогічну техніку. Тут відображається роль і місце інформаційної компетентності вчителя у професійній майстерності вчителя.

Під час вивчення теми «Майстерність організації педагогічної взаємодії у навчанні» розглядається урок як діалог учителя з учнями в процесі навчання; застосування сучасних методів навчання іноземної мови (інтерактивні технології, ІКТ), при плануванні уроку, відборі навчального матеріалу, виборі методів та прийомів взаємодії з учнями; роль інформаційної компетентності у забезпеченні успішної та продуктивної підготовки вчителя до уроку; доцільність використання інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій у моделюванні уроку.

Варто зазначити, що потенційні можливості у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів має навчальна дисципліна «Методика навчання іноземних мов». Під час вивчення теми «Підходи до навчання ІМ» висвітлюється роль інформаційної компетентності у виборі підходів, методів, прийомів у навчанні іноземної мови. Тема «Управління класно-урочною діяльністю» висвітлює роль інформаційної компетентності вчителя у процесі вибору інструментаріїв для збільшення часу для мовлення учня на уроці та забезпечення підтримання дисципліни на уроці. «Формування лексичної навички»

забезпечує акцентуацію уваги студентів на застосуванні можливостей комп'ютеризованого навчання, інформаційно-комунікаційних платформ для створення завдань з автоматизації лексичної навички; використанні електронних засобів комунікації з метою формування та автоматизації лексичної навички. «Навчання граматичного матеріалу» дає можливість висвітлити особливості застосування можливостей комп'ютеризованого навчання, інформаційно-комунікаційних платформ для створення завдань, граматичних ігор та завдань для самоперевірки знань з метою автоматизації граматичної навички.

Великі можливості у формуванні інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей має навчальна дисципліна «Основи педагогічних вимірювань і моніторингу якості освіти». У процесі вивчення тем «Комп'ютерні системи тестування», «Складання педагогічних тестів», «Створення банку тестових завдань» висвітлюються можливості студентів у роботі з інтерактивними конструкторами та інформаційними платформами для створення комп'ютеризованих тестів, можливостями використання електронних засобів комунікації для складання та проходження тестування.

Для формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя використовуються можливості навчальної дисципліни «Ділова іноземна мова». Зокрема, під час вивчення теми «Етикет» висвітлюються можливості використання мережі Інтернет для наочної демонстрації студентам автентичних відеозаписів та зображень представників ділової еліти різних країн; під час вивчення теми «Вчимося приймати та залишати повідомлення» – особливості використання електронних засобів комунікації у діловому світі; під час вивчення теми «Телефонна розмова» – використання мережі Інтернет для наочної демонстрації студентам автентичних відеозаписів та зображень телефонних розмов.

Актуальним у формуванні інформаційної компетентності майбутнього вчителя-філолога є вивчення навчальної дисципліни «Англійська мова для професійного спілкування». Це передбачено під час вивчення тем: «Перспективи розвитку науки зі спеціальності. Сучасні теми досліджень. Мої наукові інтереси» (роль інформаційної компетентності для прикладних аспектів застосування

іншомовних знань у навчальному процесі: підготовки анотацій, доповідей, презентацій іноземною мовою, написання фрагменту уроку іноземної мови); «Нові акценти в методиці викладання навчальних дисциплін за фахом» (особливості організації дистанційної освіти, використання електронних курсів навчання іноземної мови, використання сучасних педагогічних методик у процесі навчання іноземної мови, використання інтерактивного навчання на уроках іноземної мови); «Інформаційні технології у галузі професійної діяльності» (можливості використання ІКТ у наукових дослідженнях, застосування мультимедійних засобів у професійній і науковій діяльності майбутнього вчителя філологічного профілю).

Формування інформаційний умінь та навичок майбутніх учителів-філологів ми передбачаємо під час проведення різних видів практики, що забезпечує поетапність їх формування. Пропедевтична практика уможлиблює початковий етап формування інформаційних умінь і навичок. Під час цього виду практики студенти можуть навчатися аналізувати, моделювати і проводити фрагменти занять з використанням ІКТ, електронних та цифрових засобів навчання під час відвіданих уроків у школі. Під час інструктивно-методичної практики формується інформаційна компетентність майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення таких тем: особливості виховної роботи з дітьми у літніх оздоровчих закладах; зміст, форми та методи роботи з дітьми в літніх оздоровчих закладах; організація спілкування з дітьми в умовах роботи тимчасово створеного колективу; особливості виховної роботи в оздоровчих закладах з соціально-дезадаптованими школярами, дітьми з дитячих будинків, шкіл-інтернатів. У рамках програми педагогічної практики здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр ми передбачаємо: вивчення рівня сформованості інформаційної компетентності на основі підібраних методик; узагальнення та опис діагностики рівня сформованості інформаційної компетентності учнів; організацію виховних заходів; випуск посібника з методичними рекомендаціями «Онлайн-інструменти вчителя іноземних мов»; розробку творчих проектів.

У моделі відображені форми та методи навчання, що використовуються з метою формування інформаційної компетентності майбутнього учителя-філолога.

Серед них актуальними є: інтерактивні лекції, практичні заняття, індивідуальні дослідні завдання, самостійну роботу.

Інтерактивна лекція забезпечує високий рівень активності та пізнавальної діяльності студентів засобами використання інтерактивних технологій, зводить до мінімуму активність викладача-лектора; має проблемно-пошуковий характер. Важливу роль відіграє інтерактивна лекція у активізації мотивації до формування інформаційної компетентності, адже під час такої форми роботи викладач не презентує студентам готовий навчальний контент, а стимулює учасників освітнього процесу до самостійної роботи, самостійного здобуття знань, вирішення проблемних завдань, участі у дискусіях тощо.

Практичні заняття, зазвичай, логічно продовжують роботу, розпочату під час лекційних занять і передбачають вироблення умінь та навичок з інформаційної компетентності, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, зокрема: знаходити, обробляти, систематизувати інформацію за допомогою різних пошукових систем; знаходити, редагувати готові завдання з навчальних дисциплін педагогічного та філологічного циклів, а також створювати власні.

Індивідуальні завдання є однією із форм самостійної роботи студентів вищого навчального закладу, що має на меті поглиблення, узагальнення, закріплення знань; проведення міні-досліджень з особливостей використання ІКТ у освітньому процесі. Саме індивідуальні завдання активізують самостійну роботу студентів та підвищують мотивацію до формування інформаційної компетентності майбутнього педагога, створюючи ситуації успіху.

Самостійна робота студента передбачає пошук, обробку та аналіз інформації під час підготовки до інтерактивних лекцій та практичних занять; відвідування онлайн-лекцій, тренінгів, вебінарів з формування інформаційної компетентності; самостійні пошуки розв'язків для проблемно-пошукових завдань з використання ІКТ у освітньому процесі тощо.

Серед методів, спрямованих на формування інформаційної компетентності майбутнього учителя-філолога, ми виокремили: дослідницький, дискусійний, проблемний, імітаційний, метод моделювання та практичні методи

Дослідницький метод має за мету формування практичних знань та вмінь з використання ІКТ навчання в освітньому процесу. Сутність його полягає у тому, що студент виконує роль науковця, дослідника, який формує навички проведення досліджень з формування інформаційної компетентності. Дискусійний метод зорієнтований на формування навичок етичного спілкування та соціальної толерантності, інформаційну грамотність (уміння ефективно шукати інформацію для наведення аргументів, працювати з джерелами, розуміння авторського права); уміння працювати у команді, розподіляти ролі; критично мислити, оцінювати та інтепретувати події. Проблемний метод передбачає постановку перед студентами проблеми і визначення шляхів її розв'язання з метою активізації пізнавальної активності, формування інформаційної компетентності майбутніх учителів. Імітаційний метод є важливим для формування навичок майбутньої професійної діяльності, адже студенти імітують організацію освітнього процесу, приміряють ролі вчителя філологічних спеціальностей, вихователя тощо, а отже, мають можливість застосовувати теоретичні знання з використання ІКТ та електронних засобів навчання у практичній діяльності. Метод моделювання ґрунтується на заміщенні реальних об'єктів їх умовними зразками та аналогами: моделювання, розробку та проведення фрагментів уроків, вихованих заходів, тренінгів та конференцій із використанням сучасних технологій навчання. Практичні методи зорієнтовані на формування умінь та навичок майбутніх фахівців з пошуку та обробки інформації, використання різних електронних та цифрових засобів навчання в організації освітнього процесу з вивчення предметів філологічного циклу.

Ми передбачаємо, що цей процес забезпечать такі педагогічні умови: підвищення мотивації формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання; використання технології інтегрованого навчання; активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проектах.

Таким чином, розроблена нами модель формування інформаційної

компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей (рис. 1.3) відображає функціонування всіх її взаємопов'язаних, взаємообумовлених елементів з прогнозованою позитивною динамікою формування цієї професійної характеристики майбутнього фахівця.

Висновки до другого розділу

У другому розділі «Педагогічні умови і модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей» ми створили та обґрунтували педагогічні умови, що забезпечать формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей: підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання; використання технології інтегрованого навчання; активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проектах.

Підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів забезпечувалося застосуванням методу рефлексивного контрасту. Учасники процесу включались у самостійний пошук і відкриття нових знань, вирішення проблемних завдань, загострення протиріч між традиційними методами навчання і новими знаннями з інфо-медійної грамотності, інформаційного досвіду; встановлення переваг і відмінностей між учителем зі сформованою інформаційною компетентністю та вчителем минулого; підтвердження власними прикладами переваг інформаційної компетентності сучасного вчителя; різноманітність у використанні ІКТ; забезпечення яскравості навчального матеріалу засобами ІКТ.

В основу практико-зорієнтованого підходу до формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей було покладено створення належних умов та можливостей практичного застосування студентами теоретичних знань, здобутих під час лекційних занять та самостійного опрацювання

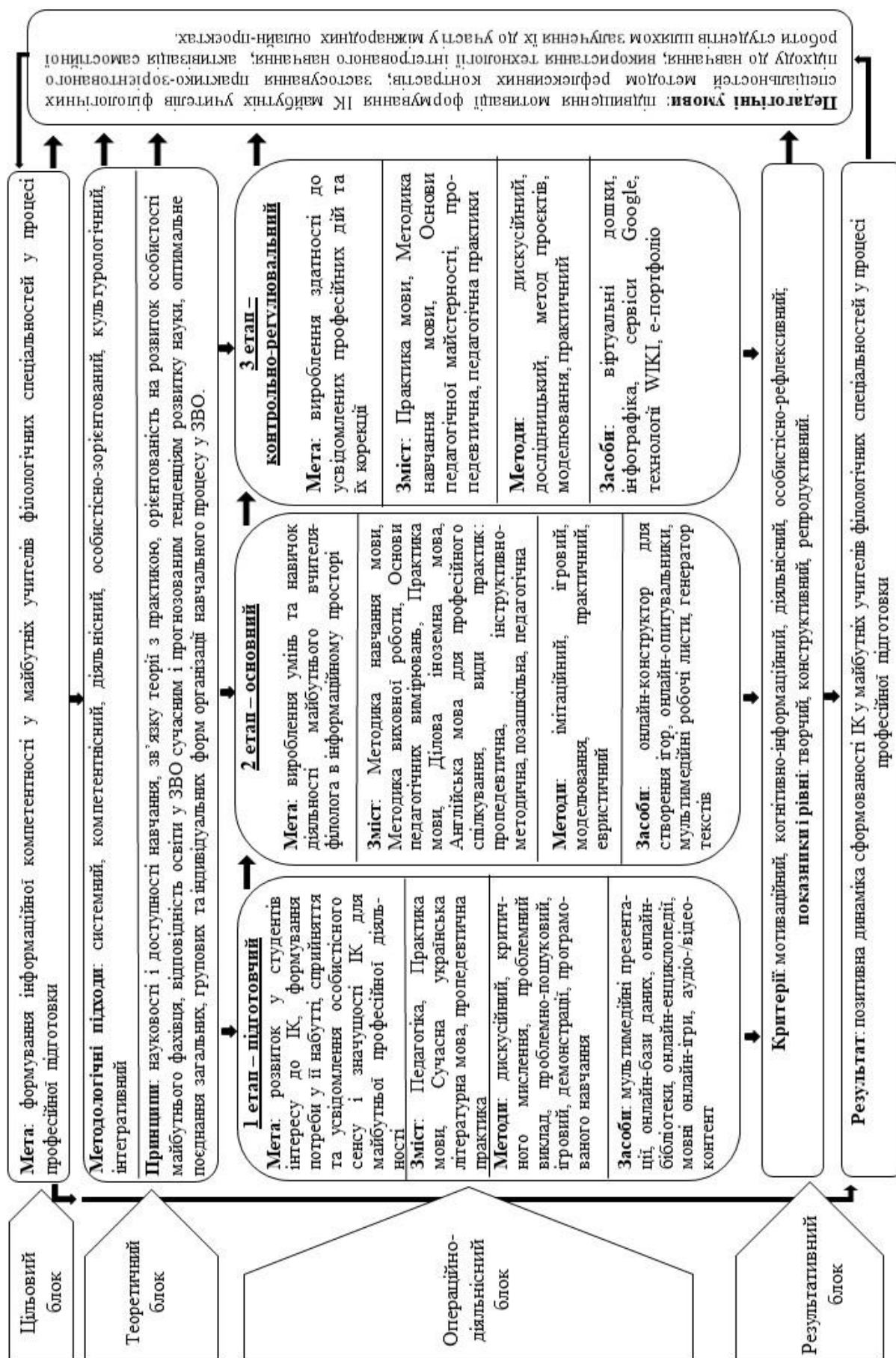

Рис. 1.3. Модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей

науково-педагогічних джерел тощо. Системний аналіз можливостей застосування практико-зорієнтованого підходу до формування інформаційної компетентності під час вивчення педагогічних та фахових дисциплін, а також пропедевтичної, педагогічної та позашкільної практик засвідчив, що саме практико-зорієнтований підхід до професійної підготовки майбутнього фахівця може забезпечити його адаптацію до професійної діяльності, виробити вміння і навички працювати в сучасному інформаційно-освітньому середовищі.

Обґрунтовано, що впровадження технології інтегрованого навчання ефективно вплине на формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей. Вивчення змісту педагогічних та філологічних дисциплін за допомогою інформаційно-комунікаційних, електронних та цифрових засобів навчання підвищує мотивацію та пізнавальний інтерес до навчання в цілому; створює ситуацію успіху та сильне почуття досягнення, тому що прогрес студентів у вивченні іноземної мови буде більш помітним та швидким; учасники освітнього процесу розвиваються когнітивно, діяльнісно, навчаються самостійно знаходити, аналізувати, використовувати та створювати власні освітні продукти (завдання, вправи, інтерактивні ігри тощо); вивчення педагогічних дисциплін іноземною мовою за допомогою ІКТ може поглибити розуміння міжпредметних зв'язків.

Самостійна робота є найвищою формою навчальної діяльності студента і компонентом цілісного педагогічного процесу, тому їй властиві такі функції, як виховна, розвивальна, навчальна. Активізацію самостійної роботи майбутніх фахівців ми забезпечували шляхом залучення студентів до участі у міжнародних онлайн-проектах. Ця робота здійснювалася в рамках проєктів DLL – Deutsch Lehrer Lehren, «Вчитель нового покоління», «Мережа сталого розвитку CLIL», онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified», «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», співпраці з Ізраїльським центром міжнародного співробітництва «Mashav».

Розроблено професійну модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки,

схематично відображено систему внутрішньо взаємопов'язаних складових: мети, завдання, методологічних принципів, підходів, змісту, форм та методів, педагогічних умов, критеріїв, показників, рівнів сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, що чітко відображає процес формування цієї професійної характеристики.

Матеріали другого розділу дисертаційного дослідження висвітлено у публікаціях автора [56; 57; 58; 59; 60; 61; 118; 119; 120; 132; 133; 135; 136; 137].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

1. Алексюк А. Педагогіка вищої освіти України. Історія. [підруч. для студентів, аспірантів та мол. викладачів вищ. навч. закл.] К. : Либідь, 1998. 558 с.
2. Антіпова Н. Методика організації проблемних інтегрованих лекцій для формування фахової компетентності майбутніх селекціонерів-генетиків. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2016. № 10 (6). С.35-41.
3. Афанасенкова Е. Мотивы обучения и их изменение в процессе обучения студентов вуза : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. М., 2005. 24 с. URL: <http://dlib.rsl.ru/loader/view/01002946578?get=pdf>.
4. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива. *Початкова школа*. 2002. №5. С. 5-7.
5. Бібік Н., Коваль Н. Принципи побудови інтегрованого курсу «Людина і світ». *Початкова школа*. 1990. № 7. С. 2-8.
6. Бобраков С. Практико-орієнтована спрямованість професійної підготовки вчителів у вищих навчальних закладах Німеччини: дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2014. 200 с.
7. Богачик Т. Традиції та інновації у викладанні суспільних дисциплін. *Історія України*. 2005. №36. С 44.
8. Бойко Н. Основні педагогічні аспекти використання інформаційних технологій дистанційного навчання в самостійній роботі студентів. *Наукові записки: Збірник наукових статей НПУ імені М. Драгоманова*. К: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Випуск 71. С. 63-69.
9. Бубряк Т. Інтегративний підхід у проектуванні професійної життєдіяльності особистості. *Актуальні проблеми психології*. Т.7, вип.36. С. 51-58.
10. Булгакова Н. Активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання в технічному університеті. *Вісник нац. Авіац. Ун-ту*. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. К.: Вид-во Нац. Авіац. Ун-ту «НАУ-друк», 2010. Вип.3. С. 13-19.
11. Василенко Н., Видра О.. Мотивація у професійному навчанні майбутніх вчителів технологій. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2014. № 117. С. 90-92.
12. Васянович Г. Методологічні контексти педагогічної науки на сучасному етапі її розвитку. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 3. С. 9-30.
13. Вем'ян В., Тер-Ованес'ян В. Дуальна форма професійної освіти як умова

- ефективного рішення завдань модернізації освіти. *Психологія: реальність і перспективи*. 2015. №. 5. С. 29-34.
14. Волкова Т. Інтеграція педагогічної та комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутнього викладача спеціальних дисциплін професійно-технічного навчального закладу: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Ін-т педагогіки АПН України. К., 2007. 304 с.
 15. Вчимося навчати німецької. Проект Гете-Інституту. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/unt/for/gia/dll.html>
 16. Гвоздій С. Культурологічний та системний підходи як методологічна основа дослідження феномена «культура безпечної життєдіяльності». *Народна освіта. Електронне фахове видання*. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4110
 17. Глузман О. Базові компетентності : сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51-61.
 18. Головань М. Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2007. № 4. С. 62–69.
 19. Головань М. Інформатична компетентність як об'єкт педагогічного дослідження. Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. праць. Українська інженерно-педагогічна академія. Х., 2007. № 16. С. 314-324.
 20. Гончаренко С. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
 21. Гончаренко С. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. К. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2011. 321 с.
 22. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
 23. Гончаренко С., Козловська І. Теоретичні основи дидактичної інтеграції у професійній середній школі. *Педагогіка і психологія*. 1997. № 2. С. 9-18.
 24. Горбенко Г. В. Практико-орієнтоване навчання під час підготовки бакалаврів Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. Інтегровані комунікації. 2017. №. 4. С. 80-86.
 25. Горбенко Г. Практико-орієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 4(45). С. 64-69.
 26. Гордійчук Г., Шахіна І. Робоча програма Комп'ютерно орієнтовані технології

- навчання для спеціальностей 014.03 Середня освіта (Історія), 014 Середня освіта (Українська мова і література), 035 Філологія (Українська мова і література), 014 Середня освіта (Фізична культура), 017 Фізична культура і спорт, 014 Середня освіта (Здоров'я людини), 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)), 014.02 Середня освіта (Мова і література (німецька)), 014.02 Середня освіта (Мова і література (російська)), 053 Психологія, 231 Соціальна робота. «29» серпня 2019 р. 20 с. URL: <https://cutt.ly/mf4DCoo>
27. Гузій І. Створення практико-орієнтованого освітнього середовища як умова формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю в системі соціального партнерства. *Обрії*. 2017. №2. С. 27-29.
 28. Гулецька Я. Організація самостійної роботи магістрів з використанням інформаційних технологій при вивченні іноземної мови. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. Випуск № 3. 2009. С. 75-80.
 29. Гуревич Р., Гордійчук Г., Кадемія М. Інформаційно-освітній портал у підготовці майбутніх учителів: монографія / за ред. Гуревича Р. С. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 416 с.
 30. Гуревич Р., Кадемія М., Козяр М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / за ред. член-кор. НАПН України Р. С. Гуревича. Львів 2012. 506 с.
 31. Гуревич Р., Козяр М., Кадемія М., Шевченко Л. Інноваційні технології навчання в умовах інформатизації освіти / за ред. Р. С. Гуревича. Львів: ЛДУБЖД, 2015. 396 с.
 32. Гуревич Р., Кадемія М. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навч. посіб. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004. 365 с.
 33. Гуржій А., Гуревич Р., Коношевський Л., Коношевський О. Мультимедійні технології та засоби навчання: навчальний посібник / за ред. Гуржія А. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 556 с.
 34. Дернова М. Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: європейський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. №2. С. 137-145.
 35. Дзюбко Л., Гриценюк Л. Мотивація навчальної діяльності як психолого-

- педагогічна проблема. 2009. Вип. 4. С. 33–43. URL: <https://cutt.ly/dgoPC04>
36. Добровольська А. Розвиток професійної мотивації майбутніх лікарів провізорів у процесі формування ІТ-компетентності. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. №52-53. С. 335-352
 37. Добровольська А. Самостійна робота як засіб формування ІТ-компетентності майбутніх лікарів і провізорів. *Наука і освіта*. № 12. 2016. С. 74-83.
 38. Есипов Б. Самостоятельная работа учащихся на уроках. М.: Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1961. 239 с.
 39. Жигір В. Методологічні підходи як основа науковопедагогічних досліджень у професійній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016 р. Вип. 48 (101). С. 107-115.
 40. Жукевич І. Педагогічні умови формування готовності до самоосвіти курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. Вип. 7. 2015. С. 4-7.
 41. Зайцева Л. Інтегрований підхід: сутність та можливість впровадження в дошкільній освіті. *Молодь і ринок*. №12 (83), 2011. С. 55-58.
 42. Занюк С. Психологія мотивації. Київ: Ельга, 2001. 351 с.
 43. Зимняя И. Педагогическая психология. М. : Логос, 2004. 384 с.
 44. Зимняя И. Педагогическая психология : учебник для вузов. 3-е издание, пересмотренное. Москва: Московский психолого-социальный институт; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2010. 448 с.
 45. Зязюн І. Цілісний методологічний підхід у педагогічному науковому дослідженні. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: Матеріали IV міжнародної науковопрактичної конференції*. Хмельницький: 2011. С.7-13.
 46. Ильин Е. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2000. 512 с.
 47. Інтеграція інфомедійної грамотності у навчальний процес. Навчально-методичні матеріали проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». К.: IREX в Україні, 2019-2020.
 48. Кадемія М., Дідух Л. Формування мотиваційної компетентності студентів. Нові педагогічні технології як відповідь вищої школи на виклики інноваційного етапу світового розвитку. 2015. URL: <https://cutt.ly/Uf4D6sf>

49. Кадемія М., Кобися А., Кобися В. Дуальне навчання—перспективна форма одержання вищої освіти. URL: <https://cutt.ly/sf4Fe4D>
50. Кайдалова Л. Організація та контроль самостійної роботи студентів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 1. С. 67-70.
51. Калінічева Г. Дуальна форма навчання як пріоритетний напрям вищої професійної освіти в країнах європейського союзу. Ukraine – European Union: From Partnership Towards Association. The Ukrainian Yearbook of the European Integration Studies. II. Lutsk, Teren, 2019. 428 p.
52. Калініченко А., Сікорська Л. Організація самостійної роботи з іноземної мови студентів вищих економічних навчальних закладів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. № 31. 2012. С. 352-357.
53. Калягин Ю. М., Алексенко О. Л. Интеграция школьного обучения. *Начальная школа*. 1990. № 9. С. 28–29.
54. Караковский В. Воспитание для всех. М., 2008. 240 с.
55. Квасницька Р. Практико-орієнтований підхід як один із засобів професіоналізації навчання у вищих навчальних закладів. *Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація*: матеріали II Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава 14 грудня 2017 р.). Полтава: ПУЕТ, 2017. С. 296-300.
56. Киналь А. Кооперативні технології навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції учнів загальноосвітньої школи. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: збірник наукових праць* / За ред. Р. Гуревича та ін; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Випуск 3(6). В.: ТОВ «Планер», 2014. С. 234-237.
57. Киналь А. Шляхи формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі педагогічної практики. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості: збірник наукових праць* / за ред. А. Анцибора. Випуск 3. В.: ВОІПОПП, 2013. С. 67-71.
58. Киналь А. Використання мобільного додатку Quizlet для організації самостійної роботи студентів у процесі навчання іноземної мови. *Актуальні*

- проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, 22 листопада 2018 р., Вінниця / гол. ред. Т. І. Ямчинська. Вінниця, 2018. С. 63-65.*
59. Киналь А. Використання сервісів Google у процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови* (партнерство школи й університету): матеріали Міжнародної наукової конференції, 30 березня 2018. Умань: ФОП Новожилов С. В., 2018. С. 105-110
 60. Киналь А. Можливості використання блог-технологій для формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов. *Наукові дослідження: перспективи інноваційного розвитку суспільства і технологій: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 20-21 січня 2017 р.). Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2017. С. 12-16.
 61. Киналь А. Шляхи формування англомовної лексичної компетенції в учнів основної школи з використанням мультимедійних засобів. *Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Вінниця, грудень 2014 р. К.: Кондор, 2014. С. 113-119. URL: <https://bit.ly/37HlcCd>*
 62. Клочко А. Інтегрований підхід як сучасна форма організації навчального процесу. URL: <https://cutt.ly/9f4FfZe>
 63. Ковальчук В. Становлення системного підходу дослідження педагогічних об'єктів та явищ. *Дослідницький компонент у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та позашкільних закладів освіти: ретроспектива і перспектива: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 21 листопада 2013 року, м. Київ. К.: Ін-т обдарованої дитини, 2013. С.32-38.*
 64. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія. Львів: Світ, 1999. 302 с.
 65. Козловська І., Собко Я. Принципи дидактики в контексті інтегрованого навчання. *Педагогіка і психологія*. 1998. № 4. С. 48-51.
 66. Коломієць А., Коломієць Д. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1999. № 2. С. 61-66.

67. Коновал О., Туркот Т. Теоретико-методологічні підходи до організації самостійної роботи студентів. Педагогічний альманах. 2013. Вип. 19. С. 88-95.
68. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://btsau.edu.ua/sites/default/files/Faculties/osvita/dualna/pidgotovki-fakhivtsiv-za-dualnoyu-formoyu.pdf>
69. Король Л., Максимець С. Психологічні особливості розвитку пізнавальної самостійності сучасних учнів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. №13. С. 249-252.
70. Кузьмина Н. Понятие «педагогическая система» и критерии ее оценки. Методы системного педагогического исследования : учеб. пособие. Л. : Изд-во Ленинград ун-та, 1980. 203 с.
71. Лузан П., Сопівник І., Виговська С. Основи науково-педагогічних досліджень. К., 2010. 219 с.
72. Луценко О. Мотивація як основа свідомого ставлення здобувачів вищої освіти до навчальної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 2. С. 71-77.
73. Лучанінова О., Сталь І. Проблема мотивації студентів ВТНЗ до навчально-професійної діяльності. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД* : матеріали І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (26-28 лютого 2012 р.). Пер.-Хмельницький, 2012. С. 179-180.
74. Мазурок М. Критерії та показники розвитку професійної компетентності педагогів у процесі підвищення їх кваліфікації. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 2. С. 57-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_2_15.
75. Майковська В. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 50-51. С. 161-167.
76. Маринченко Є. Дуальне навчання як важливий складник інноваційної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. *Cherkasy University Bulletin: Pedagogical Sciences*. 2019. №.1. С. 130-135.
77. Мацюк О. Формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2011. 165 с.
78. Мацюк О. Формування позитивної мотивації навчання засобами ІКТ під час

- професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Молодь і ринок*. №3 (110), 2014. С. 63-69.
79. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник / О. Малихін, І. Павленко, О. Лаврентьєва, Г. Матукова. К.: КНТ, 2014. 262 с.
 80. Морська Л. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов. Тернопіль: Астон, 2008. 256 с.
 81. Наукові підходи до педагогічних досліджень: [колективна монографія] ; за ред. В. Лозової. Харків : Вид-во Віровець А. П. «Апостроф», 2012. 348 с.
 82. Нелєпова А. Інформаційна компетентність викладача в управлінні самостійною роботою студентів під час організації інформаційного середовища. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 53. 2016. С. 201-213.
 83. Оскарсон Б. Базовые навыки как интегрирующий фактор учебного плана. Оценка качества профессионального образования. М.: Высшая школа, 2001. С.44-46.
 84. Остапчук Т. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування інформаційної компетентності студентів технічних університетів. *Молодь і ринок* №7 (138). 2016. С. 158-163.
 85. Пальшкова І. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх вчителів початкових класів: теоретико-методологічний аспект: монографія. О., 2009. 339 с.
 86. Паращенко Л. І. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників: практичні підходи. Київ : К.І.С., 2004. С. 73–84.
 87. Педагогіка вищої школи: словник-довідник / уклад. О. О. Фунтікова ; Гуманитарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління». Запоріжжя: ГУ ЗІДМУ, 2007. 404 с.
 88. Педагогічний словник. АПН, Ін-т педагогіки ; підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.]; відп. ред. М. Д. Ярмаченко. К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
 89. Петренко А. Європейський досвід дослідження та розроблення новітніх навчальних технологій для інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : зб. наук. праць. Вип. 1. К.: Університет «Україна», 2004. С. 371-379.
 90. Пикасистый П. Организация учебно-познавательной деятельности студентов:

- уч. посobie. М.: Педагогическое общество России, 2004. 112 с.
91. Письменна І. Імплементація зарубіжного досвіду щодо використання принципів інтегрованого навчання у вищій школі. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2019. № 1 (17). С. 169-175.
 92. Пінська О. Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів. *Проблеми трудової і професійної підготовки: наук.-метод. зб.* 2009. Вип. 14. С. 111-115.
 93. Пінчук Г., Титар О. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів. URL: <http://osvita.ua/school/lessons>
 94. Про вищу освіту: Закон України від 18.03.2020 №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
 95. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 №463-IX . URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66333
 96. Програма з іноземних мов 5-9 класи: URL: <https://cutt.ly/wf4FYkF>
 97. Проект «Шкільний вчитель нового покоління». Британська Рада в Україні. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/teach/projects/presett>
 98. Пропедевтична практика: програма для студентів ОКР «бакалавр». Галузь знань: 0203 «Гуманітарні науки», напрям підготовки: 6.020303 «Філологія. Мова і література (англійська)» / авт. Т. Авксентьєва, В. Галузяк, М. Гушеватий, Н. Хамська, В. Каплінський; Вінницький державний педагогічний університет імені М.Коцюбинського. Вінниця, 2012. 43 с.
 99. Романишина Л., Островська Н. Мотивація підготовки майбутніх фахівців і особистісно-орієнтований підхід у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. Тернопіль: ТИПУ, 2006. С. 59-61.
 100. Сільвейстр А., Моклюк М., Моклюк О. Інтеграція знань як психолого-педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2017. Вип. 57. С. 171-178.
 101. Сіткар В. Нова українська школа та норми поведінки, яких слід дотримуватись: актуальність, реалії, проблеми. Розвиток професійної майстерності педагога. Тернопіль: СМП «Тайп», 2018. С. 300-304.
 102. Словник термінів і понять з дисциплін «Загальні основи педагогіки» та

- «Дидактики» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» / уклад. К. Гоцуляк. Івано-Франківськ, 2018. 38 с.
103. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/integhracija>
 104. Смирнова М. Інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови. Філологія. Методика. Педагогіка. К.: КНЕУ, 2002. С. 113-118.
 105. Стебльова К. Організація самостійної роботи студентів ВНЗ за допомогою засобів інформаційних технологій. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук.пр. / ред. Л. Товажнянський, О. Романовський. Харків: НТУ «ХПГ», 2012. Випуск 30-31(34-35). С. 317-325.
 106. Стельмахович М. Виховні цінності традиційної української родини // Цінності освіти і виховання. К., 1997. С. 129–132.
 107. Стрілець О., Кайдалова Л., Стрельников Л. Самостійна робота студентів як засіб формування професійної компетентності студентів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Випуск 103. С. 259-263.
 108. Ташкінова О., Бойко Є. Практико-орієнтоване навчання як засіб формування професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників. *Вісник Приазовського державного технічного університету*: зб. наук. праць / ДВНЗ «ПДТУ». Маріуполь, 2019. Вип. 3. С. 60–64.
 109. Теоретичні аспекти впровадження компетентнісного підходу у вищу освіту. URL: <https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/horuzall.pdf>
 110. Технологія проведення інтегрованих уроків в процесі організації пізнавальної діяльності учнів. URL: <https://cutt.ly/bf4FJGH>
 111. Типова програма «Методика навчання англійської мови». Освітній ступінь бакалавра / О. Бевз, А. Гембарук, О. Гончарова, О. Заболотна, О. Змієвська, Л. Калініна, І. Каминін, Т. Коноваленко, І. Романишин, І. Самойлюкевич, О. Таран, Н. Тучина, К. Худик / Керівник проєкту: В. Іваніщева. Івано-Франківська: НАІР, 2020. 126 с.
 112. Тріпак М., Шевчук О. Формування інформаційної компетентності майбутніх економістів в умовах інклюзивного навчання. *Науковий вісник Ужгородського*

- національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. Ужгород, 2019. Вип. 24, Ч.3. С.105-108.
113. Трофімов Ю., Рибалка В., Гончарук П. Психологія: підручник. К.: Либідь, 2005. 560 с.
 114. Труханенко Г. Різні підходи до визначення поняття «інформаційна компетентність» у сучасній літературі. *Наукові записки серія: Педагогічні науки*. Випуск 107 (2). С. 193-197
 115. Туранов Ю. Інформаційна складова у формуванні професійних компетентностей майбутніх учителів та інженерів-педагогів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. 2009. № 3. С. 51-56.
 116. Туркот Т. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. К.: Кондор, 2011. 628 с.
 117. Хамська Н. Робоча програма «Основи педагогічної майстерності» підготовки бакалаврів, галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література (англ., нім., рос.)). Вінниця, 2019. 15 с.
 118. Хамська Н., Киналь А. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя засобами практико-зорієнтованого навчання. *Вектори розвитку сучасної педагогічної та психологічної науки в Україні та країнах ЄС: колективна монографія*. Ріга: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. С. 655-675.
 119. Хамська Н., Киналь А. Шляхи активізації самостійної роботи у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск №24. 2020. С. 149-154.
 120. Хамська Н., Киналь А. Шляхи розвитку мотивації до набуття інформаційної компетентності майбутнього вчителя. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. № 29. 2020. С. 216-222.
 121. Хорошайло О. Використання інноваційних технологій і прийомів для організації самостійної роботи студентів (аналіз зарубіжного досвіду). *Освітологічний дискурс*. № 1(3). 2011. С. 24-34.
 122. Цюприк А. Основні підходи до проблеми організації самостійної роботи

- студентів. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2003. № 6. С. 100-108.
123. Черв'якова Н. Практико зорієнтовані технології професійної підготовки майбутніх педагогів: досвід теоретико-експериментального дослідження. *Освіта та педагогічна наука*. 2017. №. 1 (166). С. 35–43.
 124. Шахов В. Формування мотивації навчально-професійної діяльності студентів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2014. №42 (1). С. 331-338.
 125. Шматков Є. Методика професійного навчання: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів зі спеціальностей «професійне навчання». Харків: УПА, 2000. 111 с.
 126. Шуфнарович М. Перспективи використання сучасних інформаційних технологій у самостійній роботі студентів вищих навчальних закладів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Т. 27. № 1. С. 222-225.
 127. Яцишин О. Формування мотивації вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2004. 276 с.
 128. Anderson T., Elloumi F. *Theory and Practice of Online Learning*. Athabaska University, 2014. 421 p.
 129. Bader R. *Entwicklung Beruflicher Handlungs-Kompetenz in der Berufsschule*. Dortmund: Universität, 1990. 45 p.
 130. CDIO Standards 2.0. URL: <https://cutt.ly/zgoP6fP>
 131. Coyle D. CLIL – a pedagogical approach from the European perspective. *Encyclopedia of Language and Education*. Volume 4. 2 ed. Vol. 4. New York, NY, USA: Springer Science+Business Media. 2010. P. 97-111.
 132. Khamska N., Kynal A. Self-realisation of a student in the information space. *IV Міжнародна науково-практична конференція «Лабіринти реальності»*. 30-31 жовтня 2017 року. Монреаль-Рубіжне-Северодвінськ-Житомир-Баку-Ніш -Зелена Гура. С. 42-44.
 133. Khamska N., Kynal A. Formation of Informational Competence of Future Teachers of Philological Specialties in the Process of Professional Training. *Development and Modernisation of Pedagogical and Psychological Sciences: Experience of Poland and Prospects of Ukraine*: Collective Monograph. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba

- «Baltija Publishing» 2017. P. 206-225.
134. Kurbatov S. University Rankings and the Problem of Competitiveness of National Universities of Post-Soviet Countries in Global Educational Space: the Case of Ukraine. *Evaluation in Higher Education*. 2012. #6(2). P. 59-75.
 135. Kynal A. E-learning as a means of future specialist information competence formation. *International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: Conference Proceedings*. Part II. January 27, 2017. Kielce, Poland: Baltja Publishing. P. 189-191.
 136. Kynal A. Interactive online tasks at Learningapps.org as means of information competency of future teachers formation. Матеріали міжнародної мультидисциплінарної конференції «Наука і техніка сьогодення: пріоритетні напрямки розвитку України та Польщі», 19-20 жовтня 2018. м. Воломін, Польща. С. 23-26.
 137. Kynal A. The Role of Information Competence in the Process of a Future English Teacher Professional Education. *IX ежегодная конференция молодых ученых «Европейский и национальный контексты в научных исследованиях»*. м. Новополюцк, Беларусь, 25-26 апреля 2017 года. С.104-106
 138. Marsh D., Mehisto P., Wolff D. , Martín M. J. F. European Framework for CLIL Teacher Education. A framework for the professional development of CLIL teachers. URL: <https://cutt.ly/af4Gw7f>
 139. Mertens D. Schlüsselqualifikation. Thesen zur Schulung für eine Moderne Gesellschaft. Stuttgart: Kohlmeier, 1974. 250.
 140. Peercy M., Troyan F. Making transparent the challenges of developing a practice-based pedagogy of teacher education. *Teaching and Teacher education*. 2017. T. 61. С. 26-36.
 141. Pietsch S. Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung. Kassel: Kassel University Press, 2010. 294 s.
 142. Post E.-M. Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer. Leipzig : Univ. Diss., 2010. 791s.
 143. Ryan R. M., Deci E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic

- motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55. P. 68–78.
144. Shaw Ph., Deutschmann M., Hincks R., Hudson J., Minugh D. SEED: Sweden's English Educational Database for tertiary education: Creating a platform for sharing and collaboration. 2008. URL: <https://www.researchgate.net/publication/237497727>
 145. Van der Wende M. The emergence of liberal arts and sciences education in Europe 1, 2: A Comparative Perspective. *The Evolution of Liberal Arts in the Global Age*. Routledge, 2017. C. 106-126.
 146. Warneke D. *Aktionsforschung und Praxisbezug in der DaF-Lehrerbildung*. Kassel: Kassel Univ. Press, 2007. 599s.
 147. Web-Based Environment in the Integrated Learning Model for CLIL-Learners: Examination of Students' and Teachers' Satisfaction. *Digital Science* 2019. Ed. T. Antipova, A. Rocha. Springer Nature, 2020. 556 p. P. 263-275.
 148. Wojtowicz L., Stansfield M., Connolly T., Hainey T. The Impact of ICT and Games Based Learning on Content and Language Integrated Learning. *International Conference «ICT for Language Learning»*, 4th. URL: <https://cutt.ly/wgoAp71>
 149. Work-based learning in continuing vocational education and training: policies and practices in Europe. Luxembourg: Publications Office of the EU, 2015. 78 c.
 150. Work-Based Learning in Europe. Practices and Policy Pointers. European Commission. URL: <https://cutt.ly/pgoAdqE>

Ресурси

151. Інтерактивна вправа з теми Domestic Animals.
URL: https://quizlet.com/_885q12?x=1qq&i=11bty7
152. Інтерактивна вправа з теми Parts of the head.
URL: <https://learningapps.org/display?v=pnh93352a19>
153. Інтерактивна вправа з теми School supplies.
URL: <https://learningapps.org/display?v=p9ponu3ka19>
154. Інтерактивна вправа з теми School supplies. URL: <https://cutt.ly/0gf1f4l>
155. Онлайн-курс з ІМГ «Very verified». URL: <https://verified.ed-era.com/ua>
156. AmericaEnglish. URL: <https://americanenglish.ua/>
157. Approaches. URL: <https://app.wizer.me/print/YpdUI24xvj14>
158. Audio-lingual Approach. Test. URL: <https://forms.gle/yiKuQnbpoxAQf9WTA>
159. BritishCouncils. URL: <https://learnenglishkids.britishcouncil.org/>

160. Bubblus. URL: <https://bubbl.us/>
161. Citizenevidence. URL: <https://citizenevidence.amnestyusa.org>
162. Classdojo. URL: <https://www.classdojo.com/>
163. Coggle. URL: <https://coggle.it/>
164. Computers. URL: https://quizlet.com/_4dme1s?x=1jq&i=11bty7
165. EasyTestMaker. URL: <https://www.easytestmaker.com/>
166. Edmodo. URL: <https://new.edmodo.com>
167. Fotoforensics. URL: <https://fotoforensics.com>
168. GoetheInstitut. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/index.htm>
169. Google Class. URL: <https://classroom.google.com/>
170. Google Forms. URL: <https://docs.google.com/forms>
171. Google Sheets. URL: <https://docs.google.com/spreadsheets>
172. GoogleForms. URL: <https://www.google.com/forms/about/>
173. Islcollective. URL: <https://en.islcollective.com/>
174. Kahoot. URL: [https:// Kahoot.com](https://Kahoot.com)
175. Language teaching methods: Audio-lingual Method. URL: <https://cutt.ly/Tgf1dWe>
176. Learningapps. URL: Learningapps.org
177. Lyricstraining.com: Lyricstraining.com
178. Mentimeter. URL: <https://Mentimeter.com>
179. Mimondo. URL: <https://www.mindomo.com/>
180. Mindmaster. URL: <https://www.mindmeister.com/ru>
181. Onlinetestpad. URL: <https://onlinetestpad.com>
182. Plickers. URL: <https://get.plickers.com/>
183. Plotgenerator. URL: <https://www.plot-generator.org.uk/>
184. Prezi. URL: <https://prezi.com/>
185. SlideDog. URL: <https://slidedog.com/>
186. SlideRocket. URL: <https://www.clearslide.com/product/sliderocket/>
187. Socrative. URL: <https://socrative.com/>
188. SurveyMonkey. URL: <https://ru.surveymonkey.com/>
189. Technologies: to be or not to be. URL: <https://technologiesexperiment.blogspot.com>
190. Technology. URL: <https://technnology-resources-for-students.blogspot.com/>
191. Umapalata. URL: <http://www.umapalata.com/>
192. Xmind. URL: <https://www.xmind.net/>

РОЗДІЛ 3
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА
ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

3.1. Реалізація педагогічної моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей

Дослідно-експериментальна робота з формування інформаційної компетентності у майбутніх учителів філологічних спеціальностей проходила впродовж трьох років у три етапи: підготовчий, основний, контрольно-регулювальний. У дослідженні брали участь 407 студентів. Було створено експериментальну (206 осіб) та контрольну групи (201 особа) з другого по четвертий курс. Дослідно-експериментальну роботу проводили на основі розробленої нами моделі формування ІК у майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Перед початком експерименту проведено підготовчу роботу, яка передбачала:

- визначення критеріїв та показників сформованості ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей;
- розробку методичного інструментарію для визначення рівня сформованості ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей на констатувальному етапі експерименту;
- розробку моделі формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки;
- створення та обґрунтування педагогічних умов, які забезпечили б ефективність формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки;
- аналіз робочих програм навчальних дисциплін, усіх видів практики та визначення їх можливостей у формуванні ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей;

– визначення заходів щодо участі викладачів кафедри у проведенні експерименту.

Ефективність процесу формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей забезпечували такі педагогічні умови: підвищення мотивації формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; застосування практико-зорієнтованого підходу до навчання; використання технології інтегрованого навчання; активізація самостійної роботи студентів шляхом залучення їх до участі у міжнародних онлайн-проектах.

Нами було розроблено методику реалізації педагогічних умов формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей, що забезпечувала системну, глибоку і органічну інтеграцію ІК у процес професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей. За основу методики узято ідею щодо інтеграції циклу педагогічних і філологічних дисциплін з навчальною дисципліною «Комп'ютерно-орієнтовані технології навчання». Теоретичне обґрунтування цього підходу забезпечило втілення його у практичну діяльність.

Перший етап підготовки (II курс) характеризуємо як підготовчий. Мета цього етапу – розвиток у студентів інтересу до ІК, формування потреби у її набутті, сприйняття та усвідомлення особистісного сенсу і значущості ІК для майбутньої професійної діяльності вчителя-філолога. На цьому етапі значна увага приділялася підвищенню мотивації методом рефлексивних контрастів. Це здійснювалося за допомогою практичного застосування знань щодо створення та використання яскравих, інформаційно грамотних презентацій під час виступів на семінарських і практичних заняттях; розробки та проведення фрагментів уроків та виховних заходів на основі впровадження відомих технологій, а саме: інтегрованого, інтерактивного перевернутого навчання, Е-навчання, використання різноманітних мобільних та комп'ютерних застосунків для навчання іноземних мов; стимуляції до участі у різноманітних міжнародних проектах із використанням ІКТ. На цьому етапі важливим є вияв інтересу до формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Саме тому вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка», «Сучасна

українська літературна мова», «Практика мови» (українська, англійська, німецька, польська) поєднувалося з такою дисципліною, як «Комп'ютерно-орієнтовані технології навчання». Наприклад, під час вивчення теми «Методи навчання» ми ознайомили студентів із можливостями застосування ІКТ на уроках мови і літератури (української, англійської, німецької).

На початкових заняттях з навчальної дисципліни «Комп'ютерно-орієнтовані технології навчання» зреалізована актуалізація опорних знань студентів із ІКТ. Пізніше здобувачі СВО бакалавра спільно з викладачем проаналізували можливості використання ІКТ на різних етапах уроку. Після цієї підготовчої роботи студентам було запропоновано переглянути відеозаписи уроків української, англійської, німецької мов та провести аналіз застосованих ІК-методів навчання, а саме: хмарних технологій, мультимедіа технологій, онлайн-технологій, web-квестів, web-технологій, інтернет-ресурсів.

Під час самостійної роботи студенти виконували такі завдання: здійснити аналіз відеозаписів уроків сучасних учителів-новаторів, зафіксувати використані ними методи і прийоми навчання, схарактеризувати їх позитивний вплив на ефективність уроку. Усі завдання були спрямовані на розвиток інтересу до формування ІК, усвідомлення значущості ІК для успішної професійної діяльності педагога. Водночас, виконання завдань сприяло формуванню уміння швидко та ефективно шукати, класифікувати, аналізувати та систематизувати інформацію.

Вивчаючи тему «Форми організації навчання», майбутні педагоги знайомилися з особливостями використання інформаційних технологій під час індивідуальної, групової, белл-ланкастерської, лабораторної, позаурочної форм навчання. Вивчення супроводжувалось демонстрацією яскравих відеопрезентацій, відеофрагментів. Працюючи у малих групах, студенти моделювали систему організації навчання у школі майбутнього з використанням ІКТ та сучасних засобів зв'язку з погляду директора, учителів, батьків та учнів. Вивчення теми «Вчитель як організатор педагогічного процесу» також відбулося у малих групах: учасники склали карту думок щодо навичок, умінь, характеристик вчителя суспільства цифрових технологій і вчителя-представника формальної освіти. На основі

критичного аналізу різних поглядів студенти формували хмару думок про вчителя сучасності: вчитель-комунікатор, вчитель-лідер, вчитель-фасилітатор, вчитель-модератор, вчитель-колаборатор, вчитель-адміністратор онлайн-процесів. Ці думки студенти підтверджували такими аргументами: вчитель інформаційного суспільства має бути мобільним, динамічним, адаптивним, швидко знаходити інформацію за ключовими словами та хештегами, використовуючи різні пошукові системи; перевіряти, аналізувати, класифікувати, систематизувати інформацію за допомогою комп'ютера чи мобільного пристрою; застосовувати сучасні та актуальні автентичні відео та аудіоматеріали; стимулювати учнів до використання онлайн-засобів навчання (енциклопедій, підручників, платформ та мобільних застосунків); залучати школярів до взаємодії та спілкування з носіями мови у програмах-комунікаторах, соціальних мережах, спеціальних платформах тощо.

Під час вивчення теми «Принципи навчання» продемонстровано реалізацію дидактичних засад на основі застосування сучасних ІКТ, можливостей мережі Інтернет тощо. Студентам було запропоновано навести приклади успішних та невдалих презентацій уроків вивчення нового матеріалу. У форматі «мозкового штурму» майбутні вчителі філологічних спеціальностей формулювали та виокремлювали основні характеристики ефективних навчальних презентацій, що відповідають дидактичним принципам навчання (системності, науковості, доступності, наочності, зв'язку навчання з життям). Їм було запропоновано переглянути і обговорити запис вебінару «Ефективні презентації» [28]. Студенти ознайомились із можливостями сайтів для створення інтерактивних онлайн-презентацій (Додаток М), проаналізували їх вплив на засвоєння знань учнями. У малих групах майбутні фахівці створювали рекламу та антирекламу використання обраного сайту для створення наочного матеріалу під час підготовки до уроків. Загалом, на практичних заняттях з навчальної дисципліни «Педагогіка» майбутні вчителі формували здатність до пошуку, аналізу та систематизації інформації, використання різних сервісів для створення презентацій з урахуванням принципів систематичності, науковості та наочності. Цей процес супроводжувався креативною діяльністю, зокрема, сформульовано низку ідей щодо реалізації

принципів навчання на уроках за допомогою онлайн-інструментів.

Реалізація змісту заняття «Засоби навчання» дозволило майбутнім педагогам ознайомитись із можливостями, засадами, перспективами, перевагами та недоліками використання ІКТ у навчанні. Студенти отримали випереджуюче завдання виписати та проаналізувати міркування сучасних педагогів щодо доцільності, перспектив, переваг та недоліків використання ІКТ і засобів навчання. Для полегшення пошуку учасникам освітнього процесу було запропоновано скористатись алгоритмом ефективного пошуку інформації (Додаток Н). Під час виконання завдання студенти дотримувалися правил академічної доброчесності: вказували джерело інформації, перевіряли наукову діяльність експертів за допомогою запропонованих викладачем інструментів [36], [35], [2]. Аналізуючи позиції сучасних педагогів щодо використання ІКТ та засобів навчання для формування іншомовної комунікативної компетентності, здобувачі окреслювали власну позицію в аудиторії під відповідним символом-смайлом (сумний смайл має значення «не погоджуюсь», смайлик з книгою означає «потрібно подумати», веселий смайлик – «повністю погоджуюсь»). Пізніше у відповідних групах обговорювали та аргументували свій вибір, брали участь у дискусії щодо можливостей, засад, перспектив, переваг та недоліків використання ІКТ у навчанні. Загалом на занятті формували такі аспекти ІК, як: вміння ефективно шукати, аналізувати, систематизувати та використовувати інформацію; працювати з джерелами відповідно до правил академічної доброчесності; ідентифікувати фейки та інструменти маніпуляції за допомогою перевірки експертів; відрізняти факти від суджень, критично мислити та обґрунтовували власну позицію.

Інформаційний обсяг теми «Контроль навчальної діяльності» передбачав опрацювання закономірностей та особливостей використання ІКТ як засобу контролю й оцінювання досягнень суб'єктів навчання. У малих групах майбутні педагоги виконували міні-дослідження щодо особливостей використання платформ Kahoot, Edmondo, Socrative, Quizz, Quizlet, Jeopardylabs, GoogleForms, Wizer.me, аналізували та узагальнювали переваги і недоліки використання ІКТ для організації різних видів контролю навчальної діяльності. До переваг було віднесено: зручний,

яскравий інтерактивний інтерфейс онлайн-платформ, функції індивідуального та групового оцінювання результатів, автоматичне, об'єктивне та неупереджене оцінювання відповідей учасників, швидкий зворотній зв'язок, можливість багаторазового використання завдання та внесення коректив до формулювання умови та відповідей, одночасне залучення учасників до виконання контрольного завдання тощо. Вони також відзначали те, що ІКТ як засіб контролю навчальної діяльності мають і низку недоліків: залежність від електропостачання і мережі Інтернет, вплив інформаційного середовища та системи на швидкість функціонування гаджета, відносно невеликий вибір формату завдань, відсутність можливості автоматизованої перевірки відкритих відповідей, чутливість до кожного символу, верхнього та нижнього реєстру клавіатури. Усі зазначені чинники унеможливають організацію контролю творчих та письмових завдань, що передбачають відкриту відповідь (твір, переказ, власне висловлювання тощо). ІКТ також не враховують індивідуальні та психологічні особливості учасників освітнього процесу. Таким чином, студенти дійшли висновків, що ІКТ можуть виступати інструментарієм визначення навчальних досягнень учнів під час поточного, тематичного, підсумкового видів контролю.

На підготовчому етапі експерименту ми залучали майбутніх учителів філологічних спеціальностей до самостійної роботи. Їм було запропоновано виконати індивідуальні дослідні завдання за однією із тем: «Технічні засоби у навчальному процесі», «Інформаційні технології у навчальному процесі з української мови», «Формування соціокультурної компетентності засобами мережі Інтернет на уроках іноземної мови», «Формування соціокультурної компетентності учнів у процесі позакласної роботи з української (англійської, німецької, польської мов)», «Можливості використання комп'ютерних програм у навчанні мов», «Дистанційне навчання мови та літератури на базі комп'ютерних комунікацій», «Особливості використання мультимедійних технологій на уроках мови та літератури». Самостійна робота студентів супроводжувалася психологічною підтримкою викладачів, створенням ситуації успіху, демонстрацією досягнень студента. І це стимулювало їх до подальшого самовдосконалення та активної участі

у міжнародних проєктах.

На заняттях з навчальної дисципліни «Практика мови» (українська, англійська, німецька, польська, російська) студенти використовували мобільні додатки для вивчення мов. У малих групах вони виконували завдання WEB-квесту, що передбачали аналіз сучасних мобільних застосунків та додатків для формування комунікативної компетенції. Студенти створювали слайди у спільній презентації Google, характеризуючи особливості застосування цих додатків. Їх завданням було створити систему критеріїв оцінювання ефективності мобільних застосунків та визначити ТОП-5 найбільш популярних.

У результаті було виокремлено: Duolingo, Lingualeo, Lingvist, Memrise, English Phrasal Verbs, Поліглот, Words, перевагами яких є яскравий дизайн, легкий для використання інтерфейс, можливість обрати необхідний рівень користувача, а також тематику лексичних одиниць для вивчення. Кожен із додатків має свою систему заохочень, можливості використання платного ексклюзивного контенту, налаштування нагадувань щодо регулярного виконання вправ тощо. Недоліком, характерним для усіх зазначених вище мобільних додатків, є стандартизований підхід до організації освітнього процесу. Лексико-граматичний інструментарій, запропонований авторами та розробниками популярних мобільних додатків, зорієнтований на середньостатистичного користувача, який може обирати тематику лише із запропонованого списку [46].

Основні методи формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей на початковому етапі: дискусійний («ажурна пилка», «акваріум», «мікрофон»), діалог, критичне мислення (карта думок, мозковий штурм), проблемний виклад, проблемно-пошуковий (пошук інформації за ключовими словами та хештегами, робота з онлайн-базами даних, бібліотеками, енциклопедіями), ігровий (ознайомлення з мовними онлайн-іграми), демонстрація (використання аудіо та відео-контенту), програмоване навчання.

Реалізація педагогічних умов на цьому етапі забезпечила розвиток інтересу, прагнень, бажань майбутнього фахівця до активного здобуття умінь і навичок інформаційної, інфо-медійної, технологічної грамотності, використання ІКТ у

майбутній професійній діяльності.

Другий етап експериментального дослідження – основний – спрямований на вироблення умінь і навичок діяльності майбутнього вчителя-філолога в інформаційному середовищі (студенти 3 і 4 років навчання). Зміст діяльності на цьому етапі було визначено відповідно до змісту навчальних дисциплін педагогічного («Основи педагогічної майстерності», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічних вимірювань та моніторинг якості освіти») та філологічного циклів («Практика мови» (українська, англійська, німецька), «Методика навчання іноземних мов», «Ділова англійська мова», «Англійська мова для професійного спілкування»), пропедевтичної, інструктивно-методичної, позашкільної, педагогічної видів практики.

Реалізація створених нами педагогічних умов особливо чітко простежувалася на заняттях з практики мови, оскільки важливим елементом професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей є формування іншомовної комунікативної, соціокультурної та мовленнєвої компетентностей.

Наприклад, під час вивчення теми «Техніка та технології» навчальної дисципліни «Практика мови» студенти самостійно опрацьовували та вивчали нові лексичні одиниці за допомогою платформи Quizlet. Вона дозволяє користувачеві створити власний список мовних одиниць, з якого автоматично формується від 7 до 10 інтерактивних вправ для автоматизації лексичної навички з теми. Студенти отримували від викладача доступ до завдання у вигляді активного покликання або зчитували запропонований викладачем QR-код; завдання можна виконати за допомогою комп'ютера, чи будь-якого мобільного пристрою. Платформа створила систему вправ для вивчення значення лексичної одиниці з автоматизованим аудіозаписом правильної вимови, порівнянням лексичної одиниці з перекладом, тестом множинного вибору, аудіодиктантом, заповненням пропусків у реченнях, онлайн інтерактивною грою «Врятуй галактику», тестовим завданням для контролю сформованості лексичної компетенції з теми (тести множинного вибору, на визначення правдивості чи хибності твердження, порівняння термінів із визначеннями) (Додаток О). Вивчення нових лексичних одиниць за допомогою

інтерактивної платформи Quizlet має низку переваг: мотивує студентів до навчання, активізує пізнавальний інтерес завдяки посильним завданням, легкому доступу до системи вправ, зручності у використанні. Ця платформа сприяє створенню ситуації успіху та здорової конкуренції під час виконання тестових завдань та встановлення рейтингів у грі; забезпечує швидку автоматизовану корекцію помилок та перевірку знань; стимулює студентів до самостійного опрацювання навчального матеріалу (завдання можна виконувати як під час аудиторного заняття, так і в позанавчальний час). З-поміж переваг роботи з платформою студенти також зазначали: мобільність, виконання завдання необмеженою кількістю користувачів одночасно, можливість багаторазового використання системи вправ, зручність інтерфейсу, можливість адаптації завдання до потреб цільової аудиторії, високу ефективність засвоєння нових лексичних одиниць завдяки взаємодії аудіозаписів, графічних зображень та дрібної моторики рук. Незручність роботи із платформою полягає у необхідності постійного доступу до мережі інтернет, наявності гаджета або комп'ютера.

Для реалізації практико-зорієнтованого підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей використано блог-технології. На блозі «Technologies: to be or not to be» [3] (Додаток П), створеному на базі платформи Blogspot, було систематизовано завдання для формування лексичної компетентності з теми, розвитку навичок читання, аудіювання, говоріння та письма, а також запропоновано додаткові завдання (інтерактивні онлайн-ігри, тести, квести та вікторини). Окрім формування іншомовної комунікативної компетенції з теми «Техніка та технології», відбувалось інтегроване формування складових ІК засобами практико-орієнтованого навчання. Майбутні учителі філологічних спеціальностей читали та слухали пізнавальні тексти (здобували актуальну інформацію щодо комп'ютерів та інформаційних технологій); вивчали лексичні одиниці (назви основних складових частин комп'ютера, їх функції та призначення); складали діалоги (обговорення переваг та недоліків використання різних гаджетів; участь у рольових іграх щодо купівлі гаджетів та їх сервісного обслуговування), писали листи до представників комп'ютерної фірми щодо сервісного обслуговування техніки тощо.

Згідно з результатами опитування студентів (Додаток Р) щодо використання блогу та інтерактивних завдань під час вивчення теми «Техніка та технології», 97,0 % респондентів виявили бажання використовувати у своїй педагогічній діяльності блог-технології, щоб: «зробити навчання дітей цікавішим», «розвивати та зацікавлювати учнів», «забезпечити краще засвоєння учнями навчального матеріалу», «організувати швидкий та мобільний доступ до інформації».

Таким чином, студенти формували комп'ютерну грамотність, на практиці здобували досвід використання ІКТ у процесі навчання мов. Практично-зорієнтовані завдання актуальної тематики, що наближені до умов реального життя, забезпечують виконання завдань у власному часовому режимі та ритмі. Це стимулювало студентів до підвищення мотивації, усвідомлення необхідності формування ІК.

Метою практичного заняття з теми «Педагогічна майстерність у професійній діяльності вчителя» з навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» було вивчення основних компонентів педагогічної діяльності. Майбутні педагоги розглянули педагогічну майстерність як систему, що поєднує професійну компетентність, педагогічні здібності, педагогічну техніку, а також проаналізували роль і місце ІК у педагогічній майстерності сучасного вчителя. За результатами опитування (Додаток С) 76,0 % респондентів переконані, що педагог повинен часто використовувати ІКТ для підготовки до уроків; 17,0 % опитуваних вважають, що ІКТ потрібно використовувати на кожному уроці і 7,1% учасників – що використання комп'ютерних програм та ІКТ раз на кілька тижнів є цілком достатнім для успішної професійної діяльності вчителя. Це свідчить про те, що більшість майбутніх фахівців зорієнтовані на засвоєння та використання ІКТ у професійній діяльності.

Вивчаючи тему «Майстерність організації педагогічної взаємодії у навчанні іноземної мови», студенти розглядали урок іноземної мови як діалог учителя з учнями в процесі навчання; аналізували особливості застосування сучасних методів навчання (інтерактивні технології, ІКТ, технології інтегрованого навчання, перевернуте навчання) на різних етапах уроку. Окрім того, майбутні педагоги

досліджували роль ІК у забезпеченні успішної та продуктивної підготовки вчителя до уроку, а також доцільність використання інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій у моделюванні уроку. Студентам було запропоновано визначити, як вчитель може використовувати ІКТ під час підготовки до уроку. Згідно з результатами опитування, пріоритетною метою є пошук відеоматеріалів (96,9%), створення інтерактивних завдань до теми уроку (93,8%), пошук ілюстративного матеріалу для унаочнення (90,6%), створення презентації до уроку (87,5%), оформлення структури уроку у вигляді конспекту (34,4%), 28,1% опитуваних визнали можливість використання готових презентацій до теми уроку. Загалом, у студентів сформована потреба використання ІКТ у майбутній професійній діяльності, проте майже третина опитаних студентів не виявляє активності у створенні власного інформаційного продукту.

Під час групового обговорення результатів опитування майбутні фахівці дійшли висновків, що саме високий рівень сформованості ІК учителя може забезпечити активний пошук, аналіз, систематизацію інформації (ілюстративних матеріалів, відео), а також створення власного інформаційного продукту (презентацій, інтерактивних вправ та завдань до теми уроку). Найбільш ефективними ІКТ для навчання іноземної мови студенти вважають презентації та перегляд автентичних відеоматеріалів (96,9%), а також розроблені вчителем інтерактивні онлайн-завдання (90,6%). Менш продуктивними є веб-квести (68,8%), спілкування іноземною мовою через програми-комунікатори Skype, Viber та інші (65,6%). Лише половина майбутніх учителів вважають за доцільне використання готових інтерактивних завдань, що входять до складу НВК (56,3%) та навчальних платформ (53,1%), організацію перевірки письмових робіт учнів за допомогою електронної пошти (53,1%). Таким чином, використання автентичних відеоматеріалів, використання презентацій та інтерактивних онлайн-завдань, створених учителем з урахуванням особливостей та потреб цільової групи, є запорукою ефективної організації процесу навчання мови.

У процесі експерименту студентам було запропоновано виконати індивідуальні наукові мікро-дослідження, спрямовані на формування ІК майбутніх

учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки, з наступних тем: «Інформаційна культура майбутнього вчителя-філолога», «Інформаційна грамотність майбутнього вчителя-філолога», «Інформаційно-технологічна компетентність майбутнього вчителя-філолога», «Технологічна грамотність майбутнього вчителя -філолога», «Комп'ютерна грамотність майбутнього вчителя-філолога», «Педагогічна майстерність доцільного використання ІКТ у процесі навчання мови», «Застосування ІКТ на різних етапах уроку». На підсумковому занятті було організовано конференцію з обміну досвідом, під час якої майбутні вчителі поділилися з однокласниками результатами власних досліджень із зазначених вище тем. Дослідно-пошукові проблемні завдання є ефективним способом формування ІК майбутнього фахівця. Виконання власного дослідження формує інформаційну грамотність (уміння ефективно шукати інформацію, працювати з джерелами, відрізняти факти від суджень, систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи); критичне мислення; комп'ютерну грамотність (уміння систематизувати та оформити результати дослідження за допомогою ІКТ).

Проблематика підвищення мотивації до формування ІК набуває особливої актуальності у контексті вивчення навчальної дисципліни «Методика виховної роботи», що має на меті розвиток у майбутніх педагогів умінь та навичок виховної роботи з сучасними підлітками. Її вивчення базується на практико-зорієнтованому підході до навчання, що передбачає моделювання та розробку фрагментів виховних заходів. Така організація роботи забезпечує формування умінь та навичок: ефективно шукати інформацію, працювати з джерелами та першоджерелами, відрізняти факти від суджень, систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, розуміти авторське право, запобігати плагіату, вказуючи покликання на першоджерело інформації (розвиток інформаційної грамотності); аналізувати цифровий слід людини (розвиток цифрової безпеки); аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди (розвиток візуальної грамотності); втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам (розвиток інноваційності, креативності); ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції,

зокрема, через псевдоекспертів, статистику, маніпулятивні та клікбейт-заголовки, ідентифікувати вплив медіа на наші емоції (розвиток стійкості до впливів, фактчекінгу); ставити запитання, обґрунтовувати власну позицію, оцінювати та інтерпретувати події, аналізувати передумови та причини події (розвиток критичного мислення); ідентифікувати і протидіяти стереотипам і дискримінації, дотримуватися етичних норм спілкування (розвиток соціальної толерантності); аналізувати рекламу та розрізняти її типи (розвиток медіаграмотності).

На практичному занятті «Методи виховної роботи» студентам було запропоновано взяти участь у інтерактивній бесіді на тему «Рейтинги та стереотипи: топ-10 крутих мобільних телефонів». На початку заняття було проведено онлайн-опитування на базі платформи Mentimeter. З відповідей студентів автоматично сформовано динамічну хмару думок, у якій відображено моделі мобільних телефонів, найбільш популярні серед студентської молоді. Потім учасників було об'єднано у групи за допомогою онлайн-сервісу CIOX [32]. Працюючи у малих групах, майбутні педагоги склали перелік основних характеристик і можливостей використання мобільних телефонів для навчання та у побуті, за допомогою пошукових систем у мережі інтернет, описів та характеристик мобільних телефонів. Рухаючись в аудиторії за годинниковою стрілкою, групи вивчали напрацювання одна одної. На наступному етапі заняття студенти отримали завдання виділити лише 3 характеристики, за якими мобільний пристрій може вважатися надсучасним, і оприлюднити їх. На етапі підведення підсумків заняття було визначено вплив стереотипного мислення на вибір мобільного телефона; взаємозв'язок стереотипів і рейтингів та статусу молодшої людини у суспільстві. Виконання подібних завдань активізує критичне мислення (уміння розпізнавати та протидіяти стереотипам і маніпуляціям), формує інформаційну компетентність (пошук інформації за ключовими словами та хештегами, уміння її проаналізувати, систематизувати, зробити висновки, передбачити наслідки тощо); комп'ютерну грамотність (уміння використовувати мобільні телефони та онлайн-інструменти для пошуку інформації).

Під час вивчення теми «Інноваційний підхід до організації виховної роботи» студенти взяли участь у авторському тренінговому занятті з інфо-медійної

грамотності «Використання мобільних телефонів на уроках мови» (Додаток Т). Мета тренінгу – ознайомити студентів з можливостями використання мобільних телефонів на уроках іноземної мови; формувати вміння розрізняти факти та судження, ідентифікувати маніпулятивний та недостовірний контент; використовувати онлайн-інструменти для визначення цифрового сліду та наукової діяльності експерта.

Тренінг складався з 3 етапів: підготовчого, навчального та узагальнювального. На підготовчому етапі студенти самостійно опрацювали матеріал 4 розділу онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified» [21], доступ до якого вони отримали через освітнє середовище GoogleClassroom.

На навчальному етапі студентам було запропоновано за допомогою мобільних телефонів відповісти на запитання «Для чого Ви використовуєте мобільний телефон на уроці іноземної мови?» на платформі Mentimeter. Відповіді учасників були автоматично згенеровані програмою у динамічну хмару думок, у якій по центру великими літерами відображено найбільш частотні, а на периферії хмари – найменш частотні відповіді. Виконання вправи «броунівський рух» передбачало обговорення запитань, зображених на екрані щоразу з новим партнером упродовж однієї хвилини. Зокрема, потрібно було дати відповіді на такі запитання: Скільки годин на добу Ви проводите без мобільного телефона? Як Ви зазвичай реагуєте, коли Ваш/а співрозмовник/ця, спілкуючись з Вами, одночасно щось робить у телефоні? Як Ви використовуєте мобільний телефон з навчальною метою? Чи може телефон негативно впливати на освітній процес? Чому так/ні? Для підведення підсумків вправи учасники у колі обирали добровольця, відтворювали його/її відповіді на запитання, щоб продемонструвати уважність та толерантне, етичне ставлення до думки кожного.

Для формування навички розрізнення фактів та суджень студенти отримали покликання на розділ 1 онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified» через освітнє середовище Google Classroom. Вони ознайомилися з основними принципами розрізнення фактів та суджень; обговорили їх у малих групах, а також виконали онлайн тестове завдання на зазначеній сторінці. Уміння ефективно працювати з

джерелами формувалося під час виконання міні-досліджень. Студенти, взаємодіючи у групах, знаходили статтю про використання мобільних телефонів під час навчальних занять з іноземної мови і виписували на аркуш ключову інформацію: автора і назву статті, джерело (газета, журнал, онлайн-видання), позицію автора щодо проблематики, маркери у тексті, які відображають фактичну інформацію (з наведенням конкретних прикладів), а також маркери у тексті, які відображають особисті судження автора. Для підведення підсумків групи презентували результати своїх міні-досліджень.

Щоб ознайомити майбутніх учителів з можливостями використання інструментів для перевірки експертів було використано вправу «Карусель». Учасників було об'єднано у однакові за кількістю групи. Одна група утворювала внутрішнє, а інша (обличчям до них) – зовнішнє коло так, щоб кожен учасник мав партнера для спілкування. Викладач ставив запитання учасникам щодо їх міні-досліджень, які вони обговорювали з партнером. Після завершення обговорення першого запитання, учасники зовнішнього кола зміщувалися на одного учасника вправо, у той час як учасники внутрішнього кола залишалися на місці. Таким чином, кожне питання необхідно було обговорювати з новим партнером. Запитання: Які пошукові системи Ви використовували для вибору статті? Чому Ви обрали саме цю статтю? (аргументуйте свій вибір). Яким чином Ви визначали, чи джерело є достовірним? З якою метою Ви визначали маркери фактів та суджень у статті? Як знання щодо джинси, маніпуляцій, клікбейт-заголовків тощо можуть допомогти Вам у науковій діяльності та підготовці до занять? Наприкінці обговорення викладач запропонував узагальнити та систематизувати відповіді.

Після виконання завдання студенти повернулися до груп, у яких працювали зі статтями. Через освітнє середовище Google Classroom вони отримали список покликань для перевірки цифрового сліду [45], [43] та наукової діяльності людини [36], [39], [2], а також завдання перевірити надійність експерта (автора статті), використовуючи запропоновані онлайн-інструменти, після чого презентувати результати пленарно.

Для узагальнення та систематизації знань студенти виконували вправу

«Прогулянка аудиторією». Для цього було створено 3 групи, кожна з яких отримала власну тему: «Принципи розрізнення фактів та суджень», «Онлайн-інструменти для аналізу цифрового сліду», «Онлайн-інструменти для аналізу наукової діяльності». Кожна група отримала завдання створити тематичний плакат, закріпити його на стіні чи дверях. На плакаті учасники узагальнили отримані знання у форматі списку. Через 7 хвилин після початку виконання завдання групи за командою викладача зміщувалися на один плакат і отримували наступне завдання: ознайомитися та проаналізувати список попередньої команди, а також доповнити його. За 3 хвилини відбулася ще одна ротація. За 3 хвилини команди повернулися до базового плаката, проаналізували додану інформацію, а також обрали 3 найактуальніших факти та презентували їх пленарно. Для підведення підсумків і рефлексії учасникам було запропоновано стати у коло і, тримаючи іграшку в руках, надати зворотний зв'язок щодо проведеного заняття.

Для підготовки до узагальнювального етапу тренінгу у форматі конференції з теми «Роль мобільних телефонів у процесі навчання мови» студенти мали виконати наступні кроки: 1. Розподіл ролей учасників методом жеребкування (поділ на групи: вчителі-мобілофоби, вчителі-мобілофіли та незалежні експерти). 2. Аналіз першоджерел та наукових статей. Кожна група отримала завдання проаналізувати щонайменше 5 статей за своєю темою, аргументувати правдивість, надійність та достовірність наведених фактів. 3. Дослідити переваги та недоліки використання мобільних інструментів: Kahoot.com, Mentimeter.com, Socrative.com, Wizer.me, Quizziz.com, створити онлайн-плакат з використанням візуальних рядів та обов'язковим вказанням авторства та першоджерел.

Практична мета узагальнювального етапу – конференції – навчити студентів аргументовано (вказуючи передумови та причини), толерантно донести свою позицію щодо використання мобільних пристроїв у процесі навчання іноземної мови, використовуючи візуальні ряди, покликаючись на достовірні, надійні та перевірені джерела, не порушуючи при цьому авторського права.

Для чіткої організації роботи було вироблено правила конференції і схематично відображено їх на плакаті. Викладач виступав модератором

конференції. Концеренцію структуровано такими етапами: 1. Презентація учасників. 2. Виступ команди вчителів-мобілофілів. 3. Запитання до команди від інших учасників. 4. Виступ команди вчителів-мобілофобів. 5. Запитання до команди від інших учасників. 6. Виступ команди незалежних експертів. 7. Запитання до команди від інших учасників. 8. Підведення підсумків конференції. Під час виступів команд викладач оцінював логічність та послідовність викладення думок, об'єктивність, уміння відокремлювати факти від суджень, дотримання авторського права (наявність покликань на першоджерело), навички етичного спілкування, аргументи тощо.

На етапі систематизації та узагальнення студентів було перерозподілено у 4 групи. Через освітнє середовище Google Classroom учасники отримали посилання для редагування спільної презентації на основі GoogleSlides із завданням сформулювати рекомендації для майбутнього вчителя англійської мови щодо використання мобільних телефонів у процесі навчання іноземної мови. Кожна команда працювала зі своїм слайдом. На завершення викладач демонстрував презентацію на екрані, а команди по чергово озвучували та пояснювали свої рекомендації.

Для підведення підсумків та рефлексії викладач перерозподілив студентів у групи по 4 особи. Кожна команда отримала аркуш паперу та маркери із завданням зобразити квадрат. Кожен учасник групи біля своєї сторони квадрата записував свої думки та враження щодо тренінгу у 3-х пунктах (твердженнях). Потім студенти обговорювали у групах свої враження від заняття, формулювали 3 спільних для всіх учасників даної групи твердження і вписували їх у центр квадрата. Кожна група презентувала результати своєї рефлексії. Студенти зауважили, що після тренінгу вони усвідомили необхідність перевіряти інформацію та її джерела; аналізувати діяльність та науковий авторитет експертів, на яких покликаються; відокремлювати факти від суджень; формували практичні навички використання онлайн-інструментів для перевірки інформації та цифрового сліду людини. Окрім того, вони розвивали навички аргументовано, толерантно доносити свою позицію щодо використання мобільних телефонів у процесі навчання іноземної мови,

використовувати візуальні ряди, покликаючись на достовірні, надійні та перевірені джерела, не порушуючи при цьому авторського права. Таким чином, ми можемо стверджувати, що участь студентів у тренінгу підвищувала їх мотивацію до формування ІК, стимулювала розвиток інфомедійної та комп'ютерної грамотності, критичного мислення та уміння працювати у команді.

Зміст практичних занять навчальної дисципліни «Методика навчання іноземних мов» відповідно до завдань експериментального дослідження передбачав проведення фрагментів занять, спрямованих на формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Розглядаючи питання теми «Підходи до навчання іноземних мов», студенти окреслили роль ІК у виборі методів, прийомів навчання іноземної мови; теми «Управління класно-урочною діяльністю» відповідно проаналізували роль ІК вчителя у виборі інструментаріїв для збільшення часу іншомовної комунікації учнів та забезпечення дисципліни на уроці. Фрагменти занять з тем: «Електронні конструктори уроків як інструмент для управління класно-урочною системою», «Перевернуте навчання як інструментарій для збільшення часу мовлення учня на уроці», «Блог учителя як інструментарій для збільшення часу мовлення учня на уроці» забезпечили формування практичних умінь із застосування ІК на уроках на уроках іноземної мови.

На занятті «Особливості застосування «перевернуте навчання» в освітньому процесі», студентам було запропоновано сформулювати свої асоціації з цим методом, вони об'єднувались у малі групи і за допомогою мережі Інтернет досліджували стереотипне ставлення сучасних педагогів до використання методу перевернутого навчання для формування іншомовної комунікативної компетенції. Майбутні фахівці створювали слайди у спільній презентації Google, відображали переваги та недоліки перевернутого навчання з обов'язковим покликанням на джерела інформації. У підсумку студенти не лише ознайомилися з теоретичними аспектами методу перевернутого навчання, але й удосконалили інформаційну компетентність (вміння ефективно шукати, аналізувати та систематизувати інформацію, вміння ідентифікувати стереотипи та маніпуляції і протидіяти їм), уміння працювати в команді, комп'ютерну грамотність (уміння працювати з онлайн-

джерелами, уміння використовувати ІКТ та онлайн-інструменти для втілення творчих ідей).

Робота над темами «Формування лексичної компетенції» та «Навчання граматичного матеріалу», дозволила акцентувати увагу студентів на можливостях застосування комп'ютеризованого навчання, ІКТ та онлайн-платформ для створення завдань (Learningapp, Quizlet, Edpuzzle, Islcollective), мультимедійних робочих листів (Wizer.me), лексико-граматичних ігор (Umapalata), електронних засобів комунікації та мобільних додатків для формування й автоматизації лексичної та граматичної навичок. Майбутнім фахівцям було запропоновано розробити завдання на одній із платформ і розмістити його у своєму електронному портфоліо. Упродовж тижня студенти тестували роботу платформ для створення завдань, лексико-граматичних ігор, мультимедійних робочих листів. На занятті майбутні учителі створювали завдання з англійської мови: «Їжа та харчування» (3 клас), «Тварини» (2 клас), «Робота і професії» (3 клас), «Формування часової форми Present Simple», «Вживання герундія та інфінітива» (9 клас) тощо (Додаток У), навчалися редагувати, систематизувати, призначати та оцінювати завдання, виконували вправи підготовлені однокласниками. Платформа Learningapps підтримує 18 мов, дозволяє систематизувати завдання у окремих тематичних папках, призначати завдання для окремого класу чи групи, виконувати завдання з будь-якого мобільного пристрою або комп'ютера. З-поміж можливих завдань – вправи на об'єднання картинки та слова, слова та його визначення, заповнення пропусків у тексті, відновлення слів та речень, класифікацію понять та явищ за категоріями, хронологізацію подій та дат. Завдання виконано на аудиторному занятті, окремі – в якості домашньої роботи та самостійної підготовки. Створені на платформі вікторина «Перегони на конях», гра «Хто хоче виграти мільйон» не лише дозволили перевірити якість засвоєння нових лексичних та граматичних навичок, але й підвищили мотивацію до навчання, створили ситуацію успіху.

Під час моделювання та презентації фрагментів уроків теми «Формування лексичної компетентності в учнів середньої школи» майбутні учителі розробили власні мультимедійні листи з теми «Спорт» (9 клас), «Техніка та технології» (10

клас), «Вживання дієслова у минулому часі» (5 клас), «Вживання герундія та інфінітива» (9 клас) та інші (Додаток У). Платформа Wizer.me є зручною для створення інтерактивних мультимедійних листів, що передбачають завдання на заповнення пропусків у тексті, тести множинного вибору, текстове позначення графічних об'єктів на малюнку, пошуки слова, можливість додавання відео та зображень тощо. Платформа пропонує декілька варіантів яскравого дизайну, можливість призначення завдання як групі, так і окремим учасникам, встановлення часового обмеження для виконання завдання, автоматизовану та ручну перевірку виконаних завдань, спільну роботу викладача та студента над помилками, отримання текстового коментаря про виконану роботу.

Сайт Umapalata є онлайн-конструктором зі створення інтерактивних ігор, що містить стандартне оформлення інтерфейсу, декілька варіантів завдань (заповнення пропусків, тест множинного вибору, пошуки та класифікація слів), які можна наповнювати власним контентом. Так, студенти створили такі лексико-граматичні ігри: «Футбол» з теми «Порядок слів у простому розповідному реченні» (гра передбачала вибір речення з правильним порядком слів; кожна правильна відповідь слугувала «голом» у ворота суперника-комп'ютера); «Врятуй kota» з теми «Вживання модальних дієслів» (за умовами гри учасник заповнює пропуски у реченнях правильною формою модального дієслова, завдяки чому кіт уникає небезпеки); «Допоможи мавпочці дістатися до острова з бананами» з теми «Порядок слів у питальному реченні» (за правилами гравець-мавпочка перестрибує з однієї черепашки на іншу, обираючи ту, на якій зазначена правильна форма слова, щоб дістатися до острова з бананами), «Знайди вихід із піраміди» з теми «Тварини і рослини» (щоб відкрити магічний вихід із піраміди-лабіринту, гравці повинні розшифрувати старовинний напис, який містить назви рослин і тварин, співвіднести їх із відповідною категорією), «Зоряні війни» з теми «Техніка та технології» (за умовами гри необхідно використати зброю, щоб захистити планету від загарбника; для того, щоб зброя спрацювала, необхідно співставити слово з його перекладом) (Додаток У).

На етапі підведення підсумків заняття студенти навели переваги зазначених

платформ: простий, зручний, яскравий інтерфейс, великий вибір готових вправ, можливість створення власного контенту, інтерактивність та швидке отримання результатів виконання завдання.

Під час вивчення теми «Навчання фонетичного матеріалу» студенти ознайомилися з можливостями використання автентичних аудіо та відеозаписів з мережі Інтернет, онлайн-словників та перекладачів для формування іншомовної фонетичної компетентності.

На заняттях з тем «Формування уміння читання», «Формування уміння аудіювання» проаналізовано особливості використання засобів мережі Інтернет як джерела іншомовних автентичних текстів та автентичних завдань, створених носіями мови, укладання інтерактивних вправ для навчання різних видів читання за допомогою електронних конструкторів та платформ; можливості використання аудіо та відеобібліотек з автентичними записами, електронних засобів зв'язку та сучасних ІКТ для створення системи вправ з аудіювання. Окрім того, було проведено фрагмент заняття з використання інтерактивних QR-кодів для формування уміння читання та організовано web-квест з теми «Web-квест як засіб підвищення пізнавального інтересу до різних видів читання іноземною мовою».

Перед аудиторним заняттям студенти отримали завдання підготувати радіо-анонс теми: «Навчальний потенціал аудіо та відеоконтенту на уроках іноземної мови». Під час заняття вони виконували вправу «Ажурна пилка»: учасники об'єдналися у три команди, кожна з яких отримала картку з онлайн-сервісами, які можна використовувати під час аудіювання. (Додаток Ф). Студенти ознайомилися з онлайн-сервісами та обговорили у групах їх навчальний потенціал. Після цього відбулося перегрупування, під час якого майбутні учителі обмінювались інформацією, обговорювали переваги та недоліки онлайн-сервісів, виробляли стратегію використання кожного з них для формування навички аудіювання. На завершення вправи усі учасники поверталися до своїх первинних команд та розробляли список топ-10 онлайн-сервісів, найбільш продуктивних у формуванні іншомовних аудитивних навичок (Accent Rosie, Listen Notes, LyricsTraining, TeachVid, Read Aloud, Synth).

На занятті «Навчання говоріння» майбутні учителі філологічних спеціальностей практикувалися у використанні відеочатів з носіями мови, програм-комунікаторів та соціальних мереж, ІКТ, проєктних технологій для формування іншомовної комунікативної компетенції. Студенти взяли участь у онлайн-конференції, підготували короткі промови англійською мовою на тему «Живе спілкування проти онлайн-спілкування» («Live Communication vs E-Communication»), записали їх на відео і розмістили у закритому каналі Youtube для обговорення. Майбутні педагоги переглядали відео, коментували відповіді, наводили аргументи тощо. У підсумку конференції студенти дійшли висновків, що подібні завдання не лише формують іншомовну комунікативну компетентність, допомагають подолати страх перед аудиторією, удосконалюють навички ораторського мистецтва та педагогічної майстерності, але й забезпечують комп'ютерну грамотність (уміння редагувати відео, розміщувати його у мережі інтернет з відповідними налаштуваннями доступу). Навчання говоріння за допомогою відеозйомки дає можливість викладачеві проаналізувати, відкоригувати та прокоментувати відповідь кожного студента, що неможливо здійснити в умовах звичайного аудиторного заняття за браком часу. Відео- та фотофіксація є невід'ємною частиною життя сучасної молоді людини, а отже, завдання цікаві, актуальні, мотивуючі, практико-зорієнтовані, що передбачають самостійну роботу суб'єкта навчання.

На занятті, присвяченому формуванню уміння писемного мовлення, майбутні схарактеризували особливості використання електронних засобів зв'язку, інтерактивних комп'ютерних ігор та мобільних додатків, соціальних мереж, інструментів Wiki, документів та презентацій Google з налаштуваннями для спільного доступу. Студенти висловлювали власну позицію щодо використання ІКТ в освітньому процесі на платформі Padlet. Платформа є віртуальною дошкою оголошень, на якій можна розміщувати анонімні або персоніфіковані текстові повідомлення, додавати графічні та відео матеріали, коментарі тощо. У додатку X наведено зразки письмових висловлювань студентів іноземною мовою на теми «Технології: благословіння чи прокляття» [7], «Створення позитивного

мікроклімату на уроці» [6]. Після обговорення майбутні учителі констатували, що робота з платформою Padlet є зручною для викладача і студентів, адже дозволяє обмінюватися думками, коментувати, коригувати помилки, організовувати письмові обговорення. Яскравий дизайн, можливості ідентифікації особи за допомогою графіки, зміна кольору шрифтів, взаємодія з іншими учасниками, подібність до спілкування у соціальних мережах, практико-зорієнтовані завдання активізують пізнавальний інтерес та мотивацію студентів до навчання, формують інформаційну компетентність майбутніх педагогів (пошук, аналіз інформації з наступним створенням власного інформаційного продукту; формування навичок роботи з текстовими, графічними редакторами у мережі Інтернет; дотримання правил академічної доброчесності, цитування; цифрова безпека).

На практичному занятті «Планування уроків на різних ступенях закладу загальної середньої освіти» студенти засвоїли основні правила та умови використання інформаційно-комунікаційних засобів на уроках іноземної мови (доречність, ефективність, комунікативність); проаналізували роль особистого блогу, електронного портфоліо учителя як засобу систематизації навчальних матеріалів. Здобувачам було запропоновано створити власні електронні портфоліо на базі платформи GoogleSites. Ця платформа є інтерактивним конструктором для створення каталогів, сайтів, портфоліо з простим та зручним інтерфейсом, мінімальним набором функцій, а також можливістю редагування даних у будь-який час. На підсумковому етапі заняття студенти визначили такі переваги платформи GoogleSites: можливість додавати до портфоліо текстові документи, презентації, таблиці, графічні елементи, відеофайли та інтерактивні вправи за посиланням; усі дані зберігаються на Google-диску користувача, а отже, забезпечено постійний доступ до редагування даних та внесення змін до них. Майбутній учитель може змінювати макет сторінки, порядок сторінок на сайті, хронологію об'єктів без глибоких знань програмування та адміністрування сайтів. Серед недоліків було названо простий дизайн, обмежений функціонал інтерактивних кнопок та незначний вибір шрифтів. Зразки портфоліо з розробками фрагментів занять з навчальної дисципліни «Методика навчання іноземної мови» наведено у додатку Ц.

Створення електронного портфоліо майбутнього учителя підвищує мотивацію до навчання, стимулює системний та послідовний підхід до організації освітнього процесу, активізує самостійну роботу студента в позанавчальний час щодо вдосконалення навичок роботи з платформою GoogleSites. Студенти усвідомлюють роль ІК для створення конкурентоспроможного електронного портфоліо. Окрім того, інтегрований підхід до роботи з електронним портфоліо передбачає розвиток практичних навичок обробки інформації (створення документів, презентацій, інтерактивних вправ, обробку відео), дотримання правил академічної доброчесності та збереження авторського права. Таким чином, систематизація фрагментів уроків та інтерактивних завдань у форматі електронного портфоліо розвиває інформаційну компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей і забезпечує його підготовку до успішної професійної діяльності.

Самостійна роботи студентів з «Методики навчання іноземних мов» уміщувала індивідуальні дослідні завдання, спрямовані на формування ІК майбутнього вчителя, зокрема: виготовлення різних видів наочності для уроків іноземної мови; тестів для контролю іншомовних умінь та навичок; тестів множинного та перехресного вибору; використання різних видів ІКТ у навчанні іноземних мов у школі; інтерактивної дошки у навчанні іноземних мов; підготовка презентації Power Point – гра «Перший мільйон» для контролю сформованості мовленнєвих умінь та навичок; підбір автентичних аудіотекстів для навчання аудіювання на різних ступенях ЗЗСО; підготовка плану-конспекту уроку іноземної мови у початковій школі з використанням ІКТ; підготовка плану-конспекту уроку іноземної мови з використанням мережі Інтернет; планування виховного заходу іноземною мовою в середній школі з використанням мережі Інтернет; планування виховного заходу іноземною мовою в старшій школі з використанням сучасних засобів комунікації.

Таким чином, практико-орієнтований підхід до вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання іноземної мови» забезпечував інтегроване вивчення основ методики викладання іноземної мови та формування знань, умінь і

навичок роботи з комп'ютером, використання ІКТ, онлайн-платформ для створення інтерактивних вправ, завдань, лексико-граматичних ігор, соціальних мереж та віртуальних дошок оголошення для розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Студенти працювали самостійно на підготовчому етапі, а також під час аудиторних занять, що підвищувало мотивацію здобувачів до розвитку ІК як запоруки їх успішної професійної діяльності у майбутньому.

Формування ІК майбутніх педагогів є продовжилося на заняттях з навчальної дисципліни «Основи педагогічних вимірювань і моніторингу якості освіти». Зокрема, ці питання були актуальними під час вивчення розділів «Загальні науково-теоретичні основи педагогічних вимірювань і тестування» та «Науково-теоретичні основи моніторингових досліджень якості освіти».

На занятті «Комп'ютерні системи тестування» проаналізовано особливості застосування персонального комп'ютера та комп'ютерних мереж, ІКТ для створення, апробації та використання систем тестування з іноземних мов. Аналізуючи «Складання педагогічних тестів» та «Створення банку тестових завдань», студенти працювали з інтерактивними конструкторами та онлайн-платформами для створення комп'ютеризованих тестів, використовували електронні засоби комунікації для складання тестів та власне тестування. Окрім того, майбутні педагоги проаналізували відомі комп'ютерні системи тестування знань з іноземних мов, визначили їх переваги, недоліки, сферу застосування; інтерактивні конструктори для створення комп'ютеризованих тестів з іноземних мов (GoogleForms, Quizlet, Kahoot, Mentimeter, Proprofs, Classmarker, Plickers, EasyTestmaker), їх можливості щодо індивідуалізації, контролю та оцінювання результатів вчителем; онлайн-банки тестових завдань з іноземних мов, умови доступу та використання; інформаційно-освітнє середовище закладу як платформу для збереження, систематизації банку тестів; блог викладача ЗВО як банк для збереження електронних тестових завдань; сайти, платформи та онлайн-конструктори для підготовки учнів до виконання завдань зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Основи педагогічних

вимірювань і моніторингу якості освіти» уміщувала завдання, спрямовані на формування ІК майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, зокрема індивідуальні навчально-дослідні завдання: «Комп'ютерні технології в тестуванні рівня сформованості іншомовної комунікативної навички», «Можливості перевірки, аналізу та оцінювання тестових завдань з іноземних мов у інтерактивних конструкторах для створення завдань», «Моделювання тестових завдань із фаху з вибором однієї відповіді у онлайн-конструкторах», «Моделювання тестових завдань з іноземних мов з множинними відповідями», «Навчаючі та контролюючі комп'ютерні тести з іноземних мов».

На підсумковому занятті майбутні учителі виконували вправу «Барометр»: студентів було об'єднано у малі групи за допомогою програми Ultragenerator [44], учасники обговорювали можливості використання платформ GoogleForms, Quizlet, Kahoot, Mentimeter, Proprofs, Classmarker, Plickers, EasyTestmaker, складали список переваг та недоліків кожної із платформ; згодом кожна із команд презентувала результати власного міні-дослідження. На наступному етапі заняття викладач продемонстрував зображення барометра. Учасникам було запропоновано позначити на барометрі власну позицію щодо використання зазначених платформ, аргументуючи свій вибір. Виконання вправи стимулювало розвиток критичного мислення та вміння обґрунтовувати власну позицію, формувало соціальну толерантність та навички етичного спілкування, підвищувало мотивацію до формування ІК задля успіху майбутньої професійної діяльності.

Наприкінці заняття майбутні вчителі узагальнили інформацію щодо можливостей, переваг та недоліків використання різних платформ для створення та проведення електронного тестування, підготовки до ЗНО з іноземної мови. Зокрема, з-поміж переваг було вказано об'єктивність оцінювання, можливості багаторазового використання завдань, систематизацію та збереження тестових завдань у банках тестів, інформаційних середовищах тощо; автоматизовану перевірку відповідей, що вивільняє додатковий час на занятті для аналізу відповідей та роботи над помилками; швидкий зворотний зв'язок студента та викладача.

В умовах глобалізації та розвитку інформатизованого суспільства на особливу

увагу заслуговує інтегрований розвиток інформаційної та іншомовної комунікативної компетентностей, що можуть забезпечити конкурентоспроможність молодого фахівця на ринку праці. Саме тому під час вивчення навчальної дисципліни «Ділова іноземна мова» значна увага приділялася проблематиці формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

На занятті (теми «Етикет» та «Телефонна розмова») продемонстровано автентичні відеозаписи та зображення представників ділової еліти різних країн, використано сучасні програми-комунікатори (Telegram, Viber, Messenger, Whatsup), платформи відеозв'язку для організації ділових перемовин та зустрічей (Skype, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet, Hangouts); проаналізовано правила етикету під час онлайн-спілкування з представниками різних країн тощо. Опрацьовуючи тему «Вчимося приймати та залишати повідомлення», студенти вивчали особливості використання електронних засобів комунікації у діловій сфері; правила електронного та мобільного етикету; термінологію та сленг ділового спілкування онлайн. Окрім того, тематика занять з навчальної дисципліни передбачала використання онлайн- та офлайн-бібліотеки культурологічного спрямування як джерела наочної демонстрації ділової еліти різних країн; Youtube в якості джерела автентичного іншомовного комунікативного ілюстративного матеріалу; електронних засобів комунікації для ведення ділового листування та проведення бізнесових перемовин іноземною мовою. На занятті «Інтерв'ю для прийому на роботу» студентам було продемонстровано можливості використання платформи EuropassOnlineEditor [35] автоматизованого створення робочого резюме. Платформа пропонує заповнити форму за запитаннями, з яких автоматично створюється електронне резюме потенційного працівника. Форма містить основні пункти резюме: персональні та контактні дані, інформацію про базову, вищу освіту, підвищення кваліфікації, самоосвіту, додаткові навички та вміння працівника, рівень сформованості іншомовної комунікативної та ІК, комп'ютерної грамотності, особистісні риси характеру, навички водіння авто та інші. Перевагами платформи є також можливості збереження готового резюме у форматі pdf на пристрої користувача, а також внесення змін до резюме у режимі онлайн. Отже, створене

резюме може бути адаптоване до вимог потенційного працедавця, дані можуть бути відкориговані, змінені та доповнені. Зразок резюме, оформленого на платформі EuropassOnlineEditor, наведено у додатку Ч.

Практико-зорієнтований підхід до навчання, активне використання ІКТ, демонстрація ситуацій успіху під час перегляду автентичних відеозаписів сприяли підвищенню мотивації до формування іншомовної комунікативної та ІК майбутніх фахівців, вдосконалення їх професійного рівня.

У межах програми навчальної дисципліни «Англійська мова для професійного спілкування» на занятті «Перспективи розвитку науки (за спеціальністю). Сучасні теми досліджень. Мої наукові інтереси» було визначено роль ІК для прикладних аспектів застосування іншомовних знань у навчальному процесі: підготовки анотацій, доповідей, презентацій іноземною мовою, написання фрагменту уроку з іноземної мови. Вивчаючи тему «Нові аспекти в методиці викладання навчальних дисциплін за фахом», майбутні педагоги дослідили особливості організації дистанційної освіти, інтерактивного навчання на уроках іноземної мови, роботи у різних освітньо-інформаційних середовищах, використання електронних курсів навчання іноземних мов та сучасних педагогічних методик, ІКТ. Тема «Інформаційні технології у галузі професійної діяльності» передбачала використання студентами онлайн- та офлайн-бібліотек як джерела автентичного іншомовного матеріалу для наукових досліджень, веб-квестів як інструменту проблемного навчання студентів; різних пошукових систем у мережі Інтернет, зокрема онлайн-конструкторів для підготовки анотацій, доповідей, резюме та автобіографій, програмного забезпечення для створення презентацій іноземною мовою.

На практичних заняттях студенти навчалися працювати з онлайн бібліотечними фондами, ефективно знаходити інформацію за допомогою різних пошукових систем, використовувати ключові слова та хештеги, перевіряти достовірність інформації, аналізувати авторитет експертів у галузі педагогіки та методики навчання іноземних мов, відслідковувати науковий цифровий слід експертів за допомогою онлайн-інструментів. За результатами опитування, у

більшості студентів (91,0%) підвищилася мотивація до формування ІК. Це є результатом інтегрованого підходу до вивчення навчальної дисципліни: під час виконання практико-зорієнтованих завдань, пов'язаних із професійною та науковою діяльністю, студенти підвищували рівень іншомовної комунікативної компетентності, отримували навички, необхідні для успішної професійної діяльності у майбутньому.

Методику організації виховної роботи в умовах позашкільної практики з урахуванням проблематики формування ІК було опрацьовано на заняттях «Особливості виховної роботи з дітьми у літніх оздоровчих закладах», «Зміст, форми та методи роботи з дітьми в літніх оздоровчих закладах», «Організація спілкування з дітьми в умовах роботи тимчасово створеного колективу», «Особливості виховної роботи в оздоровчих закладах з соціально дезадаптованими школярами, дітьми з дитячих будинків, шкіл-інтернатів».

Програма інструктивно-методичного збору уміщувала наступні форми виховної роботи: веб-квест «Ми – у світі без кордонів», конкурс малюнка на асфальті «Безпека у світі цифрових технологій», моделювання та проведення тематичних днів у літній оздоровчій установі «День без гаджетів», «День електронної безпеки», «День електронної пошти».

У методичний комплект студента–практиканта «Позашкільна педагогічна практика» було імплементовано методичні матеріали з проблематики формування ІК для різних вікових груп: справи в загоні (особливості використання ІКТ для організації колективно-творчих справ), організація ігрової діяльності за допомогою онлайн-конструкторів для створення ігор, організація туристично-краєзнавчої роботи за допомогою інтерактивних мобільних додатків («Вільна мапа», читач QR-кодів для зчитування інформації біля пам'яток архітектури), методика роботи з дітьми в дощову погоду (інтерактивні онлайн-ігри, вікторини, веб-квести), методи роботи з дітьми щодо запобігання шкідливим звичкам, кібербулінгу, формування навичок цифрової безпеки, оформлення та випуск преси (застосування онлайн-платформ, сайтів, застосунків та інструментів для пошуку, обробки та систематизації текстової інформації, обробки графічних даних, оформлення газет,

плакатів, журналів тощо).

На основному етапі використано такі методи формування ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей: дискусійний, проблемний, проблемно-пошуковий, імітаційний, ігровий (створення лексико-граматичних ігор (Umapalata), дидактичних ігор (Learningapps), вікторин та опитувальників (Kahoot)), моделювання (мобільні додатки для формування та автоматизації лексичної, граматичної навичок), практичний (блог-технології, платформа Quizlet, ІКТ, онлайн-платформи для створення завдань (Quizlet, Edpuzzle, Islcollective), мультимедійних робочих листів (Wizer.me), електронних засобів комунікації, мікро-викладання), онлайн-навчання (мобільне навчання, змішане навчання, робота з чат-ботом), евристичний (мислення в техніці «Patchwork», карта думок, хмара думок, «видиме мислення», створення коміксів (Makebeliefscomix), генератор текстів (PlotGenerator).

Третій етап – контрольнорегульовальний. Його метою є формування здатності до усвідомлених професійних дій та їх корекції. На цьому етапі відбувалося «занурення» майбутніх фахівців у професійне інформаційне середовище, що дозволяє виявити самотійність, рівень усвідомлення студентом особистої відповідальності за організацію освітньої діяльності. Процес підготовки майбутніх учителів має пошуково-творчий характер, що забезпечує цілісність засвоєння знань, дій, досвіду та зворотність зв'язку.

Основним у підготовці майбутніх учителів на цьому етапі є практичний досвід, який вони отримували під час пропедевтичної та педагогічної практик. Студенти відвідували уроки провідних учителів; спостерігали, аналізували та узагальнювали особливості застосування ІКТ та електронних засобів навчання в освітньому процесі школи. До активних методів навчання на контрольнорегульовальному етапі ми віднесли ті, що спрямовані на формування пошуково-творчої діяльності студентів, – практичні методи (проведення фрагментів уроків та виховних заходів, колективних творчих справ, здійснення позакласної діяльності), дослідницький та метод проектів.

Опрацьовуючи розділ «Навчальна діяльність вчителя» на пропедевтичній

практиці, студенти підготували фрагмент уроку з використанням ІКТ. У дидактичному аналізі уроку майбутні педагоги мали відобразити методи, прийоми навчання, які сприяють інтегрованому формуванню іншомовної комунікативної та інформаційної компетентностей. Моделюючи фрагменти уроків з розвитку лексичної та граматичної компетенції, формування навичок читання та аудіювання, іншомовної усної та письмової комунікативної компетентності, здобувачі філологічних спеціальностей продемонстрували творчий підхід, імплементували на практиці теоретичні знання з використання ІКТ.

Так, Маргарита В. запропонувала фрагмент уроку на тему «Проблеми сучасних підлітків». Під час навчального заняття учасники створювали власний комікс на платформі Makebeliefscomix [38]. Зазначена платформа уміщує великий вибір персонажів, забезпечує створення сюжетної лінії та взаємодію персонажів. Окремі малюнки автоматично генеруються у вигляді комікса, який можна роздрукувати, зберегти на мобільному пристрої або комп'ютері у форматі малюнка, розмістити у власному блозі чи на сайті, надіслати на пошту тощо. Зразки створених на занятті коміксів уміщено у додатку III. Під час обговорення фрагменту уроку студенти наголосили, що завдання було цікавим, нестандартним та креативним. Створення власного комікса та інших медіаповідомлень, медіасюжетів дозволяє розкрити творчий потенціал кожного суб'єкта навчання, виявити особистісну ідентифікацію, продемонструвати рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності. Окрім того, комікси є матеріалом для психологічних та педагогічних спостережень викладача, адже демонструють приховані страхи та агресію, відображають взаємовідносини студента з одногрупниками.

Вікторія С. підготувала фрагмент уроку з розвитку навички писемного мовлення (тема «Свята та традиції»). Під час заняття студентам було запропоновано скласти вірш англійською мовою, у якому висловили власне ставлення до святкування Великодня. Майбутня учителька створила спільну презентацію на базі GoogleSheet, у якій кожному студенту було виділено один слайд. На слайді потрібно було доповнити рядки («я бачу», «я чую», «я відчуваю», «я розумію», «я знаю»)

власними асоціаціями, за бажанням додати графічні елементи. Після виконання завдання учасники мали можливість ознайомитись із творчістю колег. Зразки віршів до теми «Свята та традиції» і сенканів до теми «Подорож» (фрагмент уроку з розвитку навички письма Карини М.) відображено у додатку Щ. За відгуками учасників, виконання подібних завдань допомагає розкрити творчий потенціал особистості, демонструє можливості практичного застосування знань мови з використанням ІКТ, робить процес навчання інтерактивним та практично-зорієнтованим, а отже, підвищує мотивацію до навчання і формування ІК у майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Валерія Я. змодельовала фрагмент уроку формування іншомовної писемної компетентності у старшокласників (тема «Мій улюблений літературний твір»). Студентка запропонувала учасникам роботу з генераторами текстів на платформі PlotGenerator [41] (Додаток Ю), яка забезпечує автоматичне створення англomовних текстів у різних літературних стилях і жанрах (оповідання, пригодницький твір, романтична пригода, вірш тощо). Для виконання завдання студентам необхідно було заповнити пропуски у онлайн-формі відповідними іменниками, дієсловами, прикметниками, прислівниками, власними назвами, після чого сайт автоматично генерує повноцінний текст із сюжетною лінією. Створений текст можна роздрукувати, розмістити у блозі, соціальних мережах та на власному сайті. Під час обговорення заняття студенти зініціювали проведення конкурсу англomовних оповідань, виставку літературних творів упродовж тижня іноземних мов у закладі освіти, публікацію оповідань на віртуальній дошці або у закритій групі у соціальній мережі Facebook із можливістю голосування. З-поміж переваг цього завдання було окреслено цікавий інноваційний підхід до створення англomовного тексту, можливість продемонструвати креативність та індивідуальність стилю, очевидне практичне застосування знань і умінь використання ІКТ, подолання страху перед іншомовним писемним мовленням тощо. Завдання також створює ситуацію успіху, підвищує інтерес як до використання онлайн-інструментів для вивчення іноземної мови, так і мотивацію до формування ІК як передумови майбутньої успішної професійної діяльності.

Працюючи над розділом «Виховна діяльність учителя», студенти отримали завдання в аналізі уроку відобразити методи, прийоми виховання, які сприятимуть підвищенню мотивації до формування ІК; підготувати і провести фрагмент виховного заходу (5 хв.) із використанням сучасних засобів комунікації; підготувати педагогічне есе на одну із запропонованих тем: «Справжня небезпека не в тому, що комп'ютери почнуть мислити, як люди, а в тому, що люди почнуть мислити, як комп'ютери» (С. Харріс); «Найбільший отвір для ключа в історії людства – Інтернет» (С. Кінг); «Інтернет гарний тим, що зумів зібрати велику кількість людей в одному місці, але він не зміг дати їм відчуття єдності» (Д. Лінч).

Результати розробки, моделювання та демонстрації фрагментів виховного заходу засвідчили високий рівень сформованості ІК та творчий підхід студентів до виконання завдання. З-поміж найцікавіших виокремимо інтерактивні ігри теми «Правила безпеки на дорозі» [22], «Правила пожежної безпеки» [23]), створені на платформі Kahoot; інтерактивну вікторину у форматі «Хто хоче виграти мільйон» (тема «Що ви знаєте про козаків?» [29]), створену на платформі LearningApps; онлайн-командні ігри «Винаходи та відкриття» [4], «Цікаві факти про Лондон» [27], «Все про здорове харчування» [9], створені на платформі JeopardyLabs (Додаток Я).

Аналізуючи фрагменти виховних заходів, студенти визначили наступні переваги інтерактивних онлайн-ігор та вікторин: актуальність тематики, яскравий і доступний дизайн, можливість командної та одноосібної участі, активна взаємодія учасників гри в команді, максимальна залученість всіх учасників до виховного процесу, підвищення пізнавального інтересу, розвиток критичного мислення та швидкості реакції, зростання потреби у формуванні ІК для активної та успішної участі у грі. За підсумками опитування всі учасники виховних заходів засвідчили підвищення бажання брати участь у заході, прагнення виграти тощо. Таким чином, є підстави констатувати зростання мотивації майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання ІКТ, електронних засобів навчання, онлайн-платформ та конструкторів для виховного впливу на учнів.

Розглядаючи питання навчально-виховної діяльності учителя (основної школи) та виховної роботи класного керівника, студенти підготувати фрагмент

заходу (до 15 хв.) за однією із запропонованих тем: «Інтернет – це велике село зі своїми мешканцями» (М. Зубченко); «Часи енциклопедистів змінилися часами користувачів Інтернету» (І. Герчиков); «Коли йдеш у світ віртуальний, не забувай залишати відкритими двері у світ реальний» (В. Нємов).

Так, Марина Г. розробила фрагмент виховного заходу на тему «Мій цифровий слід», метою якого є навчити студентів використовувати онлайн-сервіси для створення онлайн-плакатів (Canva) та сформувати ключові компетентності з цифрової безпеки (розуміння цифрового сліду, навички особистої кібербезпеки). На початку заняття учасники обговорили проблемні запитання: яка небезпека чатує на інтернет-користувачів? Як можна запобігти цій небезпеці? Чи володієте ви навичками з особистої кібербезпеки? Чи вмієте ви запобігати ризикам у комунікації? Заняття відбувалось у форматі «броунівського руху», тобто для обговорення кожного із запитань учасники у довільному порядку обирали нового партнера. На наступному етапі заняття учасників було об'єднано у малі групи для виконання завдання: обрати у групі одного учасника, відкрити його профіль у соціальній мережі Instagram, проаналізувати характер, стиль життя, цінності та потреби власника профілю згідно з розміщеною там інформацією. Після цього студенти склали алгоритм особистої цифрової безпеки у соціальних мережах за допомогою сервісу для створення онлайн-плакатів «Canvas». Результати заняття засвідчили підвищення рівня особистої кібербезпеки (більшість учасників відредагували особисту інформацію, закрили доступ до сторінок для сторонніх осіб тощо), усвідомлення небезпеки оприлюднення особистих даних підлітків та дітей, а також необхідність формування ІК у майбутніх учнів.

Інформаційний обсяг розділу «Навчально-виховна діяльність вчителя (старша школа), основи професійної діяльності майбутнього вчителя» передбачав аналіз уроків іноземної мови (10-11 класи) щодо методики використання ІКТ; розробку планів-конспектів з англійської мови, підготовку дидактичних матеріалів (10-11 класи) із використанням сучасних комп'ютерно-орієнтованих завдань, завдань для мультимедійної інтерактивної дошки та сучасних засобів комунікації.

Студенти під час практики провели низку виховних заходів: бесіди «Інтернет:

друг чи ворог», «Моя безпека у мережі Інтернет», «Інтернет-припинення: чи є вихід?», «Віртуальність проти реальності», «Інтернет: за і проти»; конкурс соціальних роликів на тему «Моя цифрова безпека»; конкурс англomовних пісень «Євробачення», під час якого було організовано онлайн-трансляцію заходу та онлайн-голосування за переможця на базі опитувальника GoogleForms.

Готуючи плани-конспекти уроків, майбутні учителі філологічних спеціальностей використовували власні розробки інтерактивних завдань, розміщені на особистих електронних портфоліо; створювали нові завдання за допомогою онлайн-конструкторів та платформ; на практиці застосовували автоматизовану перевірку знань та умінь учнів, що свідчить про належний рівень сформованості ІК.

Одним із завдань педагогічної практики було вивчення рівня сформованості ІК учнів на основі відповідних методик; узагальнення та опис діагностики рівня сформованості ІК учнів; проведення уроків та виховних годин із використанням ІКТ та цифрових засобів навчання.

Студенти провели низку заходів, об'єднаних темою: «Інтернет у нашому житті», зокрема: виховні години «Пост у мережі Інтернет: вірити чи ні», тренінг «Моя особиста інформація у соціальних мережах», колективну творчу справу «Сторінка Інстаграм нашої групи», свято «Життя поза віртуальною реальністю», вікторину «Перший мільйон: з історії мережі Інтернет».

Під час педагогічної практики студенти вивчали і пропагували феномен «розумного» телефона, зокрема провели виховні години: «Чи завжди допоможе Google?», «Корисні та шкідливі додатки», «Смартфон: тренд чи необхідність», тренінг «Зустрічають за телефоном, проводжають...», колективну творчу справу «Смартфони у нашому житті» вікторину «Культура відносин у мережі».

До активних методів навчання на контрольно-регулювальному етапі експерименту відносимо: дискусійний («броунівський рух», конференція, диспут, відеоконференція, соціальні мережі, віртуальні дошки (Padlet, Pinwand)), дослідницький (методика проведення мікродосліджень за допомогою онлайн-опитування, онлайн-тестування; обробка статистичних даних; створення інфографіки; робота з джерелами, першоджерелами, дотримання академічної

добročесності), метод проєктів (використання сервісів Google, інструментів візуалізації та систематизації інформації), моделювання (розробка уроків із використанням інформаційних технологій навчання; методичного інструментарію для проведення різних етапів уроків із використанням мобільних, комп'ютерних засобів навчання та інтернет-ресурсів), практичний (проведення фрагментів уроків, виховних заходів, позакласної роботи з використанням онлайн-платформ, конструкторів завдань, мобільних застосунків та електронних засобів навчання, технологій Wiki, хмарних технологій, створення електронних портфоліо).

Отже, на контрольно-регульовальному етапі студенти набували досвіду роботи в інформаційному просторі, долучаючись до проблем вчителя-філолога та вихователя. Це забезпечило удосконалення відповідних знань, умінь, навичок, відкривало нові можливості для формування успішної особистості суспільства цифрових технологій.

3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження

Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей здійснена у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Донецькому національному університеті імені Василя Стуса, Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Вінницькому обласному комунальному гуманітарно-педагогічному коледжі впродовж 3 років. У дослідженні брали участь 407 студентів, їх розподілили на дві групи за рівнем сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, одну з груп визначили як експериментальну (206 студентів), другу як – контрольну (201 студент). Для того, щоб довести однорідність означених груп, попередньо порівнюємо їх показники за критеріями Фішера і Стьюдента (таб. 3.1), (рис. 3.1).

Таблиця 3.1

Порівняння рівня сформованості ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей на констатувальному етапі експерименту, в %

Групи	Експериментальна			Контрольна		
Критерії	Рівні сформованості			Рівні сформованості		
	творч.	конструкт.	репрод.	творч.	конструкт.	репрод.
Мотиваційний	5,83	64,56	29,61	3,48	65,17	31,34
Когнітивно-інформаційний	5,34	67,48	27,18	6,47	68,16	25,37
Діяльнісний	3,88	58,74	37,38	4,98	61,69	33,33
Особистісно-рефлексивний	5,83	59,71	34,47	5,97	58,21	35,82
Середній показник	5,34	62,62	32,04	4,98	63,18	31,34

Наведені дані свідчать, що у досліджуваних групах приблизно однакові рівні сформованості інформаційної компетентності за визначеними нами критеріями. За всіма критеріями у студентів 2-го курсу переважає конструктивний рівень сформованості (більше половини випадків), приблизно третина показників – це репродуктивний рівень сформованості цієї професійної характеристики, незначну кількість студентів віднесено до творчого рівня сформованості.

Так, за загальним показником сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей репродуктивний рівень спостерігався у 32,04% студентів ЕГ та 31,34% у студентів КГ, конструктивний рівень відзначався у 62,62% та 63,18% респондентів ЕГ та КГ відповідно, а творчий рівень – лише у 5,34% та 4,98% відповідно.

Оцінку вірогідності отриманих якісних показників ми проводили за критерієм Стьюдента, за наступною формулою:

$$t = (P_1 - P_2) / \sqrt{m_1^2 + m_2^2} \geq 2$$

де Р – відсоток, а m – середня похибка відносного показника (відсотків), яка розраховується за формулою:

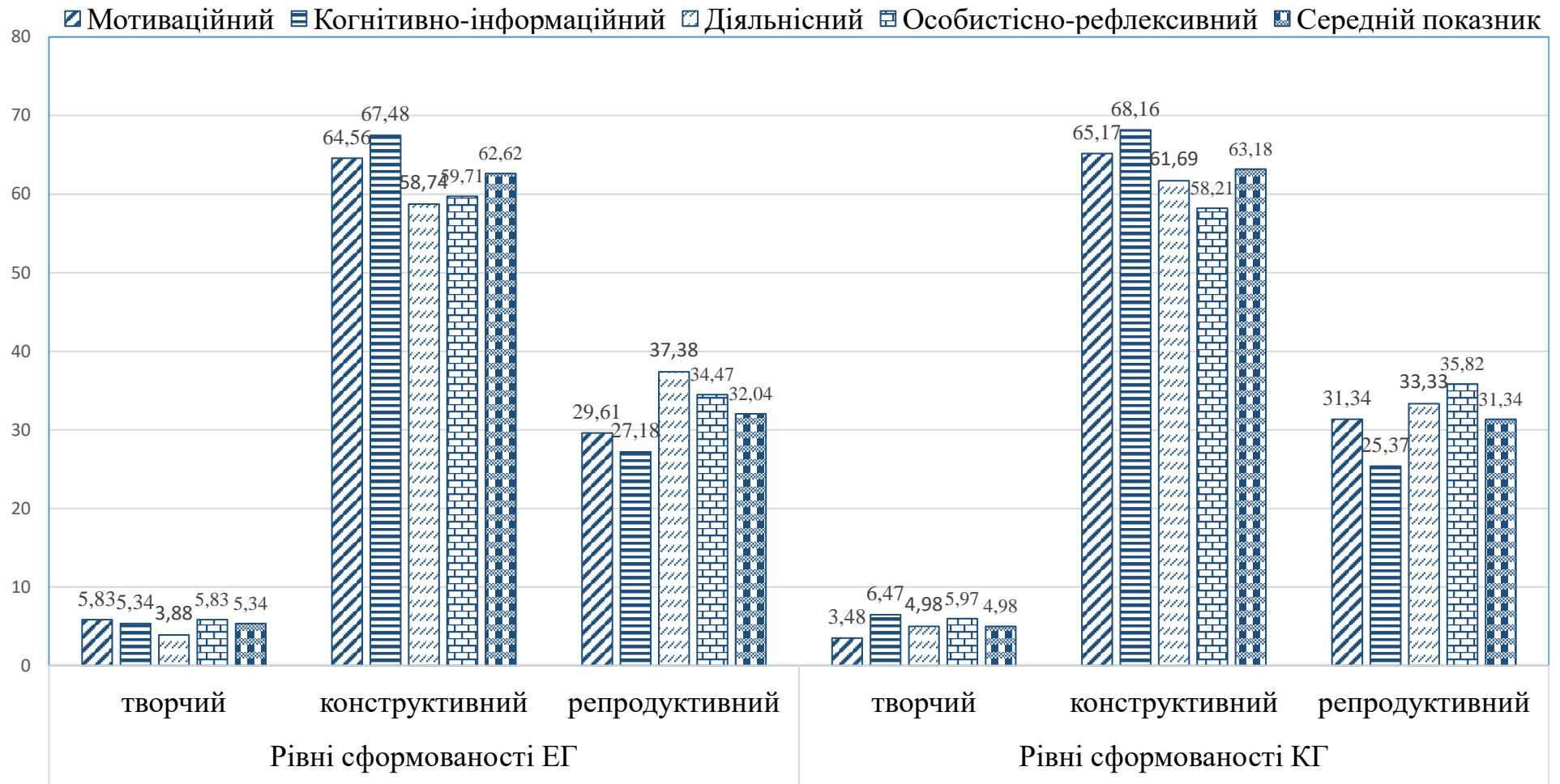

Рис. 3.1. Порівняння рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей на констатувальному етапі експерименту, в %

$$m = \sqrt{\frac{P \cdot q}{n}} \quad \begin{array}{l} \text{де } P - \text{величина відсотків} \\ q = 100 - P \\ n - \text{кількість спостережень.} \end{array}$$

Розрахунки проводилися за допомогою програми Excel

Для нашої вибірки значущість критерію Стюдента складала: (при $t > 1,96$ $p < 0,05$, а при $t > 2,59$ $p < 0,01$).

Наприклад, порівняємо середній показник діяльнісного критерію репродуктивного рівня в КГта ЕГ.

$$P_1 = 37,38, P_2 = 33,33$$

$$m_1 = \sqrt{\frac{37,38 \cdot 62,62}{206}} = 3,37$$

$$m_2 = \sqrt{\frac{33,33 \cdot 66,67}{201}} = 3,32$$

$$t = (37,38 - 33,33) / \sqrt{3,37^2 + 3,32^2} = 0,18$$

Отже, статистично достовірної різниці між цими показниками ми не знайшли.

Враховуючи недоліки критерію Стюдента, а також те, що більшість даних ми отримаємо у вигляді відносних величин (відсотки), ми вважали за доцільне перевірити результати за допомогою φ критерію Фішера, який дає більш вірогідні результати при порівнянні малих виборок. Значення критерію Фішера $\varphi_{\text{крит}}$ знаходимо за таблицями. $\varphi_{\text{крит}} = 1,99$. Ми перевіряємо при цьому наступні гіпотези:

H_0 : Відсоток досліджуваних з обраним ефектом у вибірці 1 не вищий, ніж у вибірці 2.

H_1 : Відсоток досліджуваних з обраним ефектом у вибірці 1 вищий, ніж у вибірці 2.

Критерій Фішера розраховується наступним чином:

$$\varphi = 2 * \arcsin \sqrt{P}$$

Для двох виборок нам необхідно вирахувати $\varphi_{\text{експ}}$

$$\varphi_{\text{експ}} = |\varphi_1 - \varphi_2| \cdot \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{(n_1 + n_2)}}$$

де P – відсоток показника, n_1 та n_2 – кількість досліджень у вибірках.

Так, порівнюючи мотиваційний критерій рівня сформованості «творчий» (5,83 % в ЕГ та 3,48% в КГ), ми отримали:

$$\varphi_1 = 2 * \arcsin \sqrt{0,0583} = 0,49$$

$$\varphi_2 = 2 * \arcsin \sqrt{0,0348} = 0,38$$

$$\varphi_{\text{експ}} = (0,49 - 0,38) * \sqrt{\frac{206 * 201}{206 + 201}}$$

$$\varphi_{\text{експ}} = 1,13 < \varphi_{\text{крит}} = 1,99$$

Отже, ми приймаємо гіпотезу H_0 про відсутність значимої різниці між цими показниками.

Для статистичної перевірки однорідності відібраних груп ми вважали за доцільне порівнювати результати в ЕГ та КГ до проведеного експерименту. Для цього ми творчий рівень позначимо 3 балами; конструктивний – 2 балами і репродуктивний – 1 балом. Тоді отримаємо:

$$\bar{x}'_{\text{ЕГ}} = \frac{\sum x_i n'_i}{n},$$

$$\text{а } \bar{x}''_{\text{КГ}} = \frac{\sum x_i n''_i}{n}.$$

Знайдемо різницю між середніми балами x_p , а потім доведемо, що це – невагома різниця, і групи є однорідними. Скористаємося методом Z порівняння двох генеральних середніх в досліджуваних групах. Введемо нульову гіпотезу H_0 – «різниця середніх вибіркового у досліджуваних групах є випадковою», тобто

$$\bar{x}'_{\text{ЕГ}} = \bar{x}''_{\text{КГ}}$$

та альтернативну (протилежну) гіпотезу H_1 – «різниця між середніми значеннями досліджуваних групах не є випадковою», тобто

$$\bar{x}'_{\text{ЕГ}} < \bar{x}''_{\text{КГ}}.$$

значення критерію знайдемо за формулою

$$Z_{\text{сн}} = \frac{|\bar{x}''_{\text{КГ}} - \bar{x}'_{\text{ЕГ}}|}{\sqrt{\frac{S_{\text{ЕГ}}'^2 + S_{\text{КГ}}'^2}{n-1}}},$$

де $S_{\text{ЕГ}}'^2$ - виправлена дисперсія в ЕГ до експерименту; $S_{\text{ЕГ}}''^2$ – виправлена дисперсія в ЕГ після експерименту, які знаходимо за формулами:

$$S_{\text{ЕГ}}'^2 = \frac{n}{n-1} \left(\frac{\sum x_i^2 \cdot n_i}{n} - [\bar{x}'_{\text{ЕГ}}]^2 \right),$$

$$S_{\text{КГ}}''^2 = \frac{n}{n-1} \left(\frac{\sum x_i^2 \cdot n_i}{n} - [\bar{x}_{\text{КГ}}'']^2 \right)$$

За формулою знаходимо значення критерію Z .

Критичне значення критерію знаходимо за формулою

$$\Phi(Z_{\text{кр}}) = \frac{1-2\alpha}{2} = \frac{1-2 \cdot 0,05}{2} = 0,45 \Rightarrow Z_{\text{кр}} = 2,32,$$

де $\Phi(x)$ – функція Лапласа, значення якої знаходимо за таблицями, а $\alpha = 0,05$ – рівень значущості.

Відповідно до цього оцінюємо, яку з гіпотез необхідно прийняти, а яку відхилити.

Розрахунок критерію Z для загального показника обох груп:

$$\bar{x}'_{\text{ЕГ}} = \frac{66 * 1 + 129 * 2 + 11 * 3}{206} = 1,73$$

$$\bar{x}''_{\text{КГ}} = \frac{63 * 1 + 127 * 2 + 11 * 3}{201} = 1,74$$

$$S_{\text{ЕГ}}'^2 = \left(\frac{206}{205} \right) * \left(\left(\frac{66 * 1 + 129 * 4 + 11 * 9}{206} \right) - 1,73 * 1,73 \right) = 0,31$$

$$S_{\text{КГ}}'^2 = \left(\frac{201}{200} \right) * \left(\left(\frac{63 * 1 + 127 * 4 + 11 * 9}{201} \right) - 1,74 * 1,74 \right) = 0,02$$

$$Z_{\text{сн}} = 0,649 < Z_{\text{кр}} = 2,32$$

Отже, наш результат нижчий за критичний показник $Z_{\text{кр}}$

Таким чином, приймається наша гіпотеза, а альтернативна гіпотеза відхиляється. Тобто, ми можемо вважати обидві групи однорідними. Аналогічним чином ми доводили однорідність обраних груп за всіма показниками.

На підготовчому етапі експериментальної роботи ми реалізовували мету активізувати інтерес та потребу студентів до формування інформаційної компетентності, усвідомлення особистісного сенсу та значущості інформаційної компетентності для майбутньої професійної діяльності. Це здійснювалося за допомогою впровадження перевернутого навчання, Е-навчання, технології інтегрованого та інтерактивного навчання.

З метою моніторингу результатів підготовчого етапу експериментальної

перевірки ефективності педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей нами було проведено діагностику рівня сформованості інформаційної компетентності у студентів наприкінці 2 року навчання за мотиваційним, когнітивно-інформаційним, діяльнісним особистісно-рефлексивним критеріями. Діагностика відбувалася за тим методичним інструментарієм, що і в процесі констатувального (таб. 3.2), (рис. 3.2).

Таблиця 3.2

**Порівняння рівня сформованості ІК майбутніх учителів
філологічних спеціальностей на проміжному етапі експерименту, в %**

Групи	Експериментальна			Контрольна		
Критерії	Рівні сформованості			Рівні сформованості		
	творч.	констр.	репрод.	творч.	констр.	репрод.
Мотиваційний	8,74*	70,39	20,87*	3,98*	66,17	29,85*
Когнітивно-інформаційний	11,17	72,82	16,02*	6,47	69,15	24,38*
Діяльнісний	4,37	60,68	34,95	5,47	62,69	31,84
Особистісно-рефлексивний	7,28	60,19	32,52	6,47	59,20	34,33
Середній показник	6,80	65,05	28,16	5,47	64,18	30,35

примітка: * - $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$.

Після проведеного першого етапу експерименту маємо можливість констатувати, що в ЕГ відбувалися позитивні зміни за кожним з критеріїв. Ми спостерігаємо тенденцію до зниження показників репродуктивного рівня, підвищення показників конструктивного та творчого рівнів. У той же час, найбільш вираженими зміни були в показниках за мотиваційним та когнітивно-інформаційним критеріями. Причому, суттєвих змін в КГ не відбулося, зміни в ЕГ – більш виражені. Так, за когнітивно-інформаційним критерієм репродуктивний рівень сформованості відзначався у 16,02% респондентів проти 24,38% у КГ, конструктивний рівень вже переважає в ЕГ – 72,82%; проти 69,15% в КГ, також і творчий рівень склав 11,17% в ЕГ, тоді як в КГ майже не змінився і склав 6,47%.

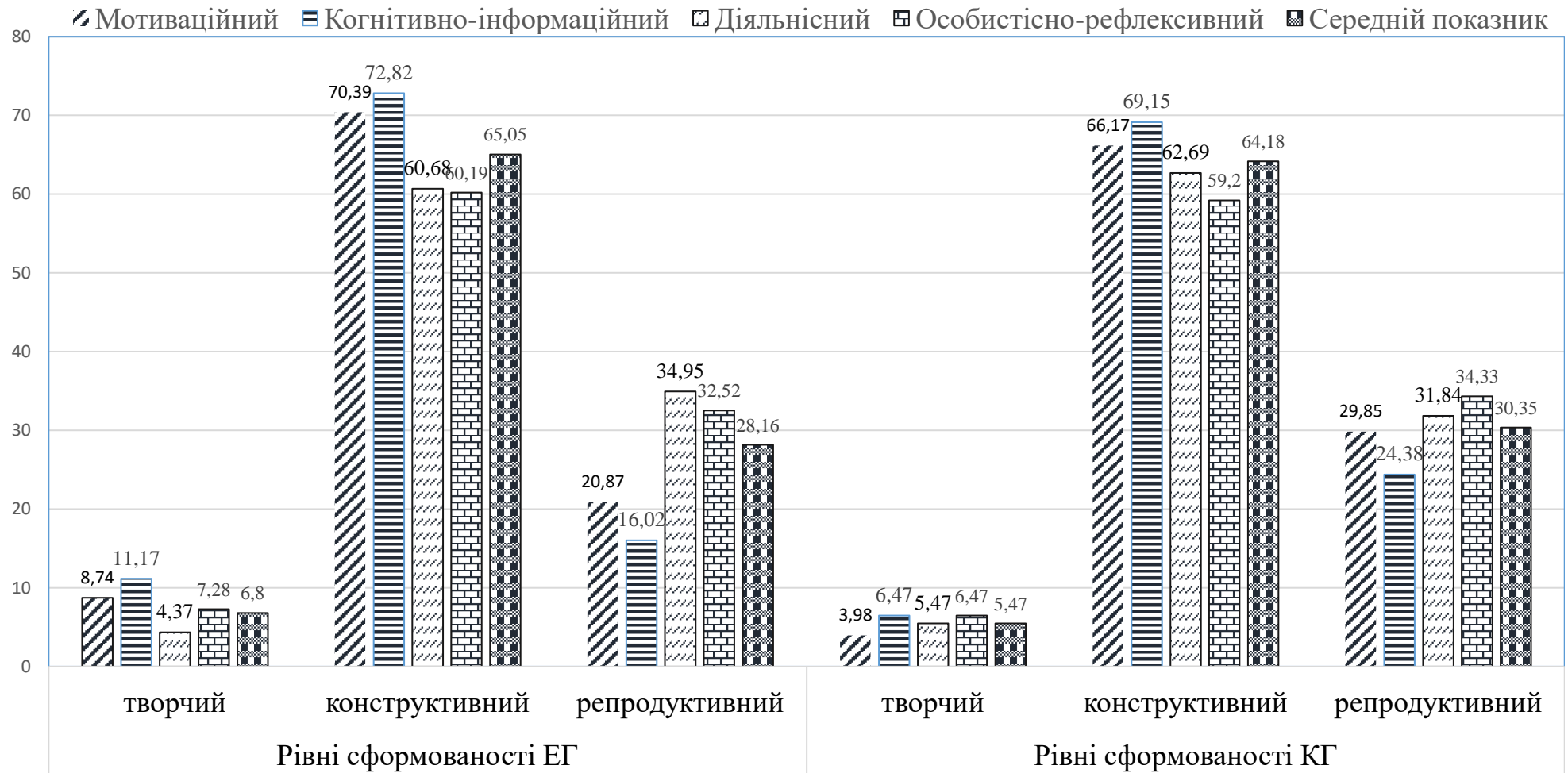

Рис. 3.2. Порівняння рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей на проміжному етапі експерименту, в %

Аналогічна тенденція спостерігалася з показниками мотиваційного рівня: репродуктивний рівень сформованості в 20,87% проти 29,85% відповідно, конструктивний – 70,39% проти 66,17% відповідно, творчий – 8,74% проти 3,98% відповідно.

Наприклад, порівняємо показник мотиваційного критерію репродуктивного рівня в КГ та ЕГ. $P_1 = 20,87$, $P_2 = 29,85$

$$m_1 = \sqrt{\frac{20,87 \cdot 79,13}{206}} = 2,82$$

$$m_2 = \sqrt{\frac{29,85 \cdot 70,15}{201}} = 3,23$$

$$t = (20,87 - 29,85) / \sqrt{2,82^2 + 3,23^2} = 2,09$$

Отже, між цими показниками є статистично достовірна різниця ($p < 0,05$).

На основному етапі експерименту основна увага зосереджувалася на виробленні умінь і навичок діяльності майбутнього вчителя-філолога в інформаційному середовищі. Процес формування інформаційної компетентності включав інформаційну, комп'ютерно-технологічну та процесуально-діяльнісну складові цієї професійної характеристики. Організація зазначених форм роботи була спрямована на набуття майбутніми фахівцями практичних умінь та навичок пошуку, обробки та використання інформації, виокремлення правдивої та неправдивої інформації, створення власного інформаційного продукту з дотриманням правил академічної доброчесності та цифрової безпеки, а також використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових та електронних засобів навчання для організації освітнього процесу.

На контрольно-коригувальному етапі дослідження майбутньому фахівцю надавалася можливість виявити самотійність, рівень осмисленості студентом відповідальності за організацію освітньої діяльності, здатність до усвідомлених професійних дій та їх корекції.

За цими ж критеріями ми визначали рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей на контрольно-регулювальному етапі (таб. 3.3), (рис. 3.3.).

Таблиця 3.3

Порівняння рівня сформованості ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей на контрольно-коригувальному етапі експерименту, в %

Групи	Експериментальна			Контрольна		
Критерії	Рівні сформованості			Рівні сформованості		
	творч.	констр.	репрод.	творч.	констр.	репрод.
Мотиваційний	18,45**	69,42	12,14**	4,48**	67,16	28,36**
Когнітивно-інформаційний	16,02**	72,33	11,65**	7,46**	70,15	22,39**
Діяльнісний	11,17	64,56	24,27	5,97	64,18	29,85
Особистісно-рефлексивний	12,62*	62,62	24,76	6,97*	60,70	32,34
Середній показник	14,56**	66,99	18,45**	5,97**	65,67	28,36**

примітка: * - $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$

За даними, представленими у таблиці, можна констатувати, що наприкінці експерименту показники ЕГ, в основному, достовірно переважали показники сформованості за кожним з критеріїв. Головна тенденція, що спостерігалася, – це достовірна перевага показників творчого рівня сформованості ІК в ЕГ над КГ, при достовірній перевазі показників репродуктивного рівня в КГ над ЕГ. Так, рівень сформованості ІК за когнітивно-інформаційним критерієм творчого рівня в ЕГ склав 16,02% проти 7,46% в КГ ($p < 0,01$), а за мотиваційним критерієм – 18,45% проти 4,48% в КГ ($p < 0,01$).

За особистісно-рефлексивним показником творчий рівень сформованості виявили 12,62% в ЕГ проти 6,97% в КГ ($p < 0,05$). За діяльнісним критерієм творчий рівень сформованості спостерігався в 11,17% респондентів в ЕГ проти 5,97% в КГ.

Ці тенденції чітко визначалися при оцінці загального рівня сформованості інформаційної компетентності, так репродуктивний рівень сформованості складав у 18,45% респондентів ЕГ проти 28,36% в КГ, результат є статистично достовірним ($p < 0,01$). За конструктивним рівнем показники в обох групах були майже однаковими: 66,99% проти 65,67% відповідно.

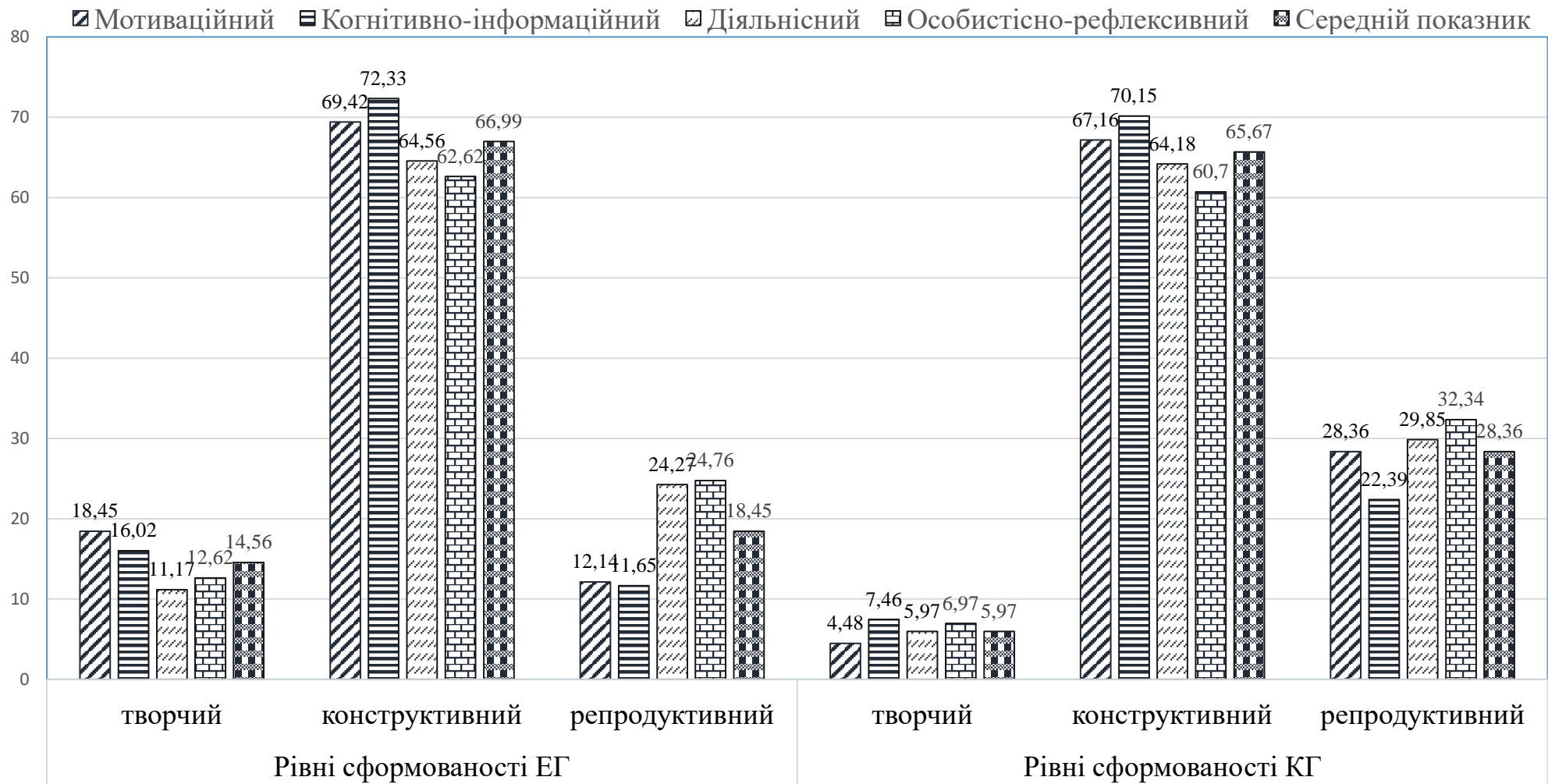

Рис. 3.3. Порівняння рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей на контрольно-коригувальному етапі експерименту, в %

За творчим рівнем показники мали статистично вірогідну різницю та склали 14,56% проти 5,97% в ЕГ та КГ відповідно ($p<0,01$).

Ми вважали за необхідне порівняти динаміку змін показників сформованості різних критеріїв у кожній групі окремо (таб. 3.4), (таб. 3.5).

Таблиця 3.4

**Динаміка змін показників сформованості інформаційної компетентності
майбутніх учителів у експериментальній групі в %**

Групи	Початок експерименту			Кінець експерименту		
Критерії	Рівні сформованості			Рівні сформованості		
	творч.	констр.	репрод.	творч.	констр.	репрод.
Мотиваційний	5,83**	64,56	29,61**	18,45**	69,42	12,14**
Когнітивно-інформаційний	5,34**	67,48	27,18**	16,02**	72,33	11,65**
Діяльнісний	3,88**	58,74	37,38**	11,17**	64,56	24,27**
Особистісно-рефлексивний	5,83**	59,71	34,47**	12,62**	62,62	24,76**
Середній показник	5,34**	62,62	32,04**	14,56**	66,99	18,45**

примітка: * - $p<0,05$; ** - $p<0,01$.

Маємо можливість констатувати, що в ЕГ відмічається чітка тенденція до значущого (майже в 1,5-2 рази) зниження показників репродуктивного рівня сформованості за всіма критеріями, в тому числі загальному, та тенденція до значущого (майже вдвічі чи втричі) підвищення показників творчого рівня сформованості ІК за кожним критерієм. При цьому зміни конструктивного рівня не були статистично вірогідними, тобто їх збільшення було невеликим.

Так, репродуктивний рівень сформованості ІК за когнітивно-інформаційним критерієм був на початку експерименту в ЕГ – 27,18%, а наприкінці експерименту став 11,65% ($p<0,01$); за мотиваційним критерієм: був 29,61%, став 12,41% ($p<0,01$); ($p<0,01$); за діяльнісним був 37,38%, став 24,27% ($p<0,01$); за особистісно-рефлексивним був 34,37% став 24,76% ($p<0,01$), за загальним – 32,04% став 18,45% ($p<0,01$).

Таблиця 3.5

**Динаміка змін показників сформованості інформаційної компетентності
майбутніх учителів у контрольній групі в %**

Групи	Початок			Кінець		
Критерії	Рівні сформованості			Рівні сформованості		
	творч.	констр.	репрод.	творч.	констр.	репрод.
Мотиваційний	3,48	65,17	31,34	4,48	67,16	28,36
Когнітивно-інформаційний	6,47	68,16	25,37	7,46	70,15	22,39
Діяльнісний	4,98	61,69	33,33	5,97	64,18	29,85
Особистісно-рефлексивний	5,97	58,21	35,82	6,97	60,70	32,34
Середній показник	4,98	63,18	31,34	5,97	65,67	28,36

Творчий рівень сформованості за когнітивно-інформаційним критерієм ми спостерігали у 5,34% респондентів в ЕГ на початку експерименту проти 16,02% наприкінці експерименту ($p < 0,01$); за мотиваційним – у 5,83% на початку проти 18,45% наприкінці експерименту ($p < 0,01$); за діяльнісним відповідно 3,88% та 11,17% ($p < 0,01$) ($p < 0,01$); за особистісно-рефлексивним 5,83% та 12,62%; за загальним – 5,34% та 14,56% ($p < 0,01$) відповідно (рис. 3.4.).

У КГ ми не спостерігали статистично вірогідних тенденцій щодо зміни показників, хоча варто зазначити невелике підвищення показників конструктивного та творчого рівнів при зниженні показників репродуктивного рівня, проте ці тенденції не підтверджені статистичними розрахунками (рис. 3.5).

За зведеними даними загальних показників критеріїв констатуємо, що у КГ спостерігалася позитивна динаміка: підвищення творчого та конструктивного рівня показників і зменшення репродуктивного. В експериментальній групі констатуємо чітку тенденцію до суттєвого зменшення показників репродуктивного рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів за всіма критеріями. Результати формувального експерименту засвідчують, що до творчого рівня в ЕГ віднесено 14,6% студентів, у КГ – 6,0%; відповідно, до конструктивного рівня віднесено 67,0% і 65,6%; помітно зменшився відсоток

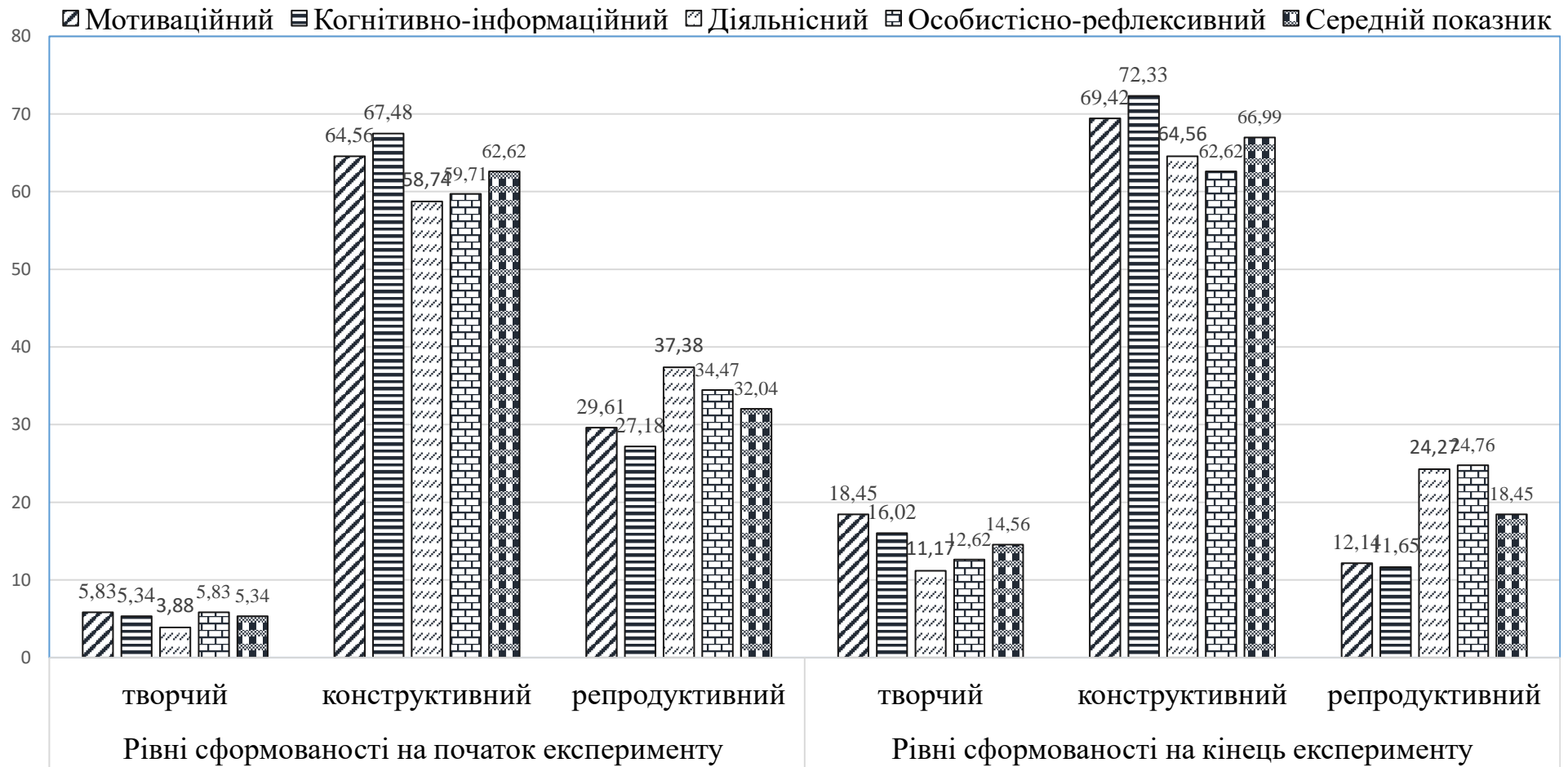

Рис. 3.4. Динаміка змін показників сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів у експериментальній групі в %

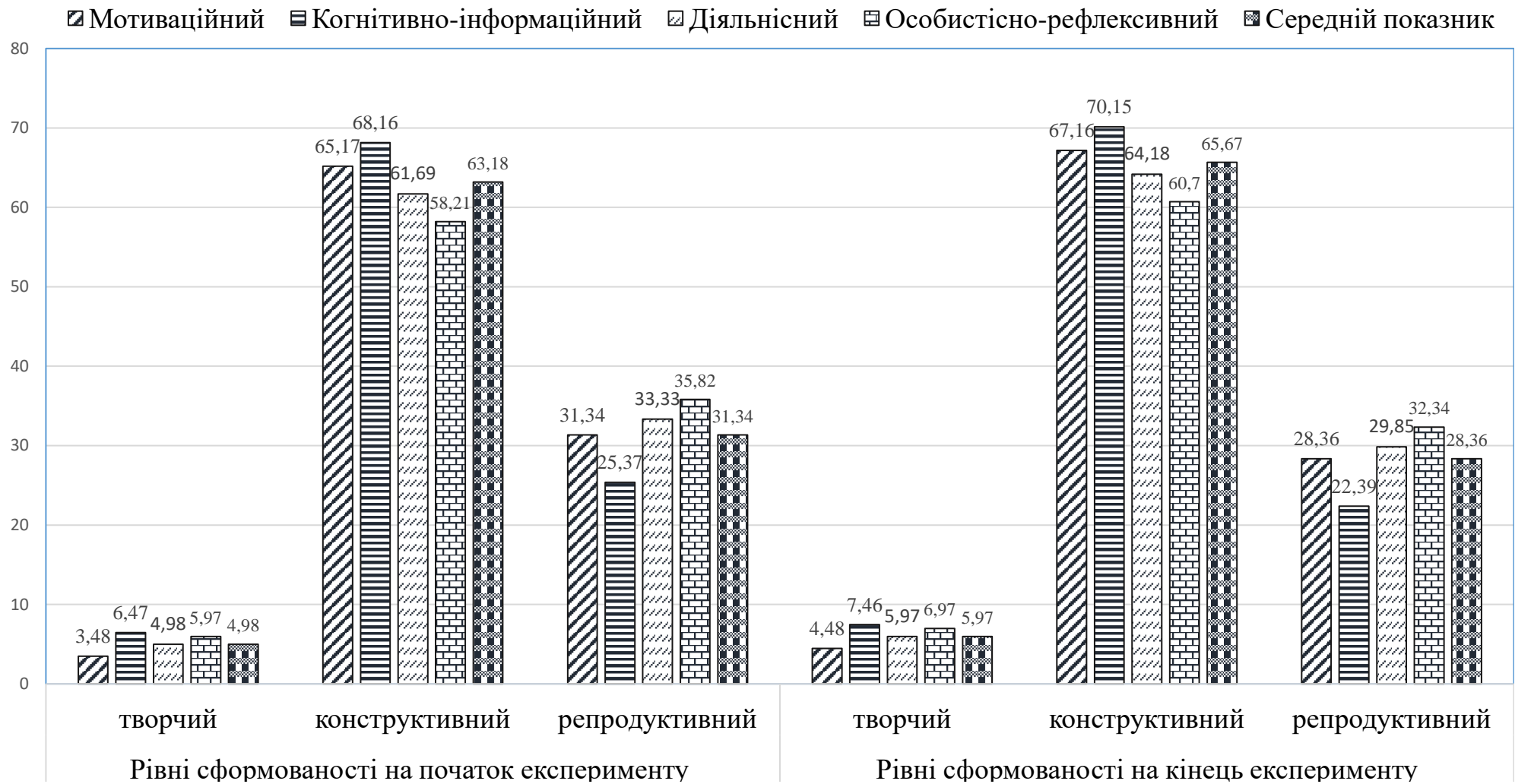

Рис. 3.5. Динаміка змін показників сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів у контрольній групі в %

студентів на репродуктивному рівні. В ЕГ ці показники становлять 18,4%, в КГ – 28,4%. Перехід студентів з одного рівня на інший в ЕГ здійснювався значно інтенсивніше (рис. 3.6).

Отже, динаміка спостереження виявила, що в ЕГ відбулися значні зміни показників мотиваційного, когнітивно-інформаційного, діяльнісного та особистісно-рефлексивного критеріїв сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Це свідчить про ефективність розробленої нами професійної моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей» схарактеризовано етапи проведення експериментального дослідження: підготовчий, основний та контрольний; описано цілі, зміст, форми і методи формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. Зокрема, висвітлено можливості інтеграції навчальних дисциплін педагогічного та філологічного циклів з навчальною дисципліною «Комп'ютерно-орієнтовані технології навчання» у формуванні інформаційної компетентності майбутнього фахівця.

Аналіз результатів експериментального дослідження засвідчив, що в ЕГ відмічається чітка тенденція до значущого зниження показників репродуктивного рівня сформованості ІК за всіма критеріями, в тому числі в загальному, та тенденція до значущого підвищення показників творчого рівня сформованості ІК за кожним критерієм. При цьому зміни показників конструктивного рівня не були статистично вірогідними, тобто їх збільшення було невеликим. Отже, мета дослідження – досягнута, завдання – виконані,

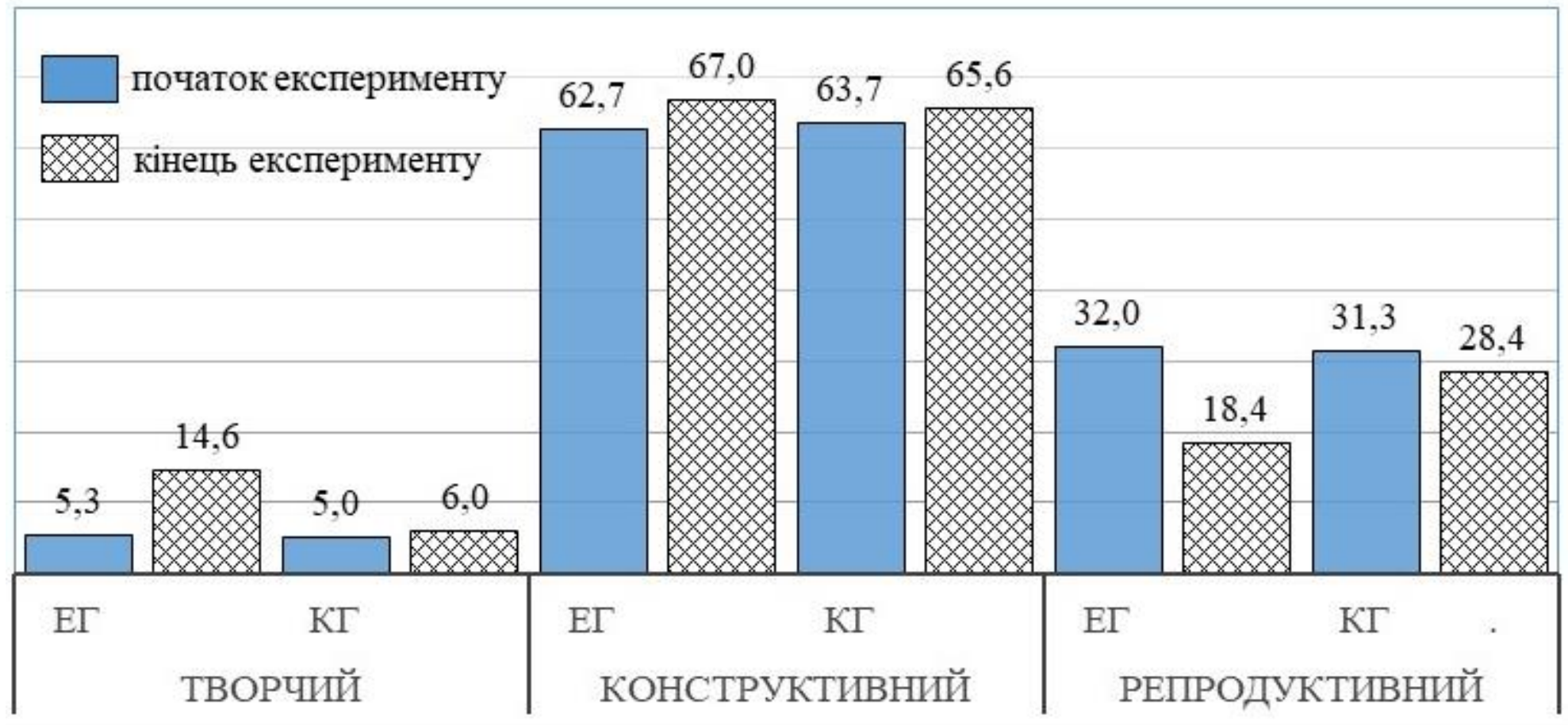

Рис. 3.6. Динаміка кількісних змін сформованості ІК майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки

гіпотеза – підтверджена.

Таким чином, експериментальна перевірка педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, їх впровадження в освітній процес ЗВО довели їхню ефективність.

Матеріали третього розділу дисертаційного дослідження висвітлено у публікаціях автора [12; 13; 14; 15; 16; 26; 37].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

1. Адріанова О. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/2Yglf51>
2. Бібліометрика української науки. URL: <http://www.nbuviar.gov.ua/bpnu/>
3. Блог «Інтерактивні вправи для формування іншомовної комунікативної компетентності». URL: <https://technologiesexperiment.blogspot.com/>
4. Винаходи та відкриття. Інтерактивна командна гра. URL: <https://jeopardylabs.com/play/inventions-and-discoveries>
5. Вірші студентів до Пасхи англійською мовою. Спільна презентація GoogleSheet. URL: <https://bit.ly/377ZND5>
6. Власні висловлювання студентів з теми «Створення позитивного мікроклімату на уроці». <https://padlet.com/annakinal82/7sit1qq6tysc>
7. Власні висловлювання студентів з теми «Технології: благословіння чи прокляття». URL: <https://padlet.com/annakinal82/8yz0d9q9dohl>
8. Вправи для формування лексичної компетентності з теми «Спорт». URL: <https://bit.ly/2UaN3X7>
9. Все про здорове харчування. Інтерактивна командна гра. URL: <https://jeopardylabs.com/play/all-about-food-12>
10. Для чого Ви використовуєте мобільний телефон на уроці іноземної мови? URL: <https://bit.ly/2MALIER>
11. Інтерактивні вправи для формування іншомовної лексичної компетенції з теми «Технології». URL: <https://cutt.ly/8goSrQK>
12. Киналь А. Кооперативні технології навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції учнів загальноосвітньої школи. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: збірник наукових праць* / За ред. Р. Гуревича та ін. Випуск 3(6). В.: ТОВ «Планер», 2014. С. 234-237.
13. Киналь А. Використання мобільного додатку Quizlet для організації самостійної роботи студентів у процесі навчання іноземної мови. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, 22 листопада 2018 р., Вінниця* / гол. ред. Т. І. Ямчинська. Вінниця, 2018. С. 63-65.
14. Киналь А. Використання сервісів Google у процесі професійної підготовки

- майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови (партнерство школи й університету)*: матеріали Міжнародної наукової конференції, 30 березня 2018. Умань: ФОП Новожилов С., 2018. С. 105-110.
15. Киналь А. Використання соціальних мереж у процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції «Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості»* (м. Полтава, 13-14 березня 2017 р.) / За ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава, 2017. С. 29-31.
 16. Киналь А. Шляхи формування англомовної лексичної компетенції в учнів основної школи з використанням мультимедійних засобів. *Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ*: збірник мат. міжн. наук.-практ. конференції, м. Вінниця, грудень 2014р. К.: Кондор, 2014. С. 113-119.
 17. Коломієць А. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/2MxcJsS>
 18. Люзак Р. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/3dzSVAf>
 19. Наваліхіна І. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/2z3dzdx>
 20. Навчаємось разом. Нова українська школа. URL: <https://cutt.ly/4goSim8>
 21. Онлайн-курс з медіаграмотності «VeryVerified». URL: <https://verified.ed-era.com/>
 22. Правила безпечної поведінки на дорозі. Інтерактивна гра. URL: <https://create.kahoot.it/share/307ea5bc-d0fb-402b-ab83-98e4478dc243>
 23. Правила пожежної безпеки. Інтерактивна гра. URL: <https://cutt.ly/Lgf1Qv1>
 24. Сенкани студентів з теми «Подорож» англійською мовою. Спільна презентація GoogleSheet. URL: <https://bit.ly/2Mx021c>
 25. Фрідріх С. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/3cyGuE0>
 26. Хамська Н., Киналь А. Можливості педагогічних дисциплін у формуванні інформаційної компетентності майбутнього учителя. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Сєверодонецьк, 2020. №1(94). С. 54-67.
 27. Цікаві факти про Лондон. Інтерактивна командна гра. URL:

- <https://jeopardylabs.com/play/2018-12-08-7>
28. Шлєєнков О. Вебінар. Ефективні презентації. URL: <https://cutt.ly/mgf1Q43>
 29. Що ви знаєте про козаків. Інтерактивна вікторина. URL: <https://cutt.ly/Bgf1WR3>
 30. Яцишина В. Sleepy Sasha Tapkin. URL: <https://cutt.ly/1gf1WLa>
 31. 10 Tools for Developing Students' Listening Skills. URL: <https://www.oxfordtefl.com/blog/10-tools-for-developing-students-listening-skills>
 32. CIOX. Програма для автоматичного розподілу учасників у групи. URL: <https://ciox.ru/split-a-list-into-groups>
 33. Classmarker. Платформа для створення тестових завдань. URL: <https://www.classmarker.com/>
 34. EasyTestMaker. Платформа для створення тестових завдань. URL: <https://www.easytestmaker.com/>
 35. Europass Online Editor. Платформа для автоматизованого резюме. URL: <https://europass.cedefop.europa.eu/documents/curriculum-vitae>
 36. Google Scholar. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
 37. Kynal A. Interactive online tasks at Learningapps.org as means of information competency of future teachers formation. *Міжнародна мультидисциплінарна конференція «Наука і техніка сьогодення: пріоритетні напрямки розвитку України та Польщі», 19-20 жовтня 2018. м. Воломин, Польща. С. 23-26.*
 38. Makebeliefscomix. Платформа для створення онлайн коміксів. URL: <https://www.makebeliefscomix.com/>
 39. Open Ukrainian Citation Index (OUCI). URL: <http://ouci.dntb.gov.ua/>
 40. Plickers. Платформа для створення тестових завдань. URL: <https://get.plickers.com/>
 41. PlotGenerator. Сайт для автоматичного створення текстів. URL: <https://cutt.ly/CgoSTyL>
 42. Proprofs. Платформа для створення тестових завдань. URL: <https://www.proprofs.com/>
 43. Social Searcher. Free Social Media Search Engine. URL: <https://cutt.ly/rgoSYzR>
 44. Ultragenerator. Програма для автоматичного розподілу учасників у групи. URL: <https://ultragenerator.com/splitgroups/>
 45. Webmii. People Search Engine. URL: <https://webmii.com>

ВИСНОВКИ

1. З'ясовано сутнісні характеристики поняття інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей на основі співвіднесення ключових дефініцій «компетентність», «інформаційна компетентність майбутнього вчителя», «інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей». Зазначено, що інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей є складником його професійної компетентності. Інтегруючи виокремлені змістові характеристики інформаційної компетентності майбутнього вчителя і особливості професійної компетентності вчителя-філолога, визначено, що інформаційна компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей – це здатність його виконувати функції вчителя-філолога (лінгвістичну, комунікативну, фольклорну, літературну, культурознавчу, методичну, педагогічну, психологічну) в інформаційному просторі на основі сформованого комплексу знань, умінь, навичок, досвіду, ціннісних орієнтацій, особистісних якостей. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей розглядається як процес продуктивних змін його професійної підготовки щодо здатності працювати в інформаційному просторі.

2. Визначено критерії та показники сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей: мотиваційний – сформованість інтересів, потреб, прагнень, настанов, бажань щодо оволодіння інформаційною компетентністю майбутнього вчителя філологічних спеціальностей; когнітивно-інформаційний – ступінь засвоєння знань, розуміння, осмислення понять, принципів, методів застосування ІКТ у практичних умовах і нових ситуаціях філологічного та педагогічного змісту; діяльнісний – наявність комплексу умінь майбутнього фахівця працювати в інформаційному просторі: інформаційно-діагностичні, інформаційно-прогностичні, інформаційно-методичні, інформаційно-дослідницькі, комунікативні, лінгвістичні тощо; особистісно-рефлексивний – сформованість рис майбутнього вчителя-філолога, що найбільш оптимально забезпечують рівень його інформаційної компетентності. Показники розроблено з

урахуванням характерних для змісту інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей. За допомогою підібраних і розроблених діагностичних методів схарактеризовано стан сформованості інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, що уможливило віднести студентів до творчого, конструктивного, репродуктивного рівнів вияву цієї професійної характеристики. Динаміку змін рівнів сформованості інформаційної компетентності майбутнього вчителя можна розглядати як послідовний перехід від репродуктивного – вияв компетенцій через дію майбутнього вчителя-філолога в стандартних умовах за зразком – до творчого етапу засвоєння через здатність його працювати нестандартно в інформаційно-культурному просторі.

3. На основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми та результатів констатувального етапу педагогічного експерименту створено й обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки: підвищення мотивації формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей методом рефлексивних контрастів; урахування практико-зорієнтованого підходу до формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей; використання технології інтегрованого навчання; активізації самостійної роботи студентів у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей шляхом залучення їх до участі в міжнародних онлайн-проектах.

Розроблено методику формування інформаційної компетентності майбутніх учителів-філологів, що забезпечує реалізацію педагогічних умов. Інтегрований підхід до викладання дисциплін з комп'ютерних технологій, педагогічних, фахових дисциплін, організація навчання з використанням електронних дистанційних курсів Moodle, залучення студентів до створення та розробки дидактичних засобів на базі сучасних освітніх інформаційних технологій супроводжується зростанням рівня сформованості інформаційної компетентності.

4. У дослідженні спроектовано модель формування інформаційної

компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки для цілісності уявлення про досліджуваний процес. Концептуальними засадами моделі є орієнтація на вимоги щодо підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей, визначені міжнародними та державними документами; забезпечення цілісності процесу завдяки органічному взаємозв'язку таких структурних компонентів, як цільовий, теоретичний, операційно-діяльнісний, результативний, що наповнені інноваційним змістом, формами, методами, засобами навчання. Методологічними засадами формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей виступають компетентнісний, діяльнісний, особистісний, культурологічний, синергетивний, комунікативний підходи. Модель дала змогу відстежити процес формування інформаційної компетентності майбутніх учителів у динаміці від початкового, основного до контрольного-регулювального етапів.

Аналіз результатів педагогічного експерименту підтвердив позитивну динаміку та ефективність формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. За результатами дослідно-експериментальної роботи, творчий рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей підвищився порівняно із початком експерименту в ЕГ на 10,0%, конструктивний – на 4,3%, репродуктивний – знизився на 13,6%. У КГ ці показники становлять 0,9%; 2,5%; 2,9% відповідно. Експериментальна перевірка педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, їх впровадження в освітній процес ЗВО довели їхню ефективність.

Проведене дослідження, звісно, не охоплює всі аспекти проблеми формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей. До перспективних напрямів роботи відносимо вплив інформаційного середовища педагогічного університету на формування інформаційної компетентності майбутніх учителів на всіх етапах їх професійної підготовки, формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами Смарт технологій, хмарних технологій тощо.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ»

Автор	Визначення поняття «інформаційна компетентність»
Н. Баловсяк	не лише грамотність і культура роботи з інформаційними ресурсами, але й якість особистості, що служить сполучною ланкою загальнопедагогічних та спеціальних знань і умінь. Інформаційно-компетентна особистість – це людина, яка знає, як знайти інформацію, організувати знання, використати інформацію таким чином, щоб інші могли навчатися;
В. Безрукова	володіння знаннями й уміннями, що дозволяють висловлювати професійно грамотні судження, оцінки, думки;
В. Беспалов	інтегративне утворення, що характеризує зрілу особистість представника сучасного суспільства;
В. Бучельніков	інтегративна властивість особистості вчителя, яка базується на внутрішній готовності до взаємодії з учнем в інформаційному середовищі з використанням цифрової форми представлення інформації, що базується на оволодінні знаннями основ інформаційної грамотності та інформаційної безпеки, наявності навички використання апаратно-програмних засобів, бажанні оволодіти ефективними технологіями обробки і переробки інформації і прагненні використовувати нові інформаційні технології в навчальному процесі для досягнення головної мети навчання – формування особистості учня, компетентної в інформаційному просторі;
Н. Гендина	здатність особистості орієнтуватись у потоці інформації;

	вміння працювати з різними джерелами інформації, знаходити і обирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати; вміння на основі отриманих знань конкретно та ефективно вирішувати будь-яку інформаційну проблему;
В. Дарлінгер	рівнева освіта, що характеризує професійну підготовку фахівця до використання інформаційно-комунікаційних технологій на теоретичному, практичному і творчому рівні;
В. Дьомін	рівень умінь особистості, що відбиває ступінь відповідності визначеної компетенції і дозволяє діяти конструктивно в змінюваних соціальних умовах;
А. Зав'ялов	знання, уміння, навички і здатність їх застосовувати при розв'язуванні задач з використанням нових інформаційних технологій;
І. Зимня	інтелектуально і особистісно обумовлений досвід соціально-професійної життєдіяльності людини, що засновується на знаннях;
В. Ключко	компетентність індивіда в роботі з інформацією; уміння працювати з комп'ютером та інформаційними технологіями;
В. Маслов	готовність на професійному рівні виконувати свої посадові і фахові обов'язки відповідно до сучасних і теоретичних надбань і кращого досвіду, наближення до світових вимог і стандартів;
О. Миронова	здатність ефективно виконувати інформаційну діяльність (під час розв'язання професійних завдання, навчання та у повсякденному житті) з використанням ІКТ, що має на меті володіння інформаційною компетенцією і

	сформованою готовністю (яка містить і особистісні характеристики) до розв'язання відповідних завдання з урахуванням набутого досвіду, з можливістю самостійної організації власної діяльності, зі здійсненням самоконтролю та усвідомлення особистої ролі під час їх реалізації та можливих наслідків;
Е. Морковіна	сукупність компетенцій, які необхідні для орієнтації та виконання різних видів діяльності в інформаційному просторі;
В. Недбай	здатність знаходити, оцінювати, використовувати і повідомляти інформацію у всіх її видах і формах;
І. Соколова	мета й результат професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Успішність соціалізації, виявом якої є реалізація життєвих планів та професійних функцій, зумовлена сукупністю сформованих у фахівця компетенцій;
О. Спірін	обізнаність з певною галуззю, що визначається окремими нормами, потребами, запитами щодо підготовленості фахівця, тобто як відчужену від суб'єкта, наперед задану соціальну норму (вимогу) до освітньої підготовки; компетентність, на відміну від компетенції, передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності, що формується під час навчання;
Є. Хеннер	сукупність знань, вмінь і навичок, які формуються у процесі навчання і самонавчання інформатиці та інформаційним технологіям, а також здатність до виконання педагогічної діяльності за їх допомогою;
Information Literacy Competency Standards for Higher	уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати ефективний та продуктивний доступ до неї, критично оцінювати інформацію та джерела її надходження;

Education	
UCLA Library Information Competence at UCLA: Report of a Survey Project	здатність формулювати інформаційні вимоги до питання дослідження з метою формулювання стратегії пошуку необхідної інформації; здатність визначати формат необхідної інформації; уміння організовувати інформацію у найбільш сприятливий для аналізу, синтезу і розуміння спосіб; усвідомлювати етичні, юридичні і політичні наслідки використання інформаційних ресурсів;
Information Literacy Competency Standards for Higher Education	поєднання комп'ютерної грамотності, технологічної грамотності, етики, критичного сприйняття і навичок комунікації.
Н. Баловсяк	не лише грамотність і культура роботи з інформаційними ресурсами, але й якість особистості, що служить сполучною ланкою загальнопедагогічних та спеціальних знань і умінь. Інформаційно-компетентна особистість – це людина, яка знає, як знайти інформацію, організувати знання, використати інформацію таким чином, щоб інші могли навчатися;

КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

(за І. Кислою)

№ з/п	Компонентний склад інформаційної компетентності	Об'єкти реальної дійсності	Соціальна значимість компетентності	Особистісна значимість компетентности
1.	Інформаційно-пошукова компетенція	Довідники, енциклопедії, Інтернет	Пошук необхідної інформації щодо країни, мова якої вивчається, отримання теоретичних знань з мови	Отримання нових знань
2.	Інформаційно- аналітична компетенція	Література, ЗМІ, Інтернет	Аналіз фактичного та соціокультурного матеріалу про країну, мова якої вивчається, мовного матеріалу	Вміння аналізувати інформацію, вчинки людей, ситуації
3.	Інформаційно- комунікаційна компетенція	Телефон, мобільний телефон, комп'ютер (електронна пошта, Інтернет)	Консультація батьків, учнів та колег щодо навчально-виховного процесу, запобігання та ліквідація конфліктних та педагогічних ситуацій	Спілкування з людьми та групами людей на різних рівнях
4.	Інформаційно-оцінна компетенція	Тести, опитувальники	Проведення необхідних організаційних, колективних заходів, тестувань та опитувань з предмету	Застосування отриманих та набутих знань у життєвих ситуаціях

5.	Інформаційно-екологічна компетенція	ЗМІ, Інтернет	Забезпечення чистоти і порядку у навчальному приміщенні; контроль дотримання учнями та колегами правил гігієни та санітарії; проведення заходів з превентивного та екологічного виховання	Збереження чистоти навколишнього середовища
6.	Інформаційна компетенція самовдосконалення і саморозвитку	Література, ЗМІ, Інтернет	Підвищення кваліфікації педагогічного працівника	Саморозвиток і самовдосконалення, самоосвіта
7.	Інформаційно-операційна компетенція	Телефон, мобільний телефон, Інтернет, інструкції	Виконання різних видів діяльності за допомогою ПК	Володіння ПК
8.	Інформаційно-етична і інформаційно-правова компетенція	Суспільство, юридичні довідники	Контроль дотримання учнями, колегами та батьками навчальної дисципліни, правил та норм охорони праці	Право на власну точну зору, особистісна безпека, безпека приватної власності та матеріальних цінностей
9.	Інформаційна компетенція збереження інформації	Збереження інформації на сервері під паролем, сейфи	Забезпечення безпеки секретним документам, документам внутрішнього обліку, журналам обліку навчальних досягнень учнів тощо	Засоби та методи захисту інформації

ОПИТУВАЛЬНИК ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Наскільки важливою сьогодні є вища освіта?
 - а) дуже важлива;
 - б) не важлива;
 - в) важко відповісти.
2. Чи вважаєте Ви вашу спеціальність престижною?
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) важко відповісти.
3. Що спонукало Вас до вибору професії?
 - а) матеріальна привабливість;
 - б) престиж професії;
 - в) настанова батьків;
 - г) сімейні традиції;
 - д) розташування навчального закладу;
 - е) бажання навчатися разом з друзями.
 - є) розрахунок на результати тестування
4. Чи задоволені Ви своїм вибором?
 - а) дуже задоволений;
 - б) ще не вирішив;
 - в) чекав зовсім іншого.
5. Чи знайомі Ви з роботою за обраною спеціальністю?
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) частково.
6. Чи бачите Ви своє майбутнє за обраною спеціальністю?
 - а) так;
 - б) ні.
7. Чому Ви хотіли навчитися з інформаційно-комунікаційних технологій?
 - а) швидко та ефективно знаходити необхідну інформацію;
 - б) використовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчанні;

- в) використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності;
- г) самостійно створювати завдання та вправи для навчання іноземних мов.

8. Що ви розумієте під поняттям «професійна мотивація»?

- а) інтерес, пов'язаний із майбутньою професійною діяльністю;
- б) потреба особистості до здійснення професійної діяльності;
- в) життєві цілі, направлені на здобуття майбутньої професії;
- г) спонукання, яке обумовлює вибір професії.

АНКЕТА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. З якою метою Ви здобуваєте знання з такої проблематики, як формування інформаційної компетентності майбутнього учителя?

- а) інтерес до цієї проблеми;
- б) професійна необхідність;
- в) необхідність виконання програми;
- г) вимога викладача;
- д) соціальна необхідність;
- ж) не бачу в цьому необхідності
- д) прагнення до особистісного удосконалення

2. Чи є у Вас потреба у формуванні інформаційної компетентності як компонента педагогічної компетентності? (Так / Ні).

3. Що спонукало вас до формування інформаційної компетентності?

- а) інтерес до цієї проблеми;
- б) професійна необхідність;
- в) необхідність виконання програми;
- г) вимога викладача;
- д) соціальна необхідність;
- ж) не бачу в цьому необхідності
- д) прагнення до особистісного удосконалення

4. Чи є у вас потреба до особистісного зростання в напрямку визначеної проблематики? (Так / Ні).

5. Що спонукає вас до особистісного самовдосконалення з проблематики формуванні інформаційної компетентності?

- а) бажання поглибити знання
- б) прагнення розширити кругозір

в) можливість у майбутньому використати свої знання у професійній діяльності

г) соціальна необхідність

д) інтерес до проблеми

ж) не маю намірів удосконалюватись у цьому напрямку (відсутність інтересу, байдужість, не бачу перспектив, інші причини)

6. Чи є бажання розвивати інформаційну компетентність для досягнення позитивних результатів у майбутній педагогічній діяльності? (Так/ Ні)

7. Які мотиви переважають (зовнішні, внутрішні). Підкреслити і обґрунтувати.

ОПИТУВАЛЬНИК «Я ЗНАЮ»

1. Дайте визначення терміну «інформаційна компетентність»

2. Поясніть поняття «інформаційна компетентність учителя-філолога»

3. Чи потрібно розвивати інформаційну компетентність майбутнього учителя?

Так _____

Ні _____

4. Якщо потрібно, опишіть, з якою метою необхідно розвивати інформаційну компетентність майбутнього учителя.

5. Які сайти, платформи, програми для візуалізації освітнього процесу ви знаєте?

6. Які сайти, платформи, програми для організації освітнього процесу та взаємодії учителів, батьків, дітей ви знаєте?

7. Які сайти, платформи, програми для формування іншомовної аудіолінгвальної компетенції ви знаєте?

8. Які сайти, платформи, програми для організації активної взаємодії учасників освітнього процесу ви знаєте?

ВХІДНА АНКЕТА САМООЦІНКИ КОГНІТИВНОГО РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

(за С. Турчинською)

Варіанти відповідей (зафарбувати відповідну клітинку)

A – точно знаю;

C – дещо знаю;

B – потрібно пригадати;

D – взагалі не знаю

№ за/п	Запитання	A	B	C	D
I.	Windows				
1.	Що таке робочий стіл				
2.	Як змінити розміри вікна				
3.	Як скопіювати файл в іншу папку				
4.	Як змінити ім'я файлу				
5.	Як знайти потрібний файл за назвою				
6.	Як вилучити непотрібний файл				
7.	Як записати файли на флешку				
8.	Як зберегти файл				
9.	Як записати файли на диск				
II.	Word				
10.	Як задати абзацний відступ				
11.	Як змінити розміри шрифту				
12.	Як скопіювати й вставити в інше місце частину тексту				
13.	Як створити таблицю				
14.	Як написати текст у двох колонках				
III.	Excel				
15.	Як ввести та відсортувати дані в комірці				
16.	Як скопіювати та вставити комірку				
17.	Як відсортувати дані таблиці				
18.	Як створити діаграму за допомогою Майстра діаграм				
IV.	PowerPoint				
19.	Як зробити презентацію на основі шаблону оформлення				
20.	Як задати гіперпосилання всередині презентації				
21.	Як видалити слайд				
22.	Як додати слайд				
23.	Як працювати з анімацією				
24.	Як додавати звукові та відео файли до анімації				
V.	Internet				
25.	Як створити поштову скриньку				
26.	Як написати лист				
27.	Як переслати файли				
28.	Як користуватися пошуковою системою				
29.	Як зберегти потрібну інформацію				

ТЕСТ
НА ВСТАНОВЛЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTI
КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ

(за С. Турчинською)

1. До зовнішніх пристроїв належить:
 - арифметико-логічний пристрій;
 - центральний процесор;
 - принтер;
 - оперативна пам'ять.
2. Яку групу клавіш можна використовувати, щоб ввести ім'я друга?
 - буквено-цифрові;
 - цифрові;
 - функціональні;
 - командні.
3. Яка з цих одиниць виміру інформації найбільша?
 - Кілобайт;
 - Гігабайт;
 - Мегабайт;
 - Біт.
4. Яку клавішу необхідно натиснути для виклику довідки?
 - F5;
 - Caps Lock;
 - Back Space;
 - F1.
5. Основна характеристика процесора:
 - тактова частота;
 - об'єм пам'яті;
 - надійність;
 - розмір.
6. З якого носія інформації прочитування відбувається за допомогою лазерного променя?
 - вінчестер;
 - гнучкі магнітні диски;
 - CD-R.
7. Розширення файлу від основного імені відділяється ...
 - крапкою;
 - похилою рисою;
 - двокрапкою;
 - комою.

8. Для виклику контекстного меню виділеного об'єкту необхідно натискати:
праву кнопку миші;
ліву кнопку миші.
9. Пристрій, який виконує перетворення аналогових сигналів в цифрові і назад, називається:
мережева карта;
модем;
процесор;
адаптер.
10. Комп'ютер – це (виберіть повне правильне визначення):
пристрій для роботи з текстами;
електронний обчислювальний пристрій для обробки чисел;
пристрій для зберігання інформації будь-якого вигляду;
багатофункціональний електронний пристрій для роботи з інформацією.
11. Персональний комп'ютер не функціонуватиме, якщо відключити:
дисковод;
оперативну пам'ять;
мишу;
принтер.
12. Дисковод – це пристрій для:
обробки команд виконуваної програми;
читання/запису даних із зовнішнього носія;
довготривалого зберігання інформації;
виведення інформації на папір.
13. Вінчестер призначений для ...
тривалого зберігання інформації незалежно від того, працює комп'ютер чи ні;
підключення периферійних пристроїв до магістралі;
управління роботою комп'ютера за заданою програмою;
тимчасового зберігання програм і даних, проміжних результатів.
14. Поясніть принцип дії програм-архіваторів:
переписують вміст файлів (дані) в один файл;
стискають об'єм файлів і зберігають їх у вигляді архівного файлу;
використовуються для копіювання інформації на дискети.
15. Що таке архівація даних?
збільшення об'єму (розміру) файлу в порівнянні з початковим;
зменшення об'єму (стискування) даних і приміщення в архів;
тимчасове зберігання інформації у вигляді особливого файлу.
16. Що таке розархівування даних?
витягання (розпаковування) файлів з архіву;
переміщення файлів в архів;
тимчасове зберігання інформації у вигляді особливого файлу.

17. Якою величиною позначається мінімальна одиниця інформації?

- Кбайт;
- Байт;
- Біт;
- Мбайт;
- Гбайт.

18. Скільки Байт в 1 Мбайті?

- 10000;
- 1000;
- 1024;
- 100.

19. Натискання одночасно Ctrl+Alt+Del служить для:

- м'якого перезавантаження комп'ютера і завершення завислих програм;
- м'якого перезавантаження комп'ютера, завершення завислих програм і входу в систему;
- входу до системи і завершення завислих програм.

20. Що необхідно мати для перевірки на вірус жорсткого диска?

- захищену програму;
- завантажувальну програму;
- файл з антивірусною програмою;
- антивірусну програму, встановлену на комп'ютер.

21. Тип інформації, що зберігається, у файлі можна визначити за...

- іменем файлу;
- розширенням файлу;
- назвою каталогу;
- організацією файлової структури.

22. Які види пам'яті використовуються в комп'ютері?

- лише оперативна пам'ять (ОЗП) або RAM;
- лише постійна пам'ять (ПЗП) ROM;
- лише зовнішня пам'ять (дискета, компакт-диск, жорсткий диск і так далі);
- всі перераховані відповіді.

23. Які функції виконує Центральний процесор (CPU)?

- керує всією роботою комп'ютера, здійснюючи зв'язок між всіма частинами комп'ютера, а також між персональним комп'ютером і периферійними пристроями;
- виконує лише низькорівневі команди;
- використовується для здійснення зв'язку між електронними компонентами комп'ютера.

24. Оперативна пам'ять (ОЗП або RAM) необхідна для:

- тимчасового зберігання даних і очищається при виключенні живлення комп'ютера;
- тимчасового зберігання даних і при виключенні живлення комп'ютера не очищується;
- тимчасового зберігання даних, від стану живлення комп'ютера не залежить.

25. Що з перерахованого не є приладом зовнішньої пам'яті?
накопичувач на гнучкому магнітному диску (дискковод 3'5);
накопичувач на лазерному диску (CD-ROM);
накопичувач на жорсткому магнітному диску (жорсткий диск, вінчестер);
мікросхема BIOS (мікропрограма завантаження комп'ютера).
26. Який з перерахованих пристроїв швидше обмінюється інформацією з процесором (CPU)?
жорсткий диск;
привід компакт-диск диска (CDROM);
дискковод для гнучких магнітних дисків (дискет);
принтер (друкуючий пристрій).
27. Який тип принтерів є найбільш продуктивним?
матричний принтер;
струменевий принтер;
лазерний принтер.
28. Маніпулятор "Миша" є:
пристроєм збереження;
пристроєм виводу;
пристроєм введення (управління).
29. У якій послідовності виробляється виключення комп'ютера?
завершення всіх застосувань, вихід з ОС, системний блок, монітор, периферійні пристрої;
периферійні пристрої, завершення роботи додатків операційної системи;
монітор, системний блок, периферійні пристрої.
30. За допомогою сканера можна:
водити в комп'ютер фотографії, тексти і малюнки;
вводити лише фотографії;
виводити в цифровому вигляді фотографії, малюнки і тексти.
31. Вкажіть основні пристрої комп'ютера:
системний блок, монітор, клавіатура, миша;
системний блок, колонки, принтер, миша;
монітор, принтер, клавіатура, миша;
клавіатура, сканер, процесор, миша.
32. Вкажіть пристрої виведення інформації:
монітор, принтер, колонки;
клавіатура, монітор, модем;
сканер, процесор, відеокарта;
веб-камера, клавіатура, миша.
33. Внутрішній склад системного блоку:
процесор; жорсткий диск; материнська плата;

оперативна пам'ять; звукова карта;
відеокарта; мережева карта; блок живлення;
флеш-накопичувач; CD-R

34. Розташуйте одиниці виміру кількості інформації в порядку зростання, вказавши в полі для відповіді послідовність цифр без пропуску і ком.

1. Біт
2. Гігабайт
3. Мегабайт
4. Кілобайт

35. При відключенні комп'ютера від струму інформація ...

стирається на компакт-диску;
стирається на "жорсткому диску";
зникає з системного диску;
стирається на магнітному диску;
зникає з оперативної пам'яті.

36. Ярлики створюються для:

дизайну;
автоматичного налаштування додатків;
швидкого запуску документа або програми.

37. WinRar – це:

безкоштовний програвач для відео;
утиліта для налаштування системи;
файловий архіватор для Windows;
утиліта для захвату зображень.

38. Пристрої зберігання інформації – це:

жорсткі диски;
дискета;
компакт-диск;
системний блок.

39. Комбінація клавіш клавіатури Ctrl-Alt-Delete використовується для:

видалення документа;
припинення виконання поточної операції;
перезавантаження комп'ютера;
введення всіх команд та екранних рядків.

40. Меню «Пуск» містить команди:

відкриття файлів;
настроювання системи за допомогою панелі керування;
одержання довідки із застосуванням команди «Довідка» та «Підтримка»;
установка навчальних програм.

41. Визначте, будь ласка, за допомогою якої комбінації клавіш можна занести інформацію до буферу обміну

Ctrl – P;

Ctrl – C;

Ctrl – V;

Ctrl – X.

42. Укажіть, як можна переключити мову на клавіатурі:

Ctrl – Shift;

Caps Lock;

Enter – Shift;

за допомогою індикатора мови на панелі завдань;

Alt + Shift.

43. Що з перерахованого не є пристроєм введення інформації в комп'ютер?

сканер;

принтер;

мікрофон;

миша;

клавіатура.

44. Як називається пристрій, що підключає комп'ютер до телефонної лінії?

джойстик;

планшет;

модем;

вінчестер;

оперативна пам'ять.

АНКЕТА «ЧИ ВМІЮ Я?»

(за С. Турчинською)

Інструкція:

Уважно прочитайте всі запитання і спробуйте надати щирі відповіді. Під час заповнення таблиці поставте позначку “+” у відповідному вічку. У даній анкеті немає правильних чи неправильних відповідей.

Діяльнісний компонент		Так, умію	Частково умію	Ні, не вмію
1	Використовувати словники, довідники, енциклопедії			
2	Отримувати інформацію з декількох джерел			
3	Знаходити необхідне джерело інформації і визначати його приблизний зміст			
4	Визначати надлишки та недостатність інформації у тексті			
5	Визначати основну ідею в текстах, зображеннях, графіках			
6	Критично сприймати отриману інформацію			
7	Розподіляти текст на частини, підбирати заголовок до кожної частини			
8	Розуміти залежності, виражені в графічній формі			
9	Порівнювати інформацію			
10	Аналізувати інформацію			
11	Синтезувати інформацію			
12	Узагальнювати інформацію			
13	Ілюструвати інформацію прикладами			
14	Давати власне пояснення, наводити аргументи, доводити точку зору			
15	Робити висновки			
16	Пропонувати можливі варіанти розв’язання виявлених протиріч			
17	Відображати текст у вигляді схем та таблиць			
18	Розуміти залежності, відображені у графічній формі, складати графіки процесів			
19	Складати короткий конспект тексту			
20	Здійснювати групування і перегрупування змісту тексту			
21	Під час відповіді дотримуватись логічності і послідовності викладу інформації			
22	Розрізняти судження та факти у висловлюваннях співрозмовника			
23	Підтримувати дискусію, обговорення, виступати від імені групи та підсумками обговорення			

24	Відстоювати свою точку зору, доводити її правильність			
25	Скласти план тексту виступу чи доповіді			
26	Аргументовано висловлювати свою думку з обговорюваного питання			
27	Пояснювати навчальний матеріал однокласнику чи класу			
28	Формулювати питання, пов'язані з навчальним матеріалом			
29	Оформлювати результати дослідження у вигляді доповіді, реферата			

Обробка результатів:

- питання 1-6 відображають уміння, пов'язані з пошуком інформації;
- питання 7-18 відображають уміння, пов'язані з обробкою інформації;
- питання 19-26 відображають уміння, пов'язані з презентацією інформації;
- питання 27-18 відображають уміння, пов'язані з передачею інформації.

АНКЕТА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ БАЗОВОГО РІВНЯ ІК МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ (за С. Турчинською)

Параметри	Шкала	Макс. к-сть балів	Оцінка	Набрано балів
Наявність загальних уявлень з ІКТ				
Уявлення про призначення та функціонування ПК, пристрої вводу інформації, комп'ютерні мережі	0 - не маю уявлення; 0,5 - маю первинні уявлення та навички; 1 - маю достатні уявлення та навички	3		
Уявлення про гігієну ПК та захист інформації				
Уявлення про можливості використання ІКТ в освітньому процесі				
Наявність уявлень про електронні та цифрові освітні ресурси (ЕОР, ЦОР)				
Уявлення про номенклатуру та дидактичні можливості ресурсів, орієнтованих на предметно-професійну діяльність	0 - не маю уявлення; 0,5 - маю первинні уявлення та навички; 1 - маю достатні уявлення та навички	5		
Маю каталоги готових навчальних мультимедійних та інтерактивних програмних продуктів (програмно-методичних комплексів, підручників, лабораторних, практичних робіт)				
Маю каталоги готових навчальних мультимедійних та інтерактивних програмних продуктів по виховній роботі				
Маю каталоги Інтернет-ресурси з предметів				
Маю каталоги мережових спільнот педагогів				
Володіння інтерфейсом операційної системи				
Прийоми виконання файлових операцій	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 0,75 - використовую, але не всі; 1 - досконало володію	4		
Організація інформаційного середовища як файлової системи				
Прийоми ввода-виводу інформації, друкування документів, запис інформації на флешку.				
Техніка установки і видалення додатків та електронних освітніх ресурсів.	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 1 - досконало володію			
Наявність загальних уявлень у сфері мультимедіа				
Загальні уявлення про оцифровку звуку та зображення.	0 - не маю уявлення; 0,5 - маю первинні	2		
Уявлення про програмні засоби запису та				

відтворення звуку та зображення.	уявлення та навички; 1 - маю достатні уявлення та навички			
Технології в сфері мультимедіа				
Технології створення озвучених слайд-шоу у спеціалізованих програмах.	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 1 - досконало володію	2		
Технології редагування відео- та аудіо файлів.				
Технології використання обладнання				
Технологія використання мультимедійного проектору	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 1 - досконало володію	6		
Технологія використання інтерактивної дошки (знання інструментів, уміння створювати інтерактив).				
Технологія використання сканера.				
Технологія використання принтера.				
Технологія використання камери.				
Технологія організації мережевої взаємодії «Вчитель-учень» в умовах локальної мережі.				
Володіння навичками користувача офісних технологій у контексті підготовки дидактичних засобів у предметній галузі та робочих документів				
Ввід тексту з клавіатури та прийоми його форматування.	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 0,75 - використовую, але не в повному обсязі; 1 - досконало володію	11		
Вставка та форматування таблиць.				
Підготовка текстових документів, які вміщують графічні елементи.				
Основні прийоми роботи з редактором формул.				
Прийоми роботи зі стилями тексту, нарядковими та підрядковими символами.				
Прийоми підготовки педагогічно доцільних презентацій				
Прийоми побудови графіків та діаграм.				
Технологія сканування, розпізнання, форматування тексту.				
Прийоми роботи з електронними таблицями (прості розрахунки, побудова графіків і діаграм).				
Найпростіші прийоми роботи з використання аудіо- та відеоформатів в документах і презентаціях.				
Прийоми малювання за допомогою вбудованих інструментів (робота з панеллю «Малювання»)				
Володіння технологією підготовки графічних зображень				
Уявлення про формат збереження зображень.	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 1 - досконало володію	10		
Технологія сканування зображень та їх збереження, перетворення форматів				
Технологія простої корекції та оптимізації зображень для наступного використання на WEB-сторінках та				

презентаціях.				
Технологія виводу зображення для друку.				
Найпростіші прийоми перетворення векторні формати у растрові (графіки, формули, діаграми, схеми).				
Загальне уявлення про цифрову фотографію.				
Основні технології роботи з цифровою фотокамерою.				
Технологія колажування зображень.				
Найпростіші технології ретушу зображень (тільки для вчителів ІЗО).				
Технологія використання інструментів малювання.				
Володіння базовими Інтернет-сервісами та технологіями				
Технологія використання пошукових систем, формування запитів, отримання і збереження інформації з метою наступного використання у навчально-виховному процесі.	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 1 - досконало володію	5		
Уявлення про WEB-форуми, чати, етику спілкування в Інтернеті.				
Технологія роботи з електронною поштою та телеконференцією.				
Найпростіші технології роботи з файловими архівами.				
Уявлення про роботу з комунікаційними технологіями ICQ, MS, Mail.ru, Агент.				
Володіння основами технології побудови WEB-сайтів				
Уявлення про призначення, структуру, інструменти навігації та дизайн сайту.	0 - не володію; 0,5 - первинні уміння і навички; 1 - досконало володію	8		
Уявлення про структуру WEB-сторінки.				
Найпростіші технології сайтобудови, які забезпечують можливість представлення навчальної інформації у формі сайту – файлової системи. Технологія сайту в HTML, FrontPage, конструкторі сайтів				
Прийоми вставки на WEB-сторінку математичних (хімічних) формул та рівнянь.				
Прийоми вставки на WEB-сторінку віршованих фрагментів.				
Уявлення про принципи WEB-дизайну.				
Прийоми підготовки шаблонів дизайну сайту.				
Технологія редагування і вставлення графічних об'єктів для WEB.				

Діагностична карта
сформованості ІК майбутнього вчителя
(за С. Турчинською)

№ за/п	ІКТ- компетентність/грамотність вчителя	0	1	2	3
1.	Знання про можливості комп'ютера, призначення його пристроїв та телекомунікаційних пристроїв, інтерактивної дошки.				
2.	Знання про призначення програмних продуктів (Windows, MS Office), їх функцій і можливостей.				
3.	Знання про існування комп'ютерних мереж (у тому числі Інтернет).				
4.	Уміння набрати текст в Word.				
5.	Уміння створити електронну таблицю в Excel.				
6.	Уміння створити діаграму з електронної таблиці в Excel.				
7.	Уміння створити просту презентацію до уроку (виховного заходу) в PowerPoint.				
8.	Уміння створити презентацію до уроку (виховного заходу) з гіперпосиланнями, звуком тощо.				
9.	Знання ППЗ, електронних підручників з предмету.				
10.	Уміння встановлювати використовувану програму на демонстраційний комп'ютер, користуватися проекційною технікою.				
11.	Уміти знаходити, оцінювати, відбирати і демонструвати інформацію ЦОР (наприклад, використовувати матеріали електронних підручників, посібників на дисках, в Інтернеті).				
12.	Уміння знаходити, відбирати та зберігати інформацію (текст, фото, аудіо, відео тощо) з мережі Інтернет із дисципліни, що викладається.				
13.	Уміння обирати і використовувати програмне забезпечення (текстовий і табличний редактори, програми для створення буклетів, сайтів, презентаційні програми (PowerPoint, Flash)) для оптимального представлення різного роду матеріалів, необхідних для навчально-виховного процесу.				
14.	Володіння методиками створення власного електронного дидактичного матеріалу.				
15.	Використання ІКТ для оформлення тематичного планування.				
16.	Використання ІКТ для моніторингу зі свого предмету.				
17.	Використання ІКТ для оформлення різних звітів з предмету.				
18.	Використання ІКТ для аналізу процесу навчання.				
19.	Уміння сформувати цифрове власне портфоліо і портфоліо учня.				
20.	Вживання інструментів організації навчальної діяльності учня (програми з тестування, електронні робочі зошити тощо).				
21.	Дистанційно підтримувати учбовий процес (наприклад, через Щоденник.ру).				
22.	Організовувати роботу учнів в мережевих рамках комунікаційних проектів (Інтернет-олімпіади, конкурси, вікторини).				
23.	Створення банку інформаційних матеріалів, тестових завдань.				
24.	Прагнення до самоосвіти з ІКТ, ЦОР.				
25.	Взаємодія і співпраця з батьками засобами ІКТ (електронна пошта, Щоденник.ру)				
26.	Уміння ефективно будувати процес спілкування з різними учасниками освітнього процесу засобами ІКТ: шкільна мережа				
	електронна пошта				

соціальна мережа (Щоденник. ру.)				
сайт (розділ сайту)				
аркуш розсилки (використовується список для розсилок пошти, надає засоби автоматичного додавання і видалення адрес із списку)				
форум, мережеві спільноти				
wiki-середовище (Вікі - гіпертекстове середовище для колективного редагування, накопичення і структуризації письмової інформації)				
блог (мережевий журнал або щоденник подій)				
RSS-потік (призначений для опису стрічок новин новинна розсилка);				
підкаст (новинна розсилка з аудіо- або відео змістом).				
РАЗОМ - сума балів				

3 бали – високий рівень;

2 бали – середній рівень;

1 бал – низький рівень;

0 балів – відсутність показника.

ЕКСПРЕС-ОПИТУВАННЯ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

(За Н. Фетискиним)

Дайте, будь ласка, оцінку проявам психологічних якостей, властивих вам. Для цього в запропонованій біполярній таблиці прочитайте спочатку характеристики, зазначені ліворуч, а потім праворуч. Визначте, яка з двох характеристик описує Вас більшою мірою. Лівій частині властиві бали з негативним знаком, а правій – з позитивним знаком. Кількісні значення, незалежно від знака, відображають наступну частотність їх проявів:

3 – ця характеристика проявляється завжди;

2 – в більшості випадків;

1 – виявляється нерідко;

0 – однаковою мірою проявляються обидві властивості.

БІПОЛЯРНА ШКАЛА ОЦІНОК ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ

Маю розмиті цілі	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Маю чіткі цілі
Недостатньо розважливий	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Раціоналістичний
Лінивий, малопродуктивний	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Працьовитий, працездатний
Виконавець	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Творчий діяч
Консервативний	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Люблю ризикувати
Навіюваний	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Незалежний
Послідовник	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Лідер
Несерйозний	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Відповідальний
Нестресостійкий	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Володію собою, стресостійкий
Не прагну до зростання компетентності	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Прагну до безперервного зростання своєї компетентності
Замкнутий	-3 -2 -1 0 + 1 +2 +3	Комунікабельний

Обробка й інтерпретація результатів

Для того щоб зорієнтуватися в характеристиці психологічного клімату, необхідно скласти всі позитивні бали, потім негативні і від більшої суми відняти меншу. Отриманий результат буде відображати рівень особистісної конкурентоспроможності (ОК). В даному випадку під ОК розуміємо форму

міжособистісної взаємодії, що характеризується досягненням цілей в умовах протистояння з тими, хто прагне досягти подібних цілей.

Про рівень ОК можна судити за такими показниками:

+ 35 балів і більше – високий рівень ОК;

+21 - 34 бали – середній рівень ОК;

+20 і менше – незначний рівень ОК;

- 20 – незначне переважання характеристик, що перешкоджають прояву ОК;

-21 ... -34 – помітний рівень переважання властивостей, що перешкоджають прояву ОК;

-35 і більше – високий рівень домінування властивостей, що перешкоджають прояву ОК.

АНАЛІЗ УРОКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

(за матеріалами проєкту «Вчитель нового покоління»)

Учитель: _____

Предмет, клас: _____

№ за/п	Параметр	Критерії	Бали	Оцінка
1.	Особистий внесок учителя в розробку уроку з використанням ІКТ	Використовувалися існуючі освітні ресурси.	3	
		Застосовувалася адаптована методика використання засобів ІКТ.	4	
		Застосовувалася авторська методика використання засобів ІКТ.	5	
2.	Форма використання програмного забезпечення	вибрана форма використання засобів ІКТ не сприяє вирішенню дидактичних задач.	0	
		Вибрана форма використання засобів ІКТ сприяє вирішенню окремих завдань уроку (навчальних, або розвивальних, або виховних).	3	
		Вибрана форма використання засобів ІКТ сприяє вирішенню всіх завдань уроку (навчальних, розвивальних, виховних).	5	
3.	Організація діяльності учнів на уроці	Використання засобів ІКТ знижує ефективність навчальної діяльності учнів.	0	
		Ефективність навчальної діяльності учнів відповідає традиційному уроку.	3	
		Підвищується ефективність навчальної діяльності учнів.	5	
4.	Рівень методичної підготовки вчителя в галузі використання засобів ІКТ	Недостатній рівень методичної підготовки вчителя.	3	
		Достатній рівень методичної підготовки вчителя.	4	
		Високий рівень методичної підготовки вчителя, яскраво виражений індивідуальний стиль роботи вчителя.	5	
5.	Вплив використання інформаційних технологій на результативність	Штучне впровадження в урок засобів ІКТ.	0	
		Фрагментарне використання засобів ІКТ (незначний вплив на досягнення дидактичних цілей уроку).	3	
		Системне використання засобів ІКТ (інтегроване в зміст уроку).	5	
6.	Індивідуалізація навчання за рахунок використання засобів ІКТ	Використання ІКТ не сприяє індивідуалізації навчання.	0	
		Використання засобів ІКТ частково підвищує ступінь індивідуалізації навчання.	3	
		Використання ІКТ спрямоване на індивідуалізацію навчання.	5	
7.	Дотримання санітарно-гігієнічних вимог	Порушені санітарно-гігієнічні вимоги до проведення уроку в комп'ютерному класі.	0	
		Обладнання класу відповідає санітарно-гігієнічним вимогам до проведення уроку в комп'ютерному класі.	3	
		Обладнання та робота учнів відповідають санітарно-гігієнічним вимогам до проведення уроку в комп'ютерному класі або мультимедійному центрі.	5	
Загальна кількість балів				

Шкала визначення рівня володіння педагогом ІКТ:

від 28 до 35 балів — високий рівень;

від 20 до 28 балів — середній рівень;

нижче 20 балів — критичний рівень.

Висновки: _____

Головний критерій в оцінюванні уроків: чи підвищується ефективність уроку за рахунок використання засобів ІКТ та ЦОР (визначається, перш за все, активністю учнів і інтенсивністю навчально-виховного процесу, результативністю та досягненнями у пошуково-дослідницькій діяльності).

Можливі види застосованих робіт: презентації, мультимедіа, прикладні офісні програми (Word, Excel, PowerPoint, Publisher), спеціалізовані програми (наприклад, Mathlab, GRAN, Maple тощо), програми для проведення тестів, педагогічні програмні засоби (ППЗ), електронні підручники, планшети, колекція цифрових освітніх ресурсів (ЦОР), мережа Інтернет (наприклад, бібліотека електронних наочних посібників), інтерактивна дошка, електронний класний журнал, використання локальної мережі, телекомунікації.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності педагога оптимізує зміст навчання, модернізує методи та форми організації навчального процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищенні ефективності та якості надання освітніх послуг.

ДОДАТКИ ТА ПЛАТФОРМИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. Google Presentations – сервіс, схожий на Power Point за набором інструментів, але при цьому дозволяє створювати та редагувати презентації онлайн цілою командою.
2. Slideboom – сервіс для публікації презентацій (також тут можна додавати аудіо до них) та пошуку цікавих презентацій інших користувачів. Є можливість обговорення знайдених презентацій, додавання їх у «вибране». Сервіс можна також використовувати у проєктній діяльності з учнями – коли потрібно обговорити та оцінити створені ними презентації.
3. Sway – сервіс для створення презентацій онлайн. Дозволяє легко зробити гарний дизайн: обрати колір і шрифт, додати зображення чи фото. У безкоштовній версії презентації не можна загрузити на комп'ютер (переглядати без Інтернету), але можна показувати їх онлайн та ділитися покликаннями з іншими людьми.
4. Haiku Deck – сервіс для створення лаконічних презентацій. Головне тут: доносити інформацію максимально коротко, вказуючи лише ключові ідеї (сервіс встановлює ліміт щодо максимальної кількості слів у слайді). Для підсилення значення слів сервіс пропонує набір гарних зображень і шаблонів.
5. Slides – сервіс для створення інтерактивних онлайн-презентацій. Тут можна легко підібрати дизайн, додати фото, зображення, посилання на відео. Окрім традиційних презентацій, сервіс дозволяє створювати мультимедійні проєкти/лонгріди (невеликі історії з малою кількістю лаконічного тексту та великою кількістю візуальних засобів).
6. Prezi – сервіс для створення інтерактивних мультимедійних презентацій з нелінійною структурою, або лонггідів. Дозволяє імпортувати відеоматеріали, графіки, фотографії та інші засоби для візуалізації презентації. Інтерактивний формат створюється за допомогою технології масштабування (наближення та віддалення зображення). Особливість Prezi полягає в тому, що на відміну від «класичної» презентації, де міняються слайди, тут переходи між зображеннями відбуваються зі збільшенням окремих частин одного слайду.

7. Emaze – сервіс зі створення динамічних онлайн-презентацій. Містить цікаві шаблони та переходи між слайдами (за технологією масштабування на зразок Prezi та багато інших).
8. VisualBee – сервіс, що дозволяє доповнити презентації, створені в Power Point, різними ефектами.
9. Projeqt – сервіс для створення динамічних онлайн-презентацій. Наповнювати їх можна документами, зображеннями, фото, слайдами; покликаннями на YouTube-відео, аудіо, Google-карти, опитувальники та зображення (в Instagram, Flickr) з Інтернету чи соціальних мереж.
10. Showpad – сервіс, що стверджує: ми зробимо ваші слова динамічнішими. На сайті представлено багато інструментів для візуалізації інформації у презентаціях. Сервіс для створення презентацій у форматі інфографіки. Дуже зручний для донесення інформації, насиченої багатьма фактами. Інструменти сайту дозволяють вигідно продемонструвати статистичні дані, опитування, графіки, цифри, карти, таблиці тощо.
11. Sliderocket – сервіс зі створення презентацій онлайн. Має багато різних інструментів та візуальних ефектів, можливість додати відео, фото та зображення для оформлення ваших слайдів.
12. SlideDog – сервіс, що пропонує створити не звичайну презентацію, а цілий плейліст з різних матеріалів – слайдів Power Point, сторінок PDF, фото та зображень, відео, покликань на цікаві сторінки в Інтернеті тощо – обрати потрібний порядок відтворення та презентувати аудиторії. Демонструвати таку презентацію можна лише за наявності Інтернету.
13. Zentation – сервіс, що зробить ваші презентації динамічнішими. Він дозволяє додавати відеоролики (з YouTube або власні, завантажені на YouTube), які демонструються одразу поруч зі слайдами презентації (створеної в Power Point). Можна використовувати його не лише для проектної діяльності, а й для створення вебінарів. Онлайн-сервіс для створення анімованих презентацій. Містить багато шаблонів для створення анімацій, а також можливість додавати музику чи записувати власний голосовий супровід до зображень. Проте звичайні слайди з Power Point завантажити сюди не можна.

14. PowToon – сервіс для створення невеликих відеопрезентацій. Дозволяє наповнювати відео слайдами, графіками, анімацією, текстами, фігурами та музикою.
15. Emaze – сервіс зі створення динамічних онлайн-презентацій. Містить цікаві шаблони та переходи між слайдами (за технологією масштабування на зразок Prezi та багато інших). Є можливість додавати музику чи голосовий супровід до слайдів.
16. Wideo – сервіс для створення невеликих презентацій у вигляді анімацій. На сайті представлені фони, картинки, фігурки та об'єкти на різну тематику; можна також додати музику й текст, завантажити ваші зображення чи фото.
17. Emaze – сервіс зі створення динамічних онлайн-презентацій. Містить цікаві шаблони та переходи між слайдами (за технологією масштабування на зразок Prezi та багато інших). Є можливість додавати музику чи голосовий супровід до слайдів.
18. Wideo – сервіс для створення невеликих презентацій у вигляді анімацій. На сайті представлені фони, картинки, фігурки та об'єкти на різну тематику; можна також додати музику й текст, завантажити ваші зображення чи фото.
19. Showbox – сервіс, що дозволяє створити короткі відеопрезентації/лекції лише за допомогою комп'ютера. У таку презентацію можна додати картинки, фрагменти інших відео, запис власного виступу (до 15 сек.), аудіокоментарі до зображень.
20. Knovio – сервіс, що допоможе зробити ваші презентації, створені в Power Point, яскравішими – додавши до них аудіо- чи відеоряд.
21. VCASMO – сервіс для створення презентацій, що поєднують в собі слайди разом з зображеннями, музикою, відео- чи аудіосупроводом.
22. GoAnimate – сервіс для створення презентацій у вигляді анімацій. Має дуже великий набір шаблонів-зображень, частину з яких можна навіть редагувати (змінювати нахил, забирати зайві для вас деталі).
23. Moovly – сервіс для створення анімованих презентацій. Має широкий вибір шаблонів.

Джерело: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Navchayemosya-razom-dystantsijno.pdf> [20]

ПОРАДИ ЕФЕКТИВНОГО ОНЛАЙН ПОШУКУ

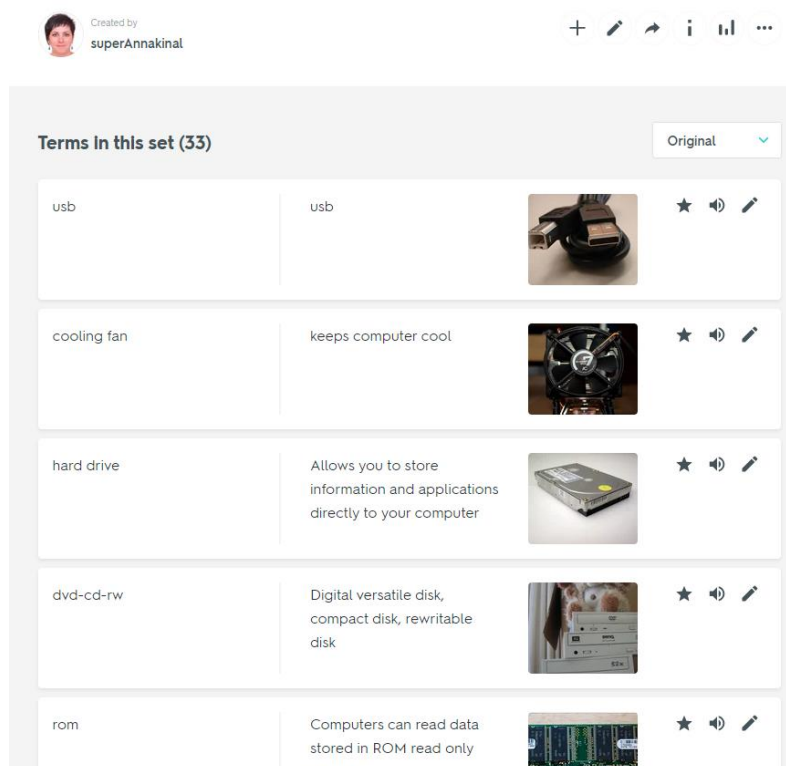
1. Точний збіг по фразі полегшує пошук текстів пісень, робіт відомих учених. Щоб система відфільтрувала сайти, де опубліковано конкретний набір ключових слів у певній послідовності, необхідно з обох боків поставити «лапки». *Наприклад, «Як стати тестером ПЗ».*
2. Забуте ключове слово можна замінити на * (набір слів друкується у лапках), пошукова система знайде усі можливі варіанти разом із забутою частиною.
3. Якщо метою пошукового запиту є пошук одного із перерахованих слів, то їх друкувати необхідно, розділяючи вертикальною лінією, без лапок.
4. Щоб знайти речення, в якому використовуються слова, надруковані у полі запиту, необхідно розділити їх значком & (амперсанд).
5. Можна використовувати також декілька уточнювальних обов'язкових ключових слів у документі для більш коректного пошуку потрібної інформації.
6. Навпаки, якщо необхідно виключити слово із ключового запиту (часто під час пошуку біографій відомих особистостей, пошуку рецепту без інгредієнту, який їсте), перед ним необхідно використати знак віднімання.
7. Для полегшення пошуку інформації на конкретному сайті, у Google є свій секрет – перед адресою ресурсу, на якому необхідно знайти дані, вводиться site: і основне слово. Наприклад, site:<https://www.quality-assurance-group.com> Лінус Торвальдс.
8. Для пошуку документу у певному форматі, потрібно перед типом форматування вставити mime. На практиці такий запит виглядає mime: doc.
9. Щоб знайти документ за назвою (заголовком), необхідно перед пошуковим запитом використати оператор intitle.
10. related: Це надзвичайно корисний інструмент, котрий видає подібні сторінки з пошуковим запитом.
11. В Інтернеті розміщені документи різними мовами. Щоб знайти інформацію на одній із мов, необхідно використати оператор lang. Після нього обов'язково

ставиться двокрапка і аббревіатуру потрібної мови міжнародного формату (ua – українська, fr – французька, ru – російська, en – англійська).

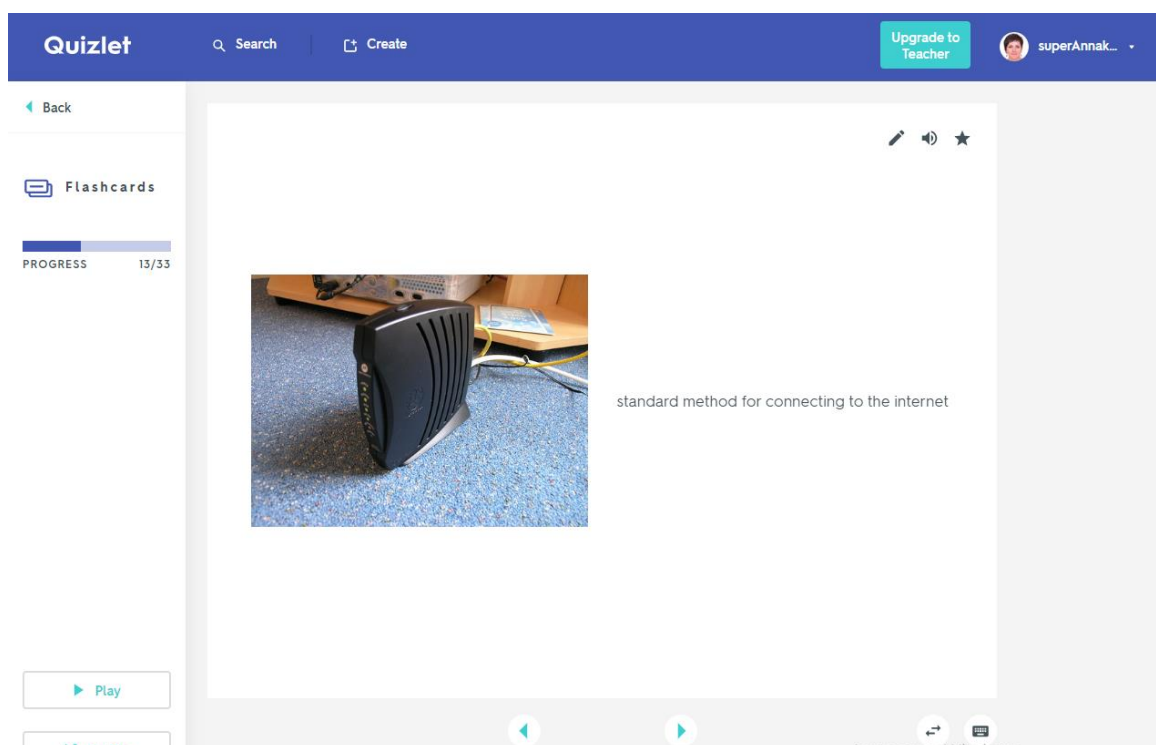
12. Google дає можливість користувачам шукати інформацію за синонімами до слова-запиту. Для цього в пошуковій стрічці використовується значок тільди «приблизно».
13. Щоб пошукова система могла шукати запит у різних відмінках (множинах), використовують оператор * (wildcard).
14. Щоб знайти визначення конкретного терміну, не потрібно додатково вводити запитання «що це?»
15. Дізнатися історію своїх пошуків у Google, потрібно скористуватися наступним посилання, або додати у адресному рядку цю адресу www.google.com/history.
16. Щоб знайти зворотні посилання (лінки) на наш сайт, чи ін. сайт за бажанням необхідно використовувати оператор links: і адресу сайту.
Наприклад, links:<https://www.quality-assurance-group.com>

Джерело: <https://www.quality-assurance-group.com/yak-pravylno-shukaty-potribnu-informatsiyu-u-google/>

Приклади інтерактивних вправ для формування іншомовної лексичної компетенції з теми «Техніка та технології» (платформа Quizlet)

Список лексичних одиниць з теми

Інтерактивні флеш-картки для вивчення лексичних одиниць з теми

Quizlet Search Create Upgrade to Teacher superAnnak...

Back

LEARN

33
REMAINING

↓

0
FAMILIAR ✓

↓

0
MASTERED ✓

input

1 video card 2 keyboard 3 touchpads 4 joystick

Тест множинного вибору для вивчення лексичних одиниць з теми

Quizlet Search Create Upgrade to Teacher superAnnak...

Back

WRITE

REMAINING 33

INCORRECT 0

CORRECT 0

input Don't know

ma

TYPE THE TERM

Answer

*Завдання для формування навички письма під час
вивчення лексичних одиниць з теми*

Quizlet Search Create Upgrade to Teacher superAnnak...

Back

SPELL

PROGRESS 0%

THIS ROUND 0/7

motherb

Click here to start audio autoplay

The main circuit board to which all of the other internal components connect

Автоматизований диктант для тренування навички аудіювання під час вивчення лексичних одиниць з теми

Quizlet Search Create Upgrade to Teacher superAnnak...

Back

Match

TIME 4.4

input pen

printer

The most important program that runs on your computer. It manages all other programs on the machine

touchpads output

joystick

Operating System

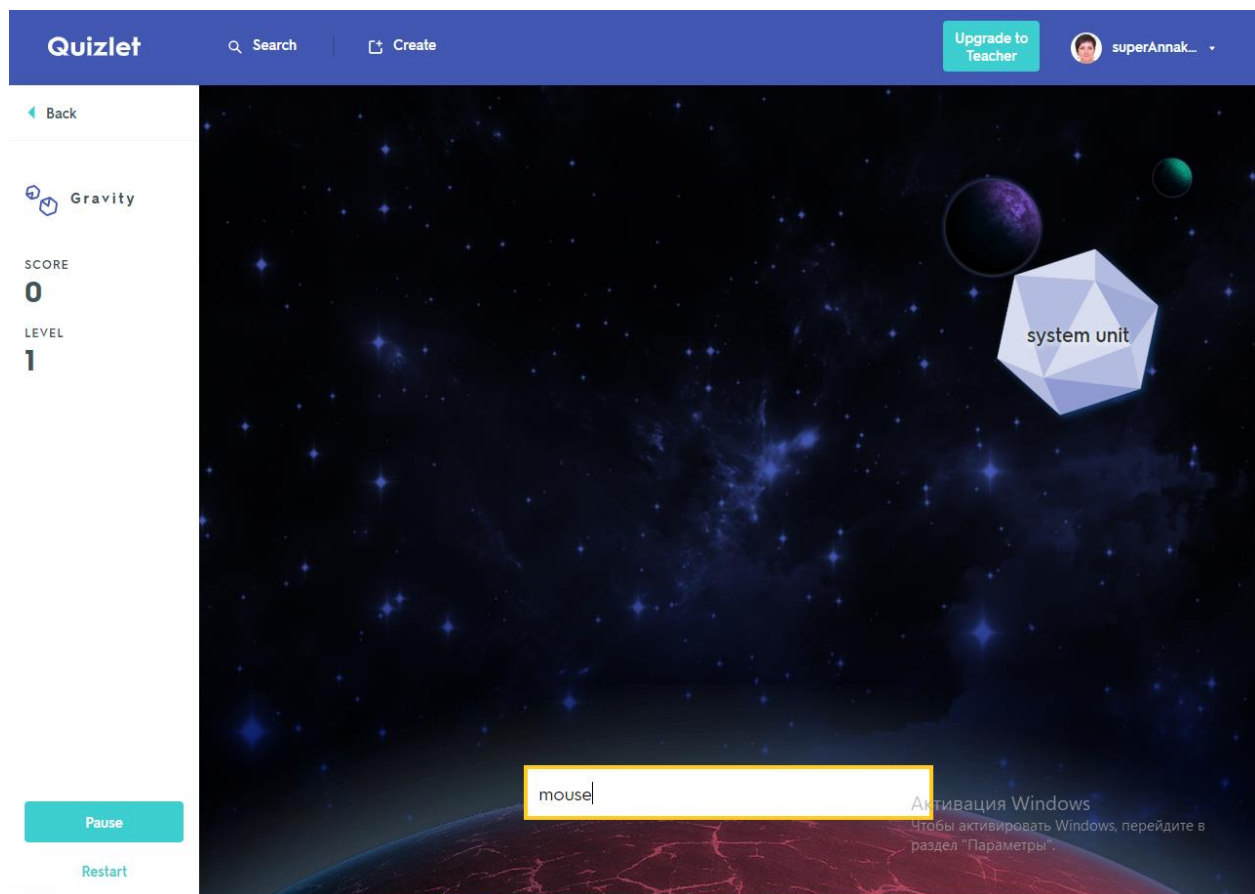
floppy disk drive

input

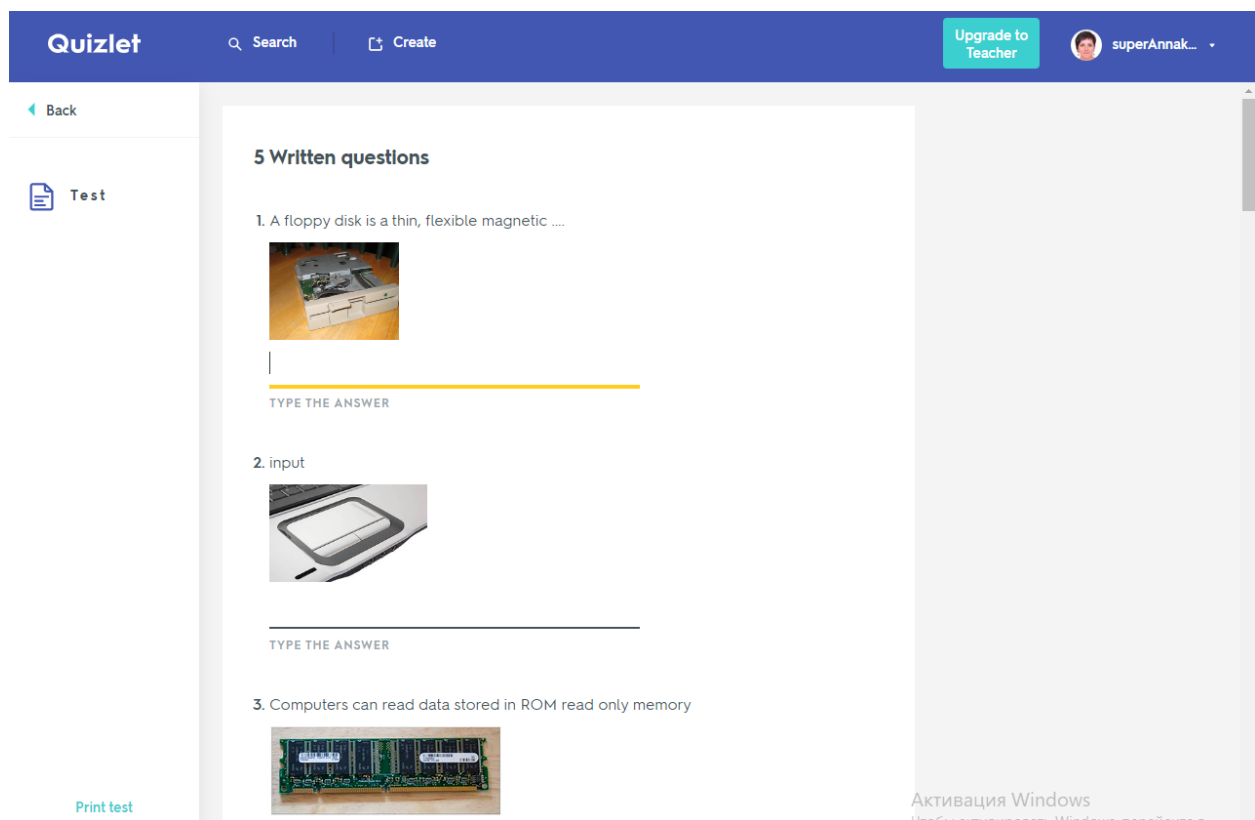
input

Активация Windows
A floppy disk is a thin, flexible magnetic disk.
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Активация Windows".

Завдання на співставлення термінів з їх визначеннями та графічними зображеннями під час вивчення лексичних одиниць з теми

Інтерактивна онлайн гра «Врятуй галактику»

Приклад завдання підсумкового тесту. Доповнення визначень термінами

Quizlet

Search

Create

Upgrade to Teacher

superAnnak...

Back

Test

5 Matching questions

1. ____ keyboard

2. ____ mouse

3. ____ microphone

4. ____ pen

5. ____ scanner

A. input

B. input

C. input

D. input

Приклад завдання підсумкового тесту. Співставлення термінів

Quizlet

Search

Create

Upgrade to Teacher

superAnnak...

Back

Test

5 Multiple choice questions

1. Digital versatile disk, compact disk, rewritable disk

☐ dvd-cd-rw
☐ motherboard
☐ card slots
☐ hard drive

2. output

☐ speakers
☐ lcd projector
☐ monitor
☐ printer

3. keeps computer cool

Print test

Options

Активация Windows

Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Приклад завдання підсумкового тесту. Тест множинного вибору

Quizlet

Search

Create

Upgrade to Teacher

superAnnak...

Back

Test

5 True/False questions

1. Central Processing Unit Brain of the computer system

→ RAM

☐ True

☐ False

2. Random Access Memory best known form of computer memory

→ RAM

☐ True

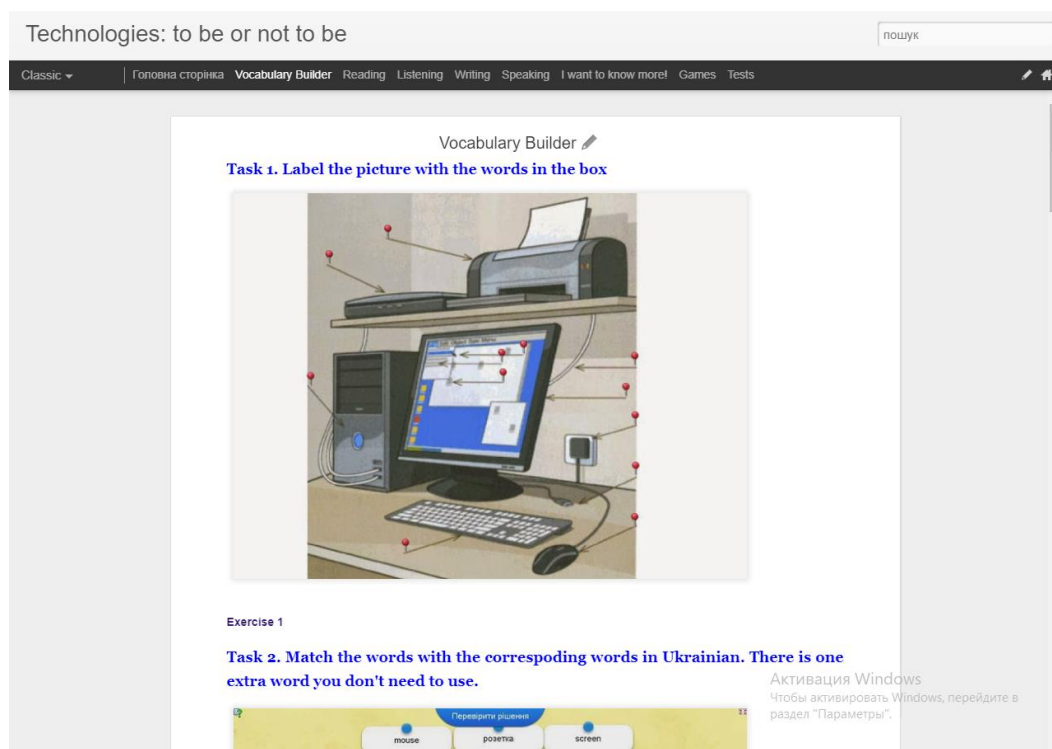
☐ False

Приклад завдання підсумкового тесту. Визначення правдивості чи неправдивості твердження

Зразок блогу з інтерактивними завданнями для формування іншомовної комунікативної компетенції з теми «Техніка та технології» (платформа Blogspot.com)

Головна сторінка блогу

Зразок завдання для формування лексичної компетенції з теми

Technologies: to be or not to be пошук

Classic ▾ | Головна сторінка Vocabulary Builder Reading Listening Writing Speaking I want to know more! Games Tests

Exercise 2

Task 3. Find 12 words, related to the topic "Technologies" (vertically, horizontally and diagonally)

И	І	Р	Ф	Ю	К	Ф	С	Т	Ц	П	Ж	Д	М	Н	С	Б	А	Н	Р		
Н	П	Х	П	Е	Ф	О	Г	Г	С	И	Щ	Ф	Р	Щ	Ж	Г	Е	Ч	Р	О	И
К	А	С	Г	С	З	Б	Ч	И	Є	Ю	Р	А	Г	Ф	Е	Ж	Н	Є	І	Г	
И	Ш	Р	У	І	Я	Ь	Р	І	В	Ш	О	Х	Ч	Є	Р	А	Р	Ч	У	М	
И	В	А	Д	П	В	Е	Ч	Ь	І	В	Ч	Т	Н	І	Д	М	У	Л	Л	О	Я
Ю	К	О	Ц	Н	Ь	В	М	У	Р	І	Д	И	С	О	С	К	Е	Т	С	Х	
Ф	В	Я	Ю	Н	Р	И	И	Е	О	Л	Н	Д	Г	Ц	А	Ш	З	Ь	Я	Ж	
Р	Т	І	А	З	Ц	І	К	В	З	У	Г	Ю	П	І	Д	В	Ч	У	С	А	Ж
Ч	В	С	Д	С	Ц	О	У	Т	А	Г	С	У	Щ	З	Л	Л	Н	Г	Ж	Ц	Я
Ф	С	О	Г	М	Ю	Е	Х	Е	Р	Ц	Ц	Е	С	Р	Е	Е	Н	Щ	Є	І	
Ц	Ф	А	Ф	У	Д	Ш	Е	Ц	Р	Ф	Щ	Є	Д	Ц	М	Г	И	Ч	А	Х	У
В	П	Ц	Я	Ь	Ц	Я	Г	І	Є	Ф	Ш	П	И	Ь	Р	И	С	Ц	С		
Ш	Д	Ч	Р	І	Р	Е	Б	Н	У	М	А	І	З	Й	Г	Г	С	Щ	Г	О	
Ф	М	Х	Ч	Л	А	Ч	І	Т	Є	А	Ь	Г	Ц	Щ	У	П	М	Ю	Б	Ц	
У	Ц	Д	Ш	Ь	Т	Ь	Ц	З	Е	Є	З	Т	К	Р	І	Ч	Х	Г	Ч	Ь	І
І	Д	Ч	Н	Ц	Х	Н	И	М	Р	Г	Е	У	Р	І	С	Н	Ш	Я	Н	Г	С

- кабель
- экран
- файл
- розетка
- системный блок
- мышь
- меню
- клавиатура
- сканер
- курсор
- штепсельная вилка
- принтер

Exercise 3

Task 4. Fill in the words in the crosswords

Перевірити рішення

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Зразок завдання для формування лексичної компетенції з теми

Technologies: to be or not to be пошук

Classic ▾ | Головна сторінка Vocabulary Builder **Reading** Listening Writing Speaking I want to know more! Games Tests

Reading Exercise 1

Task 2. Read the article quickly and match the facts with the things in the photos.

Перевірити рішення

helped to transport goods and materials

Reading Task 2

Decide if these sentences about the article are true or false, according to the author.

- The floppy discs the writer found were extremely old.
- Canals played an important role in the development of some countries.

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Зразок завдання для формування навички читання з теми

Technologies: to be or not to be

пошук

Classic ▾ | Головна сторінка Vocabulary Builder Reading **Listening** Writing Speaking I want to know more! Games Tests

Listening

Task 1. Match the abbreviations with their explanations

AIDS	RTF	CD-ROM	ASAP

Information Technologies	Portable Document Format	Joint Photographic Experts Group	Universal Serial Bus
Digital Video Disk	Wireless Fidelity	Personal Computer	Frequently Asked Questions
Random Access Memory	Uniform Resource Locator	As Soon As Possible	Compact Disc Read Only Memory
Rich Text Format	Global Positioning System	Acquired Immune Deficiency Syndrome	

Listening Task 1

Task 2. Listen to the abbreviations and match them with their full forms.

Task 3. Listen to the phone call and find out what Ella's problem is and decide if the following statements are true or false

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Зразок завдання для формування навички аудіювання з теми

Technologies: to be or not to be

пошук

Classic ▾ | Головна сторінка Vocabulary Builder Reading Listening Writing Speaking I want to know more! **Games** Tests

Games

◇ Play the game

◇ Play the Game 2

Активация Windows

Зразки інтерактивних онлайн ігор англійською мовою для формування комп'ютерної грамотності

АНКЕТА

**ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ БЛОГІВ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАВДАНЬ ПІД
ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ»**

1. Які емоції викликало у Вас використання блогу та інтерактивних завдань під час вивчення теми «Техніка та технології»?

2. Чи будете Ви використовувати у своїй педагогічній діяльності блоги? З якою метою?

3. Чи будете Ви використовувати у своїй педагогічній діяльності можливості платформи Quizlet? З якою метою?

4. Перерахуйте переваги та недоліки використання блог-технологій у організації освітнього процесу. Аргументуйте свою точку зору.

5. Перерахуйте переваги та недоліки використання платформи Quizlet у організації освітнього процесу. Аргументуйте свою точку зору.

АНКЕТА

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРА ТА ІКТ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО УРОКУ

1. Як часто вчитель повинен використовувати комп'ютер для підготовки до уроку мови та літератури?

- на кожному уроці
- часто
- раз на декілька тижнів
- рідко
- не використовувати взагалі

2. З якою метою вчитель може використовувати комп'ютер під час підготовки до уроку?

- щоб написати конспект
- щоб знайти графічний ілюстративний матеріал (унаочнення)
- щоб створити презентацію до уроку
- щоб знайти відеоматеріал з теми уроку
- щоб створити інтерактивні завдання з теми уроку

3. Які ІКТ-технології вчитель може використовувати на уроці мови та літератури?

- презентації
- перегляд відео з мережі інтернет
- готові інтерактивні завдання з дисків до підручників
- готові інтерактивні завдання з сайтів
- власні розроблені інтерактивні завдання
- веб-квести
- комунікація за допомогою Skype, Viber тощо
- організація перевірки письмових робіт учнів засобами електронної пошти
- систематизація навчального контенту на персональному блозі, сайті

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГОВОГО ЗАНЯТТЯ З ІНФО-МЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ

Тема: Використання мобільних телефонів у освітньому процесі

Мета:

- ефективно шукати інформацію, працювати з джерелами та першоджерелами, відрізняти факти від суджень, систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, розуміти авторське право, запобігати плагіату, вказуючи посилання на першоджерело інформації (розвиток інформаційної грамотності);
- аналізувати цифровий слід людини (розвиток компетентності цифрової безпеки);
- аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди (розвиток візуальної грамотності);
- втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам (розвиток інноваційності, креативності);
- ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції, зокрема, через псевдоекспертів, статистику, маніпулятивні та клікбейт-заголовки, ідентифікувати вплив медіа на наші емоції (розвиток стійкості до впливів, фактчекінгу);
- ставити питання, обґрунтовувати власну позицію, оцінювати та інтерпретувати події, аналізувати передумови та причини події (розвиток критичного мислення);
- ідентифікувати і протидіяти стереотипам і дискримінації, дотримуватись правил етичного спілкування (розвиток соціальної толерантності);
- аналізувати рекламу та розрізняти її типи (розвиток медіаграмотності).

Очікуваний результат після проведеного практичного тренінгового заняття:
майбутні учителі англійської мови уміють чітко, аргументовано (вказуючи передумови та причини), толерантно донести свою позицію щодо використання мобільних телефонів у процесі навчання іноземної мови, використовуючи

візуальні ряди, посилаючись на достовірні, надійні та перевірені джерела, не порушуючи при цьому авторського права.

Структура проведення практичного/тренінгового блока

Заняття № 1

Практична мета: Ознайомити студентів з можливостями використання мобільних телефонів на уроках іноземної мови; формувати вміння розрізняти факти та судження, ідентифікувати маніпулятивний та недостовірний контент; використовувати онлайн-інструменти для визначення цифрового сліду та наукової діяльності експерта.

Обладнання: проектор, екран, комп'ютер, колонки, мобільні телефони, презентація, папір А3, А4, фломастери, маркери, стікери

Онлайн-інструменти, посилання: додаток О

Перед заняттям: через освітнє середовище Google Classroom студенти отримали завдання опрацювати матеріал розділу 4 онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified» за посиланням.

Етап	Час	Діяльність
Введення в тему	5 хв	Онлайн-інструмент: Mentimeter.com Зміст завдання: Студенти використовують мобільні телефони, щоб відповісти на питання «Для чого Ви використовуєте мобільний телефон на уроці іноземної мови?». Відповіді учасників автоматично генеруються у програмі у динамічну хмару думок, у якій по центру великими літерами відображається найбільш частотна відповідь, а у периферії хмари – найменш частотні відповіді.
Браунівський рух	10 хв	Зміст завдання: Студенти обирають партнера, з яким обговорюють питання, зображене на екрані. Час для обговорення питання – 1 хвилина. Після цього учасники змінюють партнера і обговорюють наступне запитання. Запитання з'являються на екрані поетапно. На завершення завдання, учасники стають у коло, обирають учасника-добровольця, відтворюють його/її відповіді на питання, щоб продемонструвати уважність та толерантне, етичне ставлення до точки зору кожного. Питання: 1. Скільки годин на добу Ви проводите без мобільного

		телефону? 2. Як Ви зазвичай реагуєте, коли Ваш/а співрозмовник/ця, спілкуючись з Вами, одночасно щось робить у телефоні? 3. Як Ви використовуєте мобільний телефон у навчальних цілях? 4. Чи може телефон негативно впливати на освітній процес? Чому так/ні?
Розрізнення фактів та суджень	5 хв	Онлайн-ресурс: розділ 1 онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified» Обладнання: мобільний телефон Режим роботи: робота у малих групах Зміст завдання: Студенти отримують посилання на розділ 1 онлайн-курсу з медіаграмотності «VeryVerified» через освітнє середовище Google Classroom. Вони ознайомлюються з основними принципами розрізнення фактів та суджень; обговорюють їх у малих групах, а також проходять тестове завдання на зазначеній сторінці.
Вміння ефективно працювати з джерелами	20 хв	Обладнання: мобільний телефон, аркуш А4, маркери Режим роботи: робота у малих групах, пленарно Зміст завдання: Студенти самостійно знаходять статтю про використання мобільних телефонів під час навчальних занять з англійської мови. Вони виписують на аркуш А4 наступну інформацію: - автор статті - назва статті - джерело (газета, журнал, он-лайн видання) - позиція автора щодо проблематики - маркери у тексті, які відображають фактичну інформацію (навести приклади) - маркери у тексті, які відображають особисті судження автора. Презентація міні-досліджень груп пленарно. Обговорення
Інструменти для перевірки експертів	7 хв	Режим роботи: карусель Зміст завдання: Учасники об'єднуються у рівнозначні за кількістю групи. Одна група утворює внутрішнє коло, інша (обличчям до них) утворює зовнішнє коло. Кожен учасник має партнера для спілкування. Викладач задає запитання учасникам щодо їх міні-досліджень, які вони обговорюють з партнером. Після завершення обговорення першого питання, учасники зовнішнього кола зміщуються на одного учасника вправа. Учасники внутрішнього кола залишаються на

		місці. З новим партнером учасники обговорюють наступне запитання. Питання: 1. Які пошукові системи Ви використовували для вибору статті? 2. Чому Ви обрали саме цю статтю? Аргументуйте свій вибір? 3. Яким чином Ви визначали, чи джерело є достовірним? 4. З якою метою Ви визначали маркери фактів та суджень у статті? 5. Яким чином знання щодо джинси, маніпуляцій, клікбейт-заголовків тощо можуть допомогти Вам у науковій діяльності та підготовці до занять? Викладач заохочує учасників до узагальнення та систематизації відповідей.
	10 хв	Онлайн-інструменти: Цифровий слід: https://webmii.com https://www.facebook.com/friends/requests/ https://www.social-searcher.com Наукова робота: https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk http://ouci.dntb.gov.ua/ http://www.nbuviap.gov.ua/bpnu/ http://ouci.dntb.gov.ua/ Режим роботи: групова робота, пленарна робота Зміст роботи: Студенти повертаються до груп, у яких працювали зі статтями. Через освітнє середовище Google Classroom вони отримують список вказаних вище посилань для перевірки цифрового сліду та наукової діяльності людини, а також завдання: перевірити надійність експерта (автора статті), використовуючи запропоновані онлайн-інструменти. Презентувати результати пленарно
Узагальнення та систематизація	15 хв	Режим роботи: групова робота, прогулянка аудиторією, пленарно Обладнання: аркуш а3, фломастери, маркери, стікери Зміст завдання: Викладач створює 3 групи. Кожна група отримує власну тему: - Розрізнення фактів та суджень - Онлайн-інструменти для аналізу цифрового сліду - Онлайн-інструменти для аналізу наукової діяльності Кожна група створює плакат, закріплений на одній із стін, або дверях. На плакаті учасники узагальнюють отримані знання у форматі списку. Через 7 хвилин

		після початку виконання завдання, групи за командою викладача зміщуються на один плакат і отримують наступне завдання: ознайомитись та проаналізувати список попередньої команди, а також доповнити її. Через 3 хвилини відбувається ще одна ротація. Через 3 хвилини команди повертаються до базового плакату, аналізують додану інформацію, обирають 3 найактуальніших факти, презентують їх пленарно.
Домашнє завдання	5 хв	Зміст завдання: Під час наступного заняття відбудеться конференція з теми «Роль мобільних телефонів у процесі навчання іноземної мови». Для підготовки до конференції необхідно виконати наступні кроки: 1. Розподіл ролей учасників: Вчителі-мобілофоби, Вчителі-мобілофіли, Незалежні експерти. Розподіл ролей відбувається жеребкуванням. 2. Аналіз першоджерел та наукових статей. Кожна група повинна проаналізувати щонайменше 5 статей за своєю темою, аргументувати правдивість, надійність та достовірність наведених фактів. 3. Дослідження переваг та недоліків використання мобільних інструментів: Kahoot.com, Mentimeter.com, Socrative.com, Wizer.me, Quizziz.com. Створення плакату за своєю темою з використанням візуальних рядів та обов'язковим вказанням авторства та першоджерела. Домашнє завдання розміщується у освітньому середовищі Google Classroom
Підведення підсумків. Рефлексія	3 хв	Обладнання: м'ячик / м'яка іграшка Учасники стають у коло. По черзі рефлексують, тримаючи іграшку в руках. Потім спікер обирає наступного учасника і кидає/передає іграшку далі. Викладач контролює рівнозначну участь всіх студентів.

Заняття № 2

Практична мета: навчити студентів аргументовано (вказуючи передумови та причини), толерантно донести свою позицію щодо використання мобільних телефонів на у процесі навчання іноземної мови, використовуючи візуальні ряди, посилаючись на достовірні, надійні та перевірені джерела, не порушуючи при цьому авторського права

Обладнання: проектор, екран, комп'ютер, колонки, мобільні телефони, презентація, папір А3, А4, фломастери, маркери, стікери, таблички з підписами ролей, трибуна

Перед заняттям: через освітнє середовище Google Classroom студенти отримали завдання:

1. Проаналізувати першоджерела та наукові статті (Кожна група повинна проаналізувати щонайменше 5 статей за своєю темою, аргументувати правдивість, надійність та достовірність наведених фактів).
3. Дослідити переваги та недоліки використання мобільних інструментів: Kahoot.com, Mentimeter.com, Socrative.com, Wizer.me, Quizziz.com.
4. Створити плакат за своєю темою з використанням візуальних рядів та обов'язковим вказанням авторства та першоджерела.

Етап	Час	Діяльність
Введення в тему. Гра «Медіашум»	5 хв	Режим роботи: пленарно Зміст завдання: Викладач пропонує 1 студентові залишити навчальне приміщення, розподіляє серед усіх присутніх слова відомої англомовної пісні по 1 слову для кожного учасника. Пояснення викладача: Кожен із Вас – це канал інформації. Усі ми маємо одну й ту ж новину, або теорію, але кожен з нас подає її лише зі своєї точки зору, а отже в ізольованому форматі. Запрошується студент-волонтер до аудиторії. За командою викладача, уся аудиторія одночасно вигукує лише своє слово. Як результат, утворюється шум, у якому важко зрозуміти суть. Пояснення викладача: У сучасному світі інформація суцільним потоком виливається на людину. Дуже складно виокремити істину, якщо людина отримує стільки інформації одночасно. Можна спробувати аналізувати по 1 джерелу, або слухати кожну людину окремо, а не дозволяти кричати та сперечатись всім одночасно. Учасникові пропонується «вмикати» по черзі кожен «із каналів», і спробувати відтворити первинну інформацію. Після завершення викладач заохочує студентів

		пояснити, як вони розуміють це завдання; підводить підсумки: Необхідно поетапно аналізувати кожне джерело інформації, щоб дійти до істини; потрібно уміти слухати оточуючих, щоб дізнатись правду.
Створення правил конференції	5 хв	Режим роботи: пленарно Обладнання: аркуш А3, маркери Зміст завдання: Викладач пропонує створити правила роботи під час конференції, графічно (схематично) відображає їх на плакаті, який розміщується на видному місці.
Проведення конференції	40 хв	Режим роботи: пленарно Зміст завдання: Викладач виступає модератором конференції, яка включає наступні етапи: 1. Презентація учасників 2. Виступ команди Вчителів-мобілофілів 3. Запитання до команди від інших учасників 4. Виступ команди Вчителів-мобілофобів 5. Запитання до команди від інших учасників 6. Виступ команди Незалежних експертів 7. Запитання до команди від інших учасників 8. Підведення підсумків конференції Під час виступів команд, викладач оцінює логічність та послідовність викладення думок, об'єктивність, уміння відокремлювати факти від суджень, дотримання авторського права (наявність посилань на першоджерело), навички етичного спілкування, аргументи тощо.
Узагальнення та систематизація	20 хв	Режим роботи: група - пленарно Обладнання: мобільний телефон Онлайн-інструмент: GoogleSlides Зміст завдання: викладач жеребкуванням перерозподіляє учасників у 4 групи. Через освітнє середовище Google Classroom учасники отримують посилання для редагування спільної презентації на основі GoogleSlides. Студенти повинні сформулювати рекомендації для майбутнього вчителя англійської мови щодо використання мобільних телефонів у процесі навчання іноземної мови. Кожна команда працює зі своїм слайдом. По завершенні часу викладач демонструє презентацію на екрані, а команди по черзі озвучують та пояснюють свої рекомендації.
Підведення підсумків. Рефлексія	10 хв	Режим роботи: індивідуально-група-пленарно Обладнання: аркуш А4, маркери Зміст завдання: Викладач жеребкуванням

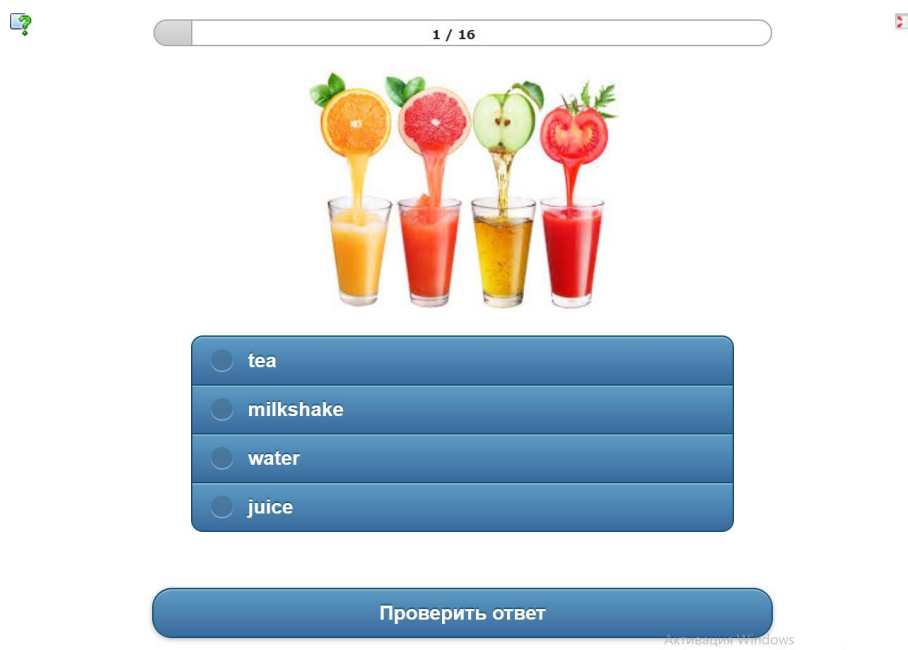
		перерозподіляє студентів у групи по 4 особи. Кожна команда отримує аркуш А4 маркери. Завдання: на аркуші намалювати квадрат. Кожен учасник групи біля своєї сторони квадрату записує свою рефлексію щодо заняття у 3-х пунктах (твердженнях). На наступному етапі студенти обговорюють у групах свої враження та рефлексію щодо заняття, формулюють 3 спільних для всіх учасників даної групи твердження і записують їх у центр квадрату. Кожна група презентує результати своєї рефлексії пленарно.

ЗРАЗКИ ЗАВДАНЬ З ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ НАВИЧКИ ТА НАВЧАННЯ ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

(на платформах Learningapps.org, Wizer.me, Umapalata.com)

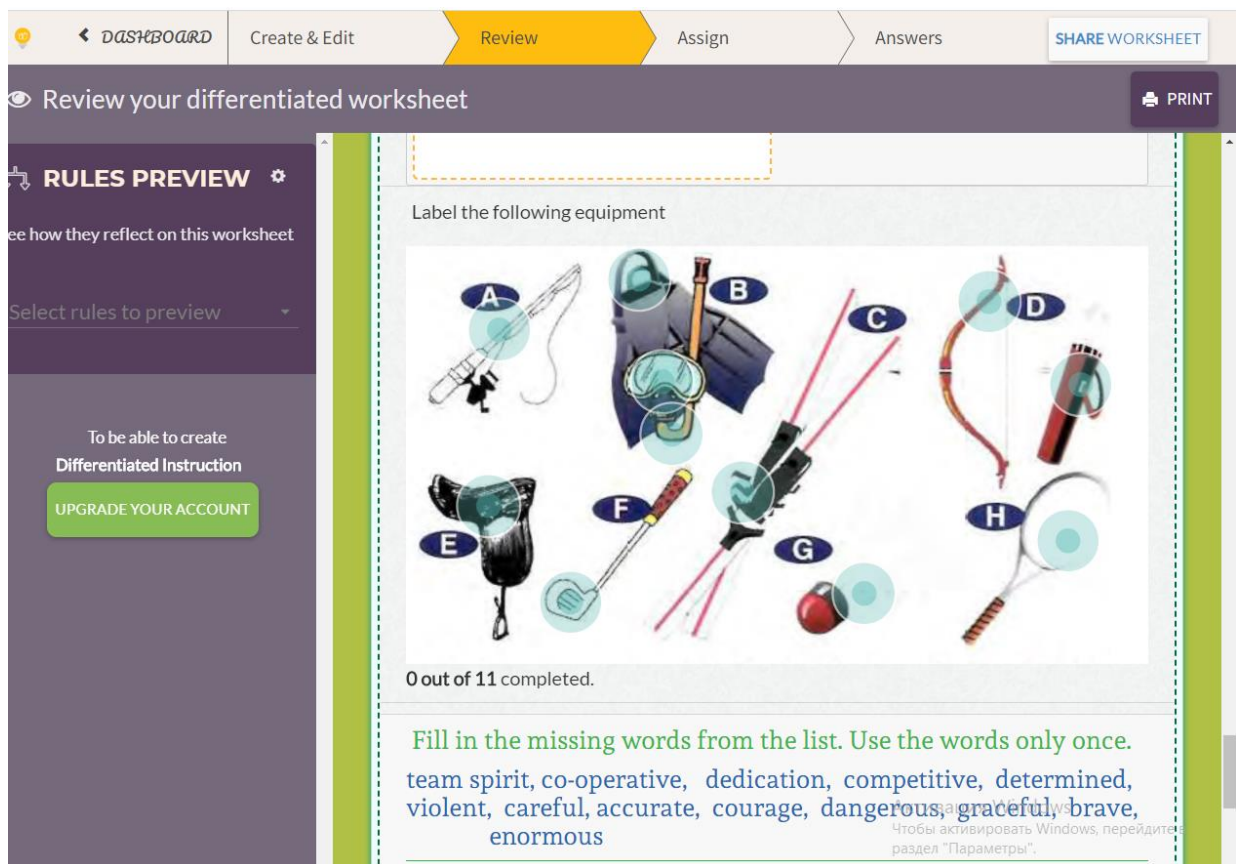
Зразок інтерактивної вправи з теми «Їжа та харчування» (Learningapps.org)

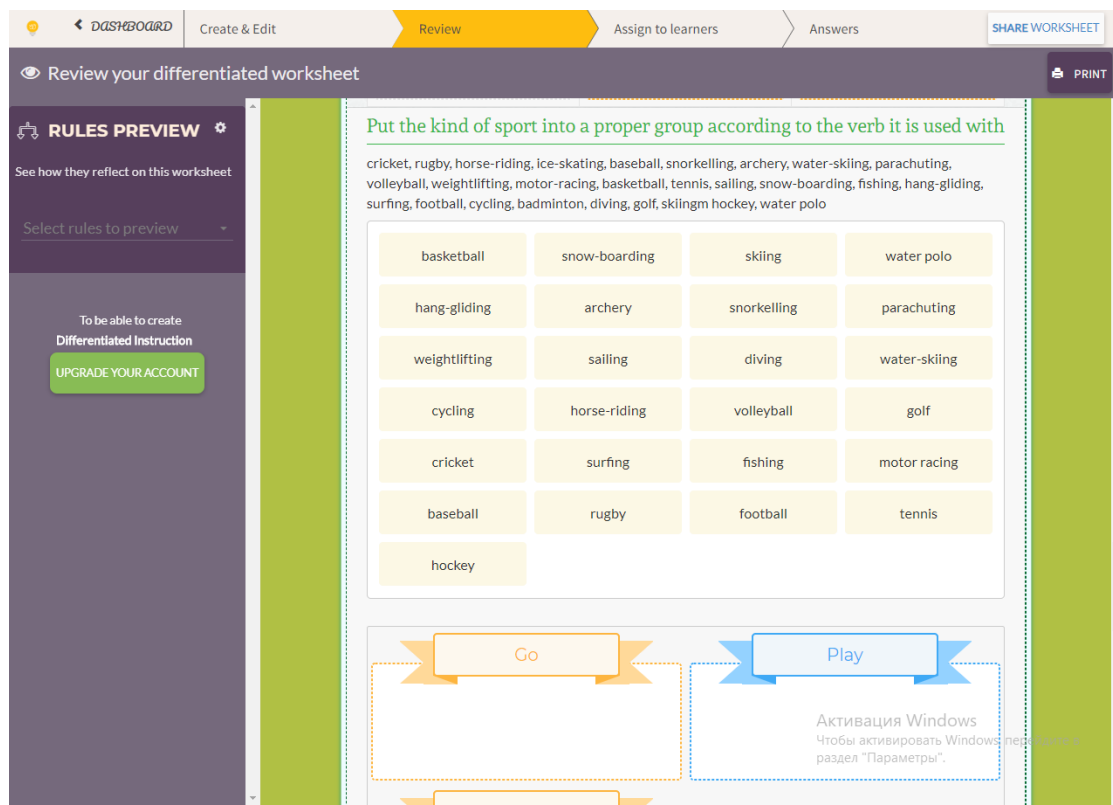
Зразок інтерактивної вправи з теми «Їжа та харчування» (Learningapps.org)

Зразок інтерактивної вправи з теми «Вживання герундія та інфінітива»
(Learningapps.org)

Зразок завдання з мультимедійного листа з теми «Спорт» (Wizer.me)

Зразок завдання з мультимедійного листа з теми «Спорт» (Wizer.me)

Зразок інтерактивної гри «Знайди вихід із піраміди» з теми «Рослини та тварини» (Umapalata.com)

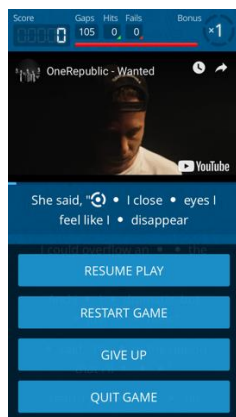

Зразок інтерактивної гри «Футбол»

з теми «Порядок слів у простому розповідному реченні» (Umapalata.com)

ОНЛАЙН ДОДАТКИ ТА ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ НАВИЧКИ

№ 1 LyricsTraining

This app has long been a favourite of mine as it combines listening to songs with learning a language. Students can choose songs in a variety of languages then watch the video of the song and try to reconstruct the lyrics. Students can choose the level of difficulty by selecting either to reconstruct the whole of the lyrics or to just have a few of the words taken out. The app is gamified, so as they listen to the song, the music stops at the end of each line and they then have a time limit to fill in the missing words. If they don't complete the line they have to start from the beginning of the song again. Using songs in this kind of text reconstruction activity helps students to listen multiple times without getting bored. The app works in the web-browser, but there is also a free app for both Android and iOS. The app gives a much better user experience in my opinion. Students and teachers can register on the site and the app will then track student scores. As a teacher you can also add videos and lyrics to songs you want to use with your students and so add to the LyricsTraining collection.

This is a great app to get students listening intensively, but remember they can successfully recreate the lyrics of the song without necessarily understanding them so it's good to follow this up in class.

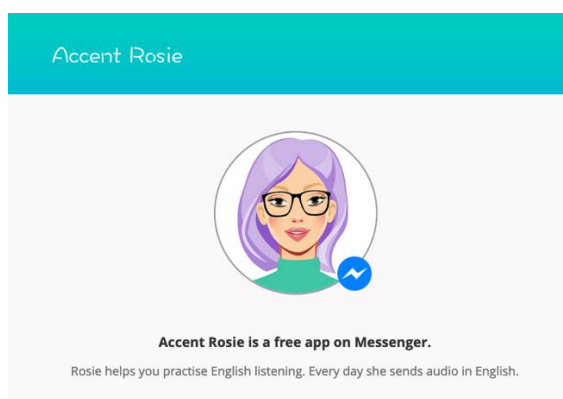
№ 2 Listen Notes

This is a podcast search engine with a huge collection of podcasts on a wide range of topics. Podcasts are a great source of listening materials for students and can easily be downloaded onto mobile devices for replay at any convenient moment. Listen Notes can help teachers or students to find listening materials that fit their interests. If they log in, students can start to 'curate' collections of different podcast episodes that they like and listen to them whenever is convenient.

The site also provides an embed code for each episode so if you are designing online learning materials for your students, this makes it easy to embed the podcast into your site, materials or blog.

Most of the podcasts are authentic so these are more suited to higher levels, although there are some made for ESL/EFL podcasts available too.

№ 3 Accent Rosie

This is a great app for any of your students who use Facebook. It is a simple free app that works with Facebook Messenger and sends students short audio clips. The students have to listen to the audio clip and write down what they hear. They can then send their text back and get instant feedback on how much they got correct. This is a great way for students to regularly work on developing their listening skills.

No 4 TeachVid

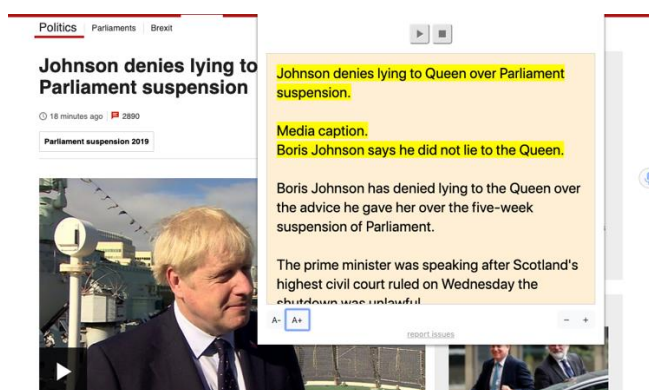

Teach any video with TeachVid

Create language learning content with interactive text reconstruction activities and quizzes based on short videos.

This is another app that combines listening with watching videos. TeachVid uses video from YouTube and builds a range of different activities around them, varying from text reconstruction, translation, multiple choice, jumbled sentences and many more. One of the nice things about TeachVid is that students can choose the types of exercise they want to do. If you register as a teacher you can also create activities using the videos of your choice and create ‘classrooms’ so that you can share assignments with students and track their results. This is a great way to set listening for homework and know that your students have done it.

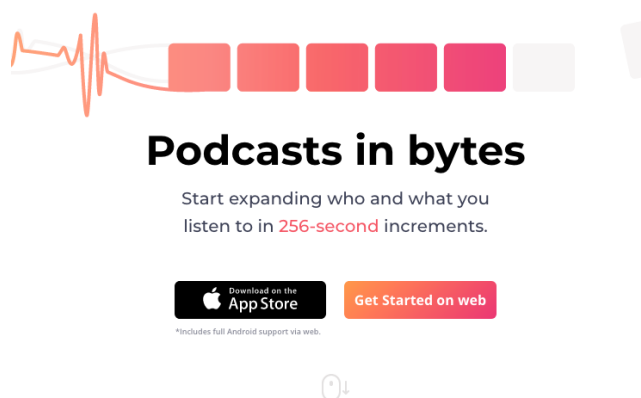
No 5 Read Aloud

This is a text to speech voice reader that can be plugged into the Google Chrome or Firefox browser. Adding the plug-in takes a couple of seconds and once added students can go to any webpage and simply click on an icon on the tool bar of the browser. The app will then open and read the text of the page to them. As it reads, it

highlights the text so students can see the words as they hear them. It's also possible to pause and rewind if they feel they have missed something. The quality of the voice isn't perfect, main problem being with intonation, but it is very good and synthetic speech is getting better all the time. This is a great way to help develop both students' listening and reading skills at the same time.

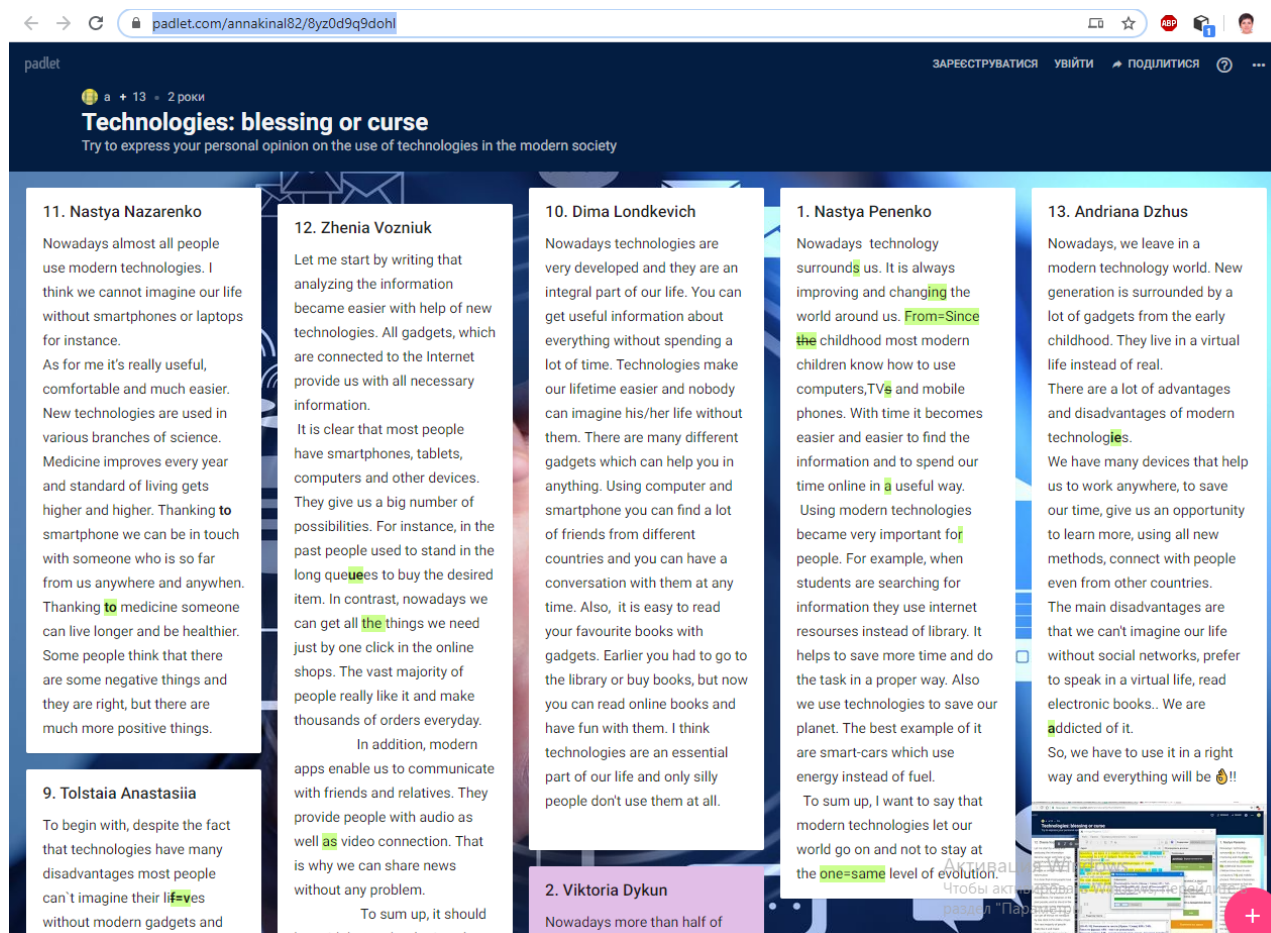
№ 6 Synth

Synth is an interesting way to make podcasts more interactive and engaging for students. You can record your podcast, a message, a question or an audio file for your students to listen to and they then have to record a reply, or add to your message. This is a great way to either collect knowledge together or create dialogue with students while developing their listening skills. It can be used on iOS or in the web-browser.

Джерело: <https://www.oxfordtefl.com/blog/10-tools-for-developing-students-listening-skills> [31]

Зразок використання платформи Padlet для формування іншомовної комунікативної компетентності

Власні висловлювання студентів

з теми «Технології: благословіння чи прокляття» [7]

students have responsibilities in the classroom they will feel more personally invested in maintaining a positive atmosphere. Make sure every student has responsibility for some aspect of the classroom.

5. Hold class meetings. Make time for a weekly class meeting where students can freely discuss what it means to have a positive classroom atmosphere.

6. Encourage your students to encourage each other. Tell your students to compliment one another when they notice positive behaviors. You can also incorporate peer feedback into your classroom.

Vika Kabanets 3BA2
Employ Interactive Games and Activities
An effective learning platform is the one that establishes

Say "Try again" or "Do you still have ideas about this?" instead of a simple no. Ask the student if he is on the right track: "And what is it called when does this happen?"
Students will feel the teacher's support.

4. Use different objects such as balls, toy figures to, for example, divide students into pairs
It will cheer up and relax them in your lessons and they will not feel very constrained.

5. Humor is the key student heart.
Teachers with a good sense of humor can relax and woo the audience.

6. Celebrate the learners' success
Take the rule to celebrate the success of the student. For example, to make an announcement and awards every week for students who were the most successful in the study. It can be some kind of candy, something like that.

7. Be a friend for students.
I believe that only teachers who behave very warmly can achieve a good positive atmosphere in the classroom and attitude towards

Create a Blog. Create your own Blog for all members of a class. It is a great way to keep all students in touch. Moreover, it is a good chance to involve students and parents in what's going on in the classroom. It's also a great place to post upcoming projects, guidelines, study guides and resources for students and parents.

Vika Kabanets 3BA2
Change your classroom seating arrangement
Some teachers like to arrange students in rows because it contributes positively to written tasks and individual exams, and it also helps them keep the classroom organized. Unfortunately, this type of teacher-centric seating arrangement isn't too effective because it limits meaningful peer-to-peer interactions. It's a good idea to mix up your

3. Personalize the choice according to student's interests.

4. Use modern technologies, vary types of activity to keep students' attention.

5. Help children to deal with anxiety, support them in difficult situations.

6. Make a rule of a tolerant, patient, friendly and supportive interaction between students without any bullying and banterings.

7. Find a balance between teaching and testing.

Julia Beshlega 3AA2
To create a positive learning atmosphere a teacher, first of all, should be positive and friendly. Students feel when you are insincere. It is also important to keep eye contact. Promote free

the most interesting way of teaching and to use it during the studying process.

Vika Kabanets 3BA2
To create positive learning atmosphere teachers should:

1. Address students by name...
2. Use "please" and "thank you"...
3. Listen...
4. Don't allow bullying/teasing/put downs...
5. Make Eye Contact.

Власні висловлювання студентів з теми «Створення позитивного мікроклімату на уроці» [6]

Lena Vilchynska 2yr
Believe in your students
Continually let your students know you believe in them. Saying "I know you can get this" rather than "You need to try harder" for example is an indication of your belief in them rather than an accusatory statement. Saying, "We talked about this yesterday. Did you forget?" is laying blame on the student. Instead a statement like, "You had this so well yesterday. I know you can get it today," reminds the student of their past success. These are both subtle differences in language that can make a big difference in your students' perception of your faith in their as learners.

Anonymous 2yr
Irina Halimon
A positive atmosphere is very important in learning process and I think every teacher should know how to create it. And it is not only about smiling all the time. A teacher should try to become a friend for his students. You should not punish anyone for any kind of fault without finding out the reason of student's actions. Because very often it leads to demotivation and as a result a student loses his (her) interest to making a good relationships with you and to study partially. Actually, there are a lot of tips how to become the best teacher in the world, but to my mind, the most important and easy thing is to be friendly and sincere. Then the student's feedback is obvious.

Anonymous 2yr
Marina Babenko constantly agree with your statement, that every teacher should prepare better materials and tasks, which will help pupils to perfectly understand new info. Moreover teachers have to make a lesson in a modern and creative way!

Наталья Яруева 2yr
Anastasia Makarenko
Provider of Feedback
Be honest in your feedback. Good feedback tells the learner what they did correctly, where they may have missed the mark, and what specifically they need

attention and focus. We should be extremely careful that in listening we are NOT physically turning away, sighing, frowning, rolling our eyes, talking to someone else, or looking away. We show people they matter by our body language, whether we mean it or not. Body language can create a division in the classroom.

Anonymous 2yr
Irina Halimon: That is the great instruction at the bottom of your post how to create a positive atmosphere in the classroom. So easy and pretty! Students appreciate such signs of attention.

Anonymous 2yr
Olga Korinenko
Make Eye Contact
Making quick eye contact is important in creating a trusty atmosphere. What is more, you have to remember all pupils'

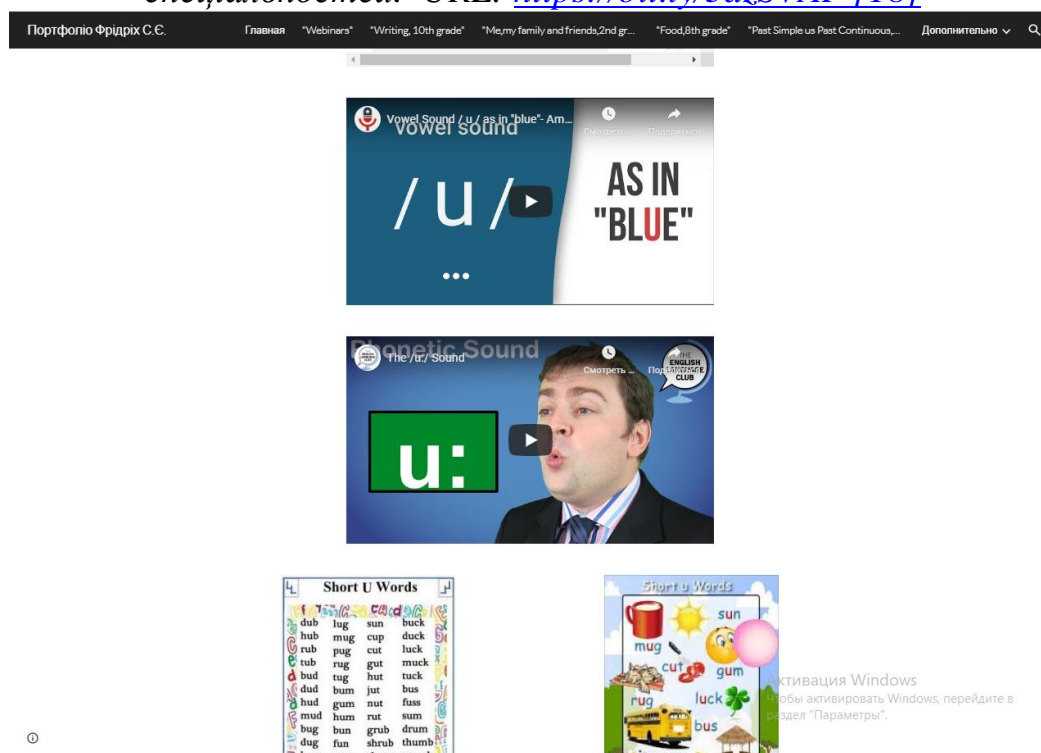
Margarita Sorochinska 2yr
I agree with your opinion. Students are also people and like all people make mistakes. And it can not be very harsh because it will worsen the relationship between students and the teacher

Власні висловлювання студентів з теми «Створення позитивного мікроклімату на уроці» [6]

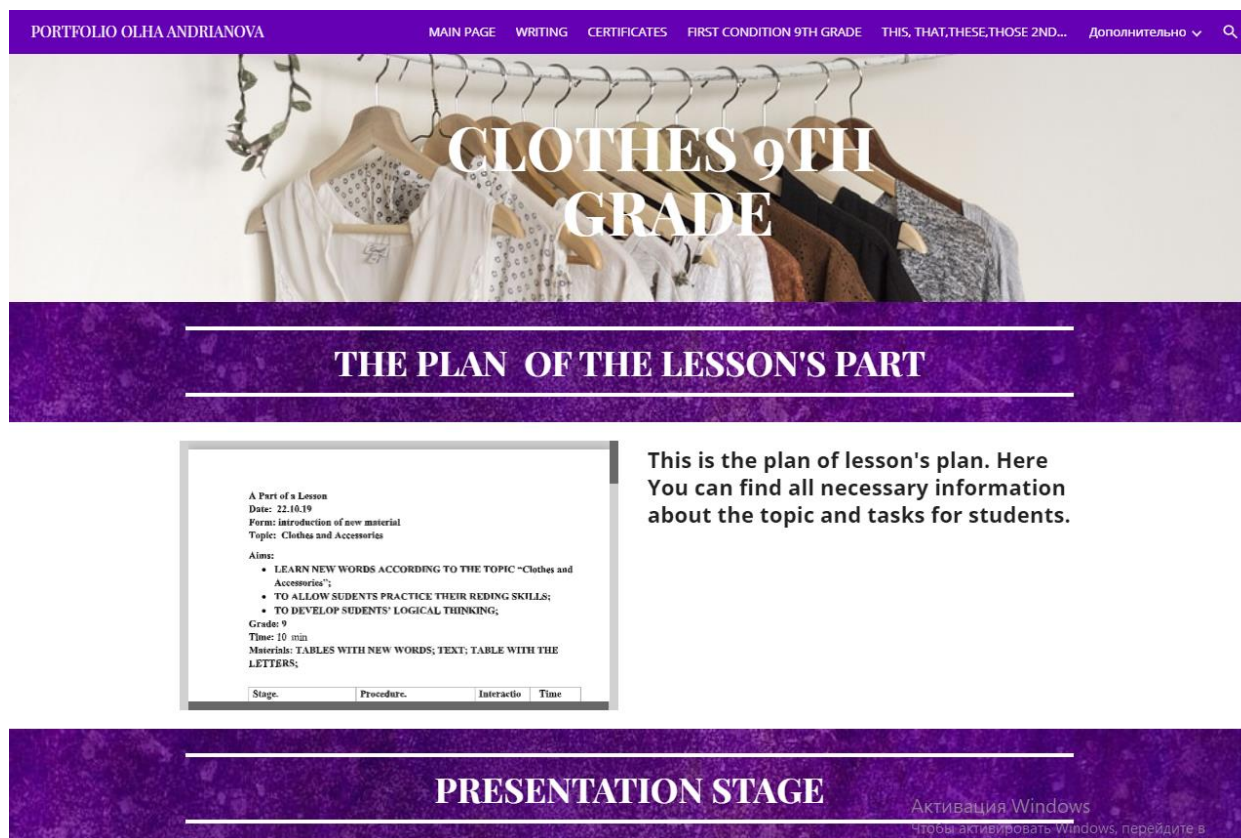
ЗРАЗКИ ЕЛЕКТРОННИХ ПОРТФОЛІО МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

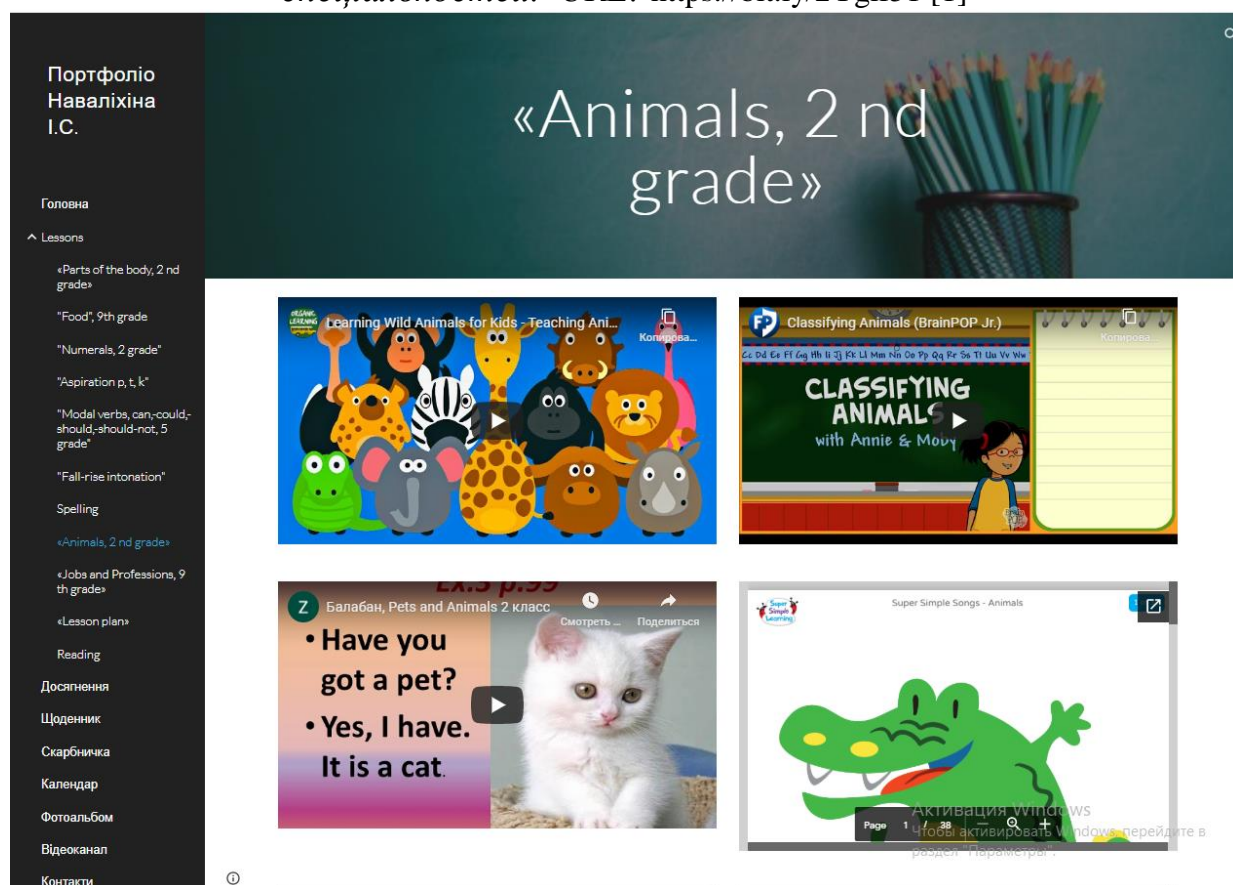
Люзак Р. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/3dzSVAF> [18]

Фрідріх С. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/3cyGuE0> [25]

Адріанова О. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/2Yglf51> [1]

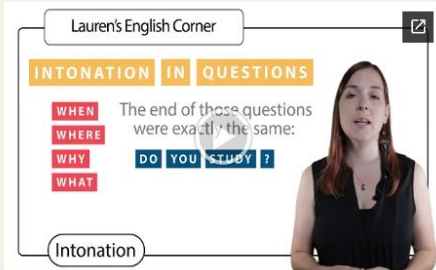

Наваліхіна І. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/2z3dzdx> [19]

Портфоліо Коломієць А.В. Главная · Speaking, 10th grade Travelling · Writing, 11th grade · Listening, 10th grade · Reading, 8th grade · Дополнительно

The intonation in wh-questions, 8th grade

1. The presentation of a new topic

2. Receptive exercise

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Коломієць А. Електронне портфоліо майбутнього учителя філологічних спеціальностей. URL: <https://bit.ly/2MxcJsS> [17]

Зразок електронного резюме потенційного працівника (Europass Online Editor)

Olena Kovalenko

Date of birth: 10/04/1991 | Gender: Female | (+380) 123456987 | kovalenko@gmail.com |
<http://olenkasteachingideas.blogspot.com/> | Skype: kovalenko | 15, Green Street, 325145, Alania, Tonga

● WORK EXPERIENCE

2014 – CURRENT

AN INTERPRETER FOR THE INTERNATIONAL SCHOOL PROJECT

2013 – CURRENT

A CHAIRPERSON OF THE FOREIGN LANGUAGES DEPARTMENT AT VLS SCHOOL

2001 – CURRENT

AN INTERPRETER FOR CEO

● EDUCATION AND TRAINING

2014 – CURRENT

THE INSTITUTE OF MASTER, CANDIDATE AND DOCTOR DEGREES AT STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

1999 – 2004

DEPARTMENT OF FOREIGN LANGUAGES AT STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

1989 – 1999

SECONDARY SCHOOL # 31

● LANGUAGE SKILLS

Mother tongue(s): UKRAINIAN

	UNDERSTANDING		SPEAKING		WRITING
	Listening	Reading	Spoken production	Spoken interaction	
ENGLISH	C2	C2	C2	C2	C2
RUSSIAN	C2	C2	C2	C2	C2
GERMAN	C1	C1	C1	C1	C1

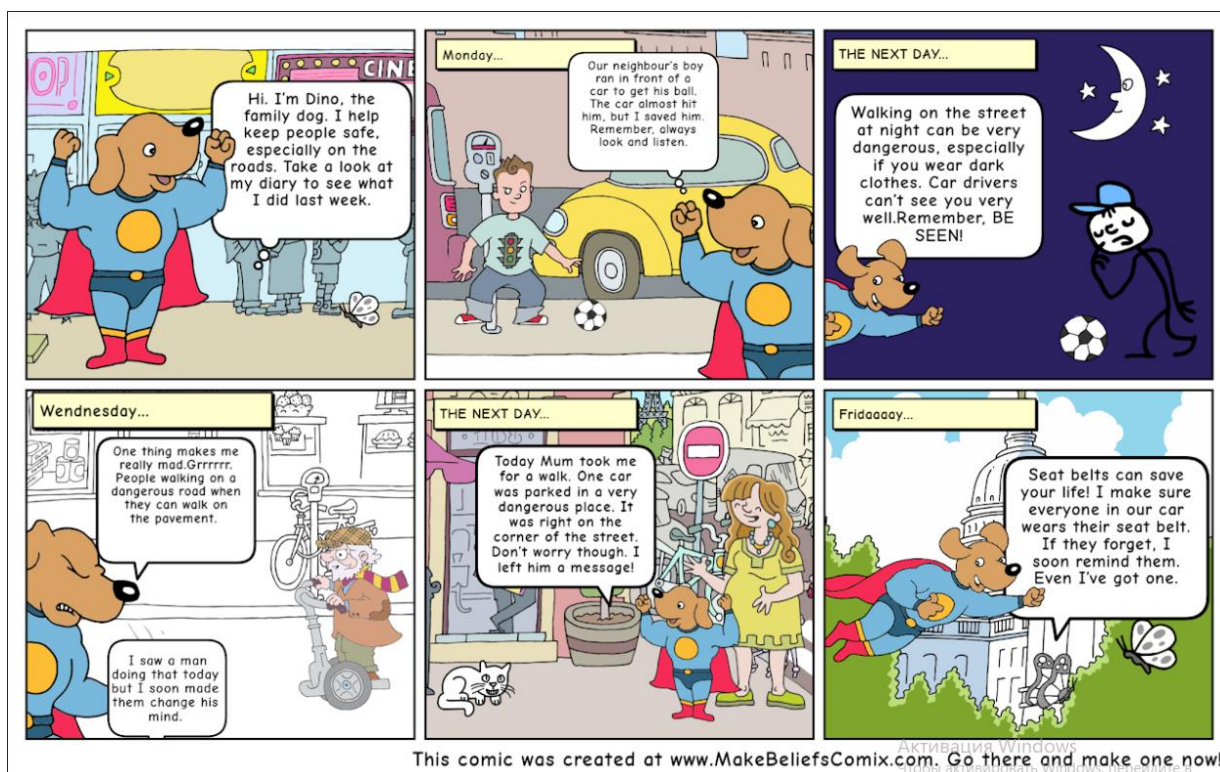
Levels: A1 and A2: Basic user; B1 and B2: Independent user; C1 and C2: Proficient user

● ORGANISATIONAL SKILLS

Organisational skills

currently responsible for the team of 7 people (the Department of Foreign Languages at Technical Lyceum)
 experience of work as a manager hosting groups of CEO, CCI members at different workshops as well as hosting FLEX competitions at Technical Lyceum

ЗРАЗКИ КОМІКСІВ З ТЕМИ «ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ»

Джерело: <https://bit.ly/3eU5dUQ>Джерело: <https://bit.ly/30b9NKk>

MAKE BELIEFS COMIX

OUR MISSION:
EMPOWERING YOU TO EXPRESS YOUR IDEAS & STORIES IN COMIX!

CREATED BY
BILL ZIMMERMAN

[HOME](#)
[CREATE COMIX!](#)
[PRINTABLES](#)
[GREETING CARDS](#)
[WRITING](#)
[TEACHERS](#)
[PARENTS](#)
[ESOL/LITERACY](#)
[SPECIAL NEEDS](#)
[FREE E-BOOKS & MORE](#)

[Arabic](#)
[Chinese \(Simplified\)](#)
[Croatian](#)
[Dutch](#)
[English](#)
[Finnish](#)
[French](#)
[German](#)
[Hebrew](#)
[Italian](#)
[Portuguese](#)
[Russian](#)
[Spanish](#)

AFTER YOU SIGN IN BE SURE TO CLICK ON THE "SAVE" BUTTON SO YOUR CREATION WILL BE ADDED TO YOUR LIST OF COMIXS!

NAME YOUR COMIX

AUTHOR'S NAME

At home... If I won the lottery, I would buy a Ferrari

Paris If I bought a Ferrari, I would go to Paris

WOOW! It's yammy! If I drove to Paris, I would eat a lot

Eat me! Eat me! Eat me!

If I ate a lot, I'd gain weight

THE END... If I gained weight, I would not fit into my clothes

In fact... I have enough money:)

Джерело: <https://bit.ly/30c4zhy>

Зразки творчих робіт студентів у спільній презентації GoogleSheets

Easter ☆ 📁 ☁

Файл Изменить Вид Вставка Формат Слайд Объект Инструменты Дополнения Справка

Смотреть Настройки Доступа

Фон Макет Тема Выбрать переход

4 I see my relatives at the festive table
I smell of homemade food in all the rooms
I hear the funny singing of my aunt
I feel a warm, fragrant spring
I touch the Easter cake and eat all the icing
I think that mom does not like it, but I continue to eat icing

5 I see blossoming flowers everywhere
I smell snowdrops outside my window
I hear bird songs in the air
I feel filled with gladness and happiness and my heart singing
I touch the candle lighting the dark night
I think I'm ready for new beginnings

6 I see a snowdrop church hiding in the clouds
I smell an Easter cake standing near my hearth
I hear the bell in church tolling in the prayer
I feel my heart beating in the chest
I touch a fluffy rabbit sitting in my basket
I think my life will change for the better

7 I see my mom baking Easter cakes
I smell the dough
I hear her asking me to try...
I feel a raisin under my teeth
I touch my cheek
I think, that raisins spoil every pastry in me life!

8 I see my parents cooking
I smell my towers
I hear the silence in the forest
I feel convergence with my ancestors
I touch the Easter cake
I think, I'm so happy

9 I see the sun shining bright
I smell the Easter cake baked right
I hear the birds singing near the lake
I feel sorry for mistakes I made
I touch the eggs painted by me
I think it is my destiny...

10 I see the sun shining bright
I smell the Easter cake baked right
I hear the birds singing near the lake
I feel sorry for mistakes I made
I touch the eggs painted by me
I think it is my destiny...

11 I see trees are blossoming out
I smell their lovely aroma
I hear ringing of bells in

**I see my mom baking Easter cakes.
I smell the dough.
I hear her asking me to try...
I feel a raisin under my teeth.
I touch my cheek.
I think, that raisins spoil every pastry in me life!**

(Sorry, the cry of my heart)

Анна К...
9 апр. 2...
Вопрос решен
I hope this year it was without raisins

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Karina Malivanchuk

Easter ☆ 📁 ☁

Файл Изменить Вид Вставка Формат Слайд Объект Инструменты Дополнения Справка

Смотреть Настройки Доступа

Фон Макет Тема Выбрать переход

1 I see my relatives at the festive table
I smell of homemade food in all the rooms
I hear the funny singing of my aunt
I feel a warm, fragrant spring
I touch the Easter cake and eat all the icing
I think that mom does not like it, but I continue to eat icing

2 I see my mom baking Easter cakes
I smell the dough
I hear her asking me to try...
I feel a raisin under my teeth
I touch my cheek
I think, that raisins spoil every pastry in me life!

3 I see my parents cooking
I smell my towers
I hear the silence in the forest
I feel convergence with my ancestors
I touch the Easter cake
I think, I'm so happy

4 I see my relatives at the festive table
I smell of homemade food in all the rooms
I hear the funny singing of my aunt
I feel a warm, fragrant spring
I touch the Easter cake and eat all the icing
I think that mom does not like it, but I continue to eat icing

5 I see blossoming flowers everywhere
I smell snowdrops outside my window
I hear bird songs in the air
I feel filled with gladness and happiness and my heart singing
I touch the candle lighting the dark night
I think I'm ready for new beginnings

6 I see a snowdrop church hiding in the clouds
I smell an Easter cake standing near my hearth
I hear the bell in church tolling in the prayer
I feel my heart beating in the chest
I touch a fluffy rabbit sitting in my basket
I think my life will change for the better

7 I see my mom baking Easter cakes
I smell the dough
I hear her asking me to try...
I feel a raisin under my teeth
I touch my cheek
I think, that raisins spoil every pastry in me life!

8 I see my parents cooking
I smell my towers
I hear the silence in the forest
I feel convergence with my ancestors
I touch the Easter cake
I think, I'm so happy

**I see my relatives at the festive table
I smell of homemade food in all the rooms
I hear the funny singing of my aunt
I feel a warm, fragrant spring
I touch the Easter cake and eat all the icing
I think that mom does not like it, but I continue to eat icing**

Анна К...
9 апр. 2...
Вопрос решен
icing is delicious and tempting

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Natasha Kozhan

Вірші студентів з теми «Свята та традиції»

Travelling ☆ ☁

Файл Изменить Вид Вставка Формат Слайд Объект Инструменты Дополнения Справка П...

Смотреть Настройки Доступа

Войдите, чтобы начать презентацию

7 8 9 10 11 12 13 14

Voyage
A long incredible sea voyage
Trial, meeting of dawn and dusk
Water makes your thoughts
clearer
Calmness

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Nastya Nazarenko

Travelling ☆ ☁

Файл Изменить Вид Вставка Формат Слайд Объект Инструменты Дополнения Справка П...

Смотреть Настройки Доступа

Войдите, чтобы начать презентацию

9 10 11 12 13 14 15

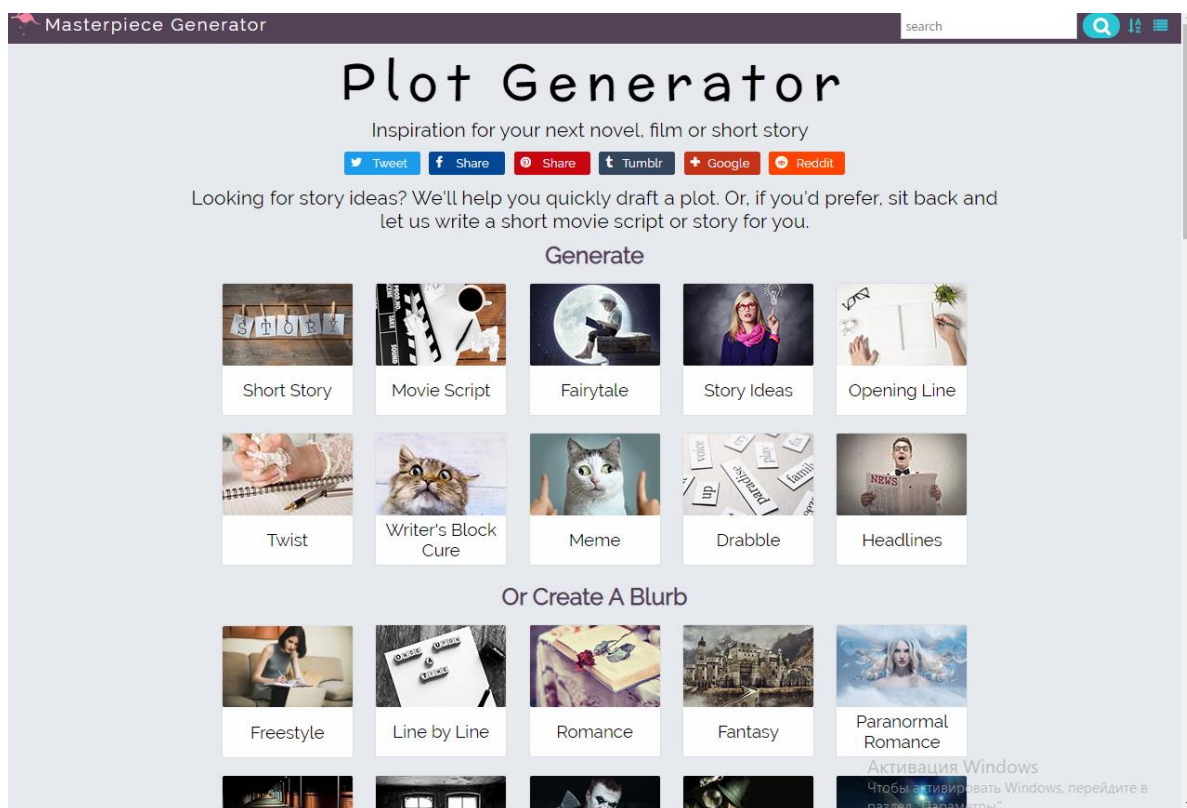
Adventures
Unforgettable and incredible
Discovering, learning,
developing
The more you travel, the better
you become
Desire

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Viktoria Dykun

Сенкани студентів з теми «Подорож»

ЗРАЗОК ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ НА САЙТІ PLOTGENERATOR

Загальний інтерфейс сайту

Masterpiece Generator

search

Plot Generator

Tweet

Share

Share

Tumblr

Google

Reddit

Valeria Yats

Sleepy Sasha Tapkin

A Short Story

by Valeria Yats

Sasha Tapkin had always loved cozy Home with its nervous, naughty new-year tree, a cat, oranges. It was a place where he felt surprised.

He was a sleepy, gloomy, beer drinker with tall nose and skinny arms. His friends saw him as an adorable, attractive angel. Once, he had even saved a testy kitten that was stuck in a drain. That's the sort of man he was.

Sasha walked over to the window and reflected on his big surroundings. The snow flurried like running dogs.

Then he saw something in the distance, or rather someone. It was the figure of Masha Pupkina. Masha was a tidy animal with small nose and fat arms.

Sasha gulped. He was not prepared for Masha.

As Sasha stepped outside and Masha came closer, he could see the combative glint in his eye.

Masha gazed with the affection of 4595 surprised bulbous birds. He said, in hushed tones, "I love you and I want love."

Top 10 Generators

1. Character Name

2. Rappr Name

3. Quick Name

4. Nickname

5. Rap Lyrics

6. Band Name

7. Username

Newest Generators

1. Coronavirus Activity

2. Headline

3. Rhyming Song

4. Pirate Name

5. Male Name

6. Female Name

7. Drake Lyrics

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Приклад згенерованого тексту у форматі «Оповідання» [30]

ЗРАЗКИ ФРАГМЕНТІВ ІНТЕРАКТИВНИХ ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ

який це вид небезпек?

26

0 Answers

▲ зроблена людиною

◆ природна

● неймовірна

■ критична

Game joining: [open](#) kahoot.it Game PIN: 9181401

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Інтерактивна гра «Правила пожежної безпеки» (Kahoot) [23]

Чи дозволяється водієві мопеда їздити пішохідними доріжками?

16

0 Answers

▲ так

◆ якщо дуже хочеться, то трохи можна

● ні

■ коли ніхто не бачить

Game joining: [open](#) kahoot.it Game PIN: 5748595

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Інтерактивна гра «Правила безпеки на дорозі» (Kahoot) [22]

Інтерактивна онлайн вікторина «Що ви знаєте про козаків» (LearningApps) [29]

Modern Inventions	Old inventions	For young geniuses
100	100	100
200	200	200
300	300	300
400	400	400
500	500	500

Team 1

300

+

-

Team 2

0

+

-

Team 3

0

+

-

МЕНЮ

Активация Windows

Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Інтерактивна командна гра «Винаходи та відкриття» (JeopardyLabs) [4]

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Тел. 3-36-10
E-mail chnpu @ chnpu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125674

11.06.2020

№ 14

На № _____ від _____

Довідка

**про впровадження в навчально-виховний процес
результатів дисертаційного дослідження**

Киналь Анни Юріївни

**«Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних
спеціальностей у процесі професійної підготовки»**

поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 015 – Професійна освіта

(13.00.04-теорія та методика професійної освіти)

Наукові результати дисертаційного дослідження А. Ю. Киналь впроваджувалися у навчальний процес Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Запропоновану Киналь А.Ю. методику формування інформаційної компетентності майбутніх учителів було інтегровано до програм навчальних дисциплін педагогічного та філологічного циклів, а також безвідривної, навчальної та виробничої практик.

Результати впровадження матеріалів дисертаційного дослідження засвідчують, що реалізація запропонованих дисертанткою педагогічних умов у освітній процес ЗВО сприяла позитивній динаміці формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Результати дисертаційної роботи можуть бути використані закладами вищої освіти для розробки актуальних питань формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Довідку обговорено і схвалено на засіданні кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (протокол № 11 від 11 червня 2020 року).

Ректор Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

М.О. Носко

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО"

65020, м.Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 723-40-98, факс: (048) 732-51-03

E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 21.06.18 № 1405/24
на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Киналь Анни Юріївни з теми «Формування інформаційної
компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей
у процесі професійної підготовки»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04-теорія і методика професійної освіти

Протягом 2017 –2018 рр. в освітній процес Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського було впроваджено розроблену Киналь А. Ю. методику формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Наукова новизна, актуальність теми обумовили апробацію результатів дослідження професорсько-викладацьким складом. В освітній процес закладу вищої освіти було впроваджено педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки, зокрема: підвищення

мотивації інформаційної компетентності, застосування технології перегорнутого навчання, активізацію самостійної роботи студентів у процесі професійної підготовки, залучення студентів до міжнародної проектної діяльності, використання Інтернет-ресурсів як базового елемента для формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців.

Матеріали та висновки дисертаційного дослідження використовувалися в організації освітньої діяльності Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

У цілому проведений експеримент засвідчив доцільність запропонованої дисертантом методики реалізації педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Позитивним результатом упровадження матеріалів дисертаційного дослідження А. Ю. Киналь була їх спрямованість на вирішення практичних, важливих завдань формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. Розроблені Киналь А. Ю. педагогічні умови щодо формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки у ВЗО відкривають широкі можливості для оптимізації процесу навчання. Зокрема, майбутній учитель отримує можливість: використовувати велику кількість готового навчального, ілюстративного, презентаційного матеріалу з предмету; доступу до довідкових сайтів, програм, сучасних досліджень та інновацій у галузі педагогіки; розробляти та адаптувати комп'ютерні навчальні, контролювальні, розвивальні програми, а також он-лайн конструктори та платформи; регулярно підвищувати свою кваліфікацію шляхом участі у дистанційних он-лайн курсах, вебінарах, семінарах, творчих групах, форумах, тематичних групах у соціальних мережах тощо; вести інтерактивний діалог з учнями, батьками, колегами, адміністрацією за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів та соціальних мереж;

організовувати групові та колективні види дослідної та проектної діяльності тощо.

Матеріали дослідження з результатами дисертаційного дослідження позитивно вплинули на рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, мотивацію студентів та активізацію їх до самостійної роботи у процесі професійної підготовки та участі у міжнародній проектній діяльності.

Використання запропонованих А. Ю. Киналь підходів, рекомендацій та інновацій щодо формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки дало позитивні результати і заслуговують на схвальну оцінку і широке застосування в освітньому процесі педагогічних ВЗО. Результати дисертаційної роботи можуть бути використані закладами вищої освіти для розв'язання актуальних проблем формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Матеріали дослідження обговорено і затверджено на засіданні наукового семінару педагогічного напрямку (протокол № 7 від 21.06.18 р.)

Проректор з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор

Койчева Т. І.

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО"

65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 723-40-98, факс: (048) 732-51-03

E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 27.06.18 № 1465/22
на № _____ від _____

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Киналь Анни Юріївни з теми «Формування інформаційної
компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у
процесі професійної підготовки» на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і
методика професійної освіти**

Даним актом підтверджуємо, що результати дисертаційного дослідження Киналь Анни Юріївни дійсно були впроваджені в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» у 2017–2018 навчальному році.

Процес активної інтеграції України до світового інформаційного простору зумовлює реформування освіти в напрямку підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей. У нинішніх умовах особливо актуальною є проблематика формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців. Традиційна система сучасної вищої професійної освіти не дозволяє повною мірою забезпечити високий рівень формування цієї якості, що пояснюється недостатністю теоретичних та практичних наробок, які сприяли б формуванню інформаційної компетентності у процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти. Саме тому актуальність дисертаційного дослідження А. Ю. Киналь з теми «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки», його теоретичне та практичне значення для освітньої галузі не викликають сумнівів.

Матеріали, методичні рекомендації та висновки дисертаційного дослідження були використаними в освітньому процесі факультету іноземних мов Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» під час практичних занять з англійської мови та методики її викладання.

Дослідно-експериментальна робота, проведена з метою формування інформаційної компетентності майбутніх учителів англійської мови, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта. Мова і література (англійська) та за напрямом підготовки «Філологія* Мова і література (англійська)», призвела до певних змін сформованості досліджуваного процесу.

Так, зменшилась кількість студентів з низьким та середнім рівнями сформованості інформаційної компетентності. За підсумками формувального експерименту, на низькому рівні було 20,8 %, на рівні нижче середнього – 45,5%, на середньому – 23%, на високому – 10,7%. Одночасно в контрольних групах ці рівні склали відповідно: на низькому – 38,4%, на рівні нижчому за середній – 39,9%, на середньому – 16,5%, на високому – 5,2%.

Результати впровадження засвідчили підвищення рівня мотивації майбутніх учителів до формування власної інформаційної компетентності, більш свідоме використання інформаційних технологій під час організації самостійної та дистанційної роботи студентів у процесі професійного становлення і можуть бути використаними закладами вищої освіти для реформування професійної підготовки фахівців у відповідній галузі.

Проректор з наукової роботи

Декан факультету іноземних мов

Т. І. Койчева

О. В. Попова

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21021, тел. приймальні: +38 (0432) 50-89-30,
факс: +38 (0432) 50-87-78, E-mail: rector@donnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02070803

« 15 » 11 2018 № 203/01-13/01.1.3
На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Киналь Анни Юріївни з теми «Формування інформаційної
компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей
у процесі професійної підготовки»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04-теорія та методика професійної освіти**

Протягом 2017–2018 рр. в освітній процес Донецького національного університету імені Василя Стуса було впроваджено розроблену Киналь А.Ю. методику формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Наукова новизна, актуальність теми обумовили апробацію результатів дослідження професорсько-викладацьким складом. В освітній процес закладу вищої освіти було впроваджено педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки, зокрема: підвищення мотивації інформаційної компетентності, застосування технології перегорнутого навчання, активізацію самостійної роботи студентів у процесі професійної підготовки, залучення студентів до міжнародної проектної діяльності, використання Інтернет-ресурсів як базового елемента для формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців.

Матеріали та висновки дисертаційного дослідження використовувалися в організації навчально-виховної діяльності закладу вищої освіти.

В цілому проведений експеримент засвідчив доцільність запропонованої дисертантом методики реалізації педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Позитивним результатом упровадження матеріалів дисертаційного дослідження А.Ю. Киналь була їх спрямованість на вирішення практичних, важливих завдань формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. Розроблені Киналь А.Ю. педагогічні умови для формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки у ВНЗ відкривають широкі можливості для оптимізації процесу навчання. Зокрема, майбутній учитель отримує можливість: використовувати велику кількість готового навчального, ілюстративного, презентаційного матеріалу з предмету; доступу до довідкових сайтів, програм, сучасних

досліджень та інновацій у галузі педагогіки; розробляти та адаптувати комп'ютерні навчальні, контролюючі, розвиваючі програми, а також он-лайн конструктори та платформи; регулярно підвищувати свою кваліфікацію шляхом участі у дистанційних он-лайн курсах, вебінарах, семінарах, творчих групах, форумах, тематичних групах у соціальних мережах тощо; вести інтерактивний діалог з учнями, батьками, колегами, адміністрацією за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів та соціальних мереж; організовувати групові та колективні види дослідної та проектної діяльності тощо.

Матеріали виступу з результатами дисертаційного дослідження позитивно вплинули на рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, мотивацію студентів та активізацію їх до самостійної роботи у процесі професійної підготовки та участі у міжнародній проектній діяльності.

Дослідно-експериментальна робота, яку проводили з метою формування інформаційної компетентності майбутніх учителів, за напрямом підготовки «Філологія. Мова і література (англійська)», показала певні зміни сформованості досліджуваного процесу. Так, зменшилась кількість студентів з низьким та середнім рівнями сформованості інформаційної компетентності. Результати впровадження засвідчили підвищення рівня мотивації майбутніх учителів до формування власної інформаційної компетентності, більш свідоме використання інформаційних технологій під час організації самостійної та дистанційної роботи студентів у процесі професійної підготовки.

Використання запропонованих А.Ю. Киналь підходів, рекомендацій та інновацій щодо формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки дало позитивні результати і заслуговує як схвальної оцінки, так і широкого застосування у навчально-виховному процесі педагогічних ВНЗ. Результати дисертаційної роботи можуть бути використані закладами вищої освіти для розробки актуальних питань формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Проректор з наукової роботи

І. В. Хаджинов

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21001, Україна, тел. (0432) 26-52-20, факс (0432) 26-33-02, E-mail: info@vspu.net код ЄДРПОУ 02125094

24.11.2017 № 06/62

на № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Киналь Анни Юріївни з теми «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 015 – Професійна освіта (13.00.04-теорія та методика професійної освіти)

Протягом лютого-травня 2017 року у процес професійної підготовки фахівців факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського було впроваджено розроблений Киналь А.Ю. комплекс дидактичних матеріалів з формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, який реалізує наукові результати дисертаційного дослідження.

Наукова новизна, актуальність теми обумовили апробацію результатів дослідження професорсько-викладацьким складом. У педагогічний процес були впроваджені елементи педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, підвищення мотивації майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності та під час організації самостійної роботи, використання методики перевернутого навчання тощо. Матеріали, рекомендації та висновки дисертаційної роботи використовувались у ході викладання лекційних занять, у проведенні практичних та семінарських занять, методик викладання дисциплін та у процесі підготовки студентами рефератів, курсових та дипломних робіт, проходження студентами пропедевтичної та виробничої практики у загальноосвітніх навчальних закладах.

У цілому проведений експеримент засвідчив доцільність запропонованої дисертантом методики формування інформаційної компетентності майбутніх вчителів філологічних спеціальностей та сприяв підвищенню рівня професійної підготовки фахівців в умовах університетської освіти.

Результати роботи Киналь А.Ю. одержали схвальні відгуки колег і студентів університету, визначають теоретичну й практичну цінність запропонованої методики, сприяють збагаченню знань майбутніх фахівців щодо формування інформаційної компетентності майбутніх вчителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки і можуть бути використані науковими установами, вищими педагогічними навчальними закладами для розроблення актуальних питань професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

Проректор з наукової роботи

А. М. Коломієць

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Коцюбинського

001880

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Коцюбинського

вул. Соборна, 32, м. Вінниця, 32001, Україна. Тел: (0432) 58-83-30, факс: (0432) 58-83-03. E-mail: info@vpu.net.ua, web: vpu.net.ua

№ 1/6

24.11.2017 № 02/67

ДОРОДКА

про інформаційних результатів дослідження
Князів Анни Юрківни з темою «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів
філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки» на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю 015 – Професійна освіта
(13.00.04-теорія та методика професійної освіти)

Протягом якого-дня 2017 року у процес професійної підготовки фахівців факультету
іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
було запроваджено розроблені Князів А.Ю. комплекси дидактичних матеріалів з формування
інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, які реалізують
наукові результати дослідження.

Наукова робота, виконана Князів А.Ю. з метою вивчення впливу інформаційної компетентності
професорсько-викладацьким складом. У педагогічній практиці процес формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до
педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до
використання інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності та під
час організації самостійної роботи, використання методик пересереднього навчання тощо.
Матеріали, рекомендовані та використані в інформаційній роботі викладачів у ході викладання
педагогічних знань, у процесі практичних та семінарських занять, методик викладання дисциплін
та у процесі підготовки студентів з предметів спеціальності та викладачів, курсових та дипломних робіт, продовження
студентів пропедевтичної та виробничої практики у закладах вищої освіти.

У процесі проведення експерименту з вивчення впливу інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей та сприяв підвищенню рівня професійної підготовки фахівців в умовах
інформаційної освіти.

Результати роботи Князів А.Ю. одержані схвалені від усіх членів комісії і студентів університету.
визначено теоретичну й практичну цінність запропонованої методики, сприяло збагаченню знань
майбутніх фахівців щодо формування інформаційної компетентності майбутніх учителів
філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки і можуть бути використані в навчальних
установах, вищих педагогічних навчальних закладах для розроблення дидактичних матеріалів
професійної підготовки фахівців в інших вищих навчальних закладах.

А.М. Коцюбинський

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Коцюбинського

Проректор навчальної роботи

001386 *

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, факс (0542) 22-15-17, тел. (0542) 22-14-95
E-mail: rector@sspu.sumy.ua Код ЄДРПОУ 02125510

17.05.2018 № 1190 На № _____ від _____

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Киналь Анни Юріївни
з теми «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів
філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

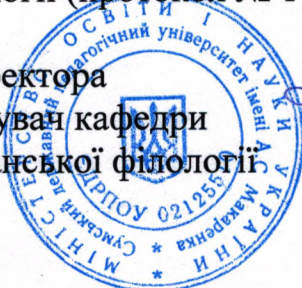
Впровадження методики формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки, запропонованої аспірантом кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Киналь Анною Юріївною, відбувалось у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка у 2017-2018 навчальному році серед 54 студентів 3 курсу факультету іноземної та слов'янської філології, напряму підготовки 6.020303. Філологія (англійська мова та література)*.

Запропонована методика дозволяє досягти запланованого результату за рахунок використання студентами комплексу електронних засобів навчання і створення інформаційно-комунікаційного навчального середовища для реалізації поетапної навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності. Навчання відбувалось згідно з запропонованою дослідницею експериментальною моделлю. Процес навчання було забезпечено методичними матеріалами: методичними рекомендаціями щодо використання он-лайн платформ, он-лайн конструкторів, веб-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Використання запропонованої методики забезпечує вдосконалення рівня сформованості інформаційної компетентності та культури іншомовного спілкування у студентів 3 курсу факультету іноземної та слов'янської філології свідчить про дієвість розробленої методики та дозволяє зробити висновок про доцільність її використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів-філологів у вищих навчальних закладах.

Акт про впровадження затверджений на засіданні кафедри германської філології (протокол № 10 від 24 квітня 2018 року).

В.о. ректора
Завідувач кафедри
германської філології

к. н. з держ.упр., проф. Пшенична Л.В.

д. філол. н., проф. Школярєнко В. І.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА**

**Вінницький обласний комунальний
гуманітарно-педагогічний коледж**

вул. Нагірна, 13, м. Вінниця, 21019, тел./факс (0432) 68-62-25, тел. (0432) 55-68-92
e-mail: vgrp@ua.fm, vgrp_nav@ua.fm Код ЄДРПОУ 05486450

«07» травня 2018 р. № 109/01-07
На № _____ від «___» _____ 20__ р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Киналь Анни Юріївни з теми «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 015 – Професійна освіта
(13.00.04 – теорія та методика професійної освіти)

Результати роботи Киналь А. Ю. з теми «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки» впродовж січня-квітня 2018 року впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов на філологічному факультеті Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу.

Матеріали, рекомендації та висновки дисертаційної роботи були використані на лекційних, практичних та семінарських заняттях з методики викладання англійської мови та в процесі підготовки студентами рефератів, індивідуальних науково-дослідних, курсових та дипломних робіт зі спеціальних фахових дисциплін германської філології, методики викладання англійської мови.

Результати роботи Киналь А. Ю. одержали схвальні відгуки викладачів кафедри германської філології та зарубіжної літератури та студентів філологічного факультету, які відзначили теоретичну й практичну цінність запропонованої методики, її сприяння збагаченню знань щодо формування інформаційної компетентності майбутніх вчителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки. Було зауважено, що апробовані матеріали можуть бути використані науковими установами, педагогічними закладами вищої освіти для розробки актуальних питань професійної підготовки фахівців.

Директор

Декан філологічного факультету

К. Ф. Войцехівський

О. М. Похилюк